Het vondstmateriaal van de opgraving op het terrein van de banketfabriek in Enkhuizen

Dieuwertje Duijn
Universiteit van Amsterdam

Het vondstmateriaal van de opgraving op het terrein van de banketfabriek in Enkhuizen

Materiaalpracticum master archeologie en prehistorie
Universiteit van Amsterdam
Februari 2010

Naam: Dieuwertje Duijn
Studentnr: 0472085
Begeleiding: Prof. Dr. J.H.G. Gawronski

Dankwoord

Bij dit materiaalpracticum heb ik hulp gekregen van velen. Mijn dank gaat in de eerste plaats uit naar Jerzy Gawronksi (Universiteit van Amsterdam) en Christiaan Schrickx (Archeologie Hoorn) voor hun inhoudelijke begeleiding en advies. Christiaan was hiernaast mijn steun en toeverlaat bij de determinatie van het vondstmateriaal. Dankzij Michiel Bartels (Archeologie Hoorn) kwam het grootste deel van het vondstmateriaal boven water. Verder wil ik graag Cees Aay (Archeologie Hoorn) bedanken voor zijn restauratiewerk en metaalconservering en de vrijwilligers van Archeologie Hoorn voor diverse hand- en spandiensten en hun interesse en enthousiasme. Hierbij dient in het bijzonder Theo van Meurs te worden genoemd voor zijn fotowerk en Ans Vissie-Hoogland en Els Winters-Ran voor het schoonmaken, conserveren en determineren van de ‘enigszins’ beschimmelde leervondsten.

Inhoud

1. Inleiding 7

2. Korte historische achtergrond 9

3. Doelstelling 12

4. Materiaal en methode 14

5. Keramieksoorten 17

6. Resultaten 25
- 6.1 Fase 0 (1150-1350) 26
- 6.2 Fase 1 (1350-1575) 27
  - 6.2.1 Vondstcomplexen fase 1 41
- 6.3 Fase 2 (1575-1650) 63
  - 6.3.1 Vondstcomplexen fase 2 69
- 6.4 Fase 3 (1650-1900) 75
  - 6.4.1 Vondstcomplexen fase 3 80

7. Interpretatie en conclusie 108

8. Literatuur 113

Introductie catalogus 120
Catalogus 121

Bijlagen 175
Bijlage 1: Keramiek 176
Bijlage 2: Glas 207
Bijlage 3: Bouwkeramiek 209
Bijlage 4: Natuursteen 212
Bijlage 5: Metaal 213
Bijlage 6: Hout 223
Bijlage 7: Been, ivoor en schelp 224
Bijlage 8: Leer 225
Bijlage 9: Overige 231

1 Inleiding

Van 31 maart tot 9 juni 1994 vond in Enkhuizen een opgraving plaats onder supervisie van de ROB. De leiding van de opgraving lag in handen van drs. T.Y. van de Walle-Van der Woude, de toenmalige stadsarcheologe van de gemeente Hoorn. Zij werd geassisteerd door leden van de archeologische werkgroep van de vereniging Oud Enkhuizen en de afdeling Noord-Holland Noord van de AWN. De locatie van de opgraving betrof het terrein van de voormalige Enkhuizer Banket Fabriek (EBF), gelegen binnen het historische centrum van Enkhuizen zoals dat tot het einde van de 16de eeuw aanwezig was (fig.1).

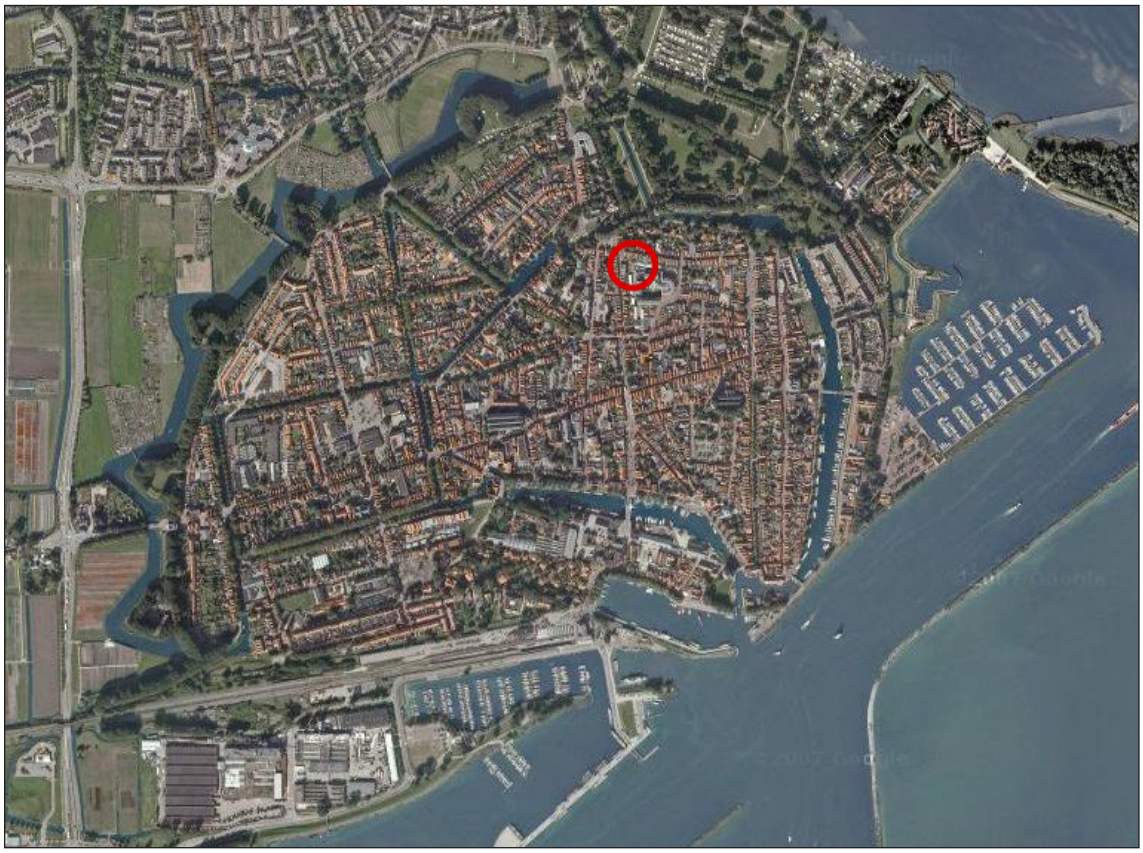

1 De ligging van de onderzoekslocatie Enkhuizer Banket Fabriek binnen de historische stadskern van Enkhuizen.

Het terrein was te groot om volledig te kunnen onderzoeken. Daarom werd ervoor gekozen om de aandacht te vestigen op een areaal aan de Van Bleiswijkstraat (de voormalige Oude Rietdijk) en een perceel aan de Vissersdijk (onderdeel van de Westfriese Omringdijk). In totaal werden vier werkputten aangelegd (fig. 2).

Voor beide onderzoekslocaties werd al snel duidelijk dat de bovenste bodemlagen sterk waren verstoord door latere bouw- en sloopactiviteiten. Hierdoor werden slechts weinig bewoningssporen uit de periode ná 1600 aangetroffen. De oudere bewoningssporen waren nog wel intact. Aan de Van Bleiswijkstraat gingen deze terug tot circa 1375. Het lijkt erop dat hier tot omstreeks 1500 in hout is gebouwd. De oudste sporen op het perceel aan de Vissersdijk lijken niet verder terug te gaan dan het begin van de vijftiende eeuw. Naast resten van huizen

werden ook plaveisels, afvalkuilen, beerputten, waterputten en dierskeletten blootgelegd.[1] Na de opgraving is een deel van het vondstmateriaal geconserveerd (onder andere een aantal houten voorwerpen) en gerestaureerd (een deel van het glas en aardewerk). Tot systematische uitwerking en publicatie van de opgraving en het materiaal is het nooit gekomen door gebrek aan tijd en financiële middelen. Het vondstmateriaal is in de loop der tijd verspreid geraakt over het voormalige Weeshuis in Enkhuizen, het stadhuis van Enkhuizen, de Koepoort in Enkhuizen, het clubhuis van de vereniging Oud Enkhuizen, het Westfries Museum in Hoorn, het depot van Archeologie Hoorn en particulieren.

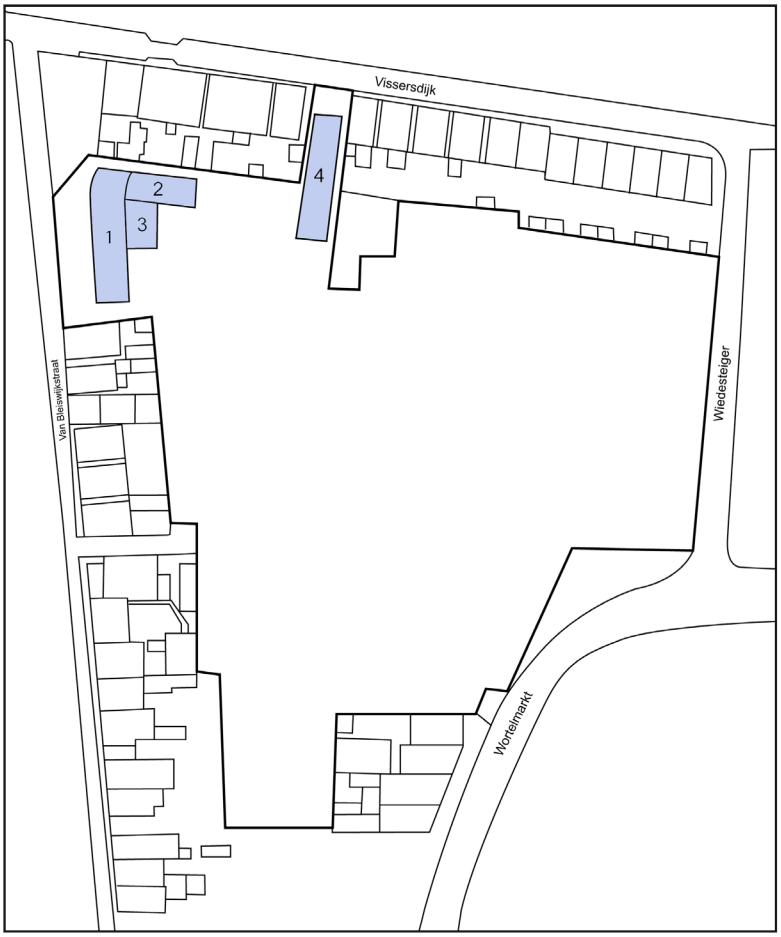

2 De ligging van de werkputten binnen de onderzoekslocatie (het gebied binnen de dikke lijn).

Het doel van dit materiaalpracticum is het determineren en analyseren van het vondstmateriaal van de opgraving.

1 Van de Walle-van der Woude 1996, 60-67; Van de Walle-van der Woude 1995, 319-323.

2 Korte historische achtergrond

Enkhuizen is gelegen in het oosten van West-Friesland, aan het oostelijke einde van de oost-west georiënteerde bewoningsas die door het midden van Drechterland loopt, ook wel de Streekweg genoemd. De aan deze weg gelegen dorpen bevonden zich oorspronkelijk noordelijker langs een oudere bewoningsas (de Kadijk). Deze as met de aanliggende dorpen is onder invloed van de vorderende veenontginningen verplaatst naar de locatie van de huidige Streekweg.[2] In eerste instantie werd gedacht dat deze verplaatsing in de 13de eeuw had plaatsgevonden, maar archeologische vondsten uit Enkhuizen wijzen uit dat al in de 12de eeuw bewoning langs de Streekweg aanwezig was.

De stad Enkhuizen is ontstaan uit een samensmelting van twee dorpen: het vissersdorp Enkhuizen en boerendorp Gommerkerspel. De kern van Gommerkerspel lag waarschijnlijk bij de huidige Westerkerk. De locatie van het oude Enkhuizen moet gezocht worden in het huidige IJsselmeer. Het verdronken vissersdorp is in het verleden vaak gesitueerd ten zuidoosten van de huidige stad.[3] Meer waarschijnlijk is echter dat het dorp ook langs de Streekweg lag, die oorspronkelijk verder naar het oosten door zal hebben gelopen.
Door de aanleg van de Westfriese Omringdijk in de 13de eeuw kwam het oude Enkhuizen buitendijks te liggen. Ten gevolge van de stijgende zeespiegel en het afslaan van dit buitendijkse land is het dorp door zijn inwoners geleidelijk verplaatst naar het gebied binnen de Omringdijk. Als gevolg van deze verplaatsing kwam Enkhuizen tegen Gommerkerspel aan te liggen. In 1356 kregen de dorpen stadsrechten en werden zij door graaf Willem V onder de naam Enkhuizen officieel samengevoegd tot een juridische eenheid. In de tweede helft van de 14de eeuw kreeg Enkhuizen steeds meer een stedelijk karakter door de aanleg van havens en het oprichten van poorten en verdedigingswerken. Tevens vond de bouw van de eerste publieke gebouwen plaats, waaronder het stadhuis, gasthuis en de waag.[4]

Pas na de St. Elizabethvloed van 1421 werd het buitendijks gelegen Enkhuizen definitief opgegeven. Op dat moment was alleen de kerk hier waarschijnlijk nog aanwezig. Deze kerk werd afgebroken en vanaf 1423 begonnen de Enkhuizenaren met de bouw van de huidige Zuiderkerk, gewijd aan Sint Pancratius.[5] Tegelijkertijd werd de Westerkerk, gewijd aan Sint Gomarus, door de parochianen van Gommerkerspel vergroot. Tussen 1420 en 1457 werden vijf kloosters in Enkhuizen opgericht, namelijk vier vrouwenkloosters bij de Westerkerk en een mannenklooster bij de Zuiderkerk.[6] Onder druk van de gespannen politieke situatie door de Hoekse en Kabeljauwse twisten begon men in 1489 de hele stad met wallen te omgeven. De Westerkerk en omliggende kloosters kwamen hierbij binnen de stadsomwalling te liggen.[7]

Onder invloed van de groeiende haringvisserij en handel steeg het bevolkingsaantal van Enkhuizen en verdichtte de bewoning in de 16de eeuw. De dichte bebouwing van houten huizen met rieten daken bracht echter het risico van grote stadsbranden met zich mee. Diverse voorschriften (keuren) van het stadsbestuur dwongen de inwoners van Enkhuizen om hun

2 Besteman 1990, 111-112.
3 Bijvoorbeeld Willemsen 1988, 25; Jelgersma 1979; Bruin 1997.
4 Willemsen 1988, 25-26.
5 Jelgersma 1979, 20-22.
6 Boer 1988, 12-15.
7 De Vries 1987, 10

huizen in baksteen te bouwen. Hierdoor veranderde de middeleeuwse houten stad in de 16de eeuw in een stad van steen.[8] Tevens werd de Oude Haven aan de zuidzijde van de stad uitgegraven. Deze haven werd beschermd door de in 1540 gebouwde Drommedaris. In 1560 werd het havenareaal van de stad opnieuw vergroot door de aanleg van de Vissers- en Oosterhaven.[9] De kaart van Waeghenaer uit 1577 geeft een goed beeld van Enkhuizen in die tijd (fig. 3).

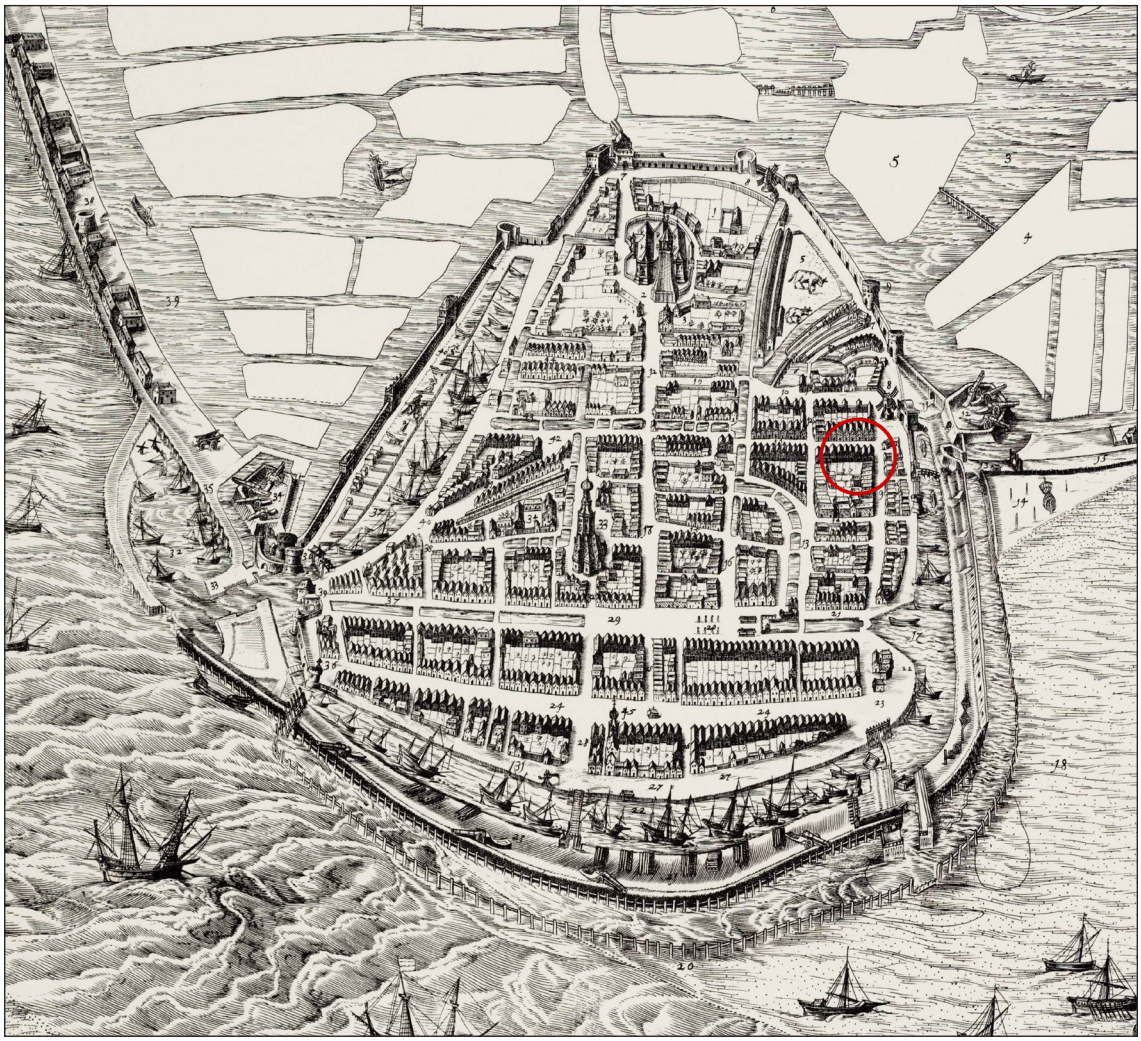

3 Enkhuizen op de kaart van Waeghenaer uit 1577. Het noorden is rechts.

Tussen 1593 en 1600 vond een grootschalige stadsuitbreiding plaats aan de west- en noordzijde van Enkhuizen (fig. 4). De stadsmuren en torens werden vervangen door de modernste verdedigingswerken in de vorm van aarden wallen en bastions. Tevens werden tussen 1593 en 1619 nieuwe havens binnen de stad gegraven, namelijk de Nieuwe Haven, Oude Buishaven en Nieuwe Buishaven.[10]

Rond 1620 bereikte de economische bloei van Enkhuizen zijn piek. Op dat moment woonden ongeveer 22.000 mensen in de stad. De bloei was in de eerste plaats te danken aan de haringvisserij. Hiernaast speelden de handel en scheepvaart een grote rol, met name de

8 Willemsen 1988, 27.
9 De Vries 1987, 12.
10 De Vries 1987, 13.

Sontvaart (handel op het Oostzeegebied), kustvaart (handel op Frankrijk en landen langs de Middellandse Zee) en handel met Azië door de VOC. Vanaf circa 1620 was de bloeiperiode voorbij, waarna zowel op economisch als demografisch gebied verval plaatsvond. De belangrijkste oorzaak hiervan waren de problemen binnen de haringindustrie. Veel andere industrieën in de stad, bijvoorbeeld de kuiperijen, touwslagerijen en zoutziederijen, waren in meer of mindere mate afhankelijk van de haringvisserij en zij werden meegezogen in de neerwaartse spiraal waarin de visserij zich bevond. Hiernaast verslechterde de positie van Enkhuizen als handelsstad, onder andere door stijgende concurrentie van Amsterdam en het buitenland. Het dieptepunt van de crisis werd bereikt rond 1850, toen Enkhuizen nog slechts circa 5000 inwoners telde. De leegloop had als gevolg dat veel huizen werden gesloopt en de stad een bijna landelijk karakter kreeg.[11]

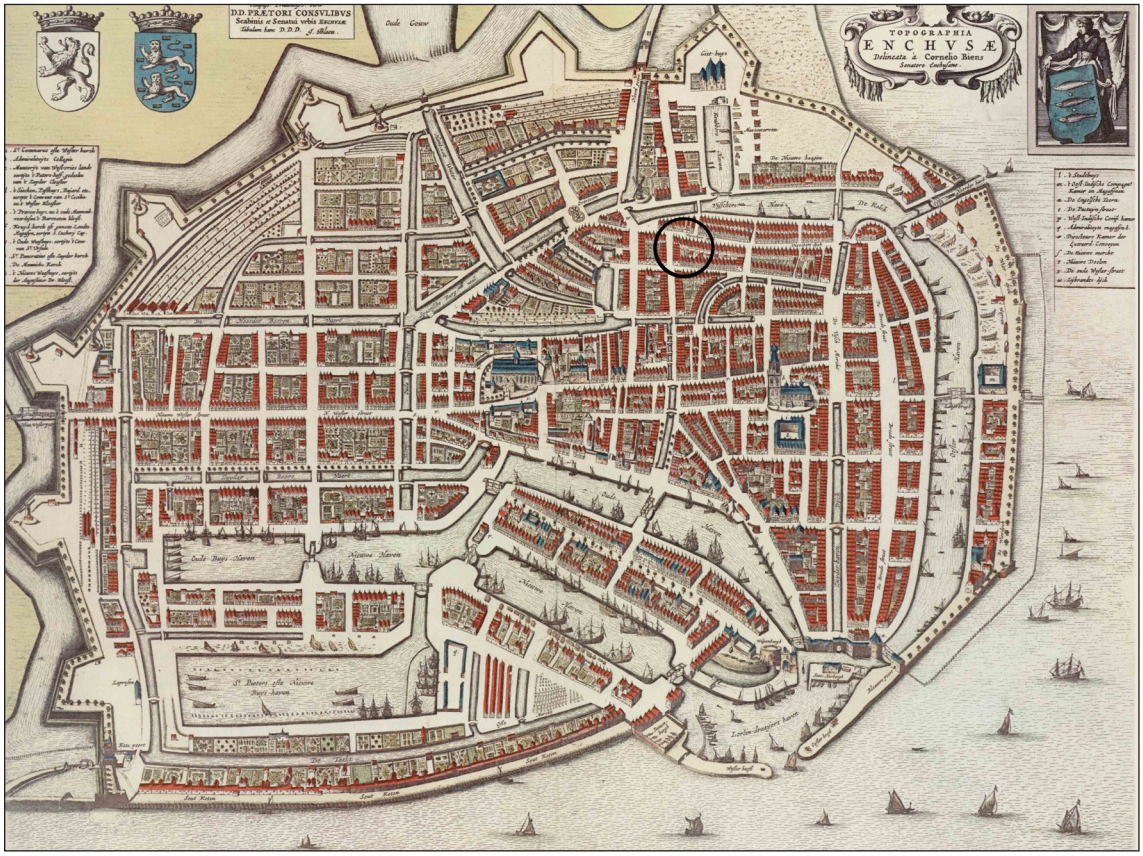

4 Enkhuizen op de kaart van Blaeu uit omstreeks 1649. Het noorden is boven.

11 Willemsen 1988, 157-161.

3 Doelstelling

Tussen 1575 en 1650 maakte Enkhuizen een grote bloei door, welke werd veroorzaakt door handelsactiviteiten en de haringvisserij. Deze bedrijvigheden hadden een snel groeiende werkgelegenheid tot gevolg, waardoor het inwonerstal van de stad in deze periode verviervoudigde tot ongeveer 22.000 inwoners. De economische bloei bracht voor een deel van de inwoners van Enkhuizen grote welvaart met zich mee. De bloei duurde tot circa 1650, waarna een sterke economisch verval inzette. Dit verval kwam pas in de 19de eeuw tot stilstand.[12]

Bovenstaande economische ontwikkeling heeft mogelijk een zekere invloed gehad op het bezit van de bewoners van de percelen die tijdens de opgraving zijn onderzocht. De economische bloei kan bijvoorbeeld worden weerspiegeld in de hoeveelheid dure goederen en de diversiteit hierbinnen die een huishouden in een bepaalde periode bezat. Het (grotendeels) ontbreken van deze goederen voor de periode na 1650 kan als weerspiegeling van het verval van de stad worden beschouwd. Voor een reconstructie van het bezit van een huishouden in een bepaalde periode zijn zowel archeologische als historische bronnen vereist. Historische bronnen, met name boedelinventarissen, geven vaak een goede indruk van bijvoorbeeld het meubilair, de wanddecoratie, sieraden en kleding dat een huishouden in bezit had. Voorwerpen met een geringe waarde, bijvoorbeeld keukengerei en goedkoop servies, worden in deze inventarissen vaak niet of slechts in beperkte mate genoemd. Deze voorwerpen werden veel gebruikt en gingen daarom ook snel kapot. Vervolgens werden de voorwerpen weggegooid, vaak op het achtererf van het huis. Juist dit afval wordt door archeologen teruggevonden. Wanneer de voorwerpen in een context worden gevonden die in tijd en ruimte kan worden afgebakend, geven zij informatie over het 'consumptiepatroon' van een huishouden, oftewel de voorwerpen die in een bepaalde periode in een huishouden zijn gebruikt en weggegooid.

Het consumptiepatroon van een huishouden geeft tot op zekere hoogte informatie over de rijkdom van een huishouden. Hierbij dient echter een aantal reserves in acht te worden genomen. Zoals gezegd geeft het archeologische materiaal namelijk geen volledige weergave van het bezit van een huishouden. Een koppeling van de archeologische bronnen met historische bronnen blijkt in de praktijk echter vaak moeilijk. Hiernaast wordt niet het volledige afvalspectrum van een huishouden teruggevonden. Een deel van het afval werd niet op het eigen erf weggegooid, maar bijvoorbeeld in een gracht gegooid of opgehaald. Afgedankte houten voorwerpen werden daarnaast meestal verbrand in plaats van weggegooid en metalen voorwerpen konden vaak worden hergebruikt. Bovendien blijven niet alle materialen even goed in de bodem bewaard, waardoor vergankelijke voorwerpen binnen het vondstmateriaal ondervertegenwoordigd kunnen zijn. Tijdens het onderzoek naar archeologische vondsten moet daarom altijd in het achterhoofd worden gehouden dat de vondsten geen representatief beeld geven van het bezit of consumptiepatroon van een huishouden. Ondanks deze beperkingen is het mogelijk om aan de hand van afval uitspraken te doen over de rijkdom van een huishouden in een bepaalde periode. Het niveau van rijkdom kan op diverse manieren in het afval tot uiting komen, bijvoorbeeld door de verhoudingen binnen de keramieksoorten, de diversiteit in vormen en/of decoraties binnen een keramiekgroep, de aan- of afwezigheid van luxe voorwerpen en de aan- of afwezigheid van voorwerpen die hadden kunnen worden hergebruikt.

12 Willemsen 1988.

In dit onderzoek staat de vraag centraal in hoeverre het vondstmateriaal van de EBF-opgraving de opkomst, bloei en neergang van Enkhuizen weerspiegelt. Om deze vraag te kunnen beantwoorden, is het vondstmateriaal ingedeeld in drie fasen:

- Fase 1: de opkomst van Enkhuizen (de periode tot 1575)
- Fase 2: de bloei van Enkhuizen (1575-1650)
- Fase 3: de neergang van Enkhuizen (1650-1900)

4 Materiaal en methode

Materiaal

Tijdens de EBF-opgraving zijn de volgende materiaalgroepen verzameld: keramiek, glas, bouwkeramiek, natuursteen, metaal, hout, leer, bewerkt en onbewerkt bot, ivoor, schelp, textiel en touw. Voor dit materiaalpracticum zijn alle vondsten met uitzondering van het onbewerkte bot bekeken. De voorwerpen van hout, leer en metaal zijn tijdens de opgraving in goede conditie aangetroffen. Dit wijst op goede conserverende omstandigheden in de bodem ter plaatse van de opgraving.

De bulk van het vondstmateriaal dateert uit de periode 1350-1800. Daarnaast is een kleine hoeveelheid materiaal afkomstig uit de periode hiervoor (1100-350) en hierna (1800-1900). Het vondstmateriaal is tijdens de opgraving op het oog verzameld. Deze methode is ook toegepast bij het leeghalen van de vondstcomplexen: zij zijn niet integraal geleegd en gezeefd. Mogelijk zijn hierdoor kleine vondsten en materiaal dat slecht zichtbaar is (bijvoorbeeld glas) deels over het hoofd gezien. Tijdens de opgraving is wel geregeld gebruik gemaakt van een metaaldetector, waarmee de vlakken en stort zijn afgezocht. Hierdoor zijn relatief veel kleine metaalvondsten verzameld.

Het leer dat tijdens de opgraving is gevonden, is onderzocht door twee vrijwilligers van Archeologie Hoorn (A. Vissie-Hoogland en E. Winters-Ran). Doordat dit materiaal tot voor kort niet was geconserveerd, was het sterk aangetast door schimmels. Dit bemoeilijkte de determinatie van de leerfragmenten.

Methode

Het vondstmateriaal is gevonden op meerdere percelen langs de Vissersdijk en Van Bleiswijkstraat en heeft daarom toebehoord aan meerdere huishoudens. De oorspronkelijke perceelgrenzen zijn niet meer exact te reconstrueren, doordat kaarten hier geen informatie over geven (onder andere de eerste kadastrale kaart uit 1823[13]). Hierdoor kunnen de meeste vondsten niet met zekerheid aan een perceel worden gekoppeld. Soms is zelfs niet duidelijk of het materiaal heeft toebehoord aan een perceel dat gelegen was aan de Vissersdijk of de Van Bleiswijkstraat. Het vondstmateriaal wordt daarom als één groep behandeld, ervan uit gaande dat de huishoudens in dit deel van de stad Enkhuizen ongeveer hetzelfde welvaartsniveau hadden.

Het vondstmateriaal is per vondstnummer uitgesplitst in materiaalgroepen, bijvoorbeeld keramiek, glas en metaal. Voor de verwerking en determinatie van de keramiek en het glas is gebruik gemaakt van het classificatiesysteem voor laat- en post-middeleeuws aardewerk en glas (het 'Deventer-systeem'). Het doel van dit systeem is het eenduidig beschrijven van keramiek en glas in heel Nederland, waardoor het makkelijker is om vondsten en vondstcomplexen te vergelijken.

De keramiek is per vondstnummer uitgesplitst op bakselgroep, bijvoorbeeld steengoed en rood aardewerk. Vervolgens is binnen de bakselgroepen zoveel mogelijk geprobeerd om de scherven aan elkaar te passen. Hierna is, voor zover dat mogelijk was, de vorm en het typenummer van de keramiekvondsten vastgesteld. Rekening dient te worden gehouden met het feit dat sommige vormen makkelijker te herkennen zijn dan anderen. Goed herkenbare vormen,

13 Ten tijde van de vervaardiging van de kadastrale kaart was de onderzoekslocatie in gebruik als weiland. De oude perceelgrenzen zijn daarom niet weergegeven op de kaart. In de late 19de of 20ste is de locatie opnieuw in gebruik genomen als woongebied. Hierbij zijn waarschijnlijk nieuwe perceelgrenzen vastgelegd. De ligging en grootte van de huidige percelen geeft daarom geen betrouwbare informatie over de oude perceelgrenzen.

bijvoorbeeld borden en bakpannen, kunnen hierdoor oververtegenwoordigd zijn binnen een functionele analyse van het materiaal. Per vorm en type is het aantal randfragmenten en overige fragmenten geteld, waarna het Minimum Aantal Exemplaren (MAE) is vastgesteld. Het MAE is voor alle vormen bepaald aan de hand van de randfragmenten. Als binnen een bakselgroep geen randfragmenten aanwezig waren, is het MAE op één exemplaar gesteld. Hetzelfde principe is toegepast voor de determinatie van de glasvondsten. Voor het bepalen van het MAE bij de kleipijpen zijn de hielstukken geteld. Het MAE moet niet zozeer worden gezien als een betrouwbare weergave van het aantal objecten dat tijdens de opgraving is gevonden, maar meer als een methode om verschillende complexen met elkaar te kunnen vergelijken.
Doordat keramiekvondsten uit Enkhuizen niet eerder uitgebreid zijn gepubliceerd, zijn in de catalogus zoveel mogelijk verschillende keramiek- en glastypen opgenomen. Daarnaast zijn opvallende of afwijkende keramiek- en glasvondsten afgebeeld.

Een klein deel van de keramiekvondsten dateert uit de periode voor de eerste bewoningssporen (fase 0, vóór circa 1350). Deze vondsten zijn afkomstig uit aangevoerde grond en kunnen binnen de meeste vondstnummers als opspit worden beschouwd. Dit materiaal wordt apart besproken en heeft in de meeste gevallen geen invloed op de complexdatering of het MAE van een vondstnummer.

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, is het materiaal ingedeeld in drie fasen.
Deze fasen beslaan het vondstmateriaal uit de perioden 1350-1575, 1575-1650 en 1650-1900. De vondstnummers die meerdere fasen beslaan, zijn niet meegenomen in de telling. De vondsten kunnen grofweg worden ingedeeld in twee categorieën, namelijk vondsten zonder duidelijke context (vooral verzameld tijdens het verdiepen van het vlak) en vondsten uit gesloten vondstcomplexen, bijvoorbeeld beerputten, waterputten en afvalkuilen.

Per fase zal eerst het aanwezige vondstmateriaal worden besproken. Vervolgens wordt een analyse van de keramiekvondsten uit de fase gegeven. In deze telling en analyse zijn ook de vondsten uit de gesloten vondstcomplexen meegenomen. Vervolgens komen opvallende keramiekvondsten en vondsten uit de overige materiaalgroepen aan bod die zich niet in een gesloten vondstcomplex bevinden of buiten de telling van die fase vallen, omdat zij zich in een vondstnummer bevinden die meerdere fasen beslaat. Hierna zal worden ingezoomd op het vondstmateriaal uit de gesloten vondstcomplexen uit de fase.
Deze vondstcomplexen geven, in vergelijking met de vondsten zonder duidelijke context, een meer verfijnd beeld van het consumptiepatroon van een huishouden gedurende een vaak korte periode. Daarom kan een redelijk betrouwbare functionele analyse van dit materiaal worden gegeven. Voor deze analyse zijn de vormen ingedeeld in vijf categorieën:
- kookgerei (bakpan, grape)
- tafelgerei/voedselbereiding (bord, deksel, drinkschaal, kom, kop, lekschaal, mosterdpot, plooischotel, schepbeker, steelkom)
- opslag/schenkgerei (fles, kan, pot)
- sanitair (pispot)
- overig (gatenpot, knikker, olielamp, spinsteen, test, vuurstolp, zalfpot).

De niet-determineerbare objecten worden bij de functionele analyse buiten beschouwing gelaten.

Doordat de vondstcomplexen met een zeer kleine hoeveelheid materiaal weinig informatie opleveren, worden alleen de complexen met een MAE van minstens 10 apart behandeld.
Parallellen voor vondsten van de EBF-opgraving die in de tekst worden genoemd zijn zoveel mogelijk afkomstig uit opgravingen in de omgeving van Enkhuizen.

De leervondsten zijn schoongemaakt en gedroogd. De fragmenten zijn zoveel mogelijk gedetermineerd, beschreven en getekend. Voor de determinatie van schoenen is gebruik gemaakt van de door O. Goubitz gehanteerde type-indeling uit het boek 'Stepping through Time' uit 2001. Deze indeling is gebaseerd op het sluitingstype van de schoen. Ten slotte zijn de leervondsten behandeld met PEG en verpakt.

Het vondstmateriaal dat op de stort is gevonden, is verzameld onder vondstnummer 400.
Op de laatste dag van de opgraving is een werkput aangelegd waar geen tekeningen of administratie van is bewaard (werkput 5). In deze werkput is een vrij grote hoeveelheid vondsten verzameld die niet meer te herleiden zijn tot een specifieke context. Dit materiaal heeft vondstnummer 500 gekregen. Daarnaast is het vondstnummer van een aantal voorwerpen niet meer te achterhalen. Deze voorwerpen zijn geregistreerd onder vondstnummer 600.

5 Keramieksoorten

Hieronder worden kort de keramieksoorten besproken die zich in het vondstmateriaal van de EBF-opgraving bevinden.

Pingsdorf-type (pi)
Pingsdorf-aardewerk is afkomstig uit het Rijnland en komt in Nederland voor vanaf de 9de eeuw tot omstreeks 1200. De kleur van het aardewerk is vaak wit of geel, maar ook grijs en paars komt voor. De hardheid en magering van het baksel wisselt. Tuitpotten, bekers en kogelpotten zijn de meest voorkomende vormen. Kenmerkend voor dit type aardewerk is de decoratie op de schouder van de objecten in de vorm van rode verfstrepen.[14]

Maaslands witbakkend aardewerk (wm)
Dit aardewerk is geproduceerd in het Belgische Maasland en komt voor van de 10de tot de 14de eeuw. De producten zijn fijn gemagerd, licht van kleur en vrij hard gebakken. Vooral kannen en potten met een lensbodem worden gevonden. De objecten zijn voorzien van loodglazuur en soms gedecoreerd met een radstempel.[15]

Blauwgrijs/Paffrath (bg)
Paffrath aardewerk is afkomstig uit het Rijnland. De producten, vooral kogelpotten, zijn handgevormd. Kenmerkend is de metaalachtige glans van het oppervlakte van de voorwerpen en een gelaagde structuur op de breuk. Dit type aardewerk komt voor van de 10de tot 13de eeuw.[16]

Kogelpot aardewerk (kp)
Kogelpotaardewerk is handgevormd, hoewel de bovenzijde van de potten soms is gedraaid. De producten werden lokaal geproduceerd. De verscheidenheid in baksel en kleur is groot. Naast de standaard kogelronde potten (soms voorzien van standring) en bakpannen komen in de omgeving van Hoorn ook kannen voor. Kogelpotaardewerk werd gemaakt van de 8ste tot 14de eeuw. In de 12de tot 14de eeuw werden de objecten soms versierd met vingerveeg of bezemstreek.[17]

Proto-steengoed (s5)
Proto-steengoed is de opvolger van het Pingsdorf aardewerk en werd gemaakt in het Rijnland en Zuid-Limburg. Het baksel is nog vrij grof. Vooral kannen zijn geproduceerd. Soms zijn de producten voorzien van een engobe. Proto-steengoed dateert uit de periode 1200-1280.[18]

Bijna-steengoed (s4)
Het bijna-steengoed is een overgangsproduct tussen het proto-steengoed en het echte steengoed en werd geproduceerd tussen 1250 en 1310. Het baksel is fijner dan het proto-steengoed, maar nog niet volledig versinterd. Wederom komen vooral kannen voor.[19]

14 Schrickx 2006, 58.
15 Schrickx 2006, 59.
16 Schrickx 2006, 59.
17 Schrickx 2006, 59.
18 Schrickx 2006, 59.
19 Schrickx 2006, 59.

Steengoed zonder oppervlaktebehandeling (s1)

Steengoed heeft een volledig versinterd baksel dat waterdicht is. Steengoed zonder oppervlaktebehandeling is met name geproduceerd in Siegburg vanaf de 14de. Vooral de hier geproduceerde kannen, trechterbekers en drinkschaaltjes worden in Nederland teruggevonden (fig. 5). Soms zijn de objecten voorzien van asglazuur of appliques. In de 16de eeuw raakte dit type steengoed uit de gratie.

5 Een steengoedkan uit Siegburg. V139-C01.

Steengoed met oppervlaktebehandeling (s2)

Dit type steengoed is voorzien van een engobe, zoutglazuur of beide. Tot de 17de eeuw werden voornamelijk kannen naar Nederland geïmporteerd. De vroegste producten zijn hoofdzakelijk afkomstig uit Langerwehe en Raeren. In de 16de eeuw verschuift het zwaartepunt van de productie naar Keulen en het naastgelegen Frechen. In deze periode maakt het steengoed een ingrijpende verandering door: de kannen met geprononceerde draairingen en geknepen standring verdwenen om plaats te maken voor gladde vormen met standvoeten en -vlakken. Daarnaast decoreerde men de vormen nu vaak rijkelijk met appliques.[20]
In het laatste kwart van de 17de eeuw maakten de rijk versierde kannen plaats voor meer simpele en functionele vormen. Siegburg en Raeren verdwenen als productieplaatsen uit beeld, terwijl de productie in het Westerwald in de tweede helft van de 17de eeuw sterk groeide. De producten uit het Westerwald karakteriseren zich door een grijze ondergrond met kobaltblauwe verfversiering.[21] Een nieuwe vorm uit de 17de eeuw is de fles, die dienst deed als verpakkingsmateriaal voor mineraalwater of sterke drank.[22]

Grijsbakkend aardewerk (g)

Dit aardewerk is gemaakt van ijzerhoudende klei en reducerend gebakken. Grijsbakkend aardewerk werd vanaf circa 1250 lokaal geproduceerd en beleefde zijn hoogtepunt in het begin van de 14de eeuw. In de 15de eeuw neemt de productie van grijsbakkend aardewerk in Holland sterk af en na circa 1525 werd het in Nederland nauwelijks nog gemaakt. Het vormenspectrum is beperkt en omvat vooral kannen, voorraadpotten/aspotten, kommen en vuurklokken. De objecten zijn nooit geglazuurd.[23]

Roodbakkend aardewerk (r)

Dit aardewerk is, net als het grijsbakkende aardewerk, gemaakt van ijzerhoudende klei, maar oxiderend gebakken. Roodbakkend aardewerk is vanaf de 13de eeuw op diverse plaatsen in Nederland geproduceerd. De producten zijn over het algemeen voorzien van loodglazuur. In eerste instantie is dit vaak spaarzaam aangebracht, maar vanaf de 16de eeuw is in ieder geval de binnenzijde van de objecten meestal geheel voorzien van glazuur. Het vormenspectrum is aanvankelijk nog vrij beperkt en omvat met name grapen, bakpannen, kommen, kannen,

20 Bartels 1999, 60.
21 Bartels 1999, 76-85.
22 Bartels 1999, 71-73.
23 Bartels 1999, 93-94.

pispotten, potten, vetvangers en vuurstolpen (fig. 6).[24] Vanaf het einde van de 15de eeuw werden meer borden gemaakt. De borden zijn vaak voorzien van een decoratie in slib, bijvoorbeeld in de vorm van een vogel of boogjes. Tussen 1475 en 1550 werd bovendien soms een ingekraste decoratie aangebracht (sgrafitto).[25]

6 Een grape uit de periode 1375-1450. V600-C03.

In de tweede helft van de 15de eeuw en de 16de eeuw nam de hoeveelheid vormen binnen het roodbakkende aardewerk sterk toe. Ook binnen de vormen was de diversiteit vaak groot.[26] De decoraties op roodbakkend aardewerk veranderde in de 16de eeuw. De slibboogjes en sgraffito-techniek verdwenen en maakten in de laatste kwart van de 16de eeuw plaats voor een nieuwe decoratietechniek: het Noord-Hollands slib. Kenmerkend voor deze techniek is de dik aangebrachte slibversiering. Het Noord-Hollands slibaardewerk is vooral geproduceerd tussen 1580 en 1650. De vroegste productie van dit type aardewerk ligt in ieder geval een decennia eerder, getuige een aantal borden met een jaartal in de jaren 70 van de 16de eeuw.[27] Ook is een aantal borden van Noord-Hollands slibaardewerk gevonden bij klooster Bethlehem, dat verlaten werd in 1573.[28]

Roodbakkend aardewerk, met name borden, werd vanaf de 16de eeuw ook op vrij grote schaal geïmporteerd uit het huidige Duitsland. Deze voorwerpen zijn voornamelijk afkomstig uit het gebied rond de rivier de Weser en de Werra. Kenmerkend voor de producten uit deze regio's is de decoratie. De voorwerpen die gemaakt zijn langs de Weser zijn meestal versierd met zigzaglijnen en/of stippen in groen, geel of roodbruin. De voorstelling is vaak geometrisch. Weser-aardewerk werd vooral naar Nederland geëxporteerd tussen 1580 en 1630.[29] Kenmerkend voor borden uit het gebied langs de Werra is de figuratieve voorstelling op de spiegel, vaak met ingekraste details. Op de vlag zijn meestal concentrische cirkels en een ornamentband aangebracht. De export van Werra-aardewerk naar Nederland vond vooral plaats van 1580 tot 1630.[30] Tussen 1602 en 1613 is Werra aardewerk eveneens geproduceerd door een pottenbakkerij in Enkhuizen, niet ver van het terrein van de Enkhuizer Banket Fabriek.[31]

De productie van roodbakkend aardewerk concentreerde zich in de 18de eeuw in een drietal gebieden in Nederland: Holland (Gouda), Friesland (onder andere Dokkum, Bolsward en Workum) en West-Brabant (Bergen op Zoom en Oosterhout). De producten uit deze regio's hebben vaak specifieke kenmerken of decoraties. Een aantal producten uit Bergen op Zoom is door hun vorm goed te herkennen, bijvoorbeeld de bakpannen met hoge kraagrand en grapen met scherpe ribbel op de overgang van rand naar schouder. Kenmerkend voor bijvoorbeeld Fries aardewerk is de ringeloorversiering en 'gekamde' vla op de spiegel van koppen en borden. De pottenbakkerijen uit de verschillende regio's kopieerden echter ook de producten van elkaar,

24 Bartels 1999, 105.
25 Schrickx/Van de Walle-van der Woude 2007, 67; Schrickx 2008, 96-98.
26 Bartels 1999, 117.
27 Van Gangelen *et al.* 1997, 10.
28 Van den Berg 2008, 13-14.
29 Hurst *et al.* 1986, 251.
30 Hurst *et al.* 1986, 244; Bartels 1999, 174.
31 Clevis/Van Gangelen 2009; Bruijn 1992.

waardoor men met het toeschrijven van voorwerpen aan een regio voorzichtig moet zijn.
In de tweede helft van de 17de eeuw zijn tevens producten, vooral borden, uit het Duitse Ochtrup naar Nederland geïmporteerd. De borden kenmerken zich door een scherpe standring en geometrische decoratie die geaccentueerd is met glazuur met koperoxide. Producten uit Ochtrup worden doorgaans vooral in het oosten van Nederland gevonden.[32]
In de 18de en 19de eeuw waren borden uit het Nederrijns gebied populair in Nederland. Kenmerkend voor deze borden is een standvlak en een geometrische decoratie met stippen, strepen of cirkels op een witte sliblaag.[33]

Witbakkend aardewerk (w)
Witbakkend aardewerk is gemaakt van een ijzerarme klei die in Nederland niet voorkomt. In Nederland werd vanaf circa 1375 op zeer kleine schaal witbakkend aardewerk geproduceerd met geïmporteerde klei uit Duitsland. Pas na 1550 nam de productie van dit aardewerk sterk toe. Het aardewerk was nu voor meer huishoudens toegankelijk en verschijnt dan ook vaker in archeologische context.[34] Hiernaast werd vooral voor 1550 witbakkend aardewerk uit Duitsland geïmporteerd. Het vaststellen van de herkomst van een product is vaak lastig. Witbakkend aardewerk vormt in alle periodes een kleine groep binnen het aardewerk. Het aardewerk was duurder dan roodbakkend of grijsbakkend aardewerk en werd daarom vaker toegepast als tafelgerei.[35]

Jydepot aardewerk (jy)
Jydepotten zijn handgevormde potten uit Denemarken. De potten hebben een zwart, korrelig baksel en zijn vaak goed te herkennen aan het (deels) gepolijste oppervlak. Jydepotten worden in Nederland vooral gevonden in de kustprovincies. Het overgrote deel van deze jydepotvondsten dateert uit de 17de, 18de of 19de eeuw.[36]

Spaanse majolica (sp)
Het keramiekbezit van een gemiddeld huishouden bestond tot circa 1550 voornamelijk uit roodbakkend aardewerk, aangevuld met steengoed, grijsbakkend en witbakkend aardewerk. Hiernaast waren kleine hoeveelheden tinglazuuraardewerk in omloop.[37]
De oorsprong van tinglazuuraardewerk ligt in de Islamitische wereld, waar het vanaf de 9de eeuw werd geproduceerd. Dit aardewerk heeft een witte ondergrond van tinglazuur waarop een decoratie in kobaltblauw en/of goud- tot koperkleurige verf is aangebracht. De decoratiemotieven verschillen per periode. De productietechniek van deze zogenaamde goudlustermajolica werd in de 12de eeuw tijdens de Islamitische heerschappij van Zuidoost-Spanje naar het Iberisch schiereiland gebracht.[38] De majolica die hier werd geproduceerd is van de 14de tot 17de eeuw naar de Nederlanden geïmporteerd, met het zwaartepunt tussen 1425 en 1475. De grootste groep binnen deze geïmporteerde majolica zijn de voorwerpen, vooral borden en kommen, die zijn versierd met een goudkleurige decor (goudluster). In het westen van Nederland wordt goudlustermajolica vrij regelmatig in archeologische context aangetroffen, terwijl het in het oosten en zuiden van Nederland zelden wordt gevonden. Objecten uit de 14de en 15de eeuw

32 Bartels 1999, 178-179.
33 Bartels 1999, 130-142.
34 Bartels 1999, 147; Griffioen/Ostkamp 2006, 105-106.
35 Bartels 1999, 162.
36 Van Reenen/Jensen 1995, 1-16.
37 Bartels 1999, 201.
38 Mars 1987, 1-7.

komen voornamelijk in handelssteden in het zuidwesten van Nederland uit de grond, terwijl goudlustermajolica uit de 16de en 17de eeuw ook in meer noordwestelijke gebieden in Nederland wordt aangetroffen.[39] Hiernaast werd in Spanje majolica met andere decoratie-technieken gemaakt, waaronder 'cuerda seca' en Isabella polychroom (fig. 7). Ook deze objecten worden zo nu en dan in Nederland in archeologische context aangetroffen. Cuerda seca of 'droge koord' techniek is een decoratiewijze die in de 10de eeuw in de Islamitische wereld is ontstaan. Op biscuitvormen werden de contouren van een decoratie aangebracht met een mengsel van vet of was met ongezuiverde mangaan. Tussen deze contourlijnen werd glazuur aangebracht. Tijdens het bakproces smolt de was of het vet weg en bleven de contourlijnen als ongeglazuurde delen over. Langs de randen van deze ongeglazuurde lijnen zijn vaak de restanten van de mangaan uit de was of het vet zichtbaar als paarse lijntjes. In Spanje werd deze techniek vooral toegepast in Sevilla.[40]

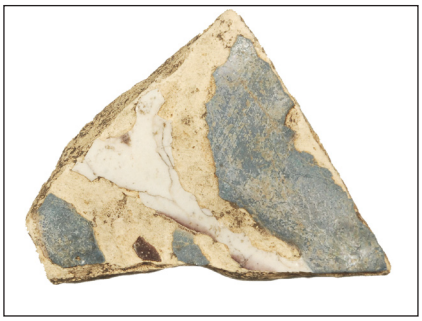

7 Een scherf van een bord van Spaanse majolica met cuerda seca decoratie. V179-C03.

Italiaanse majolica en faience (i)

In de 15de eeuw werd de techniek van het tinglazuuraardewerk door Italiaanse pottenbakkers overgenomen. Hier ontstond een aantal gespecialiseerde centra die een eigen stijl ontwikkelden, waaronder Montelupo. Tot circa 1590 was het voor Hollandse schippers niet mogelijk om direct handel te drijven met de Italiaanse handelssteden, door het verbod op de doorvaart van de Straat van Gibraltar. Waarschijnlijk verliep de handel met Italië voor die tijd grotendeels over land.[41] Het tinglazuuraardewerk uit Italië dat dateert voor 1575 wordt in Nederland op zeer beperkte schaal in archeologische context aangetroffen.[42]

Een ander product van tinglazuuraardewerk is faience, dat ontstaan is vanuit de majolicatraditie. Faience is fijner dan majolica, aan twee zijden bedekt met tinglazuur en werd in kokers gebakken in plaats van met proenen. In Italië werd vanaf de late 16de eeuw faience geproduceerd. Het geïmporteerde tinglazuuraardewerk is afkomstig uit een groot aantal productieplaatsen en -gebieden in Italië. De producten worden op basis van hun decoratie ingedeeld in een aantal groepen, waaronder berrettino, compendiario en bianco.[43] Met name producten in berrettino- en compendiario-stijl worden regelmatig opgegraven. Berrettino is onder andere geproduceerd in Faenza, Ligurië en Veneto en kenmerkt zich door de blauwe ondergrond met donkerblauwe beschildering.[44]

Producten in compendiario-stijl zijn herkenbaar aan een voorstelling op de spiegel, vaak een putto, hoofd of landschap, en een omlijsting met vegetaal motief (aigretterand). De decoratie is over het algemeen aangebracht in de standaardkleuren blauw, geel en oranjebruin. De rest van het product is wit gelaten.

Algemeen gezien komt Italiaanse faience in Nederland voor tot de tweede helft van de 17de eeuw.

39 Mars 1987, 160-166.
40 Bartels 1995.
41 Jaspers 2007/1, 17, 137.
42 Bartels 1999, 222.
43 Zie voor een uitgebreide beschrijving van de verschillende groepen Italiaanse faience Jaspers 2007/1 en Jaspers 2009.
44 Jaspers 2009, 3.

Franse faience (fr)

Tot voor kort ging men ervan uit dat alle geïmporteerde bianco- en compendiario-faience afkomstig is uit Italië. Nieuw onderzoek heeft echter duidelijk gemaakt dat deze producten ook zijn geproduceerd in Frankrijk.[45]

Portugese faience (po)

Ook in Portugal werd faience geproduceerd. Een kleine hoeveelheid producten, met name borden en kommen, zijn tussen circa 1600 en 1675 naar Nederland gebracht (fig. 8). De decoratie op de faience is vaak geïnspireerd op Chinees kraakporselein, maar ook 'inheemse' motieven komen voor. Portugese faience wordt vooral in handelssteden in het westen van Nederland gevonden. De eigenaren van deze faience behoorden veelal tot de elite of hadden contacten in de scheepsvaart.[46]

8 Een kom van faience uit Portugal. V264-C17.

Nederlandse majolica (m)

Kort na 1500 werd voor het eerst majolica in de toenmalige Nederlanden geproduceerd. De decoraties op dit vroege tinglazuuraardewerk zijn geïnspireerd op Italiaanse majolica, met name de producten uit Montelupo, en majolica dat afkomstig is van het Iberisch schiereiland. In de loop van de 16de eeuw werden steeds meer Hollandse stijlelementen verwerkt in de Nederlandse majolica, bijvoorbeeld Hollandse landschappen en tulpen. In de eerste helft van de 17de eeuw vormt de decoratie op het kraakporselein, de Wanli-stijl, een belangrijke inspiratiebron. De verschillende stijlelementen raakten, vooral vanaf de 17de eeuw, steeds meer met elkaar vermengd.[47] Tot circa 1575 was Nederlandse majolica nog een relatief duur product en alleen weggelegd voor de meer welgestelde huishoudens. Vanaf de late 16de eeuw kwam het in vrijwel alle boedels voor.[48]

In de loop van de 17de eeuw was majolica, door de opkomst van de meer verfijnde faience, een lomp en verouderd product geworden. Toch werd het in Friesland tot in de 19de eeuw geproduceerd. Lange tijd bestond de majolica- en faienceproductie in Nederland dus naast elkaar, hoewel de faience al vanaf het midden van de 17de eeuw de overhand had. De decoraties op de latere majolica zijn vaak grof geschilderd en bestaan onder andere uit bloemen, Hollandse landschappen, dieren en mensen.[49] Vooral borden en kommen komen voor.

Nederlandse faience (f)

Het begin van de faienceproductie in Nederland ligt in het eerste kwart van de 17de eeuw. Hoewel faience al vanaf de 16de eeuw in Italië werd geproduceerd, is deze nieuwe techniek niet direct door de Nederlandse pottenbakkers overgenomen. De directe aanleiding voor het begin van de faienceproductie in de Nederlanden was waarschijnlijk de import van grote hoeveelheden porselein; Nederlandse pottenbakkers probeerden dit fijne porselein te imiteren. In eerste instantie werden producten, voornamelijk borden, geheel overdekt met tinglazuur, maar nog

45 Jaspers 2007/2.
46 Bartels 2003, 70-82.
47 Bartels 1999, 201, 204-207.
48 Bartels 1999, 218.
49 Bartels 1999, 201, 207.

steeds gebakken met behulp van proenen. Vanaf circa 1620 werden borden voor het eerst in kokers gebakken en kan worden gesproken van volwaardige faience.[50] De vroegste Nederlandse faience is vaak voorzien van een decor dat is geïnspireerd op kraakporselein.[51] Geheel witte borden of borden met een decoratie in blauw op de spiegel waren in de tweede helft van de 17de en eerste helft van de 18de eeuw erg populair. De onderwerpen op de beschilderde borden zijn divers en omvatten onder andere Hollandse landschappen, bijbelscènes en spreukborden.

Porselein (p)

Porselein is een zeer harde keramieksoort. Chinees porselein bereikte Nederland voor het eerst in grote aantallen in 1602 en 1604 door de kaping van een tweetal Portugese handelsschepen. Vóór 1602 is porselein slechts in kleine hoeveelheden naar Nederland vervoerd en was dit product alleen toegankelijk voor de hoogste elite. Met de oprichting van de VOC in 1602 vond een grootschalige toestroom van porselein naar Nederland plaats. Dit zogenaamde kraakporselein (Wanli) wordt in archeologische context wederom vooral in het westen van Nederland gevonden.[52] Vooral borden/ schotels, kommen en koppen komen veel voor (fig. 9).

9 Een bord van kraakporselein. V228-C05.

Van 1650 tot 1668 is nauwelijks Chinees porselein naar Nederland vervoerd door een burgeroorlog in China. Onder heerschappij van keizer Kangxi werd de productie en export van porselein nieuw leven ingeblazen. De vormen en decoraties van dit porselein wijken af van het kraakporselein: de typische kraakmotieven zijn vervangen door figuren, landschappen en bloemmotieven. Daarnaast werd het porseleinen vaatwerk vanaf de 18de eeuw geregeld met andere kleuren gedecoreerd, bijvoorbeeld bruin, roze en goud. Tussen circa 1720 en 1730 werd wederom nauwelijks Chinees porselein naar de Nederlanden vervoerd. Het porselein uit de hierop volgende periode, het Qianlong-porselein, kenmerkt zich door een vlotte beschildering en vooral Europese decoratiemotieven.[53]

Aziatisch steengoed (s7)

In de 17de eeuw verscheen een nieuw type steengoed op de markt: Aziatisch steengoed. Vooral grote voorraadpotten (martavanen) werden vanuit Azië naar Nederland geïmporteerd. De martavanan die gevonden zijn in het wrak van de Witte Leeuw (gezonken in 1613) wijzen erop dat de import van dit steengoed al aan het begin van de 17de eeuw begon, tegelijk met de invoer van grote hoeveelheden Chinees porselein.[54] De voorraadpotten werden in ieder geval

50 Baart 2003, 56-58.
51 Baart *et al.* 1990, 9.
52 Ostkamp 2003, 14-25.
53 Bartels 1999, 188-190.
54 Van der Pijl-Ketel 1982, 220-243.

tot in de 18de eeuw naar Europa geïmporteerd.[55]

Industrieel wit (iw)

Industrieel aardewerk is een gestandaardiseerd product dat vanaf de eerste helft van de 18de eeuw werd geproduceerd in Engeland. De productie in Nederland kwam pas in de 19de eeuw op gang met de oprichting van de fabriek van Petrus Regout in Maastricht. De bloeitijd van deze fabriek lag in het derde kwart van de 19de eeuw.[56]

55 Bartels 2003, 73.
56 Bartels 1999, 237-240.

6 Resultaten

In totaal zijn tijdens de opgraving 9436 vondsten geborgen (met uitzondering van het onbewerkte bot), met een MAE van 3266. De vondsten bestaan uit keramiek, glas, bouwkeramiek, natuursteen, metaal, hout, been/schelp/ivoor, leer en textiel/touw (fig. 10). Met 70% is keramiek veruit de grootste vondstgroep.

materiaal	aantal	MAE	% (MAE)
keramiek	7117	2259	70
glas	405	55	2
bouwkeramiek	158	158	5
natuursteen	43	43	1
metaal	487	487	15
hout	42	42	1
been/ivoor/schelp	14	14	0
leer	1159	197	6
textiel/touw	11	11	0
totaal	9436	3266	100

10 Aantal en MAE vondstmateriaal EBF-opgraving.

De meeste vondsten behoren tot fase 1 (44%), gevolgd door fase 3 en een zeer kleine hoeveelheid materiaal uit fase 2. Een groot deel van de vondsten kan op basis van de complexdatering van het vondstnummer niet binnen een fase worden geplaatst (fig. 11 en 12).

fase	MAE	%
fase 0	45	1
fase 1	1417	44
fase 2	63	2
fase 3	484	15
geen fase	1257	38
totaal	3266	100

11 MAE en percentages vondstmateriaal per fase.

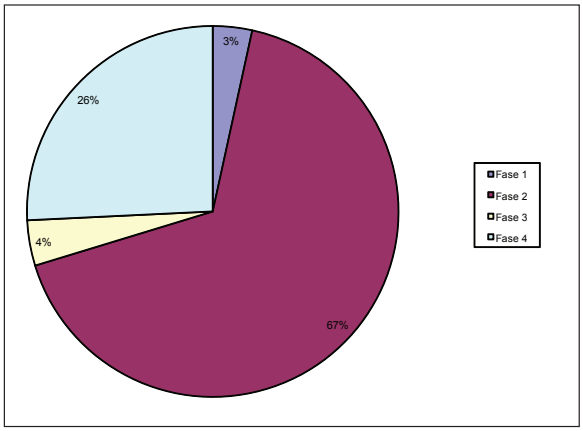

12 Percentages vondstmateriaal per fase.

6.1 Fase 0 (1150-1350)

Tot deze fase kan een kleine hoeveelheid keramiek worden gerekend dat voor fase 1 dateert. De datering van dit materiaal ligt tussen circa 1150 en 1350. Het gaat voornamelijk om kleine wandfragmenten. Binnen deze fase kunnen zes bakselsoorten worden onderscheiden (fig. 13 en 14). De geringe hoeveelheid materiaal wijst waarschijnlijk niet op bewoning ter plaatse in deze periode. Meer aannemelijk is dat de keramiek met aangevoerde grond uit de nabije omgeving langs de Oude Rietdijk en Vissersdijk terecht is gekomen. Deze grond zal in de 13de of 14de eeuw zijn gebruikt voor het ophogen en egaliseren van het terrein, om het geschikt te maken voor agrarische doeleinden en later voor bewoning. De scherven uit de ophogingslagen wijzen indirect op bewoning in de 12de en 13de eeuw in de omgeving. Een deel van de scherven is gevonden in een jongere context en kan als opspit worden beschouwd.

baksel	totaal	%	MAE	%
proto-steengoed (s4)	4	6	3	7
bijna-steengoed (s5)	2	3	2	4
kogelpotaardewerk (kp)	24	34	14	31
pingsdorf-type (pi)	28	40	16	36
blauwgrijs/paffrath (bg)	8	11	6	13
maaslands wit aardewerk (wm)	4	6	4	9
totaal	70	100	45	100

13 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten fase 0.

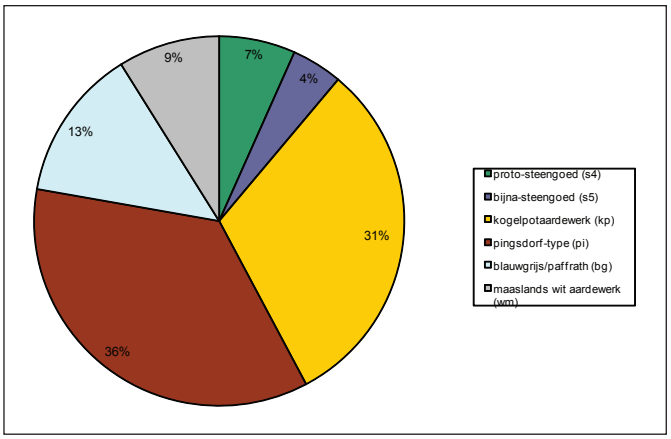

14 Percentages keramieksoorten fase 0.

6.2 Fase 1 (1350-1575)

Het vondstmateriaal uit fase 1 bestaat uit keramiek, glas, bouwkeramiek, natuursteen, metaal, hout, been, schelp, leer, textiel en touw (fig. 15).

materiaal	aantal	MAE	% (MAE)
keramiek	3148	882	62
glas	17	5	0
bouwkeramiek	51	51	4
natuursteen	31	31	17
metaal	236	236	2
hout	17	17	1
been/schelp	7	7	0
leer	1047	178	13
textiel/touw	10	10	1
totaal	4564	1417	100

15 Het vondstmateriaal uit fase 1.

De vondsten kunnen worden uitgesplitst in twee groepen: de vondsten zonder duidelijke context en vondsten uit een gesloten vondstcomplex (zowel putten en kuilen als bodemlagen) (fig. 16-19). Het merendeel van de vondsten (62%) behoort tot de eerste categorie. Een vergelijking tussen beide vondstgroepen toont een aantal verschillen. In de gesloten vondstcomplexen is vrijwel geen natuursteen gevonden. Dit kan worden verklaard door het feit dat de meeste natuursteenvondsten afkomstig zijn van poeren van huizen. Verder is de meerderheid van de metaalvondsten niet aan een gesloten vondstcomplex toe te wijzen, waarschijnlijk door het intensief afzoeken van de vlakken met een metaaldetector tijdens de opgraving.

materiaal	MAE	%
keramiek	392	74
glas	2	0
bouwkeramiek	25	4
natuursteen	1	0
metaal	36	7
hout	8	1
been/schelp	1	0
leer	66	12
textiel	7	1
totaal	538	100

16 Het vondstmateriaal uit fase 1 uit gesloten context.

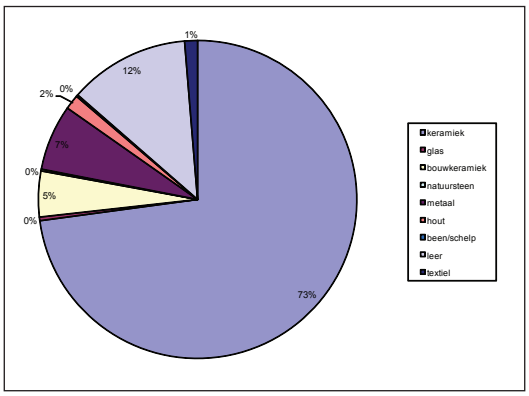

17 Het vondstmateriaal uit fase 1 uit gesloten context.

materiaal	MAE	%
keramiek	490	56
glas	3	0
bouwkeramiek	26	3
natuursteen	30	3
metaal	200	23
hout	9	1
been/schelp	6	1
leer	112	13
textiel	3	0
totaal	879	100

18 Het vondstmateriaal uit fase 1 zonder duidelijke context.

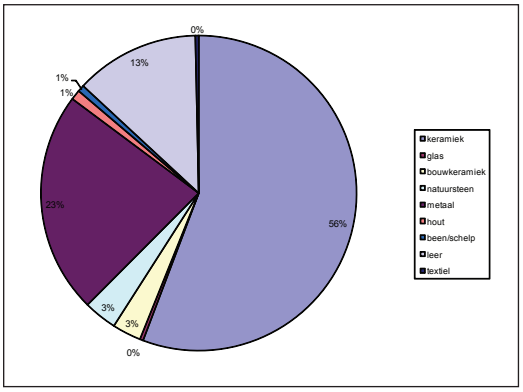

19 Het vondstmateriaal uit fase 1 zonder duidelijke context.

Keramiek-analyse

Binnen de keramiek zijn acht keramieksoorten aanwezig (fig. 20 en 21).

baksel	totaal	%	MAE	%
echt steengoed (s1)	170	6	49	6
echt steengoed (s2)	130	4	58	6
grijs aardewerk (g)	76	3	36	4
rood aardewerk (r)	2683	85	702	79
wit aardewerk (w)	69	2	23	3
spaanse majolica/faience (sp)	7	0	5	1
italiaanse majolica/faience (i)	7	0	4	0
onbekend baksel (indet)	6	0	5	1
totaal	3148	100	882	100

20 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten fase 1.

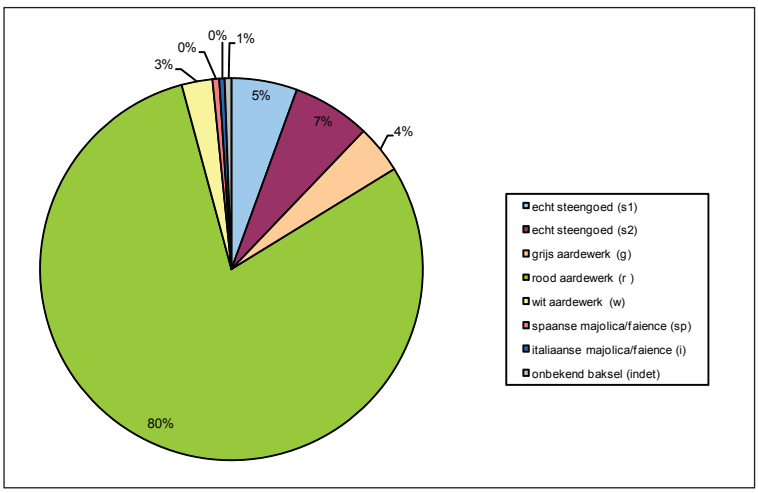

21 Percentages keramieksoorten fase 1.

Van de meeste fragmenten van steengoed is de vorm niet met zekerheid vast te stellen, omdat kenmerkende delen, bijvoorbeeld de rand, ontbreken. Het grootste deel van de scherven is waarschijnlijk afkomstig van kannen. Op basis van de bodemfragmenten kan worden gezegd dat zowel kleine schenk- en drinkkannen als grote voorraadkannen aanwezig zijn. Verder is een aantal fragmenten van kleine drinkschalen gevonden.

Grijsbakkend aardewerk vormt een bescheiden groep binnen de keramiekvondsten. Geen enkel (archeologisch) compleet voorwerp kon uit de fragmenten worden gereconstrueerd. De meeste scherven van grijsbakkend aardewerk zijn wandfragmenten, waardoor de vorm of het type niet met zekerheid kan worden vastgesteld. De dikte van de wandscherven en een aantal bodemfragmenten wijzen er echter op dat de meeste fragmenten afkomstig zijn van grote kannen en (as)potten met standlobben of geknepen standring.

De grootste groep wordt gevormd door het roodbakkende aardewerk. De meeste fragmenten zijn afkomstig van kookaardewerk, namelijk grapen (24% van het MAE) en bakpannen (33% van het MAE).[57] De meeste bakpannen zijn van het type r-bak-1 en r-bak-2. Deze typen bakpan zijn sterk aan elkaar verwant en werden geproduceerd tussen circa 1375 en 1575.[58] Opvallend is dat op de achterzijde van de steel van meer van de helft van de bakpannen (55%) een kras aanwezig is (fig. 22). Deze kras is vóór het glazuren en bakken aangebracht en bevindt zich in de meeste gevallen op dezelfde plek, namelijk aan het begin van de steel. De kras is alleen aanwezig op 15de- en 16de-eeuwse bakpannen van het type r-bak-1, r-bak-2 en r-bak-24. Dezelfde kras is ook waargenomen op bakpannen uit Hoorn en Zaandijk.[59] Het doel van de kras is niet duidelijk. Mogelijk heeft het met een selectieproces binnen de pottenbakkerij te maken. Het is eveneens denkbaar dat de bakpannen met kras te verbinden zijn aan één pottenbakkerij of pottenbakkersplaats.

22 De achterzijde van de steel van een bakpan met daarop een kras. V117-C01.

Daarnaast is een deel van de fragmenten van roodbakkend aardewerk afkomstig van borden (5% van het MAE). De meeste borden zijn van het type r-bor-1. Dit type werd gemaakt tussen circa 1375 en 1575.[60] Veel borden zijn versierd met slib, meestal in de vorm van slibboogjes, driespruiten of een slibfiguur op de spiegel (meestal een vogel). Borden met laatstgenoemde decoratie zijn onder andere geproduceerd door een pottenbakkerij vlak buiten de oude binnenstad van Utrecht. Het pottenbakkersafval dat hier is gevonden, wordt gedateerd in de late 14de en het begin van de 15de eeuw.[61] Waarschijnlijk liep de productie van deze borden langer door, aangezien ze bijvoorbeeld aanwezig zijn onder het vondstmateriaal van klooster Bethlehem (gesticht in 1475).[62] Daarnaast is de spiegel van een aantal borden volledig bedekt met slib, vaak in combinatie met glazuur met koperoxide. Een klein aantal borden is gedecoreerd met sgrafitto. De fragmenten van deze borden waren over het algemeen te klein om iets over de afbeelding te kunnen zeggen.
Kleinere vormgroepen binnen het roodbakkende aardewerk zijn pispotten, vuurstolpen, kommen, koppen, olielampen, potten, steelkommen en gatenpotten. Gatenpotten zijn kleine ronde potten met gaten en twee kleinere gaatjes in de rand waar een touw doorheen kon worden gehaald. Over de functie van gatenpotten zijn de meningen verdeeld. Traditioneel

57 Schrickx 2008, 114-119.
58 Schrickx 2008, 94-95; Ostkamp *et al*. 1998, 20.
59 Mondelinge mededeling Ivo Duppen, lid Archeologische Werkgroep Zaandijk.
60 Ostkamp *et al.* 1998, 20, 65 ; Schrickx 2008, 96-98.
61 Bruijn 1979, 21-22, 98-100.
62 Schrickx 2008, 96.

worden ze vaak gezien als lollepotten. Deze dienden als een klein draagbaar komfoor, voor het meenemen van gloeiende turven of houtskool.[63] De gatenpotten die archeologisch worden teruggevonden, zijn echter over het algemeen niet beroet aan de binnenzijde. Een andere mogelijkheid is dat het kleine hangende bloempoten waren, bijvoorbeeld voor het kweken van selderij.[64]

De oudste fragmenten van witbakkend aardewerk van de EBF-opgraving dateren uit het begin van de 16de eeuw. Tussen deze fragmenten waren geen herkenbare Duitse importen aanwezig. Van een aantal fragmenten kon worden vastgesteld dat zij tot een grape, kop of bord hebben behoord; de meeste scherven waren echter te klein om uitspraken over de vorm te kunnen doen.

Het vondstmateriaal van de EBF-opgraving bevat verder een aantal fragmenten van tinglazuuraardewerk uit Italië en Spanje dat te dateren is in de periode 1475-1575.

Opvallende keramiekvondsten

Twee fragmenten van trechterbekers of kannen van steengoed zijn versierd met eenzelfde applique, hoewel de fragmenten niet tot hetzelfde object hebben behoord (catnr. 2 en 3). De appliques laten een springend dier zien met op de achtergrond een boom. Het dier lijkt op het eerste gezicht een hert met gewei, maar de staart en poten wijzen op een hond. Misschien tonen de appliques bewust een hybride vorm van een hert en hond: de jager en gejaagde in één. De jacht was een populair onderwerp binnen de iconografie van de Late Middeleeuwen en op andere voorwerpen van steengoed is dit thema niet onbekend (fig. 23).

23 Een kan met jachtfries uit Keulen, tweede/derde kwart 16de eeuw. Naar Unger 2007, 113.

Op drie fragmenten van steengoedkannen uit Siegburg is een laag loodglazuur met koperoxide aanwezig.[65] Aangezien steengoed van zichzelf al waterdicht is, moet het glazuur als puur decoratief worden beschouwd. Fragmenten van kannen met loodglazuur zijn onder andere aangetroffen tussen pottenbakkersafval uit Haarlem, Utrecht, Delft en 's-Hertogenbosch. Daarnaast hebben de kannen soms rode aanbaksels als gevolg van roodbakkend aardewerk waar zij in de oven tegenaan hebben gestaan. Archeologen gaan er daarom van uit dat de kannen geïmporteerd zijn uit Duitsland en het groene glazuur in Nederland is aangebracht. Dit secundair geglazuurde steengoed werd geproduceerd tussen circa 1350-1475, met het hoogtepunt in de eerste helft van de 15de eeuw.[66]

Één grape van het type r-gra-22 valt op, omdat een merk op het oor is gekrast (catnr. 37). Ingekraste merken op aardewerk zijn vooral bekend van keramiek dat op kloosterterreinen is gevonden, bijvoorbeeld het recentelijk onderzochte vrouwenklooster Bethlehem bij Hoorn.

63 Bruijn 1979, 79-83; Kicken *et al*. 2000, 235-236.
64 Bruijn 1979, 82; Schrickx 2008, 99.
65 V182, V195 en V242.
66 Jacobs 1994, 16-20.

Mogelijk dienden de merken ter identificatie van vaatwerk met een specifieke functie of als eigendom van een individu.

Op de onderzijde van een bord van het type r-bor-1 is een huismerk gekrast (fig. 24) (catnr. 17). Het merk laat een kruis zien binnen een V. Precies hetzelfde huismerk is aanwezig op een lakenlood dat in 2005 is gevonden tijdens een opgraving in Enkhuizen in 2005 (fig. 25).[67] Het bord met het merk is aan de voorzijde versierd met slib, waarschijnlijk in de vorm van een vogel.

24 Een fragment van de onderzijde van een bord met ingekrast merk. V174-C02.

Een fragment van een vuurstolp valt op, omdat hier vóór het bakken een groot kruis in is gekrast (catnr. 60). Het inkrassen van tekens op voorwerpen die een brandwerende functie hadden, bijvoorbeeld vuurstolpen en dovers, is een bekend fenomeen uit de Middeleeuwen.[68]

25 Een lakenlood gevonden tijdens de opgraving De Baan II in 2005. Naar De boer/Duco 2006, 42.

Twee fragmenten van majolica uit het Mediterrane gebied zijn het vermelden waard. Een fragment van een bord van Spaanse goudlustermajolica is gedecoreerd met het zogenaamde 'dot-and-stalk'-motief en dateert tussen 1475 en 1525 (catnr. 116).[69]
Het tweede fragment is afkomstig van de spiegel van een bord uit Montelupo (catnr. 107). Op de spiegel is een stuk van een onbekende voorstelling te zien, omlijst met een blauwe en oranje cirkel. Het fragment lijkt op een bord dat zich in het Museo Archeologico e della Ceramica in Montelupo bevindt en tussen 1480 en 1495 wordt gedateerd (fig. 26).

26 Een bord uit Montelupo. Naar Berti 1997, 246.

Ten slotte kan een voorwerp van terracotta worden genoemd, namelijk het middenstuk van een beeldje (catnr. 144). Afgebeeld is een figuur in een gewaad, waarschijnlijk een heilige. Mogelijk houdt de heilige iets in zijn linkerhand. De buitenkant van het beeldje lijkt verbrand.

67 De Boer 2006, 42.
68 Krauwe/Snieder 1994, 70; Bitter 2004, 13-14.
69 Ray 2000, 91; Mars 1987, 39.

Bouwkeramiek

De bouwkeramiek uit fase 1 omvat stukken baksteen, plavuis, dakpan en huttenleem. Een deel van de plavuizen is geglazuurd. Op een aantal plavuizen zijn door slijtage nog slechts kleine resten glazuur aanwezig.

Een opvallende vondst is een zogenaamde bovenpan (fig. 27). Deze dakpannen vormden samen met onderpannen een dubbel dakbedekkingssysteem uit de IJsselstreek (fig. 28). De meest westelijke vondst van dit type dakpan was tot nu toe afkomstig uit Amersfoort. De pannen dateren uit de 14de en 15de eeuw.[70]

27 Een bovenpan. V50-BK01.

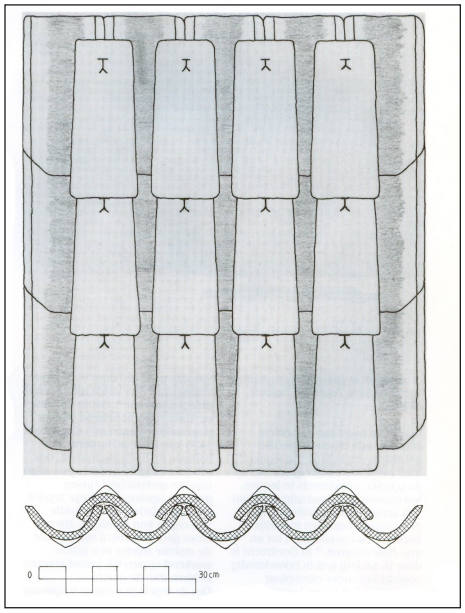

28 Een dubbel dakbedekkingsysteem uit de IJsselstreek. Naar De Vries 1998, band 2a, RVblad 03-05 tot 03-06.

Natuursteen

De aanwezigheid van gaatjes in twee stukken leisteen wijst erop dat zij dienst hebben gedaan als daklei. Op een ander stuk leisteen is een deel van een ingekraste afbeelding van een pauw zichtbaar (fig. 29.1). Op basis van de keramiek dat samen met de leisteen is gevonden, kan deze in de periode 1475-1600 worden geplaatst. Verder zijn twee fragmenten van wetstenen gevonden (fig. 29.2 en 29.3).

29 Voorwerpen van natuursteen uit fase 1.
1. V022-N01 leisteen met tekening pauw (1:2)
2. V145-N01 fragment van wetsteen (1:2)
3. V145-N02 fragment van wetsteen (1:2)

70 De Vries 1998, band 2a, RVblad 03-05 tot 03-06.

Metaal

De metaalvondsten uit fase 1 bestaan vooral uit spijkers, sintels, insignes, spinloden en gereedschap.

De meest opmerkelijke groep metaalvondsten wordt gevormd door insignes. Insignes zijn kleine draagspelden, gemaakt van een lood/tinlegering. Het hoogtepunt van de productie van insignes ligt in de 14de en 15de eeuw. De speldjes zijn grofweg in te delen in twee categorieën: religieuze insignes en profane insignes. Binnen de religieuze insignes vormen de pelgrimsinsignes een aparte groep. Deze insignes zijn door pelgrims in bedevaartsoorden gekocht en ter devotie mee naar huis genomen. Tijdens de opgraving in Enkhuizen zijn in totaal vier pelgrimsinsignes gevonden die aan een bedevaartsoord kunnen worden gekoppeld, namelijk de Drie Hosties uit Wilsnack (fig. 30.1), de hostiemonstrans van de Heilige Stede in Amsterdam (fig. 30.2), een fragment van de Aanbidding der Koningen uit Keulen (fig. 30.3) en een insigne van de martelares Corona uit Bremen (fig. 30.4). Dit laatste insigne toont de martelares Corona tussen twee palmbomen. In het jaar 177 werd zij in Egypte of Syrië om het leven gebracht door vastgebonden te worden tussen twee omlaag gebogen palmbomen die vervolgens werden losgehakt. In 965 werden de relieken van de martelares naar Bremen gebracht.[71] Drie andere insignes zijn ook religieus van aard, maar niet aan een bedevaartsoord te verbinden. Mogelijk zijn zij niet meegebracht uit een pelgrimsoord, maar waren ze meer bedoeld voor algemene verering, bijvoorbeeld van Maria. De insignes in deze categorie zijn Maria met kind (fig. 30.5), Christus aan het kruis (fig. 30.6) en de letter M (fig. 30.7). Dit laatste insigne verwijst waarschijnlijk naar Maria.[72] Hiernaast is een driedimensionaal klokje gevonden (fig. 30.8). In de bovenzijde van het klokje zit een gat. Waarschijnlijk was hier een klepel of oogje aan bevestigd. Dergelijke klokjes werden onder andere in bedevaartsoorden verkocht.[73]

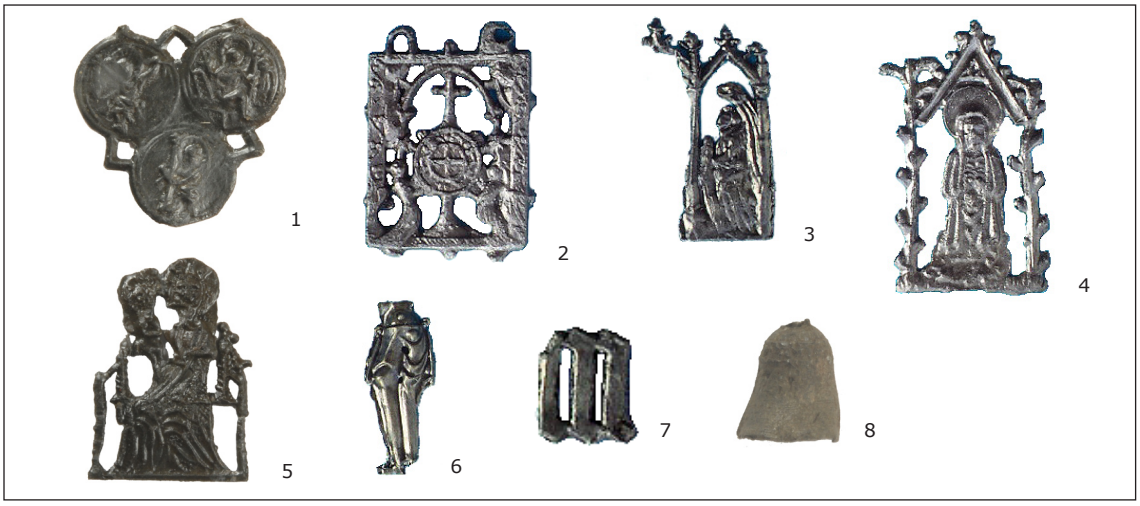

30 Religieuze insignes.

1. V500-M05 lood/tin hostiemirakel Wilsnack (1:1)
2. V058-M01 lood/tin hostiemirakel Heilige Stede uit Amsterdam (niet op schaal)
3. V600-M05 lood/tin aanbidding der Koningen uit Keulen (niet op schaal)
4. V099-M01 lood/tin martelares Corona uit Bremen (niet op schaal)
5. V500-M06 lood/tin Maria met Kind (1:1)
6. V275-M01 lood/tin Christus aan kruis (niet op schaal)
7. V095-M01 lood/tin letter M (niet op schaal)
8. V046-M01 messing klokje (1:1)

71 Van Beuningen/Koldeweij 1993, 153.
72 Van Beuningen/Koldeweij 1993, 310.
73 Van Beuningen *et al*. 2001, 440.

De betekenis van de profane insignes is minder duidelijk. De onderwerpen van deze insignes zijn zeer divers en omvatten onder andere dieren, gebruiks- en siervoorwerpen en erotische voorstellingen. Mogelijk moet een deel van deze insignes worden gezien als de volkse tegenhanger van dure voorwerpen, bijvoorbeeld gouden gespen, munthangers en luxe beurzen.[74] Andere insignes, bijvoorbeeld dieren en erotische insignes, hadden waarschijnlijk een symbolische betekenis. In Enkhuizen zijn tijdens de opgraving twaalf profane insignes gevonden. Twee insignes zijn puur decoratief bedoeld, namelijk een bloeminsigne (fig. 31.1) en een gespinsigne (fig. 31.2). Een trip (fig. 31.3) en beurs (fig. 31.4) behoren tot de insignes die een gebruiksvoorwerp voorstellen. Twee insignes stellen dieren voor, namelijk een zwijn (fig. 31.5) en een leeuw (fig. 31.6). Mogelijk verwijst de leeuw naar de evangelist Marcus en gaat het hier om een religieus insigne. Een ridder te paard (fig. 31.7) en een dubbelkoppige adelaar (fig. 32.1) hebben een heraldisch thema. Twee andere insignes laten een erotische voorstelling zien, namelijk een gekroonde vulva op krukken (fig. 32.2) en een fallus met vleugels en pootjes (fig. 32.3). Een tweetal insignes laat een vogel met een tekstband zien (fig. 32.4). Op de tekstbanden staat 'AMOVRS' geschreven. Traditioneel worden deze vogels gezien als schuttersvogels. Een andere theorie brengt de vogels, die volgens deze interpretatie pagegaaien zijn, in verband met de liefde en meifeesten. Dit verklaart de verwijzing naar de liefde op de tekstband.[75]

Twee andere voorwerpen van lood/tin zijn een masker (fig. 32.5) en een treeft met twee vissen (fig. 32.6). Waarschijnlijk gaat het in beide gevallen om speelgoed. Soortgelijke treeften met twee vissen zijn onder andere gevonden in Hoorn, Amsterdam en Utrecht en worden gedateerd in de 15de en 16de eeuw.[76] Hiernaast is een muntspeld, ook wel pseudomunt genoemd, gemaakt van lood/tin (fig. 32.7). De muntspeld is een grove imitatie van de gouden fiorino uit Florence, met aan de voorzijde een lelie en aan de achterzijde een simpel ruitmotief.[77]

31 Profane insignes.
1. V272-M01 lood/tin bloeminsigne (1:1)
2. V136-M02 lood/tin gespinsigne (1:1)
3. V100-M01 lood/tin trip (1:1)
4. V271-M01 lood/tin beurs (1:1)
5. V062-M01 lood/tin zwijn (1:1)
6. V047-M01 lood/tin leeuw (1:1)
7. V057/V059-M01 lood/tin ridder te paard (1:1)

74 Koldeweij 2006, 109-119.
75 Kicken *et al.* 2000, 214-229.
76 Willemsen 1998, cat. nr. B107; mondelinge mededeling Christiaan Schrickx.
77 Van Beuningen *et al*. 2001, 477, 487-488.

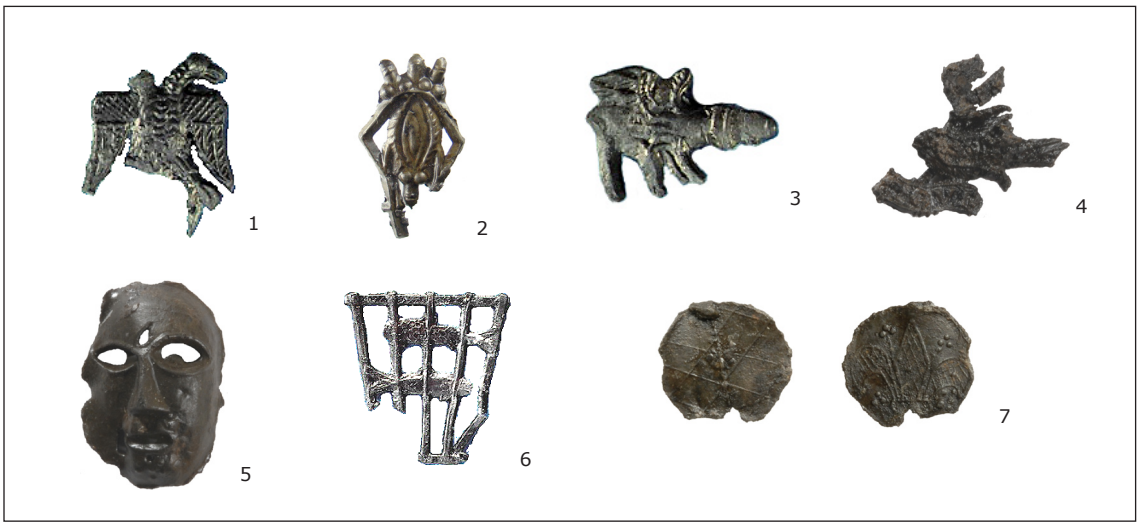

32 Profane insignes, speelgoed en muntspeld
1. V600-M06 lood/tin dubbelkoppige adelaar (niet op schaal)
2. V137-M02 lood/tin vulva op krukken (1:1)
3. V105-M01 lood/tin gevleugelde fallus (niet op schaal)
4. V400-M04 lood/tin vogel met tekstband (1:1)
5. V096-M01 lood/tin masker (1:1)
6. V040-M01 lood/tin treeft met vissen (niet op schaal)
7. V600-M10 lood/tin muntspeld (1:1)

Binnen de resten van een huis zijn twee kleine strips van lood gevonden (fig. 33). Aan één zijde van beide strips is een tekst aanwezig, namelijk 'MEMENTO' en 'O MATER DEI'. Deze woorden vormen het slot van een gezongen Latijnse versie van het Weesgegroet, gemaakt door de Bourgondische componist Josquin Des Prez (1450-1521).[78]

33 De loodstrips met tekst, onderdeel van een diptiek uit Aken. V041-M01 en M02. Schaal 1:1.

De strips zijn onderdeel geweest van een klein diptiek van lood, afkomstig uit Aken. Ze dienden als scharnierende zijvleugels waarmee het diptiek kon worden afgesloten als deze was dichtgevouwen. Een compleet diptiek met identieke vleugels is gevonden in Dordrecht (fig. 34). Op de vleugels van dit diptiek staat een andere tekst, namelijk 'AVE MARIA GRATIA PLENA DO(MIN)I'.[79] Dit is het begin van het Weesgegroet, zowel de Latijnse standaardversie als de versie van Josquin Des Prez. Op dezelfde vindplaats is een vleugel van een soortgelijk diptiek gevonden, met daarop de tekst 'MATER'. Aangezien de vleugels van de diptieken uit Dordrecht en de vleugels uit Enkhuizen identiek zijn, kan ervan uit worden gegaan dat de diptieken uit dezelfde periode dateren. Het diptiek uit Dordrecht wordt in de periode 1375-1425 gedateerd. Aangezien de maker van het gebed dat op de vleugels staat toen nog niet was geboren, moet het diptiek echter jonger zijn. Waarschijnlijk zijn de diptieken in de late 15de of 16de eeuw gemaakt.

78 Zie voor de complete tekst van het Weesgegroet van Josquin Des Prez: http://en.wikipedia.org/wiki/Hail_Mary.
79 Van Beuningen *et al*. 2001, 59-66, 326.

34 Het diptiek uit Dordrecht, voor en na restauratie. De scharnierende zijvleugels met tekst zijn bij het onbehandelde object goed zichtbaar. Naar Van Beuningen et al. 2001, 63,65.

Tien sintels zijn binnen de metaalvondsten aanwezig. Deze ijzeren krammen werden gebruikt om mos en sintelroedes tussen de naden van een schip vast te zetten.[80] Sintels worden dan ook vaak op locaties gevonden waar schepen gebouwd of hersteld werden, bijvoorbeeld op scheepswerven en in havens. Het voorkomen van sintels langs de Vissersdijk en Van Bleiswijkstraat is waarschijnlijk te verklaren door de aanwezigheid van een aantal stukken scheepshout. Onder andere een mast en stukken van de huid van een schip zijn hier hergebruikt als fundering en wanden van huizen.[81] Sintels kunnen worden gedateerd op basis van hun vorm. De sintels die tijdens de opgraving zijn gevonden, zijn alle van hetzelfde type (type D2/E) en dateren tussen 1375 en 1450 (fig. 35.1).[82]

Twee rekenpenningen zijn gemaakt in Frankrijk of Neurenberg (fig. 35.2 en 35.3). De penningen zijn van het 'rijksappel/roos' type en dateren uit de 15de of 16de eeuw. De voorzijde toont de gekroonde rijksappel binnen een driepas. Op de andere zijde is een bloem, omgeven door kronen en Franse lelies zichtbaar. In de rand van één van de penningen is een gat geboord.
Een vierkant muntgewicht was bedoeld voor het wegen van de Franse ecu (fig. 35.4). De voorzijde van het gewicht toont drie Franse lelies binnen een wapenschild, op de achterzijde waren de initialen van de maker aanwezig. Hiervan is alleen de letter 'A' nog leesbaar. Het voorwerp dateert uit de 16de eeuw.

Twee voorwerpen behoren tot de groep militaria. Een pijlpunt is afkomstig van de pijl van een handboog (fig. 35.5). Een soortgelijke pijlpunt uit Leidsche Rijn wordt gedateerd in de 14de eeuw.[83] Hiernaast is waarschijnlijk de punt van een piek gevonden (fig. 35.6).

80 Vlierman 1996, 20-22.
81 Zie onder andere dagrapporten 28 april, 3 mei, 2 juni en 8 juni 1994.
82 Vlierman 1996, 79-81.
83 Hendriksen 2004, 71.

35 Metaalvondsten uit fase 1.
1. V055-M01 ijzer sintel (1:1)
2. V128-M01 koper rekenpenning Neurenberg of Frankrijk (1:1)
3. V255-M01 koper rekenpenning Neurenberg of Frankrijk (1:1)
4. V169-M01 messing muntgewicht Franse ecu (1:1)
5. V400-M01 ijzer pijlpunt (1:1)
6. V138-M01 ijzer punt piek (1:2)
7. V600-M01 koper schrijfstift (1:1)
8. V400-M03 koper kandelaar (1:2)
9. V276-M03 lood/tin riemtong (1:1)
10. V600-M12 tin uiteinde mesheft (1:1)

Ten slotte behoren nog vier opvallende vondsten tot fase 1, namelijk een schrijfstift van koper (fig. 35.7), een kleine kandelaar (fig. 35.8), een riemtong (fig. 35.9) en een uiteinde van een mesheft (fig. 35.10). De bovenkant van de schrijfstift is afgebroken, waardoor de afgeplatte bovenzijde niet meer aanwezig is. Een deel van de stift is versierd met een kartelrand. De kandelaar is gemaakt van een lood/tin legering en slechts zeven cm hoog. Een deel van de kaarsenhouder is afgebroken. 'Volwassen' kandelaren van koper met dit model dateren uit de 15de en 16de eeuw.[84] De riemtong is gemaakt van lood/tin en dateert uit de eerste helft van de 15de eeuw.[85] Het uiteinde van een mesheft is van tin en heeft de vorm van een vogelkop.

84 De Jong 1980, 162-165.
85 Een soortgelijke riemtong is gevonden in Londen, zie Egan/Pritchard 2002, 150.

Hout

Uit de 16de eeuw dateert een klomp (fig. 36.1). Verder is een klein kruisje van eikenhout gevonden met een doorboring in de bovenzijde (fig. 36.2). Een ander voorwerp heeft de vorm van een oesdop. Oesdoppen waren onderdeel van het gareel van werkpaarden.[86] Deze werden echter doorgaans van been gemaakt en niet van hout. Ten slotte is een stuk van een lepel noemenswaardig (fig. 36.3).

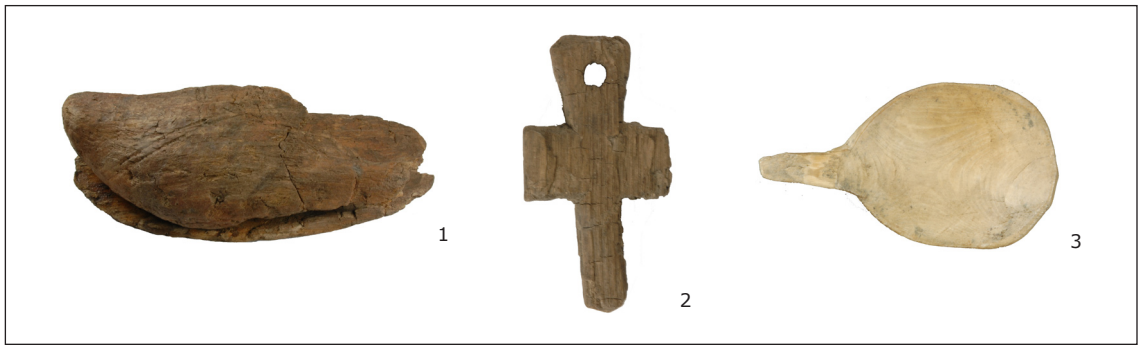

36 Houtvondsten uit fase 1.
1. V034-H01 hout klomp (1:4)
2. V051-H01 eikenhout kruishanger (1:2)
3. V600-H01 hout lepelbak (1:2)

Been, ivoor en schelp

Twee objecten zijn pelgrimstekens. Allereerst een fragment van een zogenaamde pelgrimsstaf uit Santiago de Compostella (fig. 38.1). De stafjes dateren uit de tweede helft van de 15de eeuw en zijn vooral bekend van afbeeldingen van pelgrims die ze op hun hoed of kleding dragen (fig. 37). Soortgelijke stafjes zijn in Nederland alleen gevonden in Nieuwlande.[87] In de bovenzijde van een Sint-Jacobsschelp zijn twee gaten geboord, zodat de schelp op kleding, hoed of tas kon worden bevestigd (fig. 38.2). Deze schelp is het embleem van de bedevaart naar Santiago de Compostella. De schelpen werden echter ook gebruikt als meer algemeen symbool voor pelgrims en de eigenaar hoeft dan ook niet daadwerkelijk in Santiago de Compostella te zijn geweest.[88]

37 Een afbeelding van Jacobus de Meerdere als pelgrim (rond 1510). Op zijn hoed zijn onder andere pelgrimsstaffen en een Jacobsschelp zichtbaar. Naar Van Beuningen/Koldeweij 1993, 44.

Twee kaardekammen bevinden zich onder het vondstmateriaal. Één van de kammen is bijna compleet (fig. 38.3). In de bovenzijde van de kammen bevindt zich een gat, waarschijnlijk om ze te kunnen ophangen aan een touw.

Een oesdop van been is rond de opening gepolijst (fig. 38.4). Ook is een benen plaatje gevonden met twee doorboringen (fig. 38.5). Mogelijk is het gebruikt als sluiting voor plunjezakken of polsbeschermer.

86 Van Vilsteren 1987, 67-68.
87 Van Beuningen/Koldeweij 1993, 167.
88 Van Beuningen/Koldeweij 1993, 163.

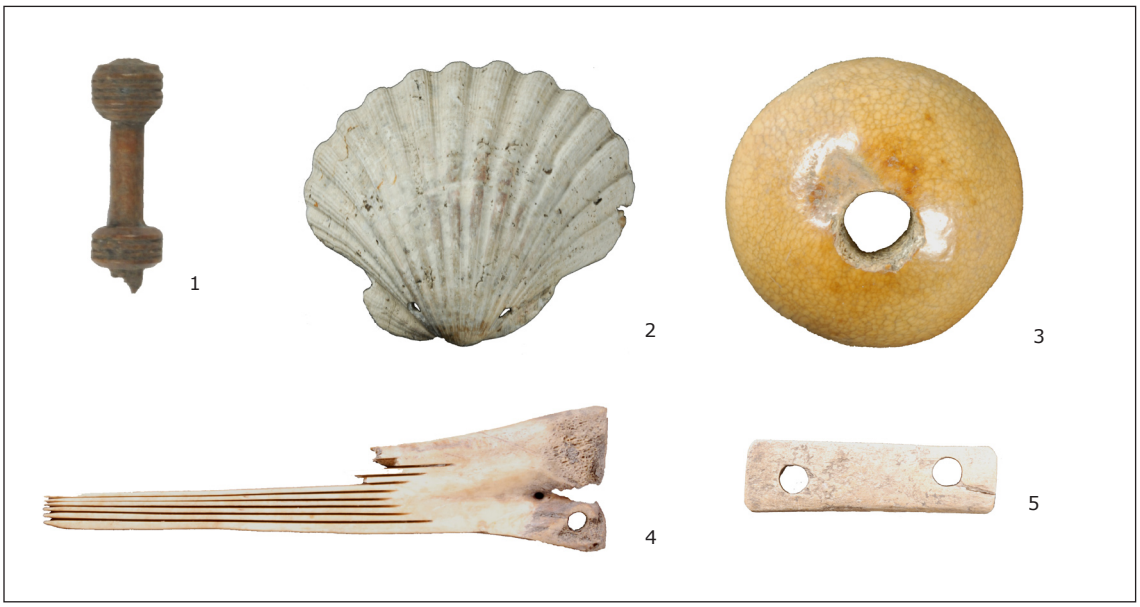

38 Vondsten van been en schelp uit fase 1.
1. V064-B01 been fragment pelgrimsstaf uit Santiago de Compostella (1:1)
2. V200-B01 Jacobsschelp met doorboringen (1:2)
3. V076-B01 been kaardekam (1:2)
4. V131-B01 been oesdop (1:1)
5. V600-B01 been sluiting plunjezak of polsbeschermer? (1:2)

Leer

Het merendeel van de leervondsten van de EBF-opgraving dateert uit fase 1 (90%). Vooral fragmenten van schoenen en trippen zijn veelvuldig aangetroffen (fig. 39).

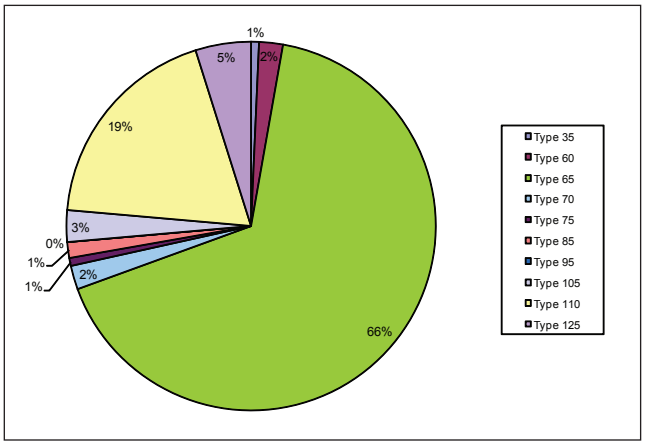

39 Percentages aangetroffen schoeisel.

De meeste schoenen zijn van het type 65 (96 MAE, 67% van het totaal). Dit type betreft halfhoge schoenen met middenvoor een sluitingssplit. Aan weerszijden bevinden zich één tot drie dubbele vetergaten. De veters zijn meestal gemaakt uit een reepje leer dat bijna volledig is ingesneden (fig. 40). Type 65 werd met name vervaardigd tussen 1350 en 1500, hoewel het type ook in het begin van de 16de eeuw nog sporadisch voorkwam.[89] Voor de vervaardiging van deze schoenen is vooral runderleer gebruikt. Slechts vijftien schoenen zijn gemaakt van

89 Goubitz *et al.* 2001, 191.

kalfsleer en één schoen van geitenleer. Drie schoenen zijn voorzien van suède bovenleer. Op basis van het formaat van de zool kunnen veertien schoenen van het type 65 als kinderschoen worden aangeduid.

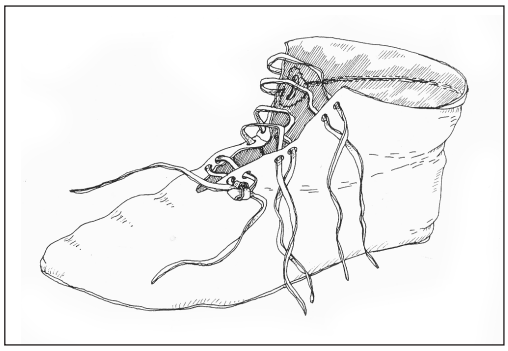

40 Een schoen van het type 65 uit Leiden, 15de eeuw. Naar Goubitz et al. 2001, 193.

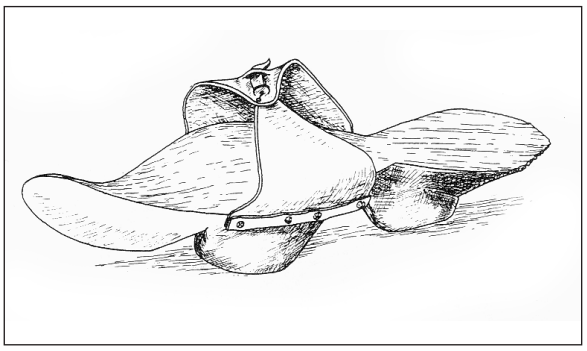

41 Een trip van het type 110 uit Dordrecht, 15de eeuw. Naar Goubitz et al. 2001, 255.

Hiernaast zijn vrij veel leerfragmenten van trippen (type 110, fig. 41) gevonden (27 MAE, 19% van het totaal). Één trip is compleet (fig. 42). De lange snavel van de trip is kenmerkend voor de 15de eeuw. De overige vondsten van trippen bestaan uit (fragmenten van) het bovenleer. Dit bovenleer bestaat uit twee driehoekige lappen, waarvan de punten met elkaar zijn bevestigd. Dit type trip komt vooral in de 15de eeuw voor.[90]
Naast schoenen en trippen zijn fragmenten van riemen en een messchede aanwezig. De messchede is gedecoreerd met ingekerfde florale motieven.

42 Een trip uit de 15de eeuw. V238-L01. Schaal 1:2.

90 Goubitz *et al.* 2001, 253-255.

6.2.1 Vondstcomplexen fase 1

Zes vondstcomplexen binnen fase 1 hebben meer dan 10 MAE, namelijk vier beerputten en twee afvalkuilen (fig. 43). Voor een aantal vondstcomplexen kan met redelijke zekerheid worden gezegd dat zij bij een pand aan de Vissersdijk hebben gehoord, terwijl dit in het geval van een aantal andere complexen slechts een vermoeden is.

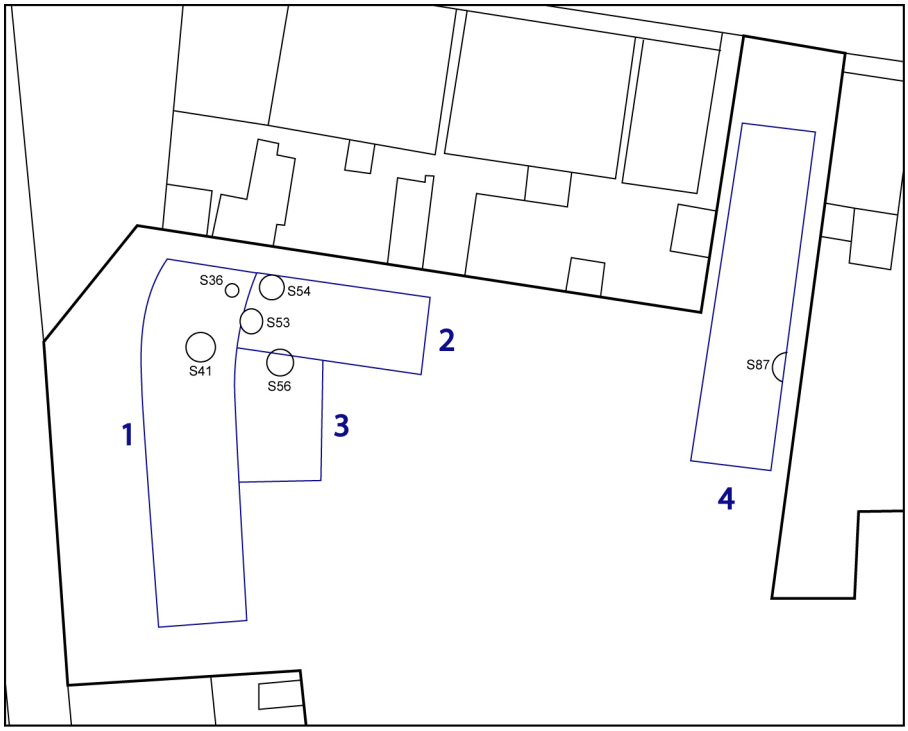

43 De ligging van de vondstcomplexen uit fase 1 binnen de werkputten.

Waterput/beerput S41 (V117)
Complexdatering: 1450-1500

Locatie en kenmerken
De ronde put bevond zich aan de noordzijde van werkput 1 en is waargenomen vanaf ongeveer 1.80 m onder NAP (circa 2.60 m onder maaiveld). De put was ingegraven tot de natuurlijke kleilaag en had een diameter van circa 1.60 m. Vermoedelijk hoorde de mestput bij één van de percelen aan de Vissersdijk. Tijdens de opgraving is geen wandversteviging waargenomen, hoewel de wanden leken te zijn aangesmeerd met klei. Dit fenomeen, een put met onverstevigde wanden, is diverse malen waargenomen tijdens de EBF-opgraving. In Hoorn, waar de bodemgesteldheid soortgelijk is, zijn putten met onversterkte wanden onbekend.[91]
De vulling van de put bestond voornamelijk uit mest. Het is niet duidelijk of uitsluitend dierlijke uitwerpselen in de put zijn gedeponeerd, of dat het (ook) dienst heeft gedaan als latrine. De aanwezigheid van een aantal pispotten in de put lijkt op het laatste te wijzen. Daarnaast is direct boven de put een vierkant spoor waargenomen, wat mogelijk het restant is van een latrinegat.
Het vondstmateriaal uit de put bestond uit een vrij grote hoeveelheid hout, waaronder

91 Mondelinge mededeling Christiaan Schrickx.

een dakspant en een aantal duigen van een ton. De vondsten betroffen verder keramiek, bouwkeramiek en voorwerpen van hout en metaal (fig. 44).[92]

materiaal	aantal	MAE	% (MAE)
keramiek	87	36	54
bouwkeramiek	21	21	32
metaal	5	5	8
hout	4	4	6
totaal	117	66	100

44 Het vondstmateriaal uit waterput/beerput S41.

Wellicht zijn de waarnemingen uit het veld niet correct. De duigen die in de put zijn gevonden en de aangesmeerde wanden met klei wijzen op een tonput. Mogelijk heeft de put dienst gedaan als beerput nadat de waterput buiten gebruik was geraakt.

Keramiek

Uit de beerput zijn in totaal 36 MAE afkomstig (fig. 45 en 46).

baksel	aantal	MAE	% (MAE)
echt steengoed (s2)	3	2	6
grijs aardewerk (g)	1	1	3
rood aardewerk (r)	82	32	88
wit aardewerk (w)	1	1	3
totaal	87	36	100

45 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten waterput/beerput S41.

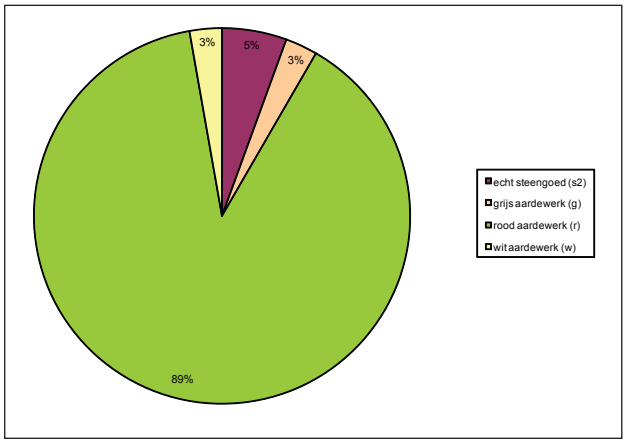

46 Percentages keramieksoorten waterput/beerput S41.

Een groot deel van de scherven kon worden gereconstrueerd tot een (archeologisch) compleet object (fig. 47 en 48).

Het steengoed bestaat uit twee grote voorraadkannen met geknepen standring. In de bodem van één van de kannen is een harde, glasachtige substantie en een laag kalkachtig poeder aanwezig. De resten in de kan doen denken aan de beschrijving van de aanslag in verfkannen, gevonden bij een majolicabakkerij in Deventer.[93]

92 Dagrapport 22, 25 en 27 april 1994.
93 Lubberding 1985, 48-49.

Het grijze aardewerk wordt binnen dit complex slechts door één wandfragment vertegenwoordigd.

Het merendeel van de keramiekvondsten is van roodbakkend aardewerk. De bakpannen zijn alle van het type r-bak-1. Hoewel dit type bakpan gedurende een lange periode is gemaakt, kunnen de bakpannen uit de put op basis van de vorm van de steel en het glazuur in de 15de eeuw worden geplaatst (catnr. 10). Alle bakpannen zijn aan de buitenzijde zwaar beroet.
De grapen zijn voorzien van spaarzaam loodglazuur en aan de onderzijde beroet. Vier grapen zijn van het type r-gra-2 en kunnen tussen 1475 en 1550 worden gedateerd (catnr. 25).[94]

typecode	objectcode	cat.nr.	MAE
s2-kan-			2
g-			1
r-bak-1	V117-C01/C02/ C03	10	5
r-gra-2	V117-C05/C06/ C07/C08	25	4
r-gra-5	V117-C04	28	1
r-gra-8	V117-V09	29	1
r-gra-			3
r-kop-29	V117-C10	50	1
r-kop-			3
r-pis-1	V117-C12/C13/ C14	-	4
r-pis-30	V117-C11	52	1
r-			9
w-kop-2	V117-C15	69	1
totaal			**36**

47 Inventarislijst waterput/beerput S41.

48 Objecten uit waterput/beerput S41.

Twee van deze kookpotten hebben aan de binnenzijde kalkaanslag. Mogelijk wijst dit op secundair gebruik van de grape als pispot. Daarnaast is een kleine grape aanwezig met slibboogjes op de schouder (catnr. 28) en een spaarzaam geglazuurde grape van het type r-gra-8 (catnr. 29).
De koppen zullen voornamelijk zijn gebruikt voor het eten van pap of het bereiden van voedsel en niet als drinkgerei, zoals de term 'kop' doet vermoeden. Één kop van het type r-kop-29

94 Clevis 2001, 87; Schrickx 2006, 78.

is bijna compleet (catnr. 50). De kop heeft een hoge rechte wand, een geknepen standring en is aan de binnenzijde geglazuurd. Geknepen standringen bij koppen van roodbakkend of witbakkend aardewerk zijn een imitatie van de standring van steengoedkannen en komen vooral voor in de periode 1475-1525.[95]

49 Een pispot uit S41. V117-C11.

De beerput bevatte vier pispotten van het type r-pis-1. Dit is het dominante type pispot in de 15de eeuw. Één andere pispot heeft een afwijkende vorm (fig. 49) (catnr. 52). De pispot heeft een bolle buik, geen hals en een afgeronde kraagrand met dekselgeul. Twee van de vijf pispotten zijn voorzien van spaarzaam glazuur en alle pispotten hebben aan de binnenzijde kalkaanslag. Daarnaast is een aantal pispotten uitwendig beroet. Misschien hebben ze in eerste instantie dienst gedaan als kookpot of zijn de potten regelmatig schoongekookt.
De fragmenten van minstens negen objecten van roodbakkend aardewerk konden niet op vorm worden gedetermineerd.

Een complete kop van witbakkend aardewerk is inwendig geglazuurd en heeft een geknepen standring (catnr. 69). Het gaat hier waarschijnlijk om een vroeg lokaal geproduceerd object uit de periode rond 1500.

Een functionele analyse van de keramiek toont dat de kookgerei de grootste groep is, gevolgd door de groep tafelgerei/voedselbereiding en het sanitair (fig. 50).

functiegroep	**s2**	**r**	**w**	**totaal MAE**	**%**
kookgerei	-	14	-	14	54
tafelgerei/voedselbereiding	-	4	1	5	19
opslag/schenkgerei	2	-	-	2	8
sanitair	-	5	-	5	19
totaal MAE	2	23	1	26	100
%	8	88	4	100	

50 Functionele analyse waterput/beerput S41.

Bouwkeramiek

In de put zijn fragmenten van bakstenen, plavuizen en wandtegels gevonden. De wandtegels dateren uit de 17de eeuw. Waarschijnlijk is het bouwpuin in de 17de eeuw in de put gestort of gezakt.

Metaal

Een ijzeren kop van een dissel is gebruikt om hout te vlakken (fig. 51.1). Soortgelijke dissels zijn onder andere in Amsterdam gevonden.[96] Één tinnen lepel is uit de put afkomstig (fig. 51.2). De lepel is van het type 1 (volgens het classificatiesysteem uit Amsterdam[97]) en dateert

95 Schrickx 2008, 101.
96 Baart 1977, 478, 483.
97 Baart 1977, 294-320.

uit de 15de eeuw. Aan het begin van de steel is de lepel gemerkt met een gekroonde hamer. Soortgelijke lepels zijn onder andere bekend uit Amsterdam.[98]

51 Metaalvondsten uit waterput/beerput S41.
1. V117-M01 ijzer dissel (1:3)
2. V117-M02 tin lepel (1:3)

Hout

De houten vondsten uit de put bestaan, naast bovengenoemde dakspant en duigen, uit een handvat en drie kammen. Het handvat is gemaakt van wortelhout en waarschijnlijk onderdeel geweest van een stuk gereedschap (fig. 52.1). Uit het handvat steekt een stuk van een ijzeren pen, mogelijk de aanzet van een vijl of grote priem.
De kammen hebben een dubbele rij tanden, namelijk grof en fijn (fig. 52.2). De fijne kant van de kammen heeft gediend als luizenkam.

52 Houtvondsten uit waterput/beerput S41.
1. V117-H01 wortelhout handvat (1:2)
2. V117-H02 hout kam (1:2)

Afvalkuil S36 (V080)
Complexdatering: 1450-1525

Locatie en kenmerken

De afvalkuil bevond zich aan de noordzijde van werkput 1 en had een diameter van circa 70 cm. Waarschijnlijk hoorde de kuil oorspronkelijk bij een van de panden aan de Vissersdijk. De bovenkant van de kuil bevond zich op circa 1.40 m onder maaiveld (circa 42 cm onder NAP). In de afvalkuil is alleen keramiek aangetroffen.[99]

Keramiek

Minimaal 32 objecten van keramiek zijn in de afvalkuil gevonden (fig. 53 en 54).

98 Baart 1977, 297-298.
99 Dagrapport 18 april 1994.

baksel	aantal	MAE	% (MAE)
echt steengoed (s1)	2	1	3
echt steengoed (s2)	2	1	3
grijs aardewerk (g)	1	1	3
rood aardewerk (r)	81	27	85
wit aardewerk (w)	8	2	6
totaal	94	32	100

53 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten afvalkuil S36.

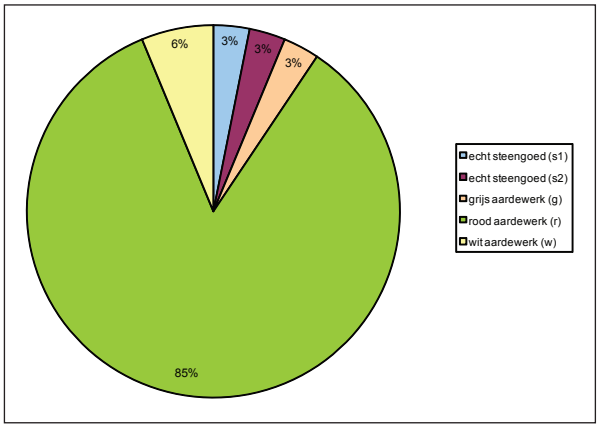

54 Percentages keramieksoorten afvalkuil S36.

De keramiekvondsten zijn erg fragmentarisch; geen van de voorwerpen is archeologisch compleet (fig. 55).

Het steengoed zonder oppervlaktebehandeling wordt vertegenwoordigd door een fragment van een drinkschaaltje van het type s1-dri-2. Dit type wordt toegeschreven aan Siegburg en dateert uit de 15de eeuw.[100] Hiernaast zijn fragmenten van een steengoedkan met oppervlaktebehandeling gevonden. Op de schouder is een radstempelversiering aangebracht en het glazuur heeft een paarse glans. Op basis hiervan kan dit object mogelijk aan het Duitse Langerwehe worden toegeschreven.[101]

typecode	objectcode	cat.nr.	MAE
s1-dri-2			1
s2-kan-			1
g-			1
r-bak-1			6
r-bor-1			3
r-gra-10			1
r-gra-			3
r-kop-			2
r-stk-13			1
r-			11
w-			2
totaal			**32**

55 Inventarislijst afvalkuil S36.

Wederom is slechts één wandfragment van grijsbakkend aardewerk aangetroffen.

Het roodbakkend aardewerk is veruit de grootste groep (85%). In de kuil zijn minstens zes bakpannen van het type r-bak-1 gevonden. De bakpannen zijn gemaakt tussen 1450 en 1550.
Drie borden van het type r-bor-1 met slibversiering zijn eveneens uit de kuil tevoorschijn

100 Bitter *et al.* 1997, 70; Jacobs/Van Veen 1996, 66.
101 Bartels 1999, 51.

gekomen. Op basis van de decoratie kunnen deze borden tussen 1375 en 1475 worden geplaatst.
Verder zijn de fragmenten van minstens vier grapen uit de beerput afkomstig. Slechts van één grape kon het type worden vastgesteld, namelijk r-gra-10. Deze grape is alleen aan de binnenzijde spaarzaam geglazuurd. Hiernaast zijn fragmenten van koppen en een steelkom aanwezig. Van de fragmenten van ten minste 11 voorwerpen van roodbakkend aardewerk kon de vorm niet worden bepaald.

Voor de fragmenten van witbakkend aardewerk kon de vorm niet worden vastgesteld.

Tevens bevindt een scherf van een bord van Nederlandse faience uit de 17de eeuw zich tussen het vondstmateriaal. Dit fragment kan als 'ruis' worden beschouwd.

Wederom is het kookgerei de grootste functiegroep, hoewel het tafelgerei/voedselbereiding ook goed is vertegenwoordigd (fig. 56). De afwezigheid van de groep sanitair (pispotten) kan worden verklaard door het feit dat de afvalkuil niet als latrine is gebruikt.

functiegroep	s1	s2	r	totaal MAE	%
kookgerei	-	-	10	10	55
tafelgerei/voedselbereiding	1	-	6	7	40
opslag/schenkgerei	-	1	-	1	5
sanitair	-	-	-	0	0
totaal MAE	1	1	16	18	100
%	5	5	90	100	

56 Functionele analyse afvalkuil S36.

Beerput S56 (V193)
Complexdatering: 1475-1525

Locatie en kenmerken

De beerput bevond zich op de grens van werkput 2 en 3. Vermoed wordt dat de put bij een pand aan de Vissersdijk hoorde. De bovenkant van de put bevond zich op 1.34 m onder NAP (1.46 m onder maaiveld), de onderkant op 3.12 m onder NAP. Ook deze beerput had geen versterkte wanden. De bovenkant van de put werd afgesloten door een ring van zware eiken planken. Hierdoorheen staken verticale planken die dienst hebben gedaan als stortkoker (fig. 57). De put was aan de bovenkant circa 1.38 m breed en liep naar beneden toe steeds breder uit tot circa 1.62 m. Mestputten die naar beneden toe steeds breder worden, zijn meerdere keren tijdens de opgraving

57 Beerput S56 wordt leeggehaald.

waargenomen. In de beerput is keramiek, bouwkeramiek en hout aangetroffen (fig. 58).[102]

materiaal	aantal	MAE	% (MAE)
keramiek	80	20	90
bouwkeramiek	1	1	5
hout	1	1	5
totaal	82	22	100

58 Het vondstmateriaal uit beerput S56.

Keramiek

In totaal zijn in de beerput fragmenten van 20 MAE gevonden (fig. 59 en 60).

baksel	aantal	MAE	% (MAE)
echt steengoed (s1)	2	1	5
echt steengoed (s2)	4	1	5
grijs aardewerk (g)	1	1	5
rood aardewerk (r)	71	15	75
wit aardewerk (w)	1	1	5
onbekend baksel	1	1	5
totaal	80	20	100

59 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten beerput S56.

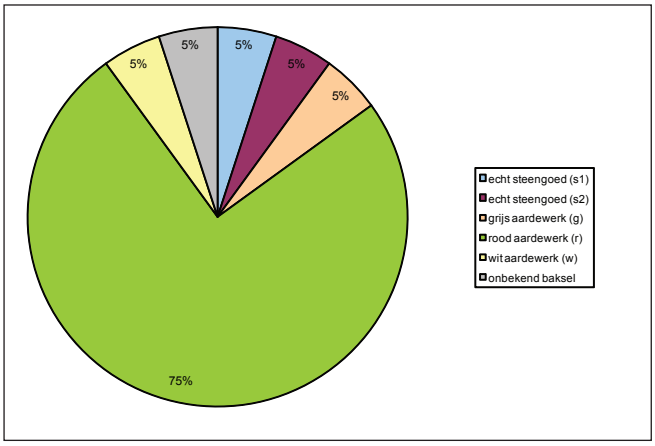

60 Percentages keramieksoorten beerput S56.

Het vondstmateriaal is fragmentarisch; slechts één object is archeologisch compleet (fig. 61).

Van een tweetal scherven van steengoed met oppervlaktebehandeling kan worden gezegd dat ze afkomstig zijn van een kan met radstempelversiering.

Ook in deze beerput is weer slechts één fragment van grijsbakkend aardewerk gevonden. Het gaat om de bodem van een kleine grape van het type g-gra-2 (catnr. 9) met een datering tussen 1475-1525. Een complete grape van dit type is in 1990 tijdens een opgraving in Hoorn gevonden (fig. 62).[103]

102 Dagrapport 6, 9 en 20 mei 1994.
103 De grape is gevonden tijdens de opgraving Bruintje (projectcode 78). Objectcode: BRU90-082-III-C39.

typecode	objectcode	cat.nr.	MAE
s1-			1
s2-kan-			1
g-gra-2	V193-C01	9	1
r-bak-1	V193-C02	-	3
r-gra-22			2
r-gra-			5
r-kom-7			1
r-kom-39			1
r-pot-			1
r-			2
?-			1
totaal			**20**

61 Inventarislijst beerput S56.

62 Een grape van grijsbakkend aardewerk uit Hoorn.

Binnen het roodbakkende aardewerk is een aantal vormen herkenbaar. Allereerst is dit een drietal bakpannen van het type r-bak-1 uit de 15de of eerste kwart van de 16de eeuw. Verder zijn minstens zeven grapen uit de beerput afkomstig, waarvan twee met inwendig kalkaanslag. Hiernaast zijn de randfragmenten van twee grote kommen en de bodem van een grote voorraadpot met standlobben uit de beerput tevoorschijn gekomen. Van minstens twee andere objecten kon de vorm niet worden vastgesteld.

In de beerput is één fragment van witbakkend aardewerk gevonden. Het heeft behoord tot een kleine bolle grape die volledig was voorzien van loodglazuur.

Doordat de beerput slechts weinig keramiek bevat en die bovendien erg fragmentarisch is, geeft een functionele analyse van dit materiaal weinig betrouwbare informatie (fig. 63). Wederom bestaan de vondsten voornamelijk uit kookgerei van roodbakkend aardewerk. Tevens behoren twee grapen van grijsbakkend en witbakkend aardewerk tot deze categorie. Aangezien deze grapen echter zeer klein en niet beroet zijn, hebben ze waarschijnlijk niet als kookgerei gediend. Tafelgerei/voedselbereiding en opslag/schenkgerei komen op een gedeelde tweede plaats. In deze beerput zijn geen pispotten gevonden.

functiegroep	s2	g	r	w	totaal MAE	%
kookgerei	-	1	10	1	12	74
tafelgerei/voedselbereiding	-	-	2	-	2	13
opslag/schenkgerei	1	-	1	-	2	13
sanitair	-	-	-	-	0	0
totaal MAE	1	1	13	1	16	100
%	6	6	82	6	100	

63 Functionele analyse beerput S56.

Bouwkeramiek

In de beerput is een fragment van een ongeglazuurde plavuis gevonden. De plavuis is 23 cm lang en 2,8 cm dik.

Hout

Een platte schijf van hout heeft in het midden een gat. Mogelijk gaat het om een klein deksel.[104]

Beerput S87 (V264)

Complexdatering: 1500-1550

Locatie en kenmerken

De ronde beerput bevond zich in het oostprofiel van werkput 4, achter het perceel aan de Vissersdijk. De bovenkant van de put is waargenomen op circa 91 cm onder NAP. Het vondstmateriaal uit de beerput omvat keramiek, glas, metaal, been, hout en leer (fig. 64).

materiaal	aantal	MAE	% (MAE)
keramiek	539	185	90
glas	4	1	0
metaal	3	3	1
hout	3	3	1
been	1	1	0
leer	128	14	8
totaal	677	206	100

64 Het vondstmateriaal uit beerput S87.

Keramiek

Uit de beerput is een grote hoeveelheid keramiek geborgen (fig. 65 en 66).

baksel	aantal	MAE	% (MAE)
echt steengoed (s2)	19	7	4
rood aardewerk (r)	458	156	84
wit aardewerk (w)	47	11	6
italiaanse majolica/faience (i)	7	5	3
spaanse majolica/faience (sp)	4	2	1
onbekend baksel	4	4	2
totaal	539	185	100

65 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten beerput S87.

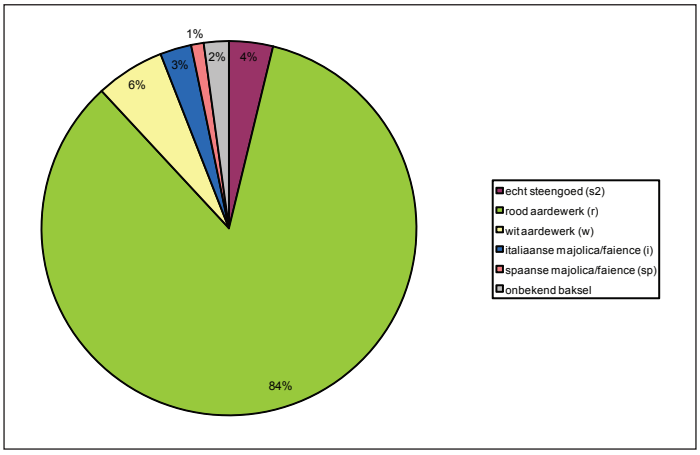

66 Percentages keramieksoorten beerput S87.

104 Zie Helfrich *et al.* 1995, 66.

Het materiaal is erg fragmentarisch; in verhouding tot de hoeveelheid keramiek kunnen maar weinig fragmenten tot een archeologisch compleet object worden gereconstrueerd (fig. 67). Het lijkt erop dat de put één of meerdere keren is geleegd en hierbij resten van afval zijn achtergebleven. Het MAE uit de beerput is hierdoor hoog.

Opvallend weinig steengoed is in de beerput gevonden. De determineerbare fragmenten zijn afkomstig van twee kannen en een schepbeker. Schepbekers van hetzelfde type zijn onder andere gevonden bij klooster Bethlehem in Hoorn en aan de Langestraat in Alkmaar.[105] Verder is een spinsteen van steengoed uit de beerput afkomstig (catnr. 8).

Wederom zijn de meeste objecten van roodbakkend aardewerk. Een groot aantal fragmenten is afkomstig van bakpannen. Alle bakpannen zijn aan de buitenzijde zwaar beroet. Slechts één bakpan van het type r-bak-1 is bijna compleet (catnr.11). Aan de bovenkant bij de steelaanzet zijn drie duimindrukken als decoratie aangebracht. Hiernaast zijn minstens 14 borden uit de beerput afkomstig, voornamelijk van het type r-bor-1. Veel borden zijn versierd met slibboogjes (catnr. 16). Één bord heeft een decoratie in sgraffito. Slechts een deel van het bord is bewaard gebleven, maar hierop is duidelijk de helft van een mensfiguur zichtbaar (fig. 68). De onderzijde van het bord is zwaar beroet, wat erop wijst dat het bord op een komfoor heeft gestaan. Ook een aantal andere fragmenten van borden is aan de onderzijde beroet.

typecode	objectcode	cat.nr.	MAE
s2-kan-45			1
s2-kan-			1
s2-spb-4			1
s2-spi-1	V264-C01	8	1
s2-			3
r-bak-1	V264-C02	11	22
r-bak-2			20
r-bak-4			2
r-bak-24			1
r-bor-1	V264-C03	16	13
r-bor-30			1
r-gra-2	V264-C06	26	1
r-gra-14	V264-C07	34	1
r-gra-22	V264-C04	-	1
r-gra-34	V264-C08	38	1
r-gra-41	V264-C05	39	1
r-gra-75	V264-C09	41	1
r-gra-111	V264-C10	43	1
r-gra-			45
r-kom-			6
r-kop-1			6
r-kop-			10
r-lek-3	V264-C11	51	1
r-pis-1			1
r-pis-500	V264-C12	53	1
r-spb-2			1
r-vst-1			2
r-			17
w-bor-			1
w-gra-13	V264-C13	63	1
w-gra-			5
w-kom-12			1
w-kop-42			1
w-spb-509	V264-C14	77	1
w-spb-			1
i-bor-	V264-C19	108	1
i-bor-	V264-C20	109	1
i-bor-	V264-C21/C22	110/111	2
i-kom-	V264-C23	113	1
sp-kom-1	V264-C15	119	1
sp-kom-510	V264-C16	120	1
?-kan-	V264-C18	145	1
?-			3
totaal			**185**

67 Inventarislijst beerput S87.

105 Bitter *et al.* 1997, 74; Schrickx 2008, cat. nr. 41.

Zeven grapen zijn (archeologisch) compleet. Alle grapen kunnen in de 16de eeuw worden geplaatst. Één grape lijkt het meest op type r-gra-2, maar heeft een afwijkend model (catnr. 26). De grape heeft een uitgebogen rand met een iets verdikte lip en een geul op de buik. Een andere grape is vrij klein en heeft een steel in plaats van één of twee oren (catnr. 34). Aangezien de grape beroet is, zal het evenwel als kookpot zijn gebruikt. Één grape is helemaal gaaf uit de beerput tevoorschijn gekomen (catnr. 41). De grape behoort tot het type r-gra-75, maar heeft eveneens een afwijkend model. De buik loopt namelijk vloeiend over naar de rand, in plaats van met een knik. De buitenzijde van de grape is alleen aan de schenkkant geglazuurd. Twee andere grapen zijn van het type r-gra-34 en r-gra-41 (catnr. 38 en 39). Dit zijn meer algemene typen voor de 16de eeuw.[106] Als laatste kan een grape van het type r-gra-111 worden genoemd (catnr. 43). Ook deze grape heeft een afwijkend model: een bolle buik met smalle, hoge hals en uitgebogen rand. Het object is opvallend dikwandig. Qua model doet de grape het meest denken aan een 15de-eeuwse grape, maar gezien de datering van het overige materiaal is het waarschijnlijk dat het object toch in de 16de eeuw moet worden geplaatst. De grape is compleet, alleen een poot ontbreekt. De overige poten zijn sterk gesleten. Het model van de grape en het feit dat deze niet beroet is, maken het waarschijnlijk dat het dienst heeft gedaan als kan.

68 Een fragment van een sgraffito-bord met een mensfiguur uit beerput S87.

De koppen en kommen zijn in te delen in twee groepen. De eerste groep wordt gevormd door koppen van het type r-kop-1 met een geknepen standring. De tweede groep bestaat uit koppen en kommen met een platte rand en standring of ziel (r-kop-17, r-kop-22, r-kom-13). Deze typen koppen en kommen zijn welbekend in Hoorn en omgeving, maar komen elders in Nederland niet voor.[107]

Een vrijwel complete lekschaal lijkt sterk op borden van het type r-bor-1, met de toevoeging van gaten in de spiegel en een drietal poten (catnr. 51).

Twee pispotten zijn aanwezig. Één hiervan is een nieuw type binnen het Deventer-systeem (catnr. 53). De pispot heeft een hoekige rand, bolle buik en ziel (fig. 69). Op de buik is de pispot gedecoreerd met driespruiten in slib. Slibversiering op pispotten is alleen bekend uit Brabant, Zeeland en Oost-Vlaanderen, waar het tot omstreeks 1550 werd toegepast. Ook het

69 Een pispot uit de Zuidelijke Nederlanden. V264-C12.

106 Schrickx 2008, 100.
107 Mondelinge mededeling Christiaan Schrickx, zie bijvoorbeeld Schrickx 2008, cat.nr. 160-162, 197-201.

model van de pispot is in deze regio te plaatsen; het model komt voor in Zeeland en omgeving vanaf de eerste kwart van de 16de eeuw.[108]
Verder is een fragment van een schepbeker met lintoor gevonden. De vorm van de schepbeker is geïnspireerd op schepbekers van steengoed. Als laatste kunnen stukken van twee vuurstolpen van het type r-vst-1 worden genoemd. De fragmenten zijn aan de binnenzijde beroet.
Een groot aantal scherven van roodbakkend aardewerk (17 MAE) kon niet op vorm worden gedetermineerd.

70 Beerput S87 wordt leeggehaald.

Het witbakkende aardewerk bestaat uit een bord, vijf grapen, kom, kop en drie schepbekers. Het bord is klein en aan de binnenzijde voorzien van glazuur met koperoxide. Één van deze grapen is van het type w-gra-13 en valt op doordat de ooraanzet ónder de rand zit, in plaats van óp de rand (catnr. 63). De kop is gedecoreerd met een rib met nagelindrukken. Bij de opgraving van klooster Bethlehem zijn koppen gevonden die hier sterk op lijken.[109] Één van de schepbekers is vrij compleet en een nieuw type binnen het Deventer-systeem (catnr. 77). Het oor ontbreekt en opvallend is dat het object aan de onderzijde beroet is.

Een zevental kleurrijke scherven is een opvallende verschijning binnen de keramiekvondsten uit de beerput (fig. 71). Ze hebben toebehoord aan minstens vijf voorwerpen die zijn gemaakt in Montelupo. Twee borden zijn gedecoreerd met blauwe, gele en oranje cirkels en een krulmotief dat is ingekrast in een blauwe ondergrond (catnr. 109 en 111). De oorsprong van deze decoratie ligt in de eerste helft van de 16de eeuw.[110] Op de rand van een ander bord is eveneens een ingekraste decoratie in blauw aangebracht, ditmaal in de vorm van 'ringeloorboogjes' (catnr. 110). Een goede parallel voor dit bord bevindt zich in het Museo della Ceramica in Montelupo. Dit

71 Fragmenten van majolica-borden uit Montelupo.

108 Groeneweg 1987, 20, 32.
109 Schrickx 2008, 108, cat. nr. 269-271.
110 Berti 1986, 28-30.

bord wordt gedateerd tussen 1510 en 1520.[111]

Een deel van een bord lijkt sterk op een ander fragment dat bij de opgraving is gevonden (catnr. 108, zie ook catnr. 107). Ook hier gaat het om een stuk van de spiegel van een bord met een omlijsting met cirkels. Op deze omlijsting is een soort bladmotief aangebracht.

Een ander fragment is waarschijnlijk afkomstig van een kom, aangezien beide zijden zijn voorzien van tinglazuur en een decoratie (catnr. 113). Één zijde laat een stuk van het zogenaamde pauwenveer-motief zien dat tussen circa 1480 en 1520 werd toegepast.[112] De andere zijde is voorzien van blauwe strepen. Beide motieven komen terug op een kan die zich in het museum in Montelupo bevindt (fig. 72).

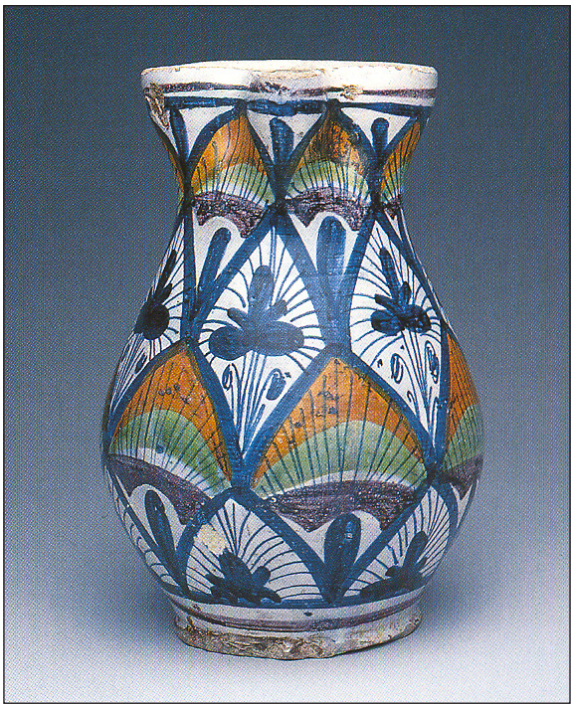

72 Een kan uit Montelupo. Naar Berti 1997, 245.

Naast de Italiaanse stukken is in de beerput nog een aantal andere bijzondere importstukken gevonden. Allereerst is dit een tweetal voorwerpen van Spaanse goudlustermajolica. Het eerste object is een kleine kom van het type sp-kom-1 (catnr. 119). De aanzet van een greep is nog net zichtbaar. De buitenzijde van de kom is gedecoreerd met concentrische lijnen. Inwendig is met kobaltblauw een brede band aangebracht. Hierboven zijn gestileerde Arabische letters zichtbaar. Het goudluster is door de tand des tijds en het verblijf in de bodem sterk vervaagd, maar het kobaltblauw heeft zijn oorspronkelijke kleur behouden. Soortgelijke kommen zijn onder andere in Amsterdam en Middelburg gevonden.[113]

Het tweede object is een zeer bijzonder stuk, namelijk een grote kom met vier oren op een hoge standring (catnr. 120). Door de zuren in de beerput zijn het glazuur en de decoratie sterk verkleurd. Op de bodem van de kom is een gestileerde levensboom afgebeeld. Een band met spiralen is onder de rand aangebracht. Aan de buitenzijde zijn banden met spiralen en gestileerde medaillons te zien en op de voet is een zigzag-motief aanwezig. De motieven gaan terug op de Moorse motieven op goudlusteraardewerk uit de 14de en vroege 15de eeuw uit Málaga, in het zuiden van Spanje.[114] De decoratie op de kom uit Enkhuizen is echter veel grover en slordiger aangebracht. Een soortgelijke kom bevindt zich in het Victoria and Albert Museum in Londen (fig. 73). Deze kom is gedecoreerd met een haas, bloemen en tekstband en wordt in het eerste kwart van de 16de eeuw geplaatst. De decoratie op de kom uit Enkhuizen kan niet strak worden gedateerd en een ruimere datering in de eerste helft van de 16de eeuw lijkt daarom beter. In 15de-eeuwse bronnen wordt dit type vaatwerk 'ensiamera' genoemd, wat saladekom betekent.[115] De kommen uit het Londense museum en Enkhuizen zijn waarschijnlijk gemaakt in Manises, nabij Valencia.[116]

111 Berti 1986, 113.
112 Jaspers 2007/1, 93-94.
113 Mars 1987, bijlage 2, nr 35, 36, 55.
114 Frothingham 1951, 32-39, 49-63, 69-71.
115 Ray 2000, 100.
116 Ray 2000, 100; Mars 1987, 7-10.

73 Boven- en zijaanzicht van een kom van goudlustermajolica uit het Victoria and Albert Museum in Londen. Naar Ray 2000, 100 en plate 27.

Een ander geïmporteerd stuk uit de beerput is een kom van Portugese faience (catnr. 123). De kom is gedecoreerd in Wanli-stijl. De kom is te dateren tussen 1625 en 1650 en valt daarmee ver buiten de complexdatering van de beerput.[117] Waarschijnlijk is de kom pas later in de beerput terecht gekomen of is de kom bij de opgraving of verwerking van het vondstmateriaal bij een verkeerd vondstnummer gevoegd. Bij een andere opgraving in Enkhuizen is een soortgelijke kom gevonden.[118]

Ten slotte is een kleine hoeveelheid keramiek met een onbekend baksel uit de beerput afkomstig. De keramiek is gemaakt van witbakkend klei, maar zeer hard gebakken. Één compleet voorwerp is aanwezig, namelijk een kan met standvlak en lintoor (catnr. 145). De binnenzijde van de kan is geel geglazuurd, de buitenzijde is bruin. Hiernaast is een fragment van mogelijk een tweede kan gevonden. Op dit object is een applique aangebracht, namelijk een blad. Verder is een bodem aanwezig die aan de binnenzijde is gedecoreerd met bruine stippen. Ook is een stuk van een onbekend voorwerp gevonden (fig. 74). De herkomst van deze keramiek is onbekend. Het model en baksel van de voorwerpen doet enigszins denken aan keramiek uit Engeland of Noord-Frankrijk, maar parallellen zijn nog niet gevonden.

74 Fragmenten van objecten met een onbekend baksel uit beerput S87.

De categorie kookgerei is in de functionele analyse wederom het grootst (63%) (fig. 75). Door de aanwezigheid van een groot aantal borden en koppen is de groep tafelgerei/ voedselbereiding goed vertegenwoordigd met 31%. De overige categorieën tellen nauwelijks mee met 2%.

117 Calado/Baart 1987, cat.nrs. 18, 19.
118 De Boer 2006, cat. nr. 31.

functiegroep	s2	r	w	i	sp	indet	totaal MAE	%
kookgerei	-	97	6	-	-	-	103	63
tafelgerei/voedselbereiding	1	38	5	5	2	-	51	31
opslag/schenkgerei	2	-	-	-	-	1	3	2
sanitair	-	2	-	-	-	-	2	2
overig	1	2	-	-	-	-	3	2
totaal MAE	4	139	11	5	2	1	162	100
%	2	86	8	3	1	0	100	

75 Functionele analyse beerput S87.

Glas

Vier stukken vensterglas zijn uit de beerput afkomstig. Het glas is lichtgroen van kleur en het oppervlak is ruw en onregelmatig.

Metaal

De metaalvondsten bestaan uit drie ijzeren spijkers.

Hout

In de beerput zijn twee borstels gevonden. De eerste borstel was een rechthoekig eiken plankje met haren (ontbreken) (fig. 76.1). De andere borstel bestaat uit bijeengebonden takjes en wordt ook wel een heideborstel genoemd. Daarnaast is een houten voorwerp met onbekende functie uit de beerput afkomstig (fig. 76.2).

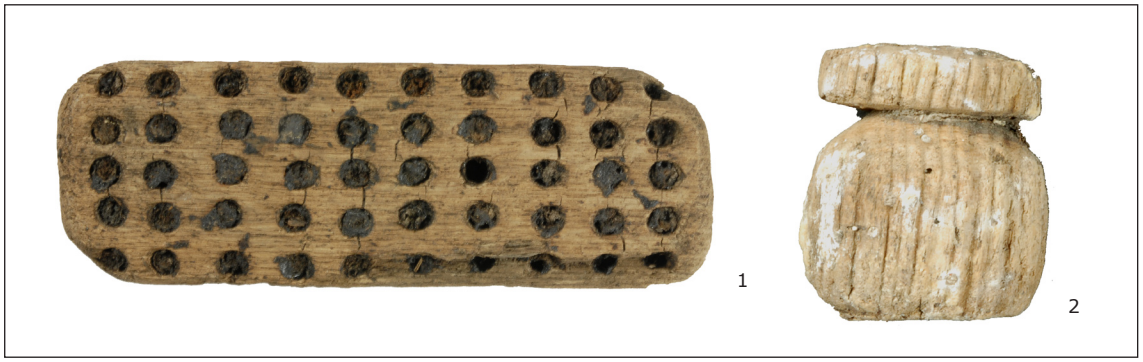

76 Houtvondsten uit beerput S87.
1. V264-H01 eikenhout borstel (1:2)
2. V264-H02 hout onbekend voorwerp (1:1)

Been

Een koot van een rund is gevuld met lood (fig. 77). De koot is gebruikt als werpkoot bij het kootspel.

Leer

In de beerput zijn resten van tenminste 14 schoenen gevonden. Vier verschillende typen zijn vertegenwoordigd. Twee schoenen zijn van het type 65. Gezien de datering van het overige vondstmateriaal moeten deze schoenen waarschijnlijk als een laat product van dit type worden beschouwd.

77 Een met lood gevulde werpkoot uit beerput S87. Schaal 1:1.

Één schoen is van het type 85: een schoen met een permanent aangehechte gesp.[119] Gezien het formaat van de zool (15 cm) gaat het om een kinderschoen met maat 20. Aan de zijkant van de schoen zijn twee verstevigingsstukjes aangebracht. De schoen dateert uit de 16de eeuw.

Het type 105, zogenaamde muilen, wordt vertegenwoordigd door drie exemplaren (fig. 78). De vorm van de zolen (vrij rechthhoekig) wijst op een datering rond 1525.[120] De zool van één van de muilen is deels gemaakt van kurk. Het voorblad van een andere muil is gevoerd met suède. De derde muil heeft een reparatie op het voorblad.

Zes schoenen zijn van het type 125. Dit type, bekend onder de naam koeiebekken, heeft een brede vierkante of afgeronde voorkant.[121] De schoenen uit de beerput hebben een afgeronde voorkant en dateren uit de 16de eeuw (fig. 79).

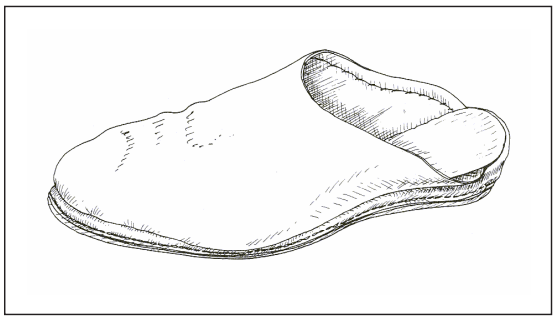

78 Een muil van het type 105 uit Middelburg, 16de eeuw. Naar Goubitz et al. 2001, 246.

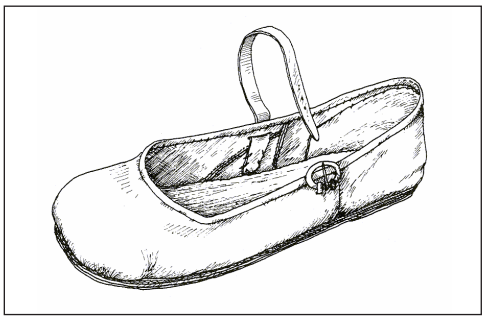

79 Een schoen van het type 125 uit Groningen, eerste helft 16de eeuw. Naar Goubitz et al. 2001, 276.

Afvalkuil S53 (V179)

Complexdatering: 1500-1550

Locatie en kenmerken

Aan de westzijde van werkput 2 bevond zich een afvalkuil, waarschijnlijk horende bij een van de panden aan de Vissersdijk. De wanden van de kuil waren 'bekleed' met een laag schelpgruis

119 Goubitz *et al.* 2001, 209-210.
120 Goubitz *et al.* 2001, 243-246.
121 Goubitz *et al.* 2001, 275.

en mosselschelpen. Langs de randen waren hier en daar houtresten aanwezig.[122] De bovenkant van de kuil bevond zich op 70 cm onder NAP. De kuil was circa 1 m diep en 1.40 m breed. In de afvalkuil is keramiek, bouwkeramiek, metaal en leer aangetroffen (fig. 80).

materiaal	aantal	MAE	% (MAE)
keramiek	103	25	81
bouwkeramiek	1	1	3
metaal	4	4	13
leer	2	1	3
totaal	110	31	100

80 Het vondstmateriaal uit afvalkuil S53.

Keramiek

Uit de afvalkuil is een kleine hoeveelheid keramiek verzameld (fig. 81 en 82).

baksel	aantal	MAE	% (MAE)
echt steengoed (s1)	1	1	4
echt steengoed (s2)	7	1	4
rood aardewerk (r)	94	22	88
spaanse majolica/faience (sp)	1	1	4
totaal	103	25	100

81 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten afvalkuil S53.

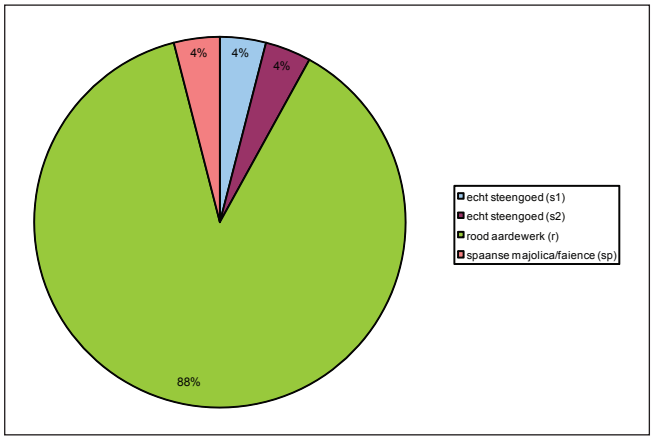

82 Percentages keramieksoorten afvalkuil S53.

Het materiaal is vrij fragmentarisch; slechts twee objecten zijn archeologisch compleet (fig. 83).

Een kan van steengoed met oppervlaktebehandeling is te dateren tussen 1500-1550.

Het roodbakkende aardewerk omvat minstens drie bakpannen, alle met een datering tussen 1500 en 1575. Daarnaast zijn fragmenten van een bord met slibversiering uit de kuil afkomstig. Twee grapen zijn van het type r-gra-8. Dit type werd gedurende een vrij lange periode geproduceerd, maar is strakker te dateren op basis van uiterlijke kenmerken, bijvoorbeeld het glazuur. Dit type grape ontwikkelde zich, in Alkmaar althans, rond 1525 in een nieuw type,

122 Zie dagrapport 4 mei 1994 en tekening.

namelijk een grape met een scherpe buikknik (r-gra-34).[123] De r-gra-8 werd echter tot circa 1575 nog sporadisch gemaakt, onder andere door de pottenbakkerij die gevestigd was aan de Wortelstraat in Alkmaar.[124]
Verder is één fragment van een kop met een ziel uit de kuil afkomstig (r-kop-22). Ook zijn drie pispotten van het type r-pis-1 gevonden. Alle pispotten hebben inwendig kalkaanslag. Één van de pispotten is bijna helemaal geglazuurd.
De fragmenten van minstens negen MAE van roodbakkend aardewerk konden niet op vorm worden gedetermineerd.

typecode	objectcode	cat.nr.	MAE
s1-			1
s2-kan-			1
r-bak-1	V179-C01	-	3
r-bak-			1
r-bor-			1
r-gra-8	V179-C02	-	2
r-gra-			2
r-kop-22			1
r-pis-1			3
r-			9
sp-bor-	V179-C03	117	1
totaal			**25**

83 Inventarislijst afvalkuil S53.

Één scherf uit het vondstmateriaal is een vreemde eend in de bijt. Het gaat om een fragment van een Spaans majolica bord dat gedecoreerd is in 'cuerda seca' techniek (catnr. 117). Uit Nederland zijn slechts enkele stukken cuerda seca aardewerk uit archeologische context bekend. In Middelburg is in een beerput een compleet bord gevonden uit het begin van de 16e eeuw. Het bord is gedecoreerd met een grote zon, uitgevoerd in de kleuren geel, gebroken wit en kobalt blauw.[125] In Bergen op Zoom zijn twee objecten van dit type tinglazuuraardewerk gevonden, waaronder een vrijwel compleet bord met vier knijpscharen (fig. 84).[126] Elders in Europa zijn alleen fragmenten van cuerda seca bekend uit Brugge en Engeland.[127]

84 Een bord in cuerda seca techniek uit Sevilla, gevonden in een beerput in Bergen op Zoom. Foto: Archeologische Dienst Bergen op Zoom.

De kleine hoeveelheid keramiek en de hoge fragmentatie van de vondsten maken een functionele analyse van dit materiaal weinig betrouwbaar (fig. 85). De grootste groep wordt gevormd door het kookgerei (54%).

functiegroep	s2	r	sp	totaal MAE	%
kookgerei	-	8	-	8	54
tafelgerei/voedselbereiding	-	2	1	3	20
opslag/schenkgerei	1	-	-	1	6
sanitair	-	3	-	3	20
overig	-	-	-	0	0
totaal MAE	1	13	1	15	100
%	6	88	6	100	

85 Functionele analyse afvalkuil S53.

123 Ostkamp *et al.* 2001, 21, 66 ; Griffioen/Ostkamp 2006, 104.
124 Bitter 1995, 106-107.
125 Bartels 1995, 17-18.
126 Vermunt/Van der Kallen 2008, 42; Mondelinge mededeling Marco Vermunt.
127 Bartels 1995, 17-18; Hurst *et al.* 1986, 60-62; Ray 2000, 35-36; Mars 1987, 13-14.

Bouwkeramiek

Van een fragment van een plavuis kan alleen de dikte worden vastgesteld, namelijk 2,5 cm.

Metaal

Tussen het vondstmateriaal uit de kuil bevonden zich vier voorwerpen van metaal, waaronder een messing bekroningsplaat van een mes en een fragment van een vingerhoed.

Leer

In de afvalkuil is een fragment van het bovenleer van een schoen gevonden. Het type van de schoen kon niet worden vastgesteld.

Beerput S54 (V180)

Complexdatering: 1500-1550

Locatie en kenmerken

De beerput bevond zich aan de noordwestzijde van werkput 2. Op basis van de ligging kan worden verondersteld dat de put bij een pand aan de Vissersdijk hoorde. Naar onder toe werd de beerput groter in doorsnede. Vlak buiten de put werden een balk en aantal planken gevonden. Het doel van dit hout is niet duidelijk. De bovenkant van de put bevond zich op circa 90 cm onder NAP, de onderkant ruim een meter lager. Op het breedste punt was de diameter ongeveer 1.60 m.[128] In de beerput is keramiek, glas, metaal en leer (fig. 86).

materiaal	aantal	MAE	% (MAE)
keramiek	178	51	88
glas	1	1	2
metaal	3	3	5
leer	20	3	5
totaal	202	58	100

86 Het vondstmateriaal uit beerput S54.

Keramiek

De keramiek uit de beerput bestaat uit 51 MAE (fig. 87 en 88).

baksel	aantal	MAE	% (MAE)
steengoed 1 (s1)	3	3	6
steengoed 2 (s2)	2	1	2
grijs aardewerk (g)	3	1	2
roodbakkend aardewerk (r)	167	46	86
witbakkend aardewerk (w)	2	1	2
spaanse majolica (sp)	1	1	2
totaal	178	51	100

87 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten beerput S54.

128 Dagrapporten 4, 5 en 6 mei 1994.

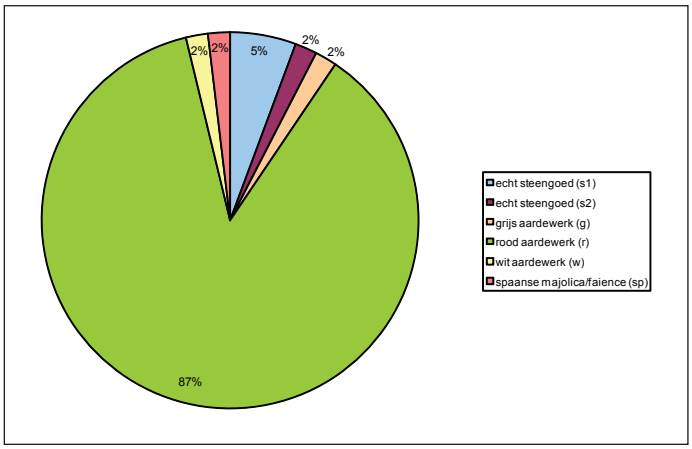

88 Percentages keramieksoorten beerput S54.

Een relatief groot aantal voorwerpen kon in elkaar worden gepuzzeld. In totaal zijn 13 objecten (archeologisch) compleet (fig. 89).

Een fragment van een ongeglazuurde drinkschaal uit Siegburg is uit de beerput afkomstig.

Het grijsbakkend aardewerk bestaat uit een bodem met standlobben, waarschijnlijk van een voorraadpot of grote kan.

In totaal zijn zes bakpannen van roodbakkend aardewerk aanwezig. Twee hiervan, van het type r-bak-1 en r-bak-2, zijn vrij compleet. Drie borden van het type r-bor-1 zijn versierd met slibboogjes. Een ander bord is minder standaard: het bord heeft een standvlak en is vrij klein (catnr. 21). Een soortgelijk bord is alleen bekend uit Oldenzaal en wordt hier gedateerd tussen 1525 en 1575.[129] Verder zijn twee fragmenten van een gatenpot gevonden.

typecode	objectcode	cat.nr.	MAE
s1-dri-			1
s2-			1
g-			1
r-bak-1	V180-C01	-	4
r-bak-2	V180-C02	-	1
r-bak-15			1
r-bor-1	V180-C03	-	3
r-bor-40	V180-C04	21	1
r-gat-			1
r-gra-2			1
r-gra-10	V180-C05/C06/ C07/C08	31/32	4
r-gra-22	V180-C09/C10/ C11	-	3
r-gra-			5
r-kop-2	V180-C13	-	1
r-kop-22	V180-C12	49	1
r-kop-			5
r-pis-1			1
r-			14
w-kop-			1
sp-bor-	V180-C14	118	1
totaal			**51**

89 Inventarislijst beerput S54.

Zeven grapen zijn (archeologisch) compleet. Alle kookpotten zijn spaarzaam geglazuurd, zwaar beroet aan de onderkant en drie grapen hebben aan de binnenzijde kalkaanslag. De grapen zijn onder te verdelen in drie typen. Één grape is, ondanks het ontbreken van de bodem, determineerbaar als type r-gra-2. Opvallend zijn vier grapen van het type r-gra-10, die qua vorm identiek zijn (catnr. 31 en 32). Ze hebben een kogelrond lichaam en wijken daarmee af van de standaardvorm. Mogelijk gaat het om een lokaal product. Daarnaast zijn drie grapen

129 Ostkamp 2002, 99.

van het meer algemene type r-gra-22 uit de beerput afkomstig. Ook zijn ten minste zeven koppen van roodbakkend aardewerk aangetroffen. Één kop met een ziel en bijna platte vlag is helemaal compleet (catnr. 48). Verder is een fragment van een pispot gevonden.
Minstens 14 voorwerpen van roodbakkend aardewerk konden niet op vorm worden gedetermineerd.

De beerput bevatte slechts twee fragmenten van witbakkend aardewerk, waarvan één afkomstig van een kop met geel glazuur.

Ten slotte is een fragment van een bord van Spaanse goudlustermajolica in de beerput gevonden (catnr. 118). Het tinglazuur is wederom sterk verkleurd en de decoratie is hierdoor onduidelijk. De motieven lijken simpel en grof geschilderd, wat wijst op een datering tussen 1475 en 1550.

Ook in het geval van deze beerput vormt het kookgerei de grootste functiegroep (53%) (fig. 90). De groep tafelgerei/voedselbereiding is ook vrij groot met 40%, door de aanwezigheid van relatief veel borden en koppen.

baksel	aantal	MAE	% (MAE)
echt steengoed (s1)	3	3	6
echt steengoed (s2)	2	1	2
grijs aardewerk (g)	3	1	2
rood aardewerk (r)	167	46	86
wit aardewerk (w)	2	1	2
spaanse majolica/faience (sp)	1	1	2
totaal	178	51	100

90 Functionele analyse beerput S54.

Glas
Een fragment van een drinkglas is mogelijk afkomstig van een knotsbeker of berkemeier. Het fragment is 2 mm dik en lichtgroen van kleur.

Metaal
De metaalvondsten uit de beerput omvatten onder andere een spijker van ijzer en een lakenlood. Het lakenlood is een zogenaamd pijploodje en draagt het wapen van Hoorn, namelijk een hoorn (fig. 91). Op de achterzijde is vaag de omtrek van een grote bloem met kleine sterren zichtbaar. Soortgelijke loodjes zijn ook in Hoorn gevonden.[130]

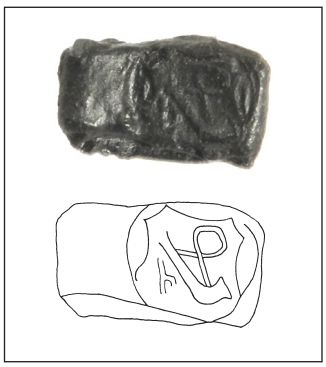

91 Een pijploodje met het wapen van Hoorn (1,5 keer vergroot). V180-M01.

Leer
Ten minste drie schoenen zijn aanwezig. Van twee schoenen kon het type worden bepaald, namelijk type 65. Één van deze schoenen is een kinderschoen met een lengte van 16 cm. De schoen is gemaakt van de huid van een jonge koe.

130 Zie voor parallellen Schrickx/Van de Walle-van der Woude 2007, 98-99.

6.3 Fase 2 (1575-1650)

Het vondstmateriaal uit fase 2 bestaat uit keramiek, glas, bouwkeramiek en metaal (fig. 92).

materiaal	aantal	MAE	% (MAE)
keramiek	170	52	82
glas	18	1	2
bouwkeramiek	5	5	8
metaal	5	5	8
totaal	198	63	100

92 Het vondstmateriaal uit fase 2.

De vondsten die in de telling van deze fase zijn meegenomen, zijn alle afkomstig uit een gesloten context. Eigenlijk horen meer keramiekvondsten bij deze fase, maar doordat deze zich in een context met een ruimere datering bevinden, worden ze hier niet meegeteld.

Keramiek-analyse

Binnen de keramiek zijn zeven keramieksoorten aanwezig (fig. 93 en 94). Doordat de hoeveelheid keramiek die binnen deze fase valt klein is, geeft een keramiek-analyse weinig betrouwbare informatie.

baksel	totaal	%	MAE	%
echt steengoed (s2)	14	7	4	8
rood aardewerk (r)	142	83	38	72
wit aardewerk (w)	6	4	5	10
werra aardewerk (wa)	1	1	1	2
majolica (m)	1	1	1	2
italiaanse majolica/faience (i)	5	3	2	4
porselein (p)	1	1	1	2
totaal	170	100	52	100

93 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten fase 2.

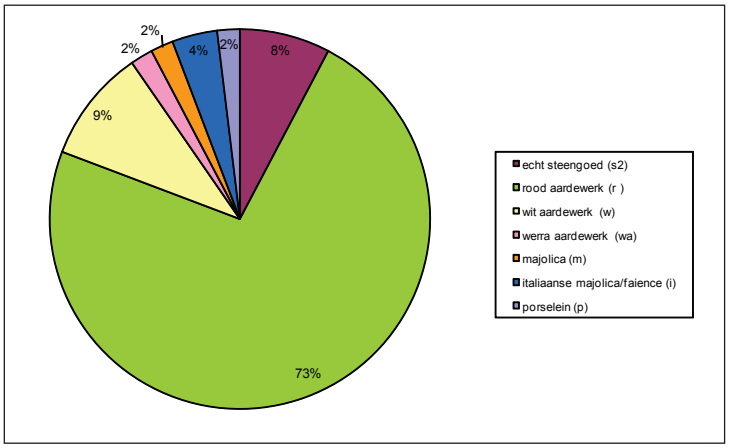

94 Percentages keramieksoorten fase 2.

Het steengoed bestaat uit fragmenten van kannen, al dan niet gedecoreerd met appliques. Het Aziatische steengoed wordt vertegenwoordigd door een fragment van een martavaan.[131]
Het roodbakkende aardewerk is wederom verreweg de grootste bakselgroep. Het vormenspectrum is groot, maar het kookaardewerk (grapen en bakpannen) is nog in de meerderheid. Binnen het witbakkende aardewerk zijn de koppen in de meerderheid.
De Nederlandse majolica wordt slechts vertegenwoordigd door één bord. Verder zijn een stuk Werra-aardewerk, een stuk porselein en twee voorwerpen van Italiaanse faience aanwezig.

Opvallende keramiekvondsten

De voorstelling op een fragment van een bord met Noord-Hollands slib kan worden gereconstrueerd aan de hand van parallellen (fig. 95). Op het bord, daterend uit het laatste kwart van de 16de eeuw, stond een leeuw.

95 Een fragment van een bord met Noord-Hollands slib (V020) en een compleet bord met eenzelfde voorstelling. Compleet bord naar Van Gangelen et al. 1997, 13.

Een fragment van een bord is afkomstig uit het Werra-gebied (catnr. 80). Op de spiegel van het bord is de zondeval afgebeeld met Adam en Eva, de boom en de slang. Aan weerszijden van deze voorstelling was het jaar van productie geschreven. Slechts een fragment van de spiegel is bewaard gebleven, maar dit is genoeg om het jaartal te reconstrueren, namelijk 1589. Aangezien in dat jaar nog geen Werra-aardewerk in Enkhuizen werd geproduceerd, moet het hier om een geïmporteerd stuk gaan.

Slechts één stuk Nederlandse majolica dateert uit de 16de eeuw, namelijk de onderkant van een kan met blauw tinglazuur (V034). Dit soort kannen werd in het verleden vaak aangeduid als 'Malling jugs' en gezien als een Engels product. Tegenwoordig worden de kannen toegeschreven aan Antwerpen.[132]

Twee stuks Italiaanse faience zijn het vermelden waard. Op de bodem van een kleine kom met twee schelporen is een sierlijk IHS-monogram geschilderd (catnr. 112). De standring van de kom is doorboord, wat er op wijst dat de kom een sierfunctie heeft gehad. Verder is de spiegel van een plooischotel gevonden (catnr. 115). Op de spiegel is een putto afgebeeld.

131 Vondstnummer 400.
132 Gaimster 1999, 61-62.

Een bord van Portugese faience is bijna compleet en dateert uit het tweede kwart van de 17de eeuw (catnr. 121). Op zowel de voor- als achterzijde van het bord zijn littekens van bakpennen aanwezig. De spiegel van het bord is gedecoreerd met een haas in een landschap. Op de voorzijde van de vlag is een Wanli-rand aangebracht, de achterzijde is gedecoreerd met bogen, lijnen en stippen. Een soortgelijk bord is aan de Zwanenburgwal in Amsterdam opgegraven (fig. 96).[133]

96 Een bord van Portugese faience uit Amsterdam. Naar Calado/Baart 1987, cat.nr. 33.

Een stuk van een klapmuts van porselein is gedecoreerd met bloemen, bladeren, takken en *ruyi's* en dateert uit de periode 1600-1610 (catnr. 133).[134] Een ander fragment is afkomstig van een kom (fig. 97). Hoewel het fragment klein is, kan de decoratie op de kom gereconstrueerd worden aan de hand van parallellen. De binnenzijde was gedecoreerd met vlammende wielen (*cakra*-motief) en Chinese landschappen. Aan de buitenzijde van de kom waren bloemenranken en vliegende paarden afgebeeld (fig. 98). Dit soort kommen wordt gedateerd tussen 1585 en 1600.[135] Een soortgelijke kom is onder andere gevonden in een beerput uit Dordrecht.[136]

97 Voor- en achterzijde van een kom van kraakporselein. V195.

98 Een kom van kraakporselein. Naar Rinaldi 1989, 146.

De bodem van een andere kom, mogelijk een klapmuts, laat op de spiegel een vogel in een landschap zien (catnr. 135). De standring van de kom is secundair doorboord. Ten slotte zijn de fragmenten van een kraaikop gevonden (catnr. 142). Op de bodem was een vogel op een rots afgebeeld. De wanden van de kop zijn onder andere voorzien van bloemen, vogels en linten. De datering van deze kop is 1600-1625.[137] Soortgelijke koppen zijn onder andere gevonden in het wrak van de Witte Leeuw, dat zonk in 1613.[138]

133 Calado/Baart 1987, cat.nr. 33.
134 Rinaldi 1989, 124-125.
135 Rinaldi 1989, 146.
136 Bartels 1999, 187, 859.
137 Rinaldi 1989, 154-156.
138 Van der Pijl-Ketel 1982, 120.

Glas

Drie fragmenten zijn afkomstig van een beker van robijnrood glas met een decoratie in wit email. De fragmenten van een identieke beker zijn gevonden in Delft (fig. 99). Dit type beker wordt gedateerd omstreeks 1600 en is mogelijk gemaakt in Middelburg [139]

99 Fragmenten van een beker met een email-versiering (V600-G02) en een reconstructietekening van een soortgelijke beker uit Delft. Naar Henkes 1994, 184.

100 Een fragment van een beker-rijlaars (V600-G03) en een reconstructietekening van een soortgelijke beker. Naar Henkes 1994, 282.

Daarnaast is een stuk van de zool van een zogenaamde beker-rijlaars gevonden (fig. 100). De laars was gemaakt van donkerrood glas. Dit soort bekers was onderdeel van drinkspelletjes: wanneer bier uit de beker gedronken werd, ontsnapten luchtbellen schoksgewijs uit de punt van de laars. Hierdoor kreeg de drinker vrijwel zeker de drank over zich heen.[140] Soortgelijke fragmenten van laarzen zijn bekend uit 's-Hertogenbosch en Delft. De laarzen dateren uit de 17de eeuw.[141]

Metaal

Een koperen hanger hoort waarschijnlijk bij fase 2 (fig. 101.1). De hanger lijkt een gestileerde schelp voor te stellen.

Een koperen munt uit het laatste kwart van de 16de eeuw heeft een Italiaanse oorsprong (fig. 101.2). Het betreft een tornese van Philips II als koning van Sicilië. Op de voorzijde is Philips afgebeeld met het omschrift PHILIPP D G REX ARA VTRI SIC. De laatste twee afkortingen slaan

139 Henkes 1994, 184.
140 Henkes 1994, 278.
141 Henkes 1994, 282.

op het Koninkrijk der Beide Siciliën (het eiland Sicilië plus het aanpalende vasteland, namelijk Napels en omgeving), en de aanduiding daarvóór op het koninkrijk Aragon in Spanje waarover Philips ook heerste. De keerzijde toont de hoorn des overvloeds en het omschrift PVBLICAE COMMODITATE. Aan weerszijde van de hoorn is een jaartal aanwezig, waarvan alleen de cijfers 158. leesbaar zijn.[142]

101 Metaalvondsten uit fase 2.
1. V251-M01 koper hanger (1:1)
2. V600-M09 koper munt Italië (1:1)
3. V274-M01 lood groot-staal Enkhuizen (1:1)
4. V151-M01 lood lakenlood Enkhuizen (1:1)
5. V500-M04 tin paardenvoetlepel (1:2)
6. V094-M01 koper tapkraan (1:1)
7. V600-M11 koper tapkraan (1:2)
8. V500-M07 brons ornament (1:1)

142 Determinatie Arent Pol, conservator munten van Middeleeuwen & Nieuwe Tijd, Geldmuseum Utrecht.

Een bijzondere vondst is een groot lakenlood, namelijk een groot-staal (fig. 101.3). Ondanks het gat in het midden van het lood is de voorstelling herkenbaar, namelijk de stedemaagd met het wapen van Enkhuizen (drie haringen en sterren). Het randschrift leest: HET GROOT STAEL VAN ENCKHVSEN. De keramiek die bij het lakenlood is gevonden wijst op een datering in de periode 1575-1625.
Een ander lakenlood heeft een meer bescheiden formaat (fig. 101.4). Ook dit lakenlood is afkomstig uit Enkhuizen, getuige de drie haringen die op het lood zichtbaar zijn. Op de achterzijde lijkt een jaartal aanwezig te zijn. Alleen de eerste cijfers, namelijk '16', zijn leesbaar.

Bijzonder is een zogenaamde paardenvoetlepel van tin (fig. 101.5). De lepel heeft een getordeerde steel met aan het uiteinde een paardenbeen met beslagen hoef. De lepelbak is aan de achterzijde gemerkt met een gekroonde roos, met in de kroon de initialen 'DR'. Soortgelijke lepels zijn gevonden in Amsterdam en worden hier gedateerd in de eerste helft van de 17de eeuw.[143]
Twee koperen kranen zijn onderdeel geweest van tapkranen (fig.101.6 en 101.7). De handgreep van de kranen heeft de vorm van een driepas en rechthoekig holle buis.
Een ornament van brons met aan weerszijden een paardenhoofd en gebladerte heeft mogelijk toebehoord aan fase 2 (fig. 101.8). Misschien is het ornament onderdeel geweest van de pareerstang van een zwaard.

143 Baart 1977, 303

6.3.1 Vondstcomplexen fase 2

Slechts twee vondstcomplexen vallen binnen fase 2, namelijk twee asplekken. De exacte locatie van de asplekken is onduidelijk, omdat deze niet op een vlaktekening zijn vastgelegd (fig. 102). Beide complexen lagen vermoedelijk op het erf van een of meer panden aan de Vissersdijk.

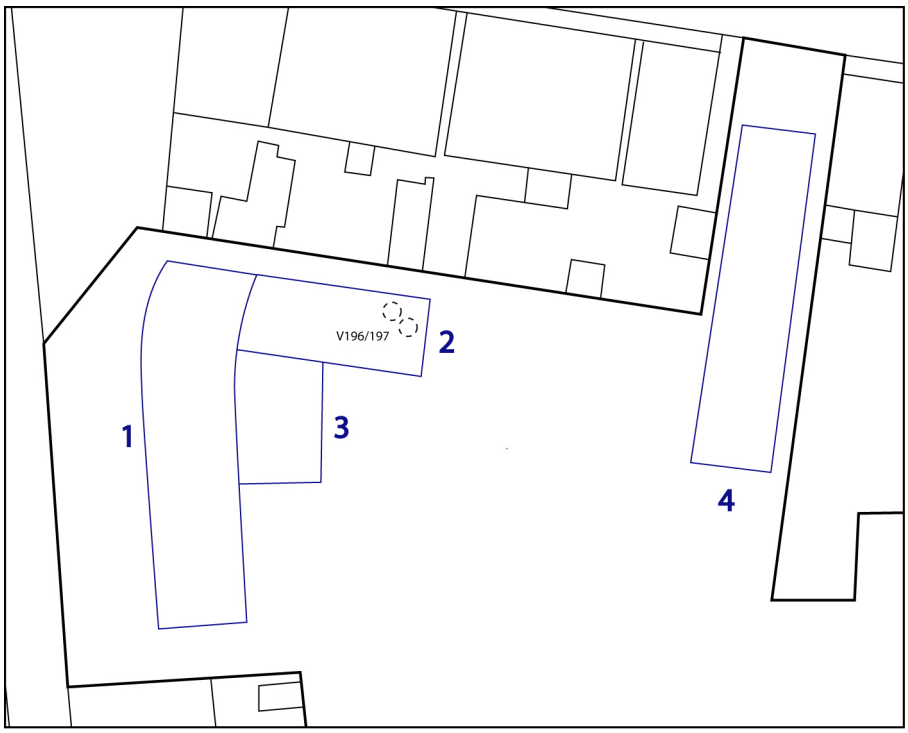

102 De mogelijke ligging van de vondstcomplexen uit fase 2 binnen de werkputten.

Asplek 1 (V196)
Complexdatering: 1550-1625

Lokatie en kenmerken
De asplek bevond zich aan de noordoostzijde van werkput 2. Waarschijnlijk is het afval afkomstig van een van de huizen aan de Vissersdijk. Het vondstmateriaal bestond uit keramiek en bouwkeramiek (fig. 103).

materiaal	aantal	MAE	% (MAE)
keramiek	51	17	89
bouwkeramiek	2	2	11
totaal	52	19	100

103 Het vondstmateriaal uit asplek 1.

Keramiek
In totaal zijn 17 MAE uit de asplek afkomstig (fig. 104 en 105).

baksel	aantal	MAE	% (MAE)
echt steengoed (s2)	6	2	12
rood aardewerk (r)	38	9	52
wit aardewerk (w)	4	3	18
werra aardewerk (wa)	1	1	6
majolica (m)	1	1	6
italiaanse majolica/faience (i)	1	1	6
totaal	51	17	100

104 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten asplek 1.

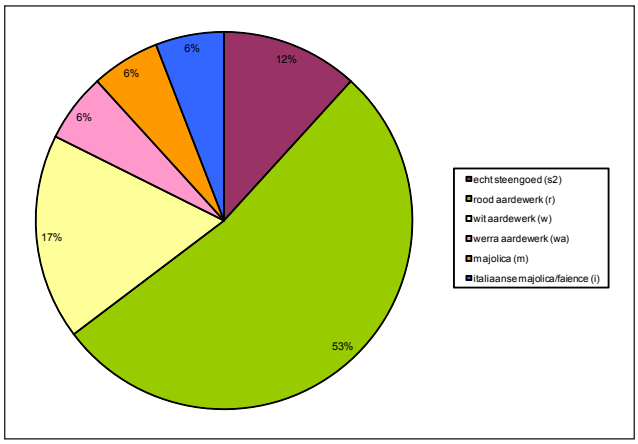

105 Percentages keramieksoorten asplek 1.

Negen objecten zijn (archeologisch) compleet (fig. 106).

De categorie steengoed wordt gevormd door de fragmenten van twee kannen. Één kan is gemaakt in Keulen of Frechen en dateert uit de periode 1525-1560 (catnr. 6). Over de buik van de kan loopt een fries met floraal motief. Hierboven en -onder zijn acanthusbladeren en medaillons met portretten van edelen aangebracht. De andere kan is eveneens afkomstig uit Keulen of Frechen. De kan is vrij klein en voorzien van een vlekkerig bruin glazuur. Van de kan is slechts de bodem met standvoet teruggevonden.

Het roodbakkend aardewerk omvat twee bakpannen, een bord, een grape, drie koppen, een pispot en vuurstolp. De spiegel van het bord is versierd met slibboogjes. De grape is gemaakt in Bergen op Zoom tussen 1600 en 1675.[144] Twee van de koppen zijn van het gangbare type r-kop-2 (catnr.

typecode	objectcode	cat.nr.	MAE
s2-kan-	V196-C02	6	1
s2-kan-			1
r-bak-4			1
r-bak-5			1
r-bor-6			1
r-gra-11	V196-C03	-	1
r-kop-2	V196-C04/C05	45	2
r-kop-29	V196-C06	-	1
r-pis-			1
r-vst-1			1
w-gra-16	V196-C07	64	1
w-kop-506	V196-C08	75	1
w-			1
wa-bor-1	V196-C01	79	1
m-bor-5	V196-C09	84	1
i-bor-			1
totaal			**17**

106 Inventarislijst asplek 1.

144 Groeneweg 1992, 160.

45). Deze koppen zijn alleen aan de binnenzijde geglazuurd en hebben een horizontaal en verticaal oor. De derde kop heeft één oor en is aan de binnenzijde deels voorzien van slib en glazuur met koperoxide.

Drie voorwerpen zijn gemaakt van witbakkend aardewerk, waaronder een grape en kop. De grape is vrij klein en niet beroet (catnr. 64). Waarschijnlijk heeft de grape geen kookfunctie gehad, maar is het gebruikt als tafelgerei of bij de bereiding van voedsel. De kop is een nieuw type binnen het Deventer-systeem (catnr. 75). De binnenkant is voorzien van vlekkerig groen glazuur, de buitenzijde is niet geglazuurd en ziet er ruw en onafgewerkt uit. Waarschijnlijk heeft de kop een oor gehad.

In de asplek is een vrij compleet bord van Werra-aardewerk gevonden (fig. 107) (catnr. 79). Het bord is gedecoreerd met een zon, omgeven door cirkels en een ornamentband. Volgens Bruijn staat de zon samen met de maan symbool voor dag en nacht, en maken zij deel uit van de symboliek rond het scheppingsverhaal.[145] Ostkamp is echter van mening dat de zon en maan symbool staan voor man en vrouw en de borden samen als huwelijksgeschenk dienden.[146] Het bord is een misbaksel; het glazuur op de voorzijde van het bord is mat en wittig in plaats van glimmend en doorzichtig. Het is aannemelijk dat het bord gemaakt is door de Werra-bakkerij in Enkhuizen. Het bord zal door de bakkerij zijn weggegeven of verkocht voor een klein prijsje. Het voorkomen van misbaksels of halffabricaten tussen het afval van huishoudens die in de buurt van een pottenbakkerij woonden, is bijvoorbeeld ook bij de majolicabakkerij in Deventer vastgesteld.[147]

107 Een bord van Werra-keramiek uit Enkhuizen. V196-C01.

Het tinglazuuraardewerk bestaat uit een majolica- en faiencebord. Het majolicabord is van het type m-bor-5 (catnr. 84). Dit type werd geproduceerd van 1550 tot 1620/1630.[148] Het bord valt op doordat het niet is gedecoreerd, terwijl dit bij majolicaborden van dit type altijd het geval is. Geheel witte majolicaborden komen doorgaans pas voor vanaf de tweede helft van de 17de eeuw, als reactie op de witte borden die door faiencebakkers werden geproduceerd.[149] Mogelijk is het bord een misbaksel of een zeer goedkope variant. Het is mogelijk dat het bord in Enkhuizen is gemaakt. In 1982 is door de Archeologische Werkgroep van Enkhuizen pottenbakkersafval in afvalkuilen gevonden langs de Parkstraat. Dit afval omvatte onder andere biscuit van majolicaborden van het type m-bor-5.[150]

145 Bruijn 1992, 101.
146 Bitter 2004, 129-130.
147 Lubberding 1985, 6.
148 Bartels 1999, 218.
149 Ostkamp *et al.* 2001, 161.
150 Mondelinge mededeling Jan-Willem Loots (oud-lid van de Archeologische Werkgroep).

Van het faiencebord is slechts één randfragment gevonden. Het gaat om een berrettinobord, gemaakt in Italië tussen 1575 en 1625.

Een functionele analyse van de keramiek wijst uit dat de groep tafelgerei/voedselbereiding het grootst is (fig. 108). Hierna volgt het kookgerei met 25% en het opslag/schenkgerei met 13%.

functiegroep	s2	r	w	wa	m	f	totaal MAE	%
kookgerei	-	3	1	-	-	-	4	25
tafelgerei/voedselbereiding	-	4	1	1	1	1	8	50
opslag/schenkgerei	2	-	-	-	-	-	2	13
sanitair	-	1	-	-	-	-	1	6
overig	-	1	-	-	-	-	1	6
totaal MAE	2	9	2	1	1	1	16	100
%	13	56	13	6	6	6	100	

108 Funtionele analyse asplek 1.

Bouwkeramiek

In de asplek is een fragment van een dakpan en een plavuis gevonden. Het glazuur van de plavuis is grotendeels afgesleten.

Asplek 2 (V197)

Complexdatering: 1600-1675

Lokatie en kenmerken

Ook deze asplek bevond zich aan de noordoostzijde van werkput 2. Het afval is waarschijnlijk afkomstig van één van de percelen aan de Vissersdijk. In de asplek werd keramiek en bouwkeramiek aangetroffen (fig. 109).

materiaal	aantal	MAE	% (MAE)
keramiek	79	21	91
bouwkeramiek	2	2	9
totaal	81	23	100

109 Het vondstmateriaal uit asplek 2.

Keramiek

In deze asplek zijn 21 MAE gevonden (fig. 110 en 111).

baksel	aantal	MAE	% (MAE)
echt steengoed (s2)	8	2	10
rood aardewerk (r)	69	17	80
wit aardewerk (w)	1	1	5
porselein (p)	1	1	5
totaal	79	21	100

110 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten asplek 2.

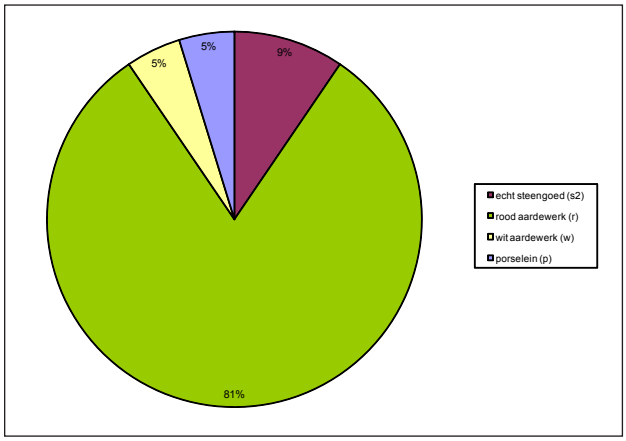

110 Percentages keramieksoorten asplek 2.

De keramiekvondsten zijn erg gefragmenteerd; geen van de objecten is archeologisch compleet (fig. 111).

typecode	objectcode	cat.nr.	MAE
s2-kan-			1
s2-			1
r-bak-5			1
r-bak-			1
r-bor-			1
r-gra-			5
r-kop-2			1
r-kop-			4
r-tes-			1
r-vst-1			1
r-			2
w-kop-35			1
p-kop-			1
totaal			**21**

111 Inventarislijst asplek 2.

Het steengoed bestaat onder andere uit een fragment van een kan uit Siegburg. Andere stukken van deze kan zijn gevonden in een nabijgelegen kuil (zie onder, kuil S57). Mogelijk hoort het materiaal uit de asplek en kuil bij hetzelfde huishouden, of zijn de vondsten tijdens de opgraving niet goed verzameld.

Het roodbakkende aardewerk bestaat uit twee bakpannen, een bord met standlobben en vijf grapen. Verder zijn vijf koppen aanwezig, waaronder één kop van het type r-kop-2. De kop is alleen aan de binnenzijde geglazuurd. Ten slotte zijn de fragmenten van een vierkante test, vuurstolp en twee niet-determineerbare voorwerpen uit de asplek afkomstig.

Een randfragment van een kop van witbakkend aardewerk is aan de buitenzijde beroet. Mogelijk is de kop gebruikt om in te koken.

Op de bodem van een porseleinen kop is een gestileerde bloemenvaas geschilderd. Uitwendig is nog net de aanzet van panelen zichtbaar. Het fragment is te klein om een datering aan de kop te kunnen geven. Het lijkt niet om kraakporselein te gaan. Mogelijk behoort de kop tot het Overgangsporselein of de Kangxi-periode (zie onder, fase 3).

De groepen kookgerei en tafelgerei/voedselbereiding zijn ongeveer even groot (fig. 112).
Het vondstmateriaal is echter erg fragmentarisch, waardoor een betrouwbare functionele analyse van de keramiekvondsten niet mogelijk is. Het roodbakkende aardewerk heeft bovendien veruit de overhand, terwijl tinglazuur in zijn geheel ontbreekt. De vondsten geven waarschijnlijk geen betrouwbaar beeld van het keramiekbezit van een huishouden.

functiegroep	s2	r	w	p	totaal MAE	%
kookgerei	-	7	-	-	7	39
tafelgerei/voedselbereiding	-	6	1	1	8	44
opslag/schenkgerei	1	-	-	-	1	6
sanitair	-	-	-	-	0	0
overig	-	2	-	-	2	11
totaal MAE	1	15	1	1	18	100
%	6	82	6	6	100	

112 Functionele analyse asplek 2.

Bouwkeramiek

In de asplek is een fragment van een plavuis gevonden met een sterk versleten oppervlak en een stuk van een wandtegel.

6.4 Fase 3 (1650-1900)

Het vondstmateriaal uit deze fase omvat uit keramiek, glas, bouwkeramiek, natuursteen, metaal, hout, been, schelp en leer (fig. 113).

materiaal	aantal	MAE	% (MAE)
keramiek	794	339	69
glas	196	23	5
bouwkeramiek	43	43	9
natuursteen	3	3	1
metaal	47	47	10
hout	17	17	4
been/schelp	5	5	1
leer	37	7	1
totaal	1142	484	100

113 Het vondstmateriaal uit fase 3.

Vrijwel alle vondsten zijn afkomstig uit een gesloten vondstcomplex, waardoor een splitsing van de vondsten geen relevante informatie oplevert.

Keramiek-analyse

De keramiek omvat dertien keramieksoorten (fig. 114 en 115).

baksel	totaal	%	MAE	%
echt steengoed (s2)	20	3	9	3
rood aardewerk (r)	441	56	169	50
wit aardewerk (w)	109	14	41	12
jydepot-aardewerk (jy)	1	0	1	0
werra aardewerk (wa)	1	0	1	0
weser aardewerk (we)	2	0	2	1
duitsland-west aardewerk (dw)	1	0	1	0
majolica (m)	21	3	13	4
faience (f)	119	15	57	17
italiaanse majolica/faience (i)	9	1	7	2
portugese majolica/faience (po)	6	1	3	1
porselein (p)	57	7	30	9
industrieel wit (iw)	6	0	4	1
totaal	794	100	339	100

114 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten fase 3.

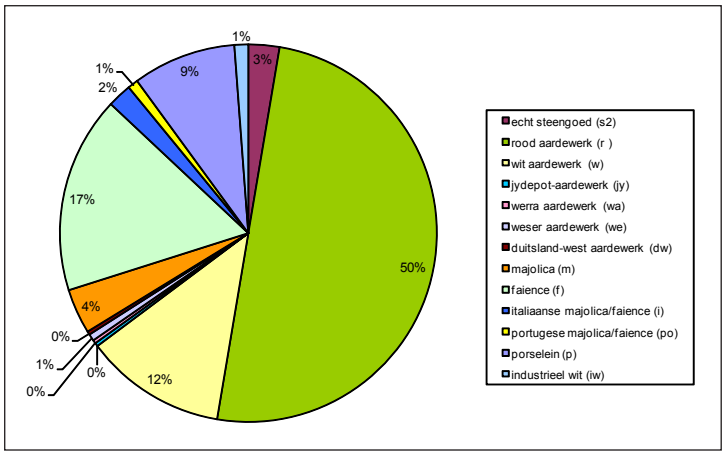

115 Percentages keramieksoorten fase 3.

Het meeste materiaal uit deze fase dateert uit de tweede helft van de 17de eeuw en 18de eeuw.
Het steengoed bestaat uit kannen, met name afkomstig uit het Westerwald, en mineraal-waterflessen.
De verscheidenheid van vormen binnen het roodbakkende aardewerk is ook in deze fase groot. De meeste voorwerpen zijn gebruikt in de keuken, bijvoorbeeld grapen, grote kommen en bakpannen. Een aantal vormen kunnen op basis van hun vorm en/of decoratie met enige zekerheid aan Bergen op Zoom (grapen, bakpannen), Friesland (koppen), Ochtrup (bord) of het Nederrijns gebied (borden) worden toegeschreven.
Ook binnen het witbakkende aardewerk zijn veel vormen aanwezig. De meeste voorwerpen zijn volledig geglazuurd. Vaak is koperoxide aan het glazuur toegevoegd, waardoor (een deel van) het object groen is. Het aardewerk is vooral gebruikt bij de voedselbereiding en als tafelgerei. De aanwezige grapen zijn vaak niet gebruikt op het vuur, maar als schenkkan.
De Nederlandse majolica bestaat vrijwel uitsluitend uit borden, vaak met een simpele beschildering in blauw of paars.
Binnen de Nederlandse faience is het vormenspectrum iets groter. Hier zijn bijvoorbeeld ook koppen, plooischotels, een mosterdpot en pispot aanwezig. De borden zijn ofwel volledig wit of hebben een decoratie op de spiegel, meestal een landschap, bijbelscene, gestileerd kraakdecor of tekst.
Het Chinese porselein bestaat voornamelijk uit koppen en borden/schotels uit de Kangxi- en Qianlong-periode.
Slechts vier stuks industriële keramiek uit Enkhuizen zijn aanwezig, waaronder een creamware-bord uit Engeland uit de periode 1760-1780, een kop met drukdecor en witbakkend aardewerk van de Regout-fabriek.
Opvallend is een fragment van een jydepot.

Een aantal keramieksoorten dateert uit de periode 1575-1650 (fase 2), maar is in een jongere context in fase 3 gevonden. Dit zijn onder andere een aantal objecten van Italiaanse faience, Chinees kraakporselein en Portugese faience.

<u>Opvallende keramiekvondsten</u>
Op een mineraalwaterfles van steengoed zijn twee merken aangebracht, namelijk een hoofdmerk en een oormerk (catnr. 4). Het hoofdmerk leest: ‘ROISDORFER MINERAL-QUELLE’.

Roisdorf is een dorp in de buurt van Keulen. Onder het oor is 'A No. 7' aangebracht. Op basis van het hoofdmerk en de vorm van de fles kan deze in het laatste kwart van de 19de eeuw worden geplaatst.

116 Een huwelijksbeker van rood aardewerk uit Grootschermer. Naar Bitter 2004, 120.

Een opvallend product van roodbakkend aardewerk is een rechte, hoge beker met twee toegeknepen oren die dicht bij elkaar zijn geplaatst (catnr. 15). De vorm van de beker is ongewoon en doet het meeste denken aan een grote tinnen beker. Een voorwerp van aardewerk dat enigszins lijkt op de beker is een huwelijksbeker van roodbakkend aardewerk uit Grootschermer (fig. 116).

Een bijzonder object binnen het vondstmateriaal is de onderzijde van een klein wapen van witbakkend aardewerk met geel glazuur (catnr. 78). Op de voorzijde is het wapen van Enkhuizen afgebeeld, met (oorspronkelijk) drie haringen en drie sterren. Het voorwerp doet denken aan een applique van een vuurklok, maar de achterzijde lijkt niet ergens op bevestigd te zijn geweest. Een andere mogelijkheid is dat het om een patacon gaat en het gediend heeft als brood- of koekversiering. Patacons zijn echter normaal gesproken van pijpaarde gemaakt en niet geglazuurd.

Een aantal borden van Nederlandse faience is dermate compleet dat het mogelijk is om de voorstelling te achterhalen. Twee borden laten waarschijnlijk een religieuze scène zien: een herder tussen schapen en een knielend figuur voor een staand figuur met een soort spade (catnr. 96 en 95). Welk bijbelverhaal op dit laatste bord wordt verteld, is niet duidelijk. Een identiek bord is gevonden in Deventer.[151] Een ander bord laat een spreuk zien tussen een sierrand met grotesken (catnr. 94). Boven de spreuk, die grotendeels onleesbaar is, is een nummer geschreven. Het bord was onderdeel van een serie borden met spreuken die gezamenlijk een moraliserend vers vormden.[152] Twee andere borden zijn identiek versierd met een sterk gestileerd Chinees motief (catnr. 93). Het merk op de onderkant van de borden wijst erop dat zij geproduceerd zijn door de Porceleyne Byl, een plateelbakkerij in Delft.[153]

Twee fragmenten van de EBF-opgraving zijn mogelijk onderdeel geweest van een kom of soepterrine van Franse faience (catnr. 125). De fragmenten stellen twee bladeren voor en hebben waarschijnlijk dienst gedaan als handvatten. Op de voorzijde zijn nerven geschilderd in donkergroen. De achterzijde is wit. Mogelijk behoorde de kom of terrine tot de naturalistische Straatsburg-stijl, waarbij handvatten vaak in de vorm van bladeren of takken werden uitgevoerd.[154]

151 Clevis/Kottman 1989, 118.
152 Hupperetz 1993, 80-81.
153 Van Aken-Fehmers 2001, 224-243.
154 Boone 1998, 58, 62.

Metaal

Een viertal koperen munten is determineerbaar, namelijk een Gelriae-duit uit 1681, een Westfrisia-munt uit 1660, een munt met het wapen van Kleef en twee leeuwen uit 1696 en een Hollandia-duit uit 1660.

Eveneens van koper is een grote schuimspaan (fig. 117.1) en een ornament met reliëf (fig. 117.2). Het reliëf laat twee vechtende ridders te paard zien tussen een stralende zon. Het voorwerp lijkt op een schildknop. Mogelijk heeft het toebehoord aan een speelgoedschild.

Een tinnen beker is versierd met drie banden met blad- en bloemmotieven (fig. 117.3). Hiertussen is als decoratie een gekroonde roos aangebracht.
Drie miniatuurvoorwerpen (speelgoed) zijn gemaakt van een lood-tinlegering, namelijk een pispot (fig. 117.4), bord (fig. 117.5) en lepel (fig. 117.6).

Ten slotte is een zilveren mesheft gevonden (fig. 117.7). Als versiering is de kop van een leeuw aangebracht. De rest van het heft is gegraveerd met krullen.

117 Metaalvondsten uit fase 3.
1. V500-M01 koper schuimspaan (1:4)
2. V500-M02 koper schildknop? (1:2)
3. V600-M08 tin beker (1:2)
4. V600-M02 lood/tin miniatuur pispot (1:2)
5. V600-M03 lood/tin miniatuur bord (1:1)
6. V600-M04 lood/tin miniatuur lepel (1:1)
7. V600-M07 zilver mesheft (niet op schaal)

Natuursteen

Tijdens de opgraving is een stuk barnsteen gevonden (fig. 118). Het klompje is onbewerkt. De context van de vondst is onduidelijk, waardoor het niet kan worden gedateerd. Het is mogelijk dat de barnsteen uit fase 1 of 2 afkomstig is.

118 Een onbewerkt stuk barnsteen. V089-N01. Schaal 1:1.

Ivoor

Een luizenkam van (walrus)ivoor heeft aan beide zijden fijne tanden (fig. 119).

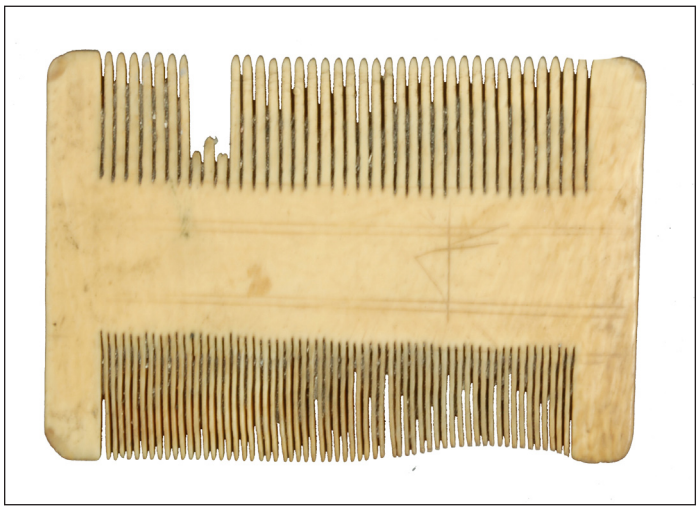

119 Een luizenkam van (walrus)ivoor. V500-B01. Schaal 1:1.

6.4.1 Vondstcomplexen fase 3

Binnen fase 3 zullen vijf vondstcomplexen apart worden besproken, namelijk drie waterputten en twee kuilen (fig. 120). De waterputten zijn in dezelfde periode (1675-1725) buiten gebruik geraakt en volgestort met afval. Mogelijk zijn de waterputten tegelijk gedempt met afval van één huishouden. In twee waterputten zijn namelijk een bijpassende kop en schotel gevonden (catnr. 97 en 101). Drie complexen bevinden zich waarschijnlijk op erven die aan de Vissersdijk waren gelegen. De overige twee vondstcomplexen horen vermoedelijk bij erven aan de huidige Van Bleiswijkstraat.

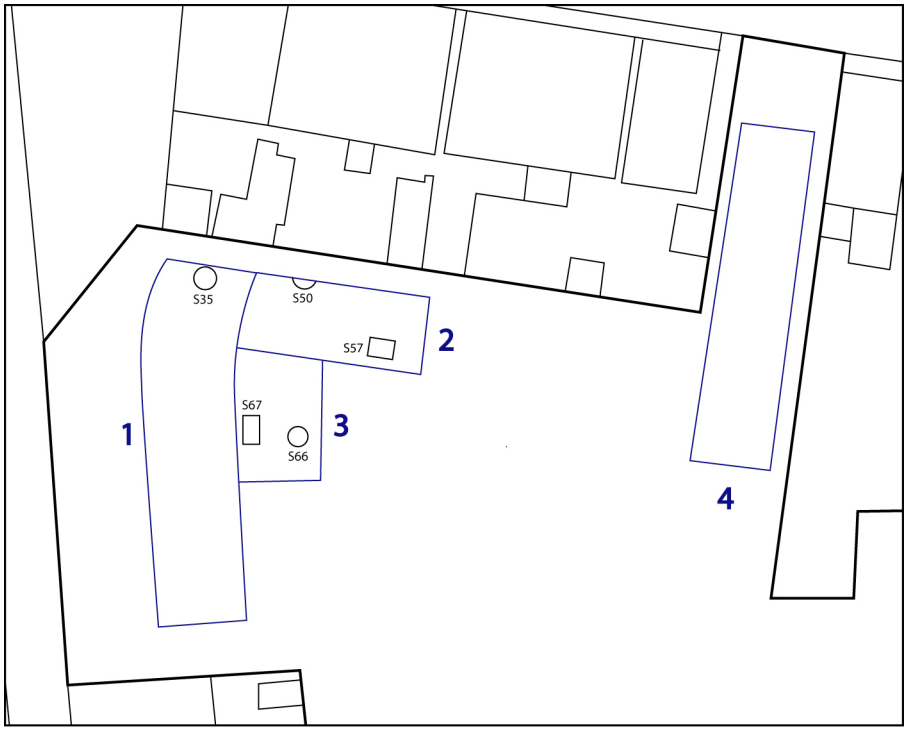

120 De ligging van de vondstcomplexen uit fase 3 binnen de werkputten.

Kuil S57 (V198)
Complexdatering: 1675-1700

Lokatie en kenmerken
Deze rechthoekige kuil bevond zich aan de noordoostzijde van werkput 2 en ligt waarschijnlijk op het perceel van een huis aan de Vissersdijk. De bovenkant van de put bevond zich op 25 cm onder NAP en de onderkant op 90 cm onder NAP. De afmetingen van de kuil waren 1.80 bij 1.20 m. Het vondstmateriaal bestond uit keramiek en bouwkeramiek (fig. 121).

materiaal	aantal	MAE	% (MAE)
keramiek	124	36	88
bouwkeramiek	5	5	12
totaal	129	41	100

121 Het vondstmateriaal uit kuil S57.

Keramiek

Uit de kuil zijn in totaal 36 MAE afkomstig (fig. 122 en 123).

baksel	aantal	MAE	% (MAE)
echt steengoed (s2)	10	2	6
rood aardewerk (r)	60	18	49
wit aardewerk (w)	24	3	8
jydepot-aardewerk (jy)	1	1	3
duitsland-west (dw)	1	1	3
majolica (m)	5	1	3
faience (f)	23	10	28
totaal	124	36	100

122 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten kuil S57.

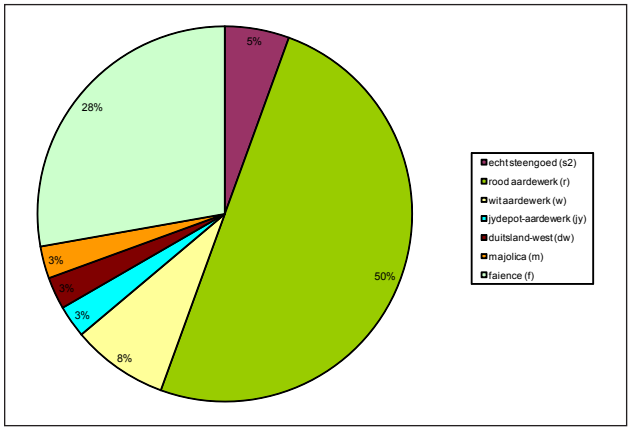

123 Percentages keramieksoorten kuil S57.

De keramiekvondsten zijn vrij fragmentarisch en slechts drie objecten zijn archeologisch compleet (fig. 124).

Het steengoed bestaat uit slechts twee objecten. Van een kan uit Siegburg uit de tweede helft van de 16de eeuw is slechts een aantal fragmenten teruggevonden. Twee identieke medaillons sierden de buik van de kan (catnr. 7). Op de medaillons is een vrouw in een landschap afgebeeld binnen een floraal motief. In haar handen houdt zij een brandend hart en een pijl. Waarschijnlijk stelt de vrouw Venus voor of een meer algemene personificatie van de liefde. Op een schnelle uit de Bernal-collectie is een soortgelijke applique aanwezig, namelijk een vrouw in een landschap met een brandend hart en speer. Boven de vrouw is 'FENUS' geschreven. De schnelle dateert uit de periode 1560-1585.[155]

De vormen binnen het roodbakkende aardewerk zijn vrij divers en omvatten onder andere een aantal bakpannen, borden, een deksel, kom en vierkante test. Uit het Nederrijns gebied komen een aantal borden, gedecoreerd met doorgelopen slib in verschillende kleuren waardoor een marmereffect is ontstaan. De koppen zijn aan de buitenzijde voorzien van een ringeloordecoratie en op de bodem is doorgelopen slib aangebracht. Deze koppen zijn waarschijnlijk gemaakt in Friesland.

155 Gaimster 1997, 24.

Het witbakkende aardewerk omvat een grape en een pispot. De grape is aan de binnenzijde voorzien van bruin glazuur, wat verkregen werd door mangaanoxide aan het loodglazuur toe te voegen.

Een wandfragment van jydepot-aardewerk heeft waarschijnlijk toebehoord aan een grape. Het oppervlak is niet zichtbaar gepolijst, maar aan de hand van het baksel kan toch worden vastgesteld dat het om een jydepot gaat.

Een ander opmerkelijk stuk uit de kuil is de helft van een bord uit Ochtrup (catnr. 82). De bovenzijde van het bord is versierd met cirkels en klavertjes die in de sliblaag zijn gekrast. Op een aantal punten zijn accenten in groen aangebracht.

Het tinglazuuraardewerk bestaat uit een wit majolicabord, acht faienceborden en een mosterdpot. De helft van de faienceborden is wit gelaten, conform de mode in de tweede helft van de 17de eeuw. De andere borden zijn onder andere gedecoreerd met een spreuk, een Wanli-motief en een blauw schubmotief. Eenzelfde schubmotief is aanwezig op een kop die is gevonden in Deventer.[156] De vorm van de witte mosterdpot is identiek aan Italiaanse mosterdpotten, maar de dikte en kwaliteit van het glazuur maakt het waarschijnlijk dat deze mosterdpot een Nederlands product is (catnr. 103).[157]

typecode	objectcode	cat.nr.	MAE
s2-kan-	V198-C01	7	1
s2-			1
r-bak-2			1
r-bak-6			4
r-bak-12			1
r-bor-10	V198-C02	-	1
r-bor-44			1
r-bor-			1
r-dek-1			1
r-gra-			3
r-kom-31			1
r-kop-4			2
r-stk-2			1
r-tes-			1
w-gra-			1
w-pis-4			1
w-			1
jy-			1
dw-bor-1	V198-C03	82	1
m-bor-12			1
f-bor-1			1
f-bor-2			4
f-bor-			4
f-mos-1	V198-C04	103	1
totaal			**36**

124 Inventarislijst kuil S57.

Opvallend is de afwezigheid van porselein.

Ten slotte is een pijpenkop uit de kuil afkomstig. De pijpenkop is van het type 2 en draagt geen merk, waardoor het alleen grofweg tussen circa 1680 en 1750 kan worden gedateerd.

Een functionele analyse van de kuil toont dat de groep tafelgerei/voedselbereiding het grootst is (60%) (fig. 125). Het kookgerei komt op de tweede plaats met 30%. De categorie opslag/schenkgerei is slechts goed voor 3% van de objecten. Ook de groep sanitair is met 3% klein.

156 Bartels 1999, 126.
157 Baart *et al.* 1990; 8, 12; Jaspers 2007/2, 10-14.

functiegroep	s2	r	w	dw	m	f	totaal MAE	%
kookgerei	-	9	1	-	-	-	10	30
tafelgerei/voedselbereiding	-	8	-	1	1	10	20	60
opslag/schenkgerei	1	-	-	-	-	-	1	3
sanitair	-	-	1	-	-	-	1	3
overig	-	1	-	-	-	-	1	3
totaal MAE	1	18	2	1	1	10	33	100
%	3	55	6	3	3	30	100	

125 Functionele analyse kuil S57.

Bouwkeramiek

In de kuil is een stuk van een geglazuurde plavuis gevonden en fragmenten van drie wandtegels. Twee tegels zijn gedecoreerd met landschappen en spinnenkoppen in de hoeken. De hoeken van de derde tegel zijn voorzien van ossenkoppen.

Waterput S35 (V079A)

Complexdatering: 1675-1725

Locatie en kenmerken

De waterput met een diameter van circa 1.20 m bevond zich aan de noordkant van werkput 1. Op de waterput lag een rechthoekige waterbak, waarschijnlijk uit de 18de eeuw. De wanden van de waterput waren niet zichtbaar versterkt, bijvoorbeeld met hout of baksteen. De bovenkant van de put bevond zich op 1.25 m onder NAP. De onderkant van de put was door de natuurlijke kleilaag heen gegraven. Het vondstmateriaal uit de put dateert uit de periode rond 1700, maar de put zelf is waarschijnlijk ouder.[158] Waarschijnlijk hoorde de put bij een van de huizen aan de Vissersdijk. In de waterput is keramiek, glas, bouwkeramiek, metaal, hout en leer gevonden (fig. 126).

materiaal	aantal	MAE	% (MAE)
keramiek	204	91	75
glas	64	2	2
bouwkeramiek	9	9	7
metaal	15	15	12
hout	2	2	2
leer	9	2	2
totaal	303	121	100

126 Het vondstmateriaal uit waterput S35.

Keramiek

Uit de waterput zijn 94 MAE afkomstig (fig. 127 en 128). Drie stukken kunnen worden beschouwd als 'ruis', namelijk een bodem met geknepen standring van steengoed en twee roodbakkende borden. Deze stukken dateren uit de 15de en 16de eeuw. Mogelijk zijn zij tijdens de gebruiksperiode van de waterput in de put beland. Het vondstmateriaal bevat veel (archeologisch) complete voorwerpen (fig. 129 en 130).

158 Dagrapport 22, 25, 26 en 27 april en 3 mei.

materiaal	aantal	MAE	% (MAE)
keramiek	204	91	75
glas	64	2	2
bouwkeramiek	9	9	7
metaal	15	15	12
hout	2	2	2
leer	9	2	2
totaal	303	121	100

127 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten waterput S35.

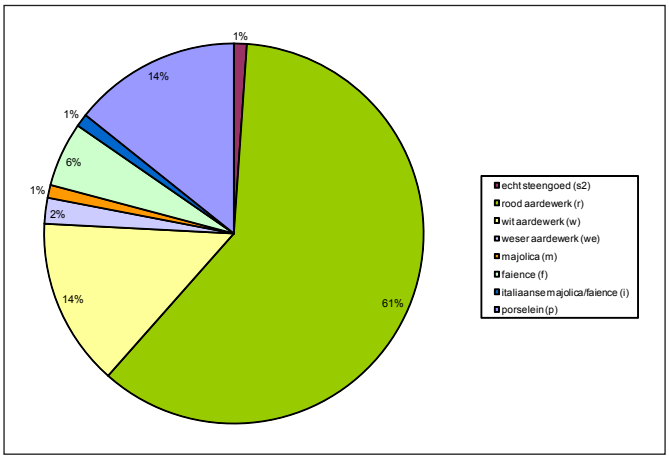

128 Percentages keramieksoorten waterput S35.

Een complete baardmankruik heeft een grof uitgevoerd masker (catnr. 5). Op de buik is een applique met een staande leeuw aangebracht. De kan is gemaakt in Frechen of Keulen rond 1650.[159]

129 Objecten uit waterput S35.

159 Unger 2007, 179-180.

Binnen het roodbakkende aardewerk zijn diverse vormen aanwezig. Een bord van het type r-bor-43 is klein en versierd met gekamde vla. Twee andere borden vallen op doordat zij vrij groot zijn (diameter circa 40 cm) en op standlobben staan (r-bor-50) (catnr. 22). Standlobben werden na de 16de eeuw nauwelijks nog toegepast op vormen. In Bergen op Zoom begonnen pottenbakkers in de late 18de eeuw echter grote schotels met standlobben te produceren.[160] De borden uit de waterput passen binnen dit plaatje, maar de overige keramiekvondsten wijzen erop dat ze ouder zijn. Mogelijk werden al eerder in de 18de eeuw, in Bergen op Zoom of elders, grote schotels met standlobben geproduceerd.

Vier deksel zijn aanwezig, waaronder een met een dubbele rand. Deze is waarschijnlijk afkomstig van een aspot.

Van vijf grapen is het type te bepalen. Twee grapen hebben een steile wand, brede opening en schenklip (r-gra-49) (catnr. 40). Aan de binnenzijde is op de bodem witte slib aangebracht. Twee andere grapen zijn aan de buitenzijde slechts deels voorzien van loodglazuur.

Minstens acht koppen zijn in de waterput gevonden. Op de meeste koppen is aan de buitenzijde een ringeloorversiering aangebracht en op de bodem gekamde vla (catnr. 47).

Een pispot uit de waterput is een nieuw type binnen het Deventer-systeem (catnr. 54). De vorm is wel bekend, maar komt alleen voor als product van witbakkend aardewerk (w-pis-4).

typecode	objectcode	cat.nr.	MAE
s2-kan-32	V79A-C22	5	1
s2-			1
r-bor-43	V79A-C06	-	1
r-bor-50	V79A-C04	22	2
r-bor-			1
r-dek-30	V79A-C07	-	1
r-dek-			3
r-gra-11	V79A-C18	-	1
r-gra-49	V79A-C01	40	2
r-gra-56	V79A-C08	-	1
r-gra-91	V79A-C09	-	1
r-gra-			7
r-kop-2	V79A-C11/C19	46	2
r-kop-4	V79A-C12/C13	47	2
r-kop-			4
r-pis-512	V79A-C20	54	1
r-pis-			1
r-stk-2			3
r-stk-			1
r-tes-28	V79A-C10	-	2
r-tes-			3
r-			16
w-bak-6			1
w-gra-41	V79A-C03	62	1
w-gra-22			1
w-gra-			3
w-kop-			2
w-oli-			1
w-pis-2	V79A-C21	76	1
w-pis-4	V79A-C02	-	1
w-			2
we-bor-1			1
we-bor-			1
m-bor-1	V79A-C05	83	1
f-bor-2			1
f-bor-	V79A-C14	100	1
f-kop-12			1
f-			2
i-plo-3	V79A-C15	114	1
p-bor-6			2
p-kom-6	V79A-C16	132	1
p-kop-1	V79A-C17	136	4
p-kop-4			1
p-kop-			1
totaal			**88**

130 Inventarislijst waterput S35.

160 Groeneweg 1992, 190.

Twee grote testen zijn van hetzelfde type (r-tes-28). Één zijde van de testen is afgeplat. Hierdoor kon de test makkelijk worden gekanteld bij het haardvuur en gloeiende kooltjes in de bak worden geschept. Soortgelijke kooltjespannen zijn gevonden in Akersloot.[161]
Verder zijn de fragmenten van minstens drie kleine testen en vier steelkommen gevonden.
Van minstens zestien objecten kon de vorm niet worden bepaald.

Het witbakkende aardewerk omvat dertien MAE (14% van het totaal). De meeste objecten zijn geheel geglazuurd, soms met toevoeging van koperoxide aan het loodglazuur. Ook binnen deze bakselgroep zijn de vormen divers. De grapen zijn met vijf MAE in de meerderheid (catnr. 62). Verder zijn onder andere een bakpan, olielamp en twee pispotten aanwezig (catnr. 76).

Twee randfragmenten zijn afkomstig van borden van Weser aardewerk. Één fragment is naast de breuk doorboord. Dit wijst mogelijk op het herstellen van het bord door middel van krammen nadat het was gebroken.

Het Nederlandse tinglazuuraardewerk bestaat uit een majolicabord en vijf objecten van faience. Het majolicabord is groot (diameter 37 cm) en vertoont nauwelijks sporen van gebruik (fig. 131) (catnr. 83). Waarschijnlijk heeft het als sierobject gediend. Op de spiegel is Maria met kind in een landschap afgebeeld. De vlag is voorzien van een sierrand met krullen. Dit is een ongewone randdecoratie voor een majolicabord en een parallel is niet bekend. Precies dezelfde sierrand komt overigens voor op de kom van goudlustermajolica uit beerput S87 (zie fase 1). De sierrand op het majolicabord is dan ook wellicht afgeleid van de decoratie op Spaanse goudlustermajolica.

131 Een majolica-bord met Maria en kind. V079A-C05.

De voorwerpen van faience omvatten onder andere twee borden en een kop. Één van de borden is gedecoreerd met een groteskendecor (catnr. 100). Elders in dit verslag zal verder op dit decor worden ingegaan. De kop is versierd met een blauw floraal motief. Op de onderzijde is een merk aangebracht, namelijk 'RS 22'. Een identieke kop is gevonden in Tiel.[162]

Verder zijn fragmenten van een Italiaanse vormschotel in de waterput gevonden (catnr. 114). De schotel is uitgevoerd in compendiario-stijl. Op de spiegel is het been van een putto te zien en het geheel wordt omsloten door een aigretterand. De schotel kan worden gedateerd tussen 1575 en 1625.[163]

Ten slotte zijn minstens dertien voorwerpen van porselein uit de waterput afkomstig. Één object wijkt qua datering af, namelijk een klapmuts van kraakporselein (catnr. 132). De kom

161 Kleij 2007, 47, 152-153.
162 Bartels 1999, 824.
163 Jaspers 2007/1, 216.

is gemaakt tussen 1625 en 1645.[164]
De overige voorwerpen van porselein zijn afkomstig uit de Kangxi-periode en dateren uit de late 17de of eerste decennia van de 18de eeuw. Twee schotels zijn gedecoreerd met een bloemmotief, evenals een kop. De buitenzijde van twee andere koppen is versierd met een boom, Lange Lijs en zotje (catnr. 136). Een Chinees landschap siert de buitenzijde van een vierde kop. Meer bijzonder is een fragment van een kop met een versiering in Chinees Imari, namelijk met blauw, rood en goud.

Wederom behoren de meeste objecten tot de groep tafelgerei/voedselbereiding (fig. 132). De groep omvat vooral borden, koppen en kommen. Het kookgerei komt met 26% op de tweede plaats, maar is in werkelijkheid waarschijnlijk kleiner. De meeste grapen lijken namelijk geen kookfunctie te hebben gehad, aangezien zij niet beroet zijn. Waarschijnlijk zijn de grapen vooral gebruikt bij de voedselbereiding of als schenkgerei. Ook bij dit complex zijn de groepen opslag/schenkgerei en sanitair klein.

functiegroep	s2	r	w	we	m	f	i	p	totaal MAE	%
kookgerei	-	12	6	-	-	-	-	-	18	26
tafelgerei/voedselbereiding	-	22	2	2	1	3	1	9	40	60
opslag/schenkgerei	1	-	-	-	-	-	-	-	1	2
sanitair	-	2	2	-	-	-	-	-	4	6
overig	-	3	1	-	-	-	-	-	4	6
totaal MAE	1	39	11	2	1	3	1	9	67	100
%	2	58	16	3	2	4	2	13	100	

132 Een functionele analyse van waterput S35.

Glas
In de waterput is relatief weinig glas gevonden. Twee fragmenten van een drinkglas hebben mogelijk tot een roemer behoord. Tevens zijn 62 stukken vensterglas uit de waterput afkomstig.

Bouwkeramiek
Minstens zes wandtegels zijn uit de waterput afkomstig. De tegels dateren uit de 17de en het begin van de 18de eeuw. Drie tegels zijn versierd met landschappen en spinnenkoppen. Een andere tegel is gemarmerd.

Metaal
Van ijzer zijn onder andere een ronde gesp, een mes met benen handvat (fig. 133.1) en de kop van een hamer. Een opvallend stuk is een koperen grape met haakoren en hoge poten (fig. 133.2). De grape is 12 cm hoog en heeft een diameter van 14 cm. Het object dateert uit de 16de eeuw en is dus aanzienlijk ouder dan het overige vondstmateriaal uit de beerput.[165] Waarschijnlijk is de grape lang in gebruik geweest.
Verder zijn een mesheftbekroning (fig. 133.3) en tinnen lepel noemenswaardig (fig. 133.4). De lepel is van het type 3 (typologie Amsterdam) en dateert uit de periode 1650-1750.[166] In de voorzijde van de bak is een merk geslagen, namelijk een gekroonde roos met twee initialen in de kroon (‘M’+?). Aan weerszijde van dit merk is de letter ‘B’ aanwezig.

164 Rinaldi 1989, 127-128.
165 Ruempol/Van Dongen 1991, 123.
166 Baart 1977, 300.

133 Metaalvondsten uit waterput S35.
1. V079A-M04 ijzer/been mes (1:2)
2. V079A-M05 koper grape (1:2)
3. V079A-M06 messing bekroningsplaat mes (1:1)

Hout

Twee houten voorwerpen zijn uit de waterput afkomstig, namelijk een boender (fig. 134.1) en een kom (fig. 134.2).

134 Houtvondsten uit waterput S35.
1. V079A-H01 hout boender (1:3)
2. V079A-H02 hout kom (1:2)

Leer

In de waterput zijn fragmenten van ten minste twee schoenen aangetroffen. Het type kon voor beide schoenen niet worden vastgesteld.

Waterput S50 (V175)
Complexdatering: 1675-1725

Locatie en kenmerken

Deze ronde gemetselde waterput bevond zich aan de noordwestzijde van werkput 2. De put lag waarschijnlijk op een erf van één van de panden aan de Vissersdijk. De bovenkant van de waterput bevond zich op 0.19 m onder NAP. De put was opgebouwd uit 'appelbloesem'-bakstenen met een formaat van 21 x 10 x 4,5 cm. De stenen opbouw was gefundeerd op een vierkant raamwerk van zware houten balken.[167] In de waterput is keramiek, bouwkeramiek, metaal, hout en leer gevonden (fig. 135).

materiaal	aantal	MAE	% (MAE)
keramiek	87	36	54
bouwkeramiek	21	21	32
metaal	5	5	8
hout	4	4	6
totaal	117	66	100

135 Het vondstmateriaal uit waterput S50.

Keramiek

In de waterput zijn 57 MAE gevonden (fig. 136 en 137).

baksel	aantal	MAE	% (MAE)
echt steengoed (s1)	3	3	5
echt steengoed (s2)	1	1	2
rood aardewerk (r)	62	23	40
wit aardewerk (w)	22	9	16
majolica (m)	5	3	5
faience (f)	21	11	19
italiaanse majolica/faience (i)	2	2	4
porselein (p)	8	5	9
totaal	124	57	100

136 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten waterput S50.

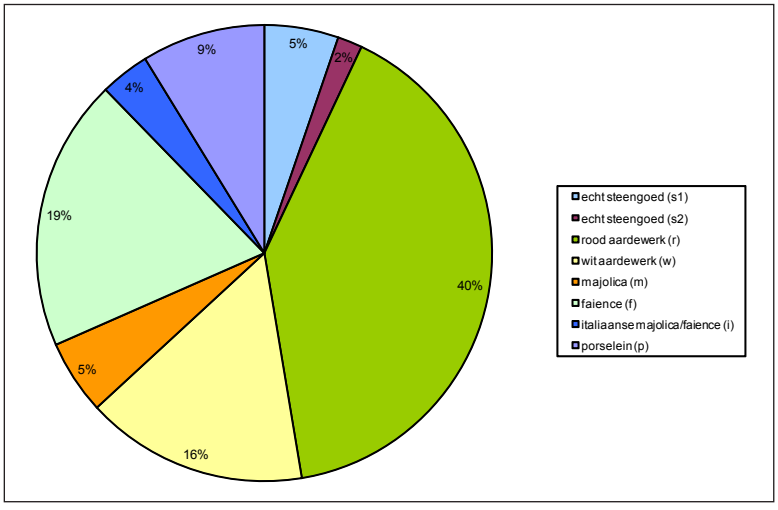

137 Percentages keramieksoorten waterput S50.

167 Dagrapport 4, 6 en 19 mei.

Een aantal fragmenten roodbakkend aardewerk (1 MAE) dateert uit de 15de of 16de eeuw en kan als 'ruis' worden beschouwd. Een vrij groot aantal objecten is (archeologisch) compleet (fig. 138 en 139).

Één fragment van steengoed is afkomstig van een rijk versierde kan uit het Westerwald. De kan dateert uit het laatste kwart van de 16de eeuw of eerste helft van de 17de eeuw.[168]
Tevens zijn drie kleine knikkers van steengoed gevonden. De knikkers zijn niet geglazuurd.

Binnen het roodbakkende aardewerk valt een kleine bakpan op (catnr. 14). Soortgelijke bakpannen zijn gevonden in Alkmaar. Deze bakpannen zijn beroet en waarschijnlijk gebruikt om bijvoorbeeld een flan in de hete as te bereiden.[169] De bakpan uit de waterput is niet beroet en zal dan ook niet gebruikt zijn om te bakken.
Verder zijn onder andere fragmenten van een bord, deksel, grape en ondersteek uit de waterput afkomstig.
Een opvallend object van roodbakkend aardewerk is een grote pot op standring, afgeronde buikknik en twee verticale oren op de kraagrand (fig. 140) (catnr. 57). Op de schouder zijn ondiepe groeven in de pot gekrast. De pot is als roodbakkende variant een nieuw type binnen het Deventer-systeem (r-pot-505). De vorm van de pot is echter niet onbekend; door de Werra-bakkerij in Enkhuizen zijn soortgelijke potten geproduceerd met een Werra-decoratie (fig. 141). Dit type pot is niet bekend uit het Werra-gebied in Duitsland en kan worden gezien als een kenmerkend product voor de Werra-productie in Enkhuizen.[170] De vorm van de pot uit de waterput is waarschijnlijk afgeleid van deze Enkhuizer Werra-potten. In een ander vondstcomplex uit deze fase is een pot gevonden van hetzelfde type (waterput S66, zie onder). Aangezien dit type pot elders in Nederland onbekend is, kunnen de roodbakkende potten wellicht als typisch Enkhuizer product worden beschouwd. Op de oren van de potten zijn identieke slijtagesporen aanwezig. Het lijkt alsof deze zijn veroorzaakt door een touw dat aan de oren was bevestigd.

typecode	objectcode	cat.nr.	MAE
s2-kan-			1
r-bak-14	V175-C09	-	1
r-bor-			1
r-dek-			1
r-gra-91	V175-C10	-	1
r-kop-			1
r-lek-2			1
r-ond-			1
r-pis-			2
r-pot-505	V175-C08	57	1
r-tes-2			2
r-			11
w-gra-503	V175-C11	67	1
w-gra-			2
w-kop-23	V175-C05	72	1
w-kop-504	V175-C06	74	1
w-kop-			1
w-tes-			1
w-			2
m-bor-			3
f-bor-2	V175-C12	-	1
f-bor-3	V175-C13	-	1
f-bor-8	V175-C01	-	1
f-bor-			5
f-fle-?			1
i-bor-			1
i-kom-			1
po-bor-			1
p-bor-1	V175-C04	126	1
p-bor-	V175-C15	130	1
p-kop-1	V175-C02/C03	137/138	2
p-kop-4	V175-C07	141	1
totaal			**53**

138 Inventarislijst waterput S50.

168 Gaimster 1997, 254, 256, 260.
169 Bitter 2004, 34-36.
170 Bruijn 1979, 35.

139 Objecten uit waterput S50.

Een grape van witbakkend aardewerk is zeer klein en wellicht gebruikt als speelgoed (catnr. 67). Twee witbakkende koppen zijn aan de binnenzijde voorzien van loodglazuur met mangaan (catnr. 72 en 74). Één van deze koppen is een nieuw type binnen het Deventer-systeem (catnr. 74). De kop heeft een standvlak, afgeronde buikknik en rechte rand. Op de rand en buik zijn ondiepe lijnen ingekrast.

140 Een pot van rood aardewerk. V175-C08.

141 Een pot van Werra-aardewerk uit Enkhuizen.

Het Nederlandse tinglazuuraardewerk bestaat uit een drietal borden van majolica en elf objecten van faience. Drie borden van faience zijn archeologisch compleet. Één hiervan is een schotel met polychrome versiering (catnr. 97). De bijbehorende kop is in een ander vondstcomplex gevonden (waterput S66, zie onder). Een schotel met identieke decoratie is afkomstig uit Haarlem.[171] Verder zijn de fragmenten van een vaas of fles met blauwe beschildering in Chinese

171 Jacobs *et al.* 2002, 125.

stijl gevonden. De vorm van de fles is afgeleid van knobbelflessen van Chinees porselein.

Twee stukken faience zijn afkomstig uit Italië. Één fragment heeft toebehoord aan een berrettino-bord en dateert uit de periode 1575-1625. Het andere fragment is afkomstig van een witte kom, waarschijnlijk met compendiario-decoratie. Onder de rand is aan de binnenzijde een gele streep aangebracht.

Drie randfragmenten hebben toebehoord aan een faiencebord uit Portugal. De scherven zijn gedecoreerd met een Wanli-motief.

In de waterput zijn vijf voorwerpen van porselein gevonden. Wederom is één hiervan kraakporselein, namelijk de spiegel van een bord (catnr. 130). Op de spiegel is een hert in een landschap afgebeeld. Het bord is te dateren tussen 1585 en 1610.[172] De standring van het bord is doorboord.
Het overige porselein dateert uit de Kangxi-periode. Twee koppen hebben een identieke decoratie met een Lange Lijs, zotje en boom (catnr. 137 en 138). Een andere kop is gemaakt van eierschaalporselein (catnr. 141). De scherf is erg dun, doordat na het draaien van het object klei is weggeschraapt met een spatel. Uitwendig is de kop gedecoreerd met een Chinees landschap met figuren.

Ten slotte is een pijpenkop en een zestal steelfragmenten uit de waterput afkomstig. De kop is van het type 2 en op de hiel gemerkt met de gekroonde letters 'PT' . Dit merk was vanaf 1706 in gebruik.[173]

Wederom behoren de meeste voorwerpen tot de groep tafelgerei/voedselbereiding (fig. 142). Een groot deel van de vondsten uit de waterput heeft dienst gedaan als tafelgerei en is gemaakt van duurdere keramieksoorten, bijvoorbeeld faience en porselein. De andere functiegroepen zijn klein.

functiegroep	**s1**	**s2**	**r**	**w**	**m**	**f**	**i**	**p**	**totaal MAE**	**%**
kookgerei	-	-	2	3	-	-	-	-	5	12
tafelgerei/voedselbereiding	-	-	4	3	3	9	2	5	26	60
opslag/schenkgerei	-	1	1	-	-	-	-	-	2	5
sanitair	-	-	3	-	-	-	-	-	3	7
overig	3	-	2	1	-	1	-	-	7	16
totaal MAE	3	1	12	7	3	10	2	5	43	100
%	7	2	28	16	7	24	5	11	100	

142 Een functionele analyse van waterput S50.

Bouwkeramiek
De bouwkeramiek uit de waterput wordt gevormd door een randtegel. De tegel is versierd met een floraal motief in blauw en geel. Door zuren in de bodem is de tegel donker verkleurd.

Metaal
Een messing draadbril is mogelijk gemaakt in Duitsland (fig. 143.1). Hier werden vanaf de

172 Rinaldi 1989, 82.
173 Duco 2003, 167 (merk 610).

17de eeuw massaal brillen geproduceerd.[174] Daarnaast is een messing blaker uit de waterput afkomstig (fig. 143.2). De kaarsenhouder is niet meer aanwezig. Ten slotte is een tinnen kan zonder deksel aanwezig (fig. 143.3). De kan dateert uit de 17de eeuw.[175]

143 Metaalvondsten uit waterput S50.
1. V175-M01 messing draadbril (1:2)
2. V175-M02 geelkoper blaker (1:2)
3. V175-M03 tin kan (1:2)

Hout

In de waterput is een houten boterspaan gevonden (fig. 144.1). De steel van de boterspaan is versierd met puntcirkels, het blad is geribd. Een identiek exemplaar is bekend uit Amsterdam. Deze wordt gedateerd in de eerste helft van de 17de eeuw.[176]

Een aantal houten puntige pennen is doorboord (fig. 144.2). In Alkmaar is een soortgelijke pen gevonden die wordt geïnterpreteerd als kerfstok of bevestigingspen van een gebint.[177] Dergelijke pennen, hoewel niet doorboord, worden ook wel geïnterpreteerd als worstpennen. Deze pennen werden gebruikt bij het maken van worst.[178]

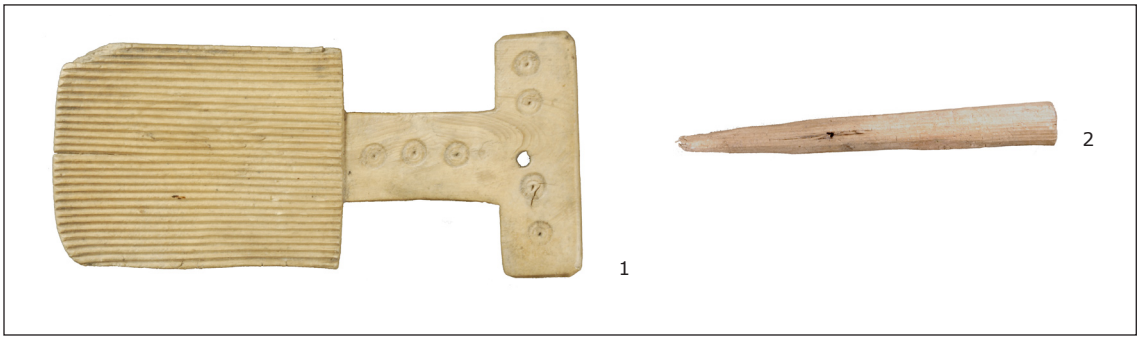

144 Houtvondsten uit waterput S50.
1. V175-H01 hout boterspaan (1:2)
2. V175-H02 hout doorboorde pen (1:3)

174 Ostkamp *et al.* 1998, 109-110.
175 Dubbe 1978, 16.
176 Baart 1977, 350.
177 Bitter *et al.* 2007, 42.
178 Helfrich *et al.* 1995, 59.

Leer

Een reep leer is mogelijk een fragment van een riem. De randen zijn op regelmatige afstand ingesneden, waarschijnlijk als decoratie.

Waterput S66 (V222)

Complexdatering: 1675-1725

Locatie en kenmerken

De waterput bevond zich in het midden van werkput 3 en lag waarschijnlijk op het achtererf van een huis aan de voormalige Rietdijk, de huidige Van Bleiswijkstraat. De bovenkant van de put bevond zich op 0.13 m onder NAP. Het bovenste gedeelte bestond uit bakstenen met een formaat van 16 x 8 x 4 cm. Deze opbouw was ongeveer 1 meter hoog en gefundeerd op verschillende lagen zware planken. Hieronder waren de wanden van de waterput niet verstevigd of bekleed. De put had een diameter van circa 1 m (fig. 145).[179] Het vondstmateriaal uit de waterput omvat keramiek, bouwkeramiek, natuursteen, metaal, been, ivoor, schelp en leer (fig. 146).

145 Waterput S66 wordt leeggehaald.

materiaal	aantal	MAE	% (MAE)
keramiek	235	108	61
glas	130	20	11
bouwkeramiek	20	20	11
natuursteen	3	3	2
metaal	20	20	11
ivoor/schelp	5	5	3
leer	13	1	1
totaal	426	177	100

146 Het vondstmateriaal uit waterput S66.

Keramiek

De waterput bevatte een grote hoeveelheid keramiek, namelijk 120 MAE (fig. 147 en 148). Zes MAE vallen ver buiten de complexdatering van de waterput en kunnen daarom als 'ruis' worden aangemerkt. Dit zijn een fragment van steengoed met asglazuur, twee stukken grijsbakkend aardewerk, fragmenten van twee borden uit de periode 1450-1550 en twee grapen uit de late 14de of het begin van de 15de eeuw. In totaal zijn 41 objecten (archeologisch) compleet (fig. 149, 150 en 151).

179 Dagrapport 16, 17, 18, 19 en 20 mei.

baksel	aantal	MAE	% (MAE)
echt steengoed (s2)	3	2	2
rood aardewerk (r)	125	50	46
wit aardewerk (w)	26	13	12
werra-aardewerk (wa)	1	1	1
majolica (m)	9	7	6
faience (f)	53	26	24
italiaanse majolica/faience (i)	3	3	3
portugese faience (po)	5	2	2
porselein (p)	10	4	4
totaal	235	108	100

147 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten waterput S66.

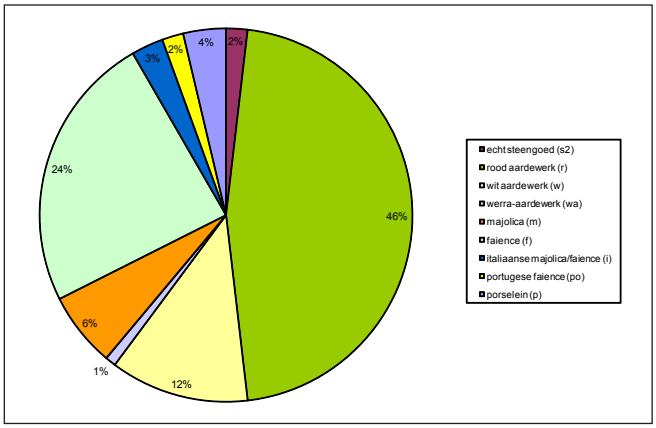

148 Percentages keramieksoorten waterput S66.

149 Objecten uit waterput S66.

De bovenkant van een steengoed mineraalwaterkruik is afkomstig uit het Westerwald en dateert uit de periode 1650-1750.[180] Twee fragmenten hebben toebehoord aan een kan, eveneens uit het Westerwald. De kan was gedecoreerd met medaillons. Verder zijn vier knikkers in de waterput gevonden. Drie knikkers hebben een diameter van 1,5 cm. Één knikker is groter en heeft een diameter van 4,2 cm.

Het roodbakkende aardewerk omvat minstens vijf bakpannen. Drie hiervan hebben het kenmerkende model van 18de-eeuwse bakpannen uit Bergen op Zoom, met lage wand en hoge kraagrand (catnr. 14). Een andere bakpan bestond uit drie kleine bakjes met een steel. Waarschijnlijk zijn de 'driepannetjes' gebruikt voor het bakken van 'drie-in-een-pan', een soort poffertjes.[181]

Acht borden zijn aanwezig. Één bord is versierd met gekamde vla en kan worden gedateerd in de 18de eeuw.[182] Een ander bord is van het type r-bor-6. De spiegel is voorzien van slib en glazuur met koperoxide (catnr. 19). Daarnaast zijn twee bijna identieke borden uit het Nederrijns gebied aanwezig (catnr. 20). Één van de borden is iets groter dan de ander. Inwendig zijn de borden gemarmerd met witte slib. Het glazuur is deels voorzien van koperoxide, waardoor groene plekken aanwezig zijn.

Van de in totaal drie deksel is één klein deksel compleet (catnr. 23). Oorspronkelijk was het deksel massief, maar vóór het bakken is aan de onderzijde klei weggeschraapt om het lichter te maken en te behoeden voor barsten. Verder is een fragment van een doofpotdeksel gevonden.

typecode	objectcode	cat.nr.	MAE
s2-fle-			1
s2-kan-			1
r-bak-5			1
r-bak-6	V222-C01/C02	-	2
r-bak-12	V222-C03	13	1
r-bak-42			1
r-bor-3			1
r-bor-6	V222-C04	19	1
r-bor-10	V222-C05/C06	20	2
r-bor-50			1
r-bor-			1
r-dek-32	V222-C07	23	1
r-dek-			2
r-gra-18	V222-C08/C09	35	2
r-gra-			3
r-kom-			1
r-kop-2	V222-C10	-	2
r-kop-4	V222-C11	48	5
r-lek-2			1
r-pot-7	V222-C12	55	1
r-pot-501	V222-C13	56	1
r-pot-505	V222-C14	58	1
r-stk-2			1
r-tes-1			2
r-zal-3	V222-C40	-	1
r-			16
w-bak-7			1
w-gra-6	V222-C15	65	1
w-kop-3	V222-C16/C17/	70	3
w-kop-23	V222-C19	-	1
w-kop-26	V222-C20	73	1
w-kop-			2
w-vfl-1			1
w-			1
wa-bor-	V222-C21	81	1
m-bor-12	V222-C22	85	1
m-bor-			5
m-kan-			1
f-bor-2	V222-C23 tot	87-92	8
f-bor-11	V222-C32	99	1
f-bor-			9
f-kop-1	V222-C31	102	4
f-plo-3	V222-C33	104	1
f-plo-507	V222-C41	105	1
f-			1
i-bor-1	V222-C34	106	1
i-bor-			1
fr-plo-1	V222-C35	124	1
po-bor-3	V222-C36	122	1
po-bor-			1

180 Soortgelijke mineraalwaterkruiken zijn bijvoorbeeld gevonden in Akersloot en Haarlem, zie Kleij 2007, 143; Jacobs *et al.* 2002, 107.

181 Kleij 2007, 33, 145.

182 Een soortgelijk bord is bijvoorbeeld gevonden in Alkmaar, zie Ostkamp *et al.* 1998, 184.

p-bor-1	V222-C37	127	2
p-bor-	V222-C38	131	1
p-kop-1	V222-C39	139	1
p-kop-			1
totaal			**114**

150 Inventarislijst waterput S66.

Slechts vijf grapen zijn uit de waterput afkomstig. Twee grapen zijn archeologisch compleet. Beide grapen zijn van het type r-gra-18 en hebben een scherpe buikknik, uitstaande rand en ribbels op de schouder. Op één van de grapen zijn aan de binnen- en buitenzijde brokken witte aanslag aanwezig (catnr. 35). Mogelijk is de grape gebruikt voor het mengen van kalk of mortel.
Één randfragment is afkomstig van een kom. De buitenzijde van de kom is beroet, wat er op wijst dat deze in het vuur heeft gestaan.
Alle koppen zijn van het type r-kop-2 en r-kop-4. De r-kop-2 werd tot circa 1675 geproduceerd, onder andere aan de Wortelsteeg in Alkmaar.[183] De r-kop-4 kan gezien worden als de opvolger van de r-kop-2 en heeft een gladde, iets uitgebogen rand (catnr. 48). De meeste koppen van het type r-kop-4 zijn voorzien van ringeloorversiering en gekamde vla.
Drie zeer verschillende potten zijn aanwezig. Één pot heeft een standring, scherpe buikknik en uitstaande rand (catnr. 55). Dit soort potten is waarschijnlijk gebruikt als beslagkom. De tweede pot heeft een tot nog toe onbekend model: een rechte wand met afgeronde kraagrand en dekselgeul, op een standvlak (catnr. 56). Mogelijk was op de rand een verticaal oor bevestigd. De buitenzijde van de pot is versierd met parallelle ringeloorboogjes. Verder is een vrijwel complete pot aanwezig van een model dat al eerder is besproken, namelijk een licht biconische pot met twee verticale oren (catnr. 58) (zie boven, waterput S50). Deze pot heeft een iets lager en boller model. Ook op deze pot zijn op de schouder ondiepe groeven aangebracht.
Verder zijn fragmenten van een lekschaal, steelkom, twee testen en een complete zalfpot van roodbakkend aardewerk uit de waterput afkomstig. Ten minste zestien voorwerpen konden niet op vorm worden gedetermineerd.

Een randfragment van witbakkend aardewerk is afkomstig van een bakpan van het type w-bak-7. Daarnaast is een complete grape gevonden (catnr. 65). De meeste objecten van witbakkend aardewerk zijn koppen, namelijk zeven stuks. Drie koppen zijn van hetzelfde type (w-kop-3) en hebben een standvlak, uitstaande wand en een toegeknepen oor (catnr. 70). Een andere kop heeft een meer ongebruikelijke vorm: een standvlak, lage wand met ribbels en iets naar binnen gebogen rand (catnr. 73). Verder zijn fragmenten van ten minste twee pispotten en de blaastuit van een vogelfluitje in de waterput gevonden.

Op een fragment van een ongeglazuurd Werra-bord gevonden is een deel van een haas te zien (catnr. 81). Evenals het misbaksel dat gevonden is in een asplek (zie boven, asplek V196), is dit bord zeer waarschijnlijk gemaakt door de Werra-bakkerij in Enkhuizen.

Zeven voorwerpen van majolica zijn uit de waterput afkomstig, namelijk zes borden en een kan. De borden dateren alle uit de late 17de of eerste helft van de 18de eeuw. De decoraties omvatten onder andere een paarse ster (catnr. 85), een ruiter en een sterk gestileerde aigretterand. Op de rand van de kan zijn blauwe strepen en kruisjes aangebracht. De kan is gemaakt in de late 16de of eerste helft van de 17de eeuw.[184]

183 Bitter 1995, 107, 129-130.
184 Dingeman Korf 1981, 54, 30, 131-132.

151 Objecten uit waterput S66.

In de waterput is vrij veel faience gevonden. Vooral de borden zijn met zeventien stuks goed vertegenwoordigd. Vrijwel alle borden zijn, voor zover dit is vast te stellen, van het type f-bor-2. Dit type bord is massaal geproduceerd tussen 1625 en 1675.[185] Acht borden zijn archeologisch compleet. Op vijf borden is op de spiegel een decoratie of tekst aangebracht, de overige borden zijn niet beschilderd (catnr. 92). Afgebeeld zijn een gedekte tafel (catnr. 87), een huis in een landschap (catnr. 88) en een deel van een bijbelscène (catnr. 89). De bijbelscène toont twee personen aan een tafel, namelijk Esau die zijn geboorterecht aan Jacob verkoopt. In een deuropening aan de rechterkant (op dit bord niet aanwezig) staat een persoon die toekijkt.[186] Twee borden zijn voorzien van een tekst. Het eerste bord draagt een spreuk: 'oude liens raet' (catnr. 90). Op het tweede bord wordt de dood van koningin Mary Stuart, de vrouw van Willem III van Oranje, herdacht (catnr. 91). Zij stierf op 28 december 1694 aan de pokken en werd bijgezet in Westminster Abbey. Dat het bord de datum 7 januari 1695 als sterfdag vermeldt, wordt veroorzaakt door het feit dat Holland al in 1582 overging van de Juliaanse naar de Gregoriaanse tijdsrekening. In Engeland gebeurde dit pas in 1752 en tot die tijd liep het land tien dagen achter op de Gregoriaanse kalender.[187] Een ander bord is volledig wit en heeft een sterk uitgebogen rand (catnr. 99).

Naast de borden zijn drie koppen van faience in de waterput gevonden. Één kop draagt een polychrome decoratie die gelijk is aan de decoratie op een schotel dat eerder is besproken (catnr. 102) (zie boven, waterput S50).

Drie Nederlandse plooischotels zijn aanwezig, waarvan twee helemaal of bijna compleet zijn. Een complete, kleine plooischotel heeft acht knorren en is niet beschilderd (catnr. 104). De andere plooischotel, eigenlijk een vormschotel met dubbele plooien, is een opvallend stuk (fig.

185 Bartels 1999, 219.

186 Borden met een identieke voorstelling zijn gevonden in Den Haag en Delft, zie Carmiggelt 1991, 39 en Scholten 1993, 182-183.

187 www.wikipedia.org/wiki/Mary_II_of_England; www.wikipedia.org/wiki/Gregoriaanse_kalender.

152) (catnr. 105).[188] De schotel is versierd met een decor dat ontleend is aan Italiaanse keramiek in 'a raffaellesca'-stijl. Deze Italiaanse keramiek werd gemaakt tussen circa 1515 en 1650, onder andere in de productieplaatsen Deruta en Urbino. De stijl lijkt op de compendiario-stijl, maar de vormen zijn veel drukker beschilderd.[189] De vormschotel behoort tot een groep Nederlandse faience die aan het atelier van Willem Janszoon Verstraeten wordt toegeschreven. Deze plateelbakker produceerde van 1625 tot zijn dood in 1655 faience in Haarlem. In 1642 nam zijn zoon Gerrit de bakkerij over en richtte Willem een nieuwe werkplaats in. Vader en zoon sloten een contract om concurrentie tussen beiden te vermijden. Afgesproken werd dat Willem witte en beperkt beschilderde faience zou produceren en Gerrit zich zou richten op de productie van volgeschilderde faience (waaronder faience met Chinees decor). Dat beide plateelbakkers zich niet aan deze afspraak hielden, blijkt uit verscheidene conflicten en onenigheden die in historische bronnen worden beschreven. De vormschotels, of crespina's, worden door Baart toegeschreven aan de bakkerij van Willem.[190]

152 Een plooischotel van faience uit Haarlem. V222-C41.

Ook niet-Nederlandse faience, afkomstig uit Italië, Frankrijk en Portugal, is in de waterput gevonden. De Italiaanse faience omvat een randscherf van een berrettino-bord en een compleet bord in compendiario-stijl (catnr. 106). Het bord is versierd met een aigrette-rand en ook op de spiegel is een aigrette-achtige decoratie aangebracht. Op basis van de decoratie kan het bord tussen 1600 en 1625 worden gedateerd.[191]
Een witte plooischotel met 28 knorren is waarschijnlijk gemaakt in Frankrijk, meer specifiek Rouen of Nevers (catnr. 124). In het verleden is men er vaak vanuit gegaan dat deze schotels afkomstig zijn uit Italië. Nieuw onderzoek heeft echter duidelijk gemaakt dat dit soort plooischotels waarschijnlijk niet in Italië is geproduceerd en alle niet-Nederlandse stukken aan Frankrijk moeten worden toegeschreven. De plooischotel dateert uit het tweede kwart van de 17de eeuw.[192]

De faience uit Portugal bestaat uit een tweetal borden. Het eerste bord is vrij klein en helemaal compleet (catnr. 122). Op de voorzijde is een doorboord hart met pijlen afgebeeld, een symbool dat vaker voorkomt op Portugese faience.[193] Het hart wordt omringt door twee zogenaamde kantranden. Kantranden werden vooral toegepast op faience in de tweede helft van de 17de

188 Deze schotel is gepubliceerd in Baart 2008, cat.nr. 17.
189 Jaspers 2007/1, 87.
190 Baart 2008, 17-25.
191 Een bord met dezelfde decoratie en aigretterand (rand 14) is gevonden in Harlingen, zie Jaspers 2007/1, 217.
192 Jaspers 2007/1, 238; Jaspers 2007/2.
193 Bauche 1996, 48, 60.

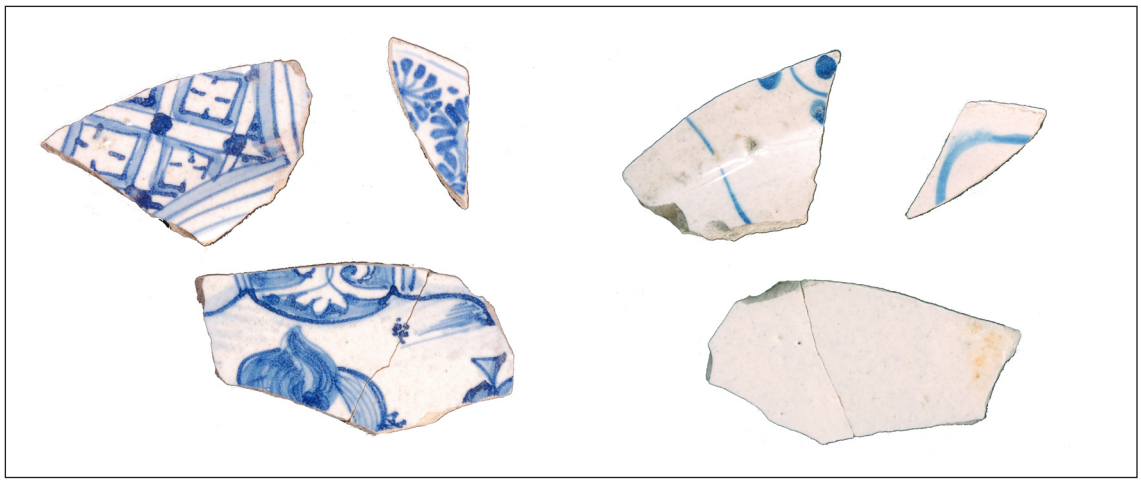

153 Fragmenten van een bord van Portugese faience. V222.

eeuw.[194] De achterzijde van het bord is niet gedecoreerd. Op zowel de voor- als achterzijde van de vlag zijn littekens van bakpennen aanwezig. De standring is secundair doorboord, waarschijnlijk om het bord te kunnen ophangen. Vreemd is echter dat wanneer het bord aan het gaatje wordt opgehangen, deze ondersteboven hangt. Van het andere bord van Portugese faience zijn slechts enkele fragmenten gevonden (fig. 153). De fragmenten zijn te klein om de decoratie te kunnen reconstrueren.

In de waterput zijn vijf voorwerpen van porselein gevonden. Vier hiervan dateren uit de Kangxi-periode (1680-1720). Twee schotels hebben een identieke decoratie met een floraal motief (catnr. 127). Een fragment van een bijpassend kopje is eveneens uit de waterput afkomstig. Een andere kop is meer compleet en versierd met bloemen binnen panelen (catnr. 139).
Hiernaast zijn fragmenten van een bord aanwezig (catnr. 131). De spiegel van het bord is versierd met een landschap, op de vlag is een kraakmotief met panelen aangebracht. Het bord is dikwandig en vrij grof beschilderd. Desondanks gaat het om een stuk Chinees kraakporselein uit de tweede kwart van de 17de eeuw.[195]

Ten slotte zijn in de waterput 32 pijpenkoppen gevonden en 129 steelfragmenten. Maar liefst drie typen pijpenkop zijn aanwezig. Drie hebben een dubbelconisch model en behoren tot type 1. Dit type wordt gedateerd tussen 1610 en 1675.[196] Één van de koppen draagt een hielmerk, namelijk gekroonde letters (waarschijnlijk I en D).
Het merendeel, namelijk 28 pijpenkoppen, is van het type 2. De meeste pijpen zijn ongemerkt. Twee pijpenkoppen zijn gepolijst en dragen een hielmerk, namelijk het wapen van Zeeland.[197] Één pijpenkop is van het type 3 en dateert uit de periode 1710-1750.[198] Op de hiel zijn drie merken aangebracht, namelijk een hielmerk (de letter SVO) en twee bijmerken (het wapen van Gouda). De kop is gepolijst en heeft een lichtgroene glans.
Binnen de steelfragmenten zijn 24 mondstukken aanwezig. Zeven fragmenten zijn versierd met een simpele stempeldecoratie.

194 Nobre Pais/Monteiro 2003, 98-99.
195 Mondelinge mededeling Akemi Kaneda.
196 Duco 1987, 26-27.
197 Duco 2003, 123 (merknr. 9).
198 Duco 1987, 27. Deze pijp behoort waarschijnlijk tot een van de eerste generaties van dit type. De nette afwerking van de pijp en het feit dat slechts één pijpenkop van dit type in de waterput is gevonden, wijzen hierop.

De groep tafelgerei/voedselbereiding is met 71% duidelijk de dominante categorie binnen het vondstmateriaal (fig. 154). De groep bestaat voornamelijk uit koppen en borden van roodbakkend aardewerk en Nederlands en geïmporteerd tinglazuuraardewerk. Het kookgerei is slechts goed voor 13%. De andere groepen worden slechts vertegenwoordigd door enkele voorwerpen.

functiegroep	s2	r	w	wa	m	f	i	po	p	totaal MAE	%
kookgerei	-	10	2	-	-	-	-	-	-	12	13
tafelgerei/voedselbereiding	-	19	7	1	6	25	3	2	5	68	71
opslag/schenkgerei	2	3	-	-	1	-	-	-	-	6	6
sanitair	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	2
overig	4	3	1	-	-	-	-	-	-	8	8
totaal MAE	6	35	12	1	7	25	3	2	5	96	100
%	6	36	13	1	7	26	3	2	6	100	

154 Functionele analyse van waterput S66.

Glas

In de waterput is vrij veel glas gevonden. Een deel van de objecten is bijna compleet en kon worden gerestaureerd. In totaal zijn zeven bekers aanwezig, alle gemaakt in de 17de eeuw. Een aantal fragmenten is afkomstig van een netwerkbeker en een knobbelbeker met ronde knobbels. Drie andere bekers zijn bijna compleet. Op één beker zijn vijf smalle glasdraden aangebracht, ook wel passen genoemd (catnr. 146). Een andere beker is aan de onderzijde versierd met blauwe glasdraden (catnr. 147). Vanwege deze decoratie worden de bekers kometenbekers genoemd. De beker dateert uit de 17de eeuw.[199] Verder is een beker met een grove netwerkversiering gevonden (catnr. 148). De beker staat op drie glasschijven. Van twee bekers waren te weinig fragmenten bewaard om iets over het type of een eventuele decoratie te kunnen zeggen.

Negen flessen zijn uit de waterput afkomstig, waaronder drie vrijwel complete wijnflessen van groen glas. Twee hiervan zijn voorzien van een zegel. De zegels tonen het gekroonde wapen van Amsterdam tussen twee staande leeuwen (catnr. 149) en Fortuna (catnr. 150). Rond Fortuna staat de tekst 'FRANTZ GONDELACH'. De familie Gundelach was een bekende glasmeesterfamilie uit Sleeswijk-Holstein.[200] De derde wijnfles is vrij klein en voorzien van een oor (catnr. 151).

Daarnaast is een fragment van een bijzondere fles gevonden, namelijk een fles in de vorm van een vogel (fig. 155). Een complete vogelfles bevindt zich in het Rijksmuseum (fig. 156).[201] Bij opgravingen in Akersloot en bij kasteel Gagelbos, in de buurt van Eindhoven zijn fragmenten van soortgelijke flessen gevonden. De fles dateert uit de 17de eeuw en is mogelijk gemaakt in Amsterdam.[202]

Verder zijn fragmenten van een ui-vormige fles met verticale ribben aangetroffen. De fles lijkt sterk op een fles die in 1992 aan de Langestraat in Alkmaar is gevonden.[203] Ook zijn twee kelderflessen met tinnen schroefdop aanwezig. Één kelderfles is vierkant en vrij klein. Het middendeel van de andere kelderfles bestaat uit vijf buizen en wordt een Kuttrolf-kelderfles

199 Henkes 1994, 161-163; Bitter 2004, 56-57.
200 Henkes/Stam 1990, 234-235.
201 Henkes 1994, 281.
202 Kleij 2007, 78; Henkes 1994, 281.
203 Bitter *et al.* 1997, 110, cat.nr. 328; Henkes 1994, 242, cat.nr. 51.4.

of knijpfles genoemd.[204] Van twee andere flessen van lichtgroen glas is slechts de bovenkant gevonden.
Tenslotte is een aantal fragmenten van een roemer met braamnoppen gevonden. Minstens drie objecten van glas konden niet op vorm worden gedetermineerd.

155 Een fragment van een vogelfles. V222-G06.

156 Een complete vogelfles uit het Rijksmuseum. Naar Henkes 1994, 281.

Bouwkeramiek
In de waterput is een plavuis gevonden en een aantal wandtegels. Een aantal tegels heeft een polychrome decoratie met vogels en bloemen. In de hoeken zijn Wanli-randen aangebracht. Deze tegels dateren uit de eerste helft van de 17de eeuw. De overige tegels zijn gedecoreerd met landschappen en spinnenkoppen.

Natuursteen
Opvallend is een stuk wit marmer met een afgeplatte zijde.

Metaal
Drie puthaken zijn gemaakt van ijzer (fig. 157.1). De haken waren bevestigd aan een stok en werden gebruikt om met een emmer water uit de gracht te putten.[205] Verder is een grote ijzeren nagel met vierkante kop aanwezig.
In de rand van een messing balansschaaltje zijn drie kleine gaatjes geboord, zodat het schaaltje aan een balans kon worden gehangen (fig. 157.2). Verder is een koperen Hollandia-duit uit 1702 het vermelden waard (fig. 157.3).
In de waterput is vrij veel bestek gevonden, namelijk een mes en vijf lepels. Het ijzeren mes heeft een simpel heft van messing (fig. 157.4). Één lepel is gemaakt van tin en heeft een koperkleurig patina (fig. 157.5). Het is een klein model, met in de lepelbak de gekroonde roos als merk, samen met twee initialen (A+?). Een lepel van geelkoper is gemaakt in Engeland (fig. 157.6). De steel van de lepel ontbreekt. De lepelbak is gemerkt met twee lepels binnen een cirkel, met aan weerszijden de initialen I en W. De lepel dateert uit de periode 1625-1675. In onder andere Amsterdam en Bourtange zijn soortgelijke lepels gevonden.[206] De overige drie lepels zijn gemaakt van tin en hebben hetzelfde model (type 2) (fig. 157.7). Dit type wordt gedateerd in de tweede helft van de 16de eeuw.[207] Gezien de datering van het overige vondstmateriaal zouden de lepels eigenlijk jonger moeten zijn. Wellicht werd dit type ook in

204 Henkes 1994, 244.
205 Lenting *et al.* 1993, 516.
206 Baart 1977, 316, 318; Lenting *et al.* 1993, 550.
207 Baart 1977, 297.

de 17de eeuw nog geproduceerd, of zijn de lepels lang in gebruik geweest voordat ze werden weggegooid. Alle lepels zijn gemerkt met een gekroonde roos en initialen in de kroon. Op één van de lepels is hetzelfde merk twee keer aanwezig.
Ten slotte is een simpele tinnen beker gevonden (fig. 157.8). De beker is slechts versierd met twee lijnen. Op de onderzijde van de beker is een merk aanwezig, wederom de gekroonde roos.

157 Metaalvondsten uit waterput S66.
1. V222-M02 ijzer puthaak (1:3)
2. V222-M05 messing balansschaal (1:2)
3. V222-M12 koper duit Hollandia 1702 (1:1)
4. V222-M06 messing/ijzer mes (1:2)
5. V222-M07 tin lepel (1:2)
6. V222-M08 geelkoper lepel (1:2)
7. V222-M10 tin lepel (1:2)
8. V222-M13 tin beker (1:2)

Hout

Een mesheft van wortelhout heeft een koperen kern (fig. 158.1). Verder is een houten tapkraan (fig. 158.2) en een aantal worstpennen aanwezig.

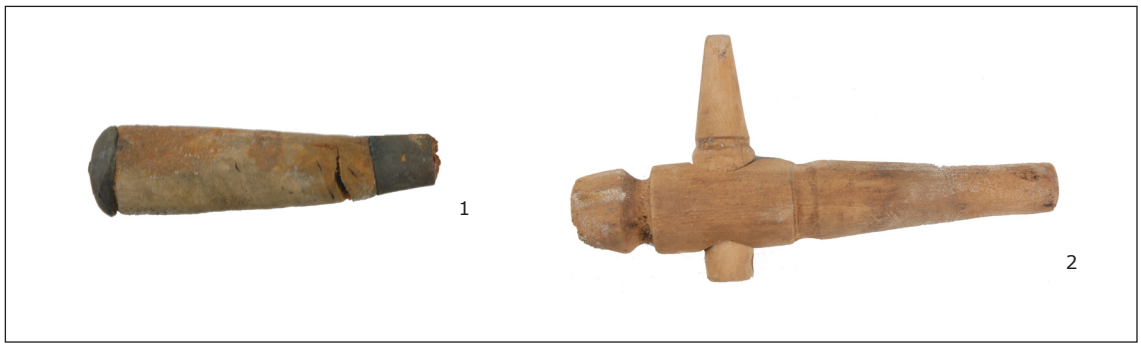

158 Houtvondsten uit waterput S66.
1. V222-H01 wortelhout mesheft (1:2)
2. V222-H02 hout tapkraan (1:2)

Been, ivoor, schelp

Een mesheft is hol en gemaakt van been (fig. 159.1). Hiernaast is een mesheft van (walrus) ivoor met ijzeren kern gevonden (fig. 159.2). Het ivoor is in facetten gesneden.
Verder is een schelp in de waterput gevonden (fig. 159.3). De soortnaam van de schelp is Strombus gigas. Deze schelpen komen alleen voor in het Caribisch gebied.[208] Waarschijnlijk is de schelp als souvenir door zeelieden meegenomen.

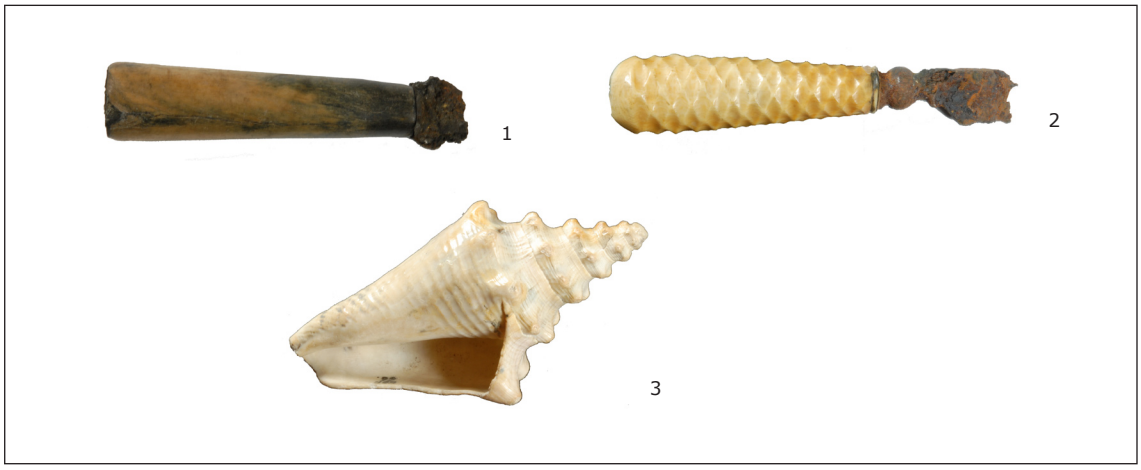

159 Vondsten van been, ivoor en schelp uit waterput S66.
1. V222-B01 been/ijzer mesheft (1:2)
2. V222-B02 ivoor/ijzer mesheft (1:2)
3. V222-B03 schelp (1:2)

Leer

Één schoen van het type 130 is in de waterput gevonden. Dit type schoen heeft een bandsluiting met veters.[209] De schoen uit de waterput kan niet nader worden gedateerd dan de 16de of 17de eeuw.

208 Determinatie door Jeroen Goud, curator mariene mollusca, Naturalis, Leiden.
209 Goubitz *et al.* 2001, 281-282.

Kuil S67 (V228)
Complexdatering: 1725-1775

Locatie en kenmerken
De rechthoekige kuil bevond zich aan de westkant van werkput 3 en lag waarschijnlijk op een perceel aan de voormalige Rietdijk. De kuil is waargenomen vanaf een diepte van 0.61 m onder NAP tot circa 0.95 m onder NAP. De afmetingen van de kuil zijn 1.20 bij 2.40 m. In de kuil is keramiek en bouwkeramiek gevonden (fig. 160).

materiaal	aantal	MAE	% (MAE)
keramiek	235	108	61
glas	130	20	11
bouwkeramiek	20	20	11
natuursteen	3	3	2
metaal	20	20	11
ivoor/schelp	5	5	3
leer	13	1	1
totaal	426	177	100

160 Het vondstmateriaal uit kuil S67.

Keramiek
In de kuil is weinig keramiek gevonden; slechts 22 MAE zijn aanwezig (fig. 161 en 162).

baksel	aantal	MAE	% (MAE)
rood aardewerk (r)	15	7	35
faience (f)	8	3	15
porselein (p)	8	8	40
industrieel wit (iw)	2	2	10
totaal	33	20	100

161 Aantal fragmenten, MAE en percentages keramieksoorten kuil S67.

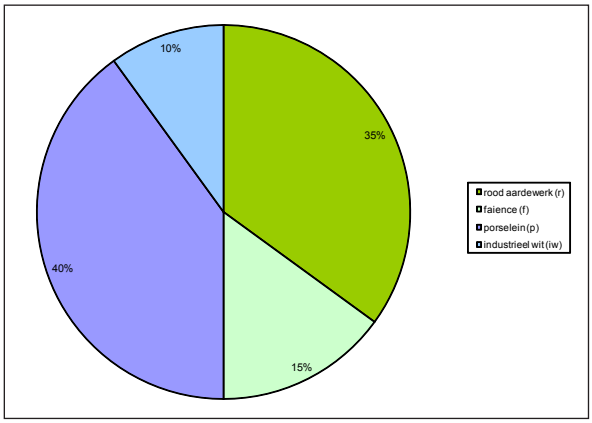

162 Percentages keramieksoorten kuil S67.

Twee MAE kunnen worden beschouwd als 'ruis', namelijk een fragment van een steengoedkan met geknepen standring en fragmenten van een bakpan uit de periode 1550-1650. Elf voorwerpen zijn archeologisch compleet (fig. 163, 164 en 165).

Een 18de-eeuwse bakpan van roodbakkend aardewerk met hoge kraagrand is waarschijnlijk gemaakt in Bergen op Zoom. Verder zijn drie borden van het type r-bor-3 aanwezig. Op de onderkant van één van de borden is een aantal letters gekrast, waarschijnlijk het begin van een naam of initialen (catnr. 18). Alleen de 'K' is herkenbaar. Hiernaast zijn de fragmenten van een kan en twee koppen met slibversiering aanwezig.

typecode	objectcode	cat.nr.	MAE
s2-			1
r-bak-4			1
r-bak-6	V228-C10	-	1
r-bor-3	V228-C01	18	3
r-kan-8			1
r-kop-4			2
f-bor-8	V228-C02	-	1
f-kop-1	V228-C03	-	1
f-pis-2	V228-C04	-	1
p-bor-8	V228-C05/C06/	128/129	3
p-bor-			1
p-kom-6	V228-C08	134	1
p-kop-1	V228-C09/C12	140	2
iw-bor-3	V228-C11	143	1
iw-kop-			1
totaal			**21**

163 Inventarislijst kuil S67.

Drie voorwerpen zijn gemaakt van faience, namelijk een bord, kop en pispot. Het bord is gedecoreerd met gestileerde blauwe bloemen. Soortgelijke borden zijn onder andere in Alkmaar gevonden en worden daar gedateerd tussen 1725 en 1775.[210] De kop is eveneens versierd met blauwe bloemen. Fragmenten van een soortgelijke kop zijn gevonden in een waterput (zie boven, waterput S66). De pispot is geheel wit en dateert uit de periode rond 1700. De vorm is afgeleid van tinnen pispotten.[211]

164 Objecten uit kuil S67.

In totaal zijn zeven voorwerpen van porselein aanwezig, afkomstig uit drie verschillende perioden. Een bord en klapmuts van kraakporselein zijn afkomstig uit de Wanli-periode. Het bord dateert uit de late 16de eeuw of het eerste decennium van de 17de eeuw (catnr. 128).[212] Op de spiegel is een hert in een landschap met hek afgebeeld, de vlag is gedecoreerd met

210 Ostkamp *et al.* 1998, 66-67, 192-193.
211 Baart *et al.* 1990, 12, 40.
212 Rinaldi 1989, 82.

gestileerde granaatappels en bloemen. De standring van het bord is doorboord. Het fragment van een klapmuts laat aan de binnenzijde perziken en linten binnen panelen zien (catnr. 134). Op de rand waren onder andere twee maskers aanwezig. Het stuk dateert uit de periode 1605-1620.[213]
Drie objecten zijn afkomstig uit de Kangxi-periode, namelijk een schotel en twee koppen. Één kop is zeer klein en versierd met een floraal motief (catnr. 140). Mogelijk gaat het om poppengoed. De andere kop is versierd met bloemen binnen panelen.
De fragmenten van twee identieke borden dateren uit de Qianlong-periode (catnr. 129). Op de spiegel is een fazant op een rots tussen bloeiende boomtakken afgebeeld. De vlag is gedecoreerd met bloemen, krullende motieven en pauwen.

Een kop met bijpassend schotel van industrieel wit aardewerk is tevens uit de kuil afkomstig (catnr. 143). Beide objecten zijn ongedecoreerd. Industrieel wit aardewerk werd geproduceerd vanaf de tweede helft van de 18de eeuw.[214]

Een functionele analyse laat zien dat 85% van de keramiek tot de groep tafelgerei/ voedselbereiding behoort. Het kookgerei wordt slechts gevormd door een bakpan van roodbakkend aardewerk. Het opslag/schenkgerei en sanitair vormen eveneens zeer kleine groepen.

functiegroep	**r**	**f**	**p**	**iw**	**totaal MAE**	**%**
kookgerei	1	-	-	-	1	5
tafelgerei/voedselbereiding	5	2	7	2	16	85
opslag/schenkgerei	1	-	-	-	1	5
sanitair	-	1	-	-	1	5
overig	-	-	-	-	0	0
totaal MAE	7	3	7	2	19	100
%	37	16	37	10	100	

165 Functionele analyse kuil S67.

Bouwkeramiek
In de kuil is een wandtegel gevonden, namelijk een kwadranttegel met paars spatwerk.

213 Rinaldi 1989, 131-132.
214 Bartels 1999, 250.

7 Interpretatie en conclusie

De opgraving op het terrein van de Enkhuizer Banket Fabriek in 1994 heeft een grote hoeveelheid vondstmateriaal aan het licht gebracht. Niet alleen keramiek en glas, maar ook veel voorwerpen van hout, metaal, leer en been werden dankzij de goede conserverende eigenschappen van de bodem teruggevonden. Doel van dit materiaalpracticum was het determineren en analyseren van het vondstmateriaal. Centraal stond de vraag in hoeverre het vondstmateriaal de opkomst, bloei en neergang van Enkhuizen weerspiegelt. Het materiaal werd daarom ingedeeld in drie fasen (1350-1575, 1575-1650 en 1650-1900).

In totaal zijn 7117 keramiekfragmenten gedetermineerd, afkomstig van minimaal 2259 objecten. Hiernaast is een grote hoeveelheid glas, bouwkeramiek, natuursteen, metaal, hout, leer, bewerkt bot, ivoor, schelp, textiel en touw bekeken. De vondsten beslaan een periode van ongeveer acht eeuwen, van circa 1150 tot 1900. De bulk van dit materiaal dateert uit fase 1 (1350-1575). Het materiaal uit fase 2 en 3 is grotendeels afkomstig uit waterputten en kuilen; de bovenste bodemlagen bevatten nauwelijks materiaal uit de periode ná 1600. Waarschijnlijk wijst dit op een sterke verstoring van de bovengrond van het terrein. Mogelijk is dit gebeurd tijdens de bouw of sloop van de Enkhuizer Banket Fabriek, maar het kan ook het gevolg zijn van sloopactiviteiten in de 18de of 19de eeuw.
Dertien vondstcomplexen zijn gedetailleerd bestudeerd. De meeste complexen bevonden zich waarschijnlijk op de achtererven van de huizen aan de Vissersdijk. De complexen zijn niet evenredig verdeeld over fase 1, 2 en 3; binnen fase 2 vallen slechts twee vondstcomplexen (fig. 166).

Fase	Spoor / vondstnummer / type	Complexdatering
1 (1350-1575)	S41 / V117 / put	1450-1500
	S36 / V080 / afvalkuil	1450-1525
	S56 / V193 / beerput	1475-1525
	S87 / V264 / beerput	1500-1550
	S53 / V179 / afvalkuil	1500-1550
	V54 / V180 / beerput	1500-1550
2 (1575-1650)	- / V196 / asplek	1550-1625
	- / V197 / asplek	1600-1675
3 (1650-1900)	S57 / V198 / kuil	1675-1700
	S35 / V079A / waterput	1675-1725
	S50 / V175 / waterput	1675-1725
	S66 / V222 / waterput	1675-1725
	S67 / V228 / kuil	1725-1775

166 De gesloten vondstcomplexen van de EBF-opgraving.

Het feit dat het vondstmateriaal zeer ongelijk over de fasen is verdeeld, maakt het lastig om een gedetailleerde ontwikkeling binnen de materiele cultuur waar te nemen. Algemeen gezien lijkt deze ontwikkeling gelijk te lopen met de ontwikkeling zoals die is waargenomen in andere Hollandse havensteden, bijvoorbeeld Amsterdam en Hoorn. Een leuke aanvulling hierop is de aanwezigheid van karakteristieke Enkhuizer-producten, namelijk een halffabricaat en een misbaksel van de Werra-fabriek en ‘imitaties’ van Enkhuizer Werra-potten in roodbakkend

aardewerk. Hiernaast wijkt de vorm van een aantal voorwerpen van vooral roodbakkend aardewerk in details af van de standaardvormen zoals die elders in Nederland zijn waargenomen. Mogelijk zijn ook deze producten in Enkhuizen of omgeving geproduceerd.

Het consumptiepatroon

De vondstcomplexen maken het mogelijk om een enigszins nauwkeurige analyse te geven van de ontwikkeling binnen het consumptiepatroon van de huishoudens. Wat direct opvalt is dat in de vondstcomplexen uit de 15de en het begin van de 16de eeuw vooral roodbakkend kookgerei aanwezig is. Dit is verklaarbaar. In de eerste plaats was roodbakkend aardewerk in deze periode de meest voorkomende keramieksoort binnen een huishouden. Dit aardewerk was goedkoop en werd daarom veel toegepast als kookgerei. Het kookaardewerk werd veel gebruikt en had daarom vaak een korte levensduur. De beerput of afvalkuil op het achtererf van het huis bevond zich vaak in de buurt van de keuken, waardoor hierin vooral voorwerpen werden weggegooid die braken in de keuken. In andere ruimtes in het huis werden meer andere functiegroepen en duurdere keramieksoorten gebruikt, bijvoorbeeld tafelgerei en voorraadpotten van steengoed, witbakkend aardewerk of majolica. Wanneer deze voorwerpen braken, werden ze waarschijnlijk minder snel op het achtererf weggegooid, maar misschien opgehaald of in een gracht gegooid.

Hiernaast werden vaak houten borden (teljooren) en kommen gebruikt om van te eten. Deze zullen, nadat ze waren afgedankt, in het vuur zijn gegooid. Ook tinnen borden en bekers worden nauwelijks archeologisch teruggevonden. Hierdoor is de categorie tafelgerei in de 15de en eerste kwart van de 16de eeuw nog maar zeer beperkt aanwezig.

De aanwezigheid van pispotten in een vondstcomplex is daarnaast in hoge mate afhankelijk van de functie van het complex; met name in beerputten worden pispotten vaak aangetroffen.

In de loop van de 16de eeuw vindt een verandering plaats in het consumptiepatroon. De groep tafelgerei/voedselbereiding heeft nu de overhand en deze groep zal zijn positie verder versterken in de komende eeuwen. De oorzaken hiervan zijn niet eenduidig. In de loop van de 16de eeuw, maar vooral in de 17de eeuw, werd het door de import en productie van tinglazuuraardewerk gebruikelijk om van borden van aardewerk te eten. Vanaf het begin van de 17de eeuw werd het serviesgoed bovendien uitgebreid met porselein. Tafelgerei van hout en tin verdween langzaam. Verder was vanaf de 17de eeuw glaswerk voor de meeste huishoudens betaalbaar. Door de opkomst van metalen kookgerei (dat weinig wordt teruggevonden), kwam kookaardewerk steeds minder voor in huishoudens.

Rijkdom?

Zoals reeds is uiteengezet, geeft archeologisch vondstmateriaal geen representatieve weergave van het bezit van een huishouden. Dit maakt het niet eenvoudig om aan de hand van dit materiaal gefundeerde uitspraken te doen over de rijkdom van een huishouden.

De verhoudingen binnen de keramieksoorten, de diversiteit in vormen en/of decoraties binnen een keramiekgroep, de aan- of afwezigheid van luxe voorwerpen en de aan- of afwezigheid van voorwerpen die hadden kunnen worden hergebruikt, kunnen echter wel een indicatie geven van deze rijkdom en mogelijke veranderingen hierbinnen door de tijd heen.

In fase 1 lijken de bewoners van de percelen aan de Van Bleiswijkstraat en Vissersdijk niet buitengewoon rijk te zijn geweest. Nederlandse majolica uit de 16de eeuw ontbreekt vrijwel in zijn geheel en ook versierde steengoedkannen zijn nauwelijks aanwezig. Slechts één fragment van een drinkglas dateert uit de 16de eeuw. Hiernaast is slechts weinig witbakkend aardewerk

uit de periode vóór 1550 gevonden. Hiertegenover staat echter de aanwezigheid van kleine hoeveelheden geïmporteerde keramiek, bijvoorbeeld cuerda seca en goudlustermajolica uit Spanje. Deze stukken moeten vanwege hun zeldzaamheid en als 'exotisch' product in een huishouden een bijzondere plaats hebben ingenomen. Het is echter de vraag in hoeverre de stukken wijzen op een rijk huishouden. Door de regelmatige handelscontacten tussen Enkhuizen en het Mediterrane gebied was geïmporteerde keramiek mogelijk redelijk makkelijk te verkrijgen en wellicht ook niet heel kostbaar.
Daarnaast is het mogelijk dat het huishouden de keramiek niet heeft gekocht, maar gekregen heeft van bijvoorbeeld handelsrelaties. Ten slotte is het ook niet ondenkbaar dat de man des huizes werkzaam was in de scheepsvaart en de keramiek heeft meegebracht als souvenir.
Het is niet ongebruikelijk dat bijzondere importstukken in een 'sobere' of arme context worden gevonden. Een voorbeeld hiervan is de vondst van een Spaans cuerda seca en Isabela polychroom bord in een beerput van een klooster van de Augustijner bedelorde in Middelburg. Deze borden worden geïnterpreteerd als giften van Spaanse kooplieden of souvenirs.[215]

Één vondstcomplex uit fase 1 valt op, namelijk een beerput achter het perceel aan de Vissersdijk (fig. 167) (S87/V264, datering 1500-1550). In de put bevond zich opvallend veel vroege importkeramiek, waaronder goudlustermajolica uit Spanje en Italiaanse majolica uit Montelupo. Een aantal voorwerpen van roodbakkend aardewerk wijkt bovendien qua model af. De aanwezigheid van een pispot die hoogstwaarschijnlijk in Zeeland of omstreken is gemaakt (catnr. 53), werpt een nieuw licht op het vondstcomplex. Het is goed mogelijk dat het afval afkomstig is van een gezin uit Zeeland, dat samen met haar huisraad naar Enkhuizen is verhuisd. In de 16de eeuw nam de haringvisserij en zoutziederij in Enkhuizen een grote vlucht. Aangezien deze industrieën in Zeeland in de loop van de 16de eeuw over hun grootste bloei heen waren, is het niet ondenkbaar dat de kostwinner van het gezin werkzaam was als haringvisser of zoutzieder en zijn geluk kwam beproeven in het nog groeiende Enkhuizen. Dit verklaart ook de grote hoeveelheid vroege geïmporteerde keramiek; dit is waarschijnlijk meegebracht uit Zeeland, waar tijdens de bloeiperiode van dit gebied een intensief contact met het buitenland bestond.

De vraag in hoeverre geïmporteerde keramiek wijst op rijkdom rijst ook op met betrekking tot de importstukken uit de periode 1575-1650, afkomstig uit Italië, Spanje, Portugal, Frankrijk, Denemarken en China. In Oost- en Zuid-Nederland wordt dergelijke keramiek over het algemeen alleen tussen het afval van de elite gevonden. In steden en dorpen in West-Nederland die bij de scheepshandel waren betrokken, komen geïmporteerde stukken echter ook regelmatig voor bij huishoudens met een meer gemiddeld inkomen. Waarschijnlijk was dit materiaal in deze steden en dorpen door de ruime aanvoer relatief goedkoop en daarom voor een bredere laag van de bevolking betaalbaar. Desondanks zal de aanwezigheid van importkeramiek in de meeste huishoudens beperkt zijn geweest en moet de stukken een bijzondere status hebben gehad binnen de huisraad. Het feit dat stukken geïmporteerde keramiek, in tegenstelling tot de overige keramiek, in boedelinventarissen vaak apart worden genoemd, versterkt dit idee.

De twee vondstcomplexen uit fase 2 bevatten nauwelijks geïmporteerde keramiek of andere luxe producten. Doordat dit echter slechts twee vondstcomplexen zijn en het overige vondstmateriaal uit fase 2 zeer beperkt is, is het niet duidelijk in hoeverre dit materiaal voor

215 Bartels 1995, 14-22.

167 Objecten uit beerput S87.

deze fase als representatief kan worden beschouwd. Hierdoor kunnen geen betrouwbare uitspraken worden gedaan over de rijkdom van de huishoudens die op het onderzochte terrein woonden in de periode 1575-1650.

Het vondstmateriaal dat gemaakt is in fase 3 lijkt te wijzen op huishoudens met een gemiddeld inkomen. Het porselein omvat voornamelijk simpele kopjes en schotels, zoals die in vrijwel ieder huishouden in die tijd aanwezig waren. De Nederlandse faience is doorsnee en topstukken ontbreken. Slechts weinig glaswerk kan aan deze fase worden toegeschreven.
Hiernaast is echter opvallend veel geïmporteerde keramiek en een aantal dure objecten van Nederlandse bodem aanwezig in vondstcomplexen uit fase 3 die dateren uit de periode 1575-1650, dus fase 2. Het is mogelijk dat de voorwerpen als erfstukken bewaard zijn gebleven en hierdoor pas op 'hoge leeftijd' zijn weggegooid. Wanneer we ervan uitgaan dat in fase 2 en 3 dezelfde families op de onderzochte percelen woonden, zouden de stukken indirect wijzen op huishoudens met een gemiddelde of iets bovengemiddelde rijkdom in fase 2. Het is echter ook mogelijk dat in fase 3 andere huishoudens hun intrek hebben genomen in de panden, waardoor deze koppeling niet mogelijk is.
De aanwezigheid van 'antieke' duurdere stukken in fase 3 wijst erop dat deze stukken nog lang een zekere status hadden. Een beeldende illustratie hiervan zijn de secundair doorboorde standringen die zijn waargenomen op kommen en borden van Italiaanse en Portugese faience en kraakporselein. De stukken zijn tot in de late 17de of 18de eeuw gebruikt, waarschijnlijk als wanddecoratie of ter opsiering van de schouw. In hoeverre aan de oude importkeramiek nog een hoge geldwaarde werd toegekend is niet bekend.

Geconcludeerd kan worden dat de opkomst, bloei en neergang van Enkhuizen slechts beperkt wordt weerspiegeld in het vondstmateriaal van de opgraving op het terrein van de Enkhuizer Banket Fabriek.

Het materiaal uit fase 1 is algemeen gezien niet rijk, maar de aanwezigheid van kleine hoeveelheden geïmporteerde keramiek toont wel de opkomst van Enkhuizen als internationaal handelscentrum.
Door de zeer beperkte hoeveelheid vondstmateriaal kunnen geen uitspraken worden gedaan over de rijkdom van de huishoudens in de bloeiperiode van de stad (fase 2).
Het vondstmateriaal uit fase 3 is in te delen in twee categorieën: voorwerpen die gemaakt zijn in fase 3 en voorwerpen die zijn gemaakt in fase 2, maar pas zijn weggegooid in fase 3. De eerste categorie wijst op huishoudens met een gemiddeld inkomen; dure voorwerpen zijn niet aanwezig, maar het materiaal straalt ook geen armoede uit. De sterke economische neergang van Enkhuizen komt dan ook niet terug in het consumptiepatroon van de huishoudens.
Het is onduidelijk is hoeverre de voorwerpen uit de tweede categorie in deze fase nog een indicatie zijn van enige rijkdom. Mogelijk werden de objecten met name vanuit esthetisch oogpunt nog gekoesterd en, wellicht, als herinnering aan de 'gouden tijd' van de Hollandse havenstad.

8 Literatuur

Aken-Fehmers, M.S. van, e.a., 2001: *Delfts aardewerk. Geschiedenis van een nationaal product. Deel II*, Zwolle.

Baart, J. (red.), 1977: *Opgravingen in Amsterdam*, Haarlem.

Baart, J.M., W. Krook, A.C. Lagerweij, 1990: Italiaanse en Nederlandse witte faience (1600-1700), in *Mededelingenblad Nederlandse vereniging van vrienden van de ceramiek* 138, 4-45.

Baart, J.M., 2003: Het Hollandts Porceleyn 1600-1660, in *Vormen uit vuur* 180/181, 56-65.

Baart, J.M., 2008: *Italiaanse grotesken en crabben in Haarlem. Het atelier van Willem Jansz. Verstraeten,* Haarlem.

Bartels, M.H., 1995: Een Spaanse zon in Zeeland bijzondere Spaanse ceramiek uit een Middelburgse beerput van omstreeks 1500, in *Vormen uit vuur* 154, nr. 1, 14-22.

Bartels, M., 1999: *Steden in scherven. Vondsten uit beerputten in Deventer, Dordrecht, Nijmegen en Tiel (1250-1900)*, Zwolle.

Bartels, M.H., 2003/1: A cerâmica portguesa nos Países baixos (1525-1650): uma análise sócio-ecónomica baseda nos achados arqueológicos, in *Património estudos* 5, 70-82.

Bartels, M.H., 2003/2: Twee kleine martavanen en andere 18de-eeuwse Chinese keramiek uit de Bruynsteeg te Deventer, in *Overijssels Erfgoed. Archeologische en bouwhistorische kroniek* 2003, 73-78.

Bauche, U., 1996: *Lissabon-Hamburg. Fayenceimport für den norden*, Hamburg (tentoonstellingscatalogus Museum für kunst und gewerbe Hamburg 1996).

Berg, G.T.C., van den, 2008: *Het buitenklooster Bethlehem aan de Bangert in Blokker. Archeologisch onderzoek naar het laatmiddeleeuwse klooster Bethlehem (1475-1573) in het buitengebied van Hoorn. Deel 1 Sporen en structuren*, Hoorn.

Berti, F. 1986: *The Montelupo Ceramics*, Montelupo.

Berti, F. 1998: *Storia della ceramica di Montelupo. Uomini e fornaci in un centro di produzione dal XIV al XVIII secolo. Volume secondo. Le ceramiche da mensa dal 1480 alla fine del XVIII secolo*, Aedo.

Besteman, J.C., 1990: North Holland AD 400-1200: turning tide or tide turning?, in J.C. Besteman/J.M. Bos/H.A. Heidinga (eds.), *Medieval Archaeology in the Netherlands. Studies presented to H.H. van Regteren Altena*, Assen/Maastricht.

Beuningen, H.J.E. van, A.M. Koldeweij, 1993: *Heilig en profaan. 1000 laatmiddeleeuwse insignes uit de collectie H.J.E. van Beuningen,* Cothen (Rotterdam papers 8).

Beuningen, H.J.E. van, A.M. Koldeweij, D. Kicken, 2001: *Heilig en profaan 2. 1200 laatmiddeleeuwse insignes uit openbare en particuliere collecties*, Cothen (Rotterdam papers 12).

Bitter, P., 1995: *Geworteld in de bodem. Archeologisch en historisch onderzoek van een pottenbakkerij bij de Wortelsteeg in Alkmaar*, Zwolle.

Bitter, P., J. Dijkstra, R. Roedema, R.P. van Wilgen (red.), 1997: *Wonen op niveau. Archeologisch, bouwhistorisch en historisch onderzoek van twee percelen aan de Langestraat* (Publicaties over de Alkmaarse Monumentenzorg en Archeologie, delen 5 en 5A), Alkmaar.

Bitter, P. (red.), 2004: *De verborgen stad. Archeologisch onderzoek naar 750 jaar wonen in Alkmaar*, Amsterdam.

Bitter, P., N. de Jong-Lambregts, R. van Wilgen (red.) 2007: *Tussen Zwaard en Fortuin. Opgravingen in Alkmaar 2002-2005*, Alkmaar.

Boer, W.H., de, 1988: *Sint Gommer en Sint Pancras. Klooster, kerk en klerus in Enkhuizen*, Enkhuizen.

Boer, P.C., de, D.H. Duco, 2006: *Bodemvondsten uit de Boerenhoek Enkhuizen, opgraving 'De Baan' (fase 2)*, Amersfoort.

Boone, M., 1998: *Terre et feu. Four centuries of French ceramics from the Boone Collection*, Claremont.

Bruijn, A., 1979: *Pottersvuren langs de Vecht. Aardewerk rond 1400 uit Utrecht*, Rotterdam (Rotterdam papers 3).

Bruijn, A., 1992: *Spiegelbeelden. Werra-keramiek uit Enkhuizen 1605*, Zwolle.

Bruin, J. de, 1997: Over Gommerkarspel en een koekoeksjong genaamd Enkhuizen, in *Steevast* 1997, 4-19.

Calado, R.S., J.M. Baart, 1987: *Portuguesa faiança/Portugese faience 1600-1660*, Amsterdam/ Lissabon.

Carmiggelt, A., 1991: *Een beeld van een vondst. Haagse Archeologische vondsten in particulier bezit*, VOM 1991-4, Den Haag.

Clevis, H., J. Kottman (red.), 1989: *Weggegooid en teruggevonden. Aardewerk en glas uit Deventer vondstcomplexen 1375-1750*, Deventer.

Clevis, H., 2001: *Zwolle ondergronds. Zeven blikvangers van archeologisch onderzoek in*

Zwolle, Zwolle.

Clevis, H., 2005: *'Achter de Broeren 2004'. Pottenbakker of potverkoper, 16de-eeuwse misbaksels van keramiek uit Zwolle, Nederland*, Zwolle (Archeologische Rapporten 30).

Clevis, H., H. van Gangelen, 2009: *Werra keramiek uit Enkhuizen opnieuw bekeken. Studies aangeboden aan Jan Thijssen*, Zwolle.

Dingeman Korf, D., 1981: *Nederlandse majolica*, Haarlem.

Dubbe, B., 1978: *Tin en tinnegieters in Nederland*, Lochem.

Duco, D.H., 1987: *De Nederlandse kleipijp. Handboek voor dateren en determineren*, Leiden.

Duco, D.H., 2003: *Merken en merkenrecht van de pijpenmakers in Gouda*, Amsterdam.

Egan, G., F. Pritchard, 2002: *Dress accessories c. 1150-c. 1450*, Londen.

Frothingham, A.W., 1951: *Lustreware of Spain*, New York.

Gaimster, D., 1997: *German stoneware 1200-1900. Archaeology and cultural history*, Londen.

Gaimster, D.R.M. (red.), 1999: *Maiolica in the north. The archaeology of tin-glazed earthenware in north-west Europe*, London (British Museum Occasional Paper 122).

Gangelen, H. van, P. Kersloot, S. Venhuis, 1997: *Hoorn des overvloeds. De bloeiperiode van het Noord-Hollands slibaardewerk (ca.1580-ca.1650)*, Hoorn.

Goubitz, O., C. Van Driel-Murray, W. Groenman-van Waateringe, 2001: *Stepping through time. Archaeological footware from prehistoric times until 1800*, Zwolle.

Griffioen, A., S. Ostkamp, 2006: Een 16de-eeuwse beerput uit de binnenstad van Woerden. In: *Assembled Articles* 3, 101-121.

Groeneweg, G., 1987: *Schatten uit de Schelde. Gebruiks- en siervoorwerpen uit de verdronken plaatsen in de Oosterschelde*, Bergen op Zoom.

Groeneweg, G., 1992: *Bergen op Zooms aardewerk. Vormgeving en decoratie van gebruiksaardewerk gedurende 600 jaar pottenbakkersnijverheid in Bergen op Zoom*, Waalre.

Helfrich, K., J.F. Benders, W.A. Casparie (red.), 1995: *Handzaam hout uit Groninger bodem. Houtgebruik in de historische stad*, Groningen.

Hendriksen, M., H.L. de Groot, 2004: *Afgedamd en afgedankt. Metaalvondsten uit twee middeleeuwse nederzettingen in Leidsche Rijn*, Utrecht.

Henkes, H.E., G.H. Stam, 1990: Glaszegels uit Nederlandse bodem, in *Westerheem* 39/6, 234-252.

Henkes, H.E., 1994: *Glas zonder glans. Vijf eeuwen gebruiksglas uit de bodem van de Lage Landen 1300-1800*, Rotterdam (Rotterdam Papers 9).

Hupperetz, W., 1993: Oproep: genummerde spreukborden uit de 17de eeuw, in *Westerheem* XLII-2-1, 80-82.

Hurst, JG., D.S. Neal, H.J.E. van Beuningen, 1986: *Pottery produced and traded in north-west Europe 1350-1650*, Rotterdam (Rotterdam Papers 6).

Jacobs, E., M.M.A., van Veen, 1996: *Van kerk tot rekenwerk. Laat- en postmiddeleeuwse vondstcomplexen aan het Lange Voorhout*, Den Haag (Haagse Oudheidkundige Publicaties 3).

Jacobs, E., M. Poldermans, T. van der Zon (red.), 2002: *Spitten aan het Spaarne. Archeologisch onderzoek onder de Gravinnehof in Haarlem*, Haarlem.

Jaspers, N.L., 2007/1: *Schoon en werkelijk aangenaam. Italiaanse importkeramiek uit de 16de en 17de eeuw in Nederlandse bodem* (ongepubliceerde doctoraalscriptie).

Jaspers, N.L., 2007/2: Met de Franse slag. Franse compendiariofaïence uit Nederlandse bodem (ca. 1600-1660), in *Vormen uit vuur* 199 (2007/4), 2-16.

Jaspers, N.L., 2009: Schoon en werkelijk aangenaam. Italiaanse faience uit Nederlandse bodem (1550-1700), in *Vormen uit vuur* 204 (2009/1), 2-31.

Jelgersma, B.W., 1979: Het verdronken oude Enkhuizen. De ligging en de weg ernaar toe, in *West-Frieslands Oud en Nieuw 46*, 7-23.

Jong, J.W.M. de, 1980: *Thuis in de late middeleeuwen. Het Nederlandse burgerinterieur 1400-1535*, Zwolle.

Kaneda, A., 2003: *Japanese porcelain in a dutch archaeological context. An archaeological study of Hizen porcelain from the cesspits of Amsterdam, Alkmaar, Delft and 's-Hertogenbosch*, Amsterdam (ongepubliceerde doctoraalscriptie).

Kicken, D., A.M. Koldeweij, J.R. ter Molen, 2000: *Gevonden voorwerpen. Opstellen over middeleeuwse archeologie voor H.J.E. van Beuningen*, Rotterdam (Rotterdam Papers 11).

Kleij, P., 2007: *Archeologie van het platteland. Zeventiende- en achttiende-eeuwse vondsten van de Buurtweg te Akersloot*, Zwolle.

Koldeweij, J., 2006: *Geloof & geluk. Sieraad en devotie in middeleeuws Vlaanderen*, Arnhem.

Krauwe, M., F. Snieder (red.), 1994: *Nering en vermaak. De opgraving van een veertiende-eeuwse markt in Amersfoort*, Utrecht.

Lenting, J.J., H. van Gangelen, H. van Westing (red.), 1993: *Schans op de grens. Bourtanger bodemvondsten 1580-1850*, Sellingen.

Lubberding, H.H.J. (ed.), 1985: De Deventer Majolica-oven, in *Mededelingenblad Nederlandse Vereniging van vrienden van de ceramiek* 119-120, 1985/3-4.

Mars, A., 1987: *Luister van luster. Spaans-Islamitische lusteraardewerkvondsten uit Vlaamse en Nederlandse bodem (14-17de eeuw). Een overzicht van de stand van zaken*, Amsterdam.

Nobre Pais, A., J. Pedro Monteiro, 2003: *Portuguese faience in the carmona e costa foundation*, Edição.

Ostkamp, S., P. Bitter, R. Roedema, R. van Wilgen, 1998: *Afval van gorters, brouwers en een hospitaal. Archeologisch onderzoek aan het Wortelsteegplein*, Alkmaar.

Ostkamp, S., R. Roedema, R. van Wilgen, 2001: *Gebruikt en gebroken*, Alkmaar.

Ostkamp, S. 2002: Een boedel op de schop. 16de-eeuwse vondsten uit Oldenzaalse waterput, in *Overijssels erfgoed: archeologische en bouwhistorische kroniek* 2002, 71-112.

Ostkamp, S., 2003: De introductie van porselein in de Nederlanden, in *Vormen uit vuur* 180/181, 14-29.

Ostkamp S., 2004: Tortelduiven en vlammende harten. Huwelijkssymbolen op zilver en aardewerk uit Alkmaar tussen 1575-1675, in P. Bitter: *De verborgen stad. 750 jaar Alkmaar onder de grond*, Amsterdam.

Pijl-Ketel, C.L. van der (ed.), 1982: *The Ceramic load of the 'Witte Leeuw' (1613)*, Amsterdam.

Ray, A., 2000: *Spanish pottery. With a catalogue of the collection in the Victoria and Albert Museum*, Londen.

Reenen, P. van, V. Jensen, 1995: Jydepotten en hun export naar Nederland. In*: Westerheem* 42-1, 1-16.

Rinaldi, M., 1989: *Kraak Porcelain. A moment in the history of trade*, Londen.

Ruempol, A.P.E, A.G.A. van Dongen, 1991: *Pre-industriële gebruiksvoorwerpen 1150-1800*, Amsterdam/Rotterdam.

Scholten, F., 1993: *Dutch majolica en delftware (1550-1700) from the Edwin van Drecht collection*, Amsterdam.

Schrickx, C.P., T.Y. van de Walle-van der Woude, 2006: *Het onderzoek op het terrein van de voormalige Winston bioscoop te Hoorn (campagne 2004). De opgraving op de percelen Grote Noord 4 en 6*, Hoorn (Verslagen van de Archeologische Dienst Hoorn 3).

Schrickx, C., T. van de Walle-van der Woude, 2007: *Hoogtepunten uit Hoornse bodem*, Hoorn.

Schrickx, C.P., 2008: *Het buitenklooster Bethlehem aan de Bangert in Blokker. Archeologisch onderzoek naar het laatmiddeleeuwse klooster Bethlehem (1475-1573) in het buitengebied van Hoorn. Deel 2 Het vondstmateriaal*, Hoorn.

Unger, I., 2007: *Steinzeug der Renaissance. Die Bestände des Kölnischen Stadtmuseums*, Köln.

Vermunt, M., A. van der Kallen, 2008: *Archeologische onderzoek 'Gertrudishof* (Archeologische rapporten Bergen op Zoom 9).

Vilsteren, V.T. van, 1987: *Het benen tijdperk. Gebruiksvoorwerpen van been, gewei, hoorn en ivoor 10.000 jaar geleden tot heden*, Assen.

Vlierman, K., 1996: *'... Van Zintelen, van Zintelroeden ende Mossen ...'. Een breeuwmethode als hulpmiddel bij het dateren van scheepswrakken uit de Hanzetijd*, Lelystad.

Vries, R.J., de, 1987: *Enkhuizen 1650-1850. Bloei en achteruitgang van een Zuiderzeestad*, Amsterdam.

Vries, D.J. de, 1998: *Restauratievademecum* band 2a, RVblad 03-05 tot 03-06.

Walle-van der Woude, T.Y. van de, 1995: Enkhuizen. Vissersdijk, in *Archeologische kroniek Noord-Holland* 1995, 319-323.

Walle-van der Woude, T.Y. van de, 1996: Het archeologisch onderzoek op het terrein van de voormalige Enkhuizer Banketfabriek, in *Steevast 1996, jaaruitgave van de Vereniging Oud Enkhuizen*, 60-67.

Willemsen, R., 1988: *Enkhuizen tijdens de Republiek. Een economisch-historisch onderzoek naar stad en samenleving van de 16e tot de 19e eeuw*, Hilversum.

Willemsen, A., 1998: *Kinder delijt. Middeleeuws speelgoed in de Nederlanden*, Nijmegen.

Introductie catalogus

De keramiek en het glas zijn beschreven volgens het classificatiesysteem voor laat- en post-middeleeuws aardewerk en glas (het 'Deventer-systeem'). Alle afbeeldingen zijn schaal 1:4, tenzij anders vermeld.

Opbouw catalogus

1a. objectnummer (EBF-vondstnummer-ondernummer)
1b. vondstcomplex (complexdatering)
2. typecode
3. objectdatering
4a. grootste breedte zonder additieven / grootste hoogte zonder additieven (afgerond op 0,5 cm)
4b. typeomschrijving
5a. baksel
5b. glazuur
5c. beschrijving decoratie
6a. bodem
6b. oor/steel
6c. overig
7. functie/naam
8. productiecentrum
9. literatuur

Catalogus

1 : 2

1 : 2

1	
1a	EBF-139-C01
1b	op veenpakket (1375-1425)
2	s1-kan-3
3	1375-1425
4a	8 / -
4b	hoge kan met iets bolle buik op standring
5a	steengoed zonder oppervlakte-behandeling
5b	
5c	
6a	geknepen standring
6b	lintoor
6c	
7	kan
8	Siegburg
9	

2	
1a	EBF-73-C01
1b	profielvondst (1400-1450)
2	s1-tre-?
3	1400-1450
4a	- / -
4b	
5a	steengoed zonder oppervlakte-behandeling
5b	asglazuur
5c	applique met springende hond/ hert
6a	
6b	
6c	
7	trechterbeker
8	Siegburg
9	

3	
1a	EBF-174-C01
1b	verdiepen vlak (1400-1775)
2	s1-tre-?
3	1400-1450
4a	- / -
4b	
5a	steengoed zonder oppervlakte-behandeling
5b	asglazuur
5c	applique met springende hond/ hert
6a	
6b	
6c	
7	trechterbeker
8	Siegburg
9	

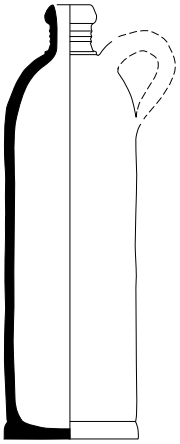

4

1a	EBF-43-C01
1b	kuil S22 (1875-1900)
2	s2-fle-4
3	1875-1900
4a	7 / 23
4b	hoge cilindrische fles
5a	steengoed met oppervlakte-behandeling
5b	uitwendig zoutglazuur
5c	
6a	standvlak
6b	lintoor (ontbreekt)
6c	rondmerk: ROISDORFER MINERAL-QUELLE, blind-merk: 'A No 7.'
7	fles, mineraalwaterfles
8	Westerwald
9	www.mineralwasserkreuge.homepage.t-online.de

5

1a	EBF-79A-C22
1b	waterput S35 (1675-1725)
2	s2-kan-32
3	1640-1675
4a	14 / 22
4b	bolle kan op standvlak
5a	steengoed met oppervlakte-behandeling
5b	zoutglazuur en ijzerengobe
5c	appliques: baardman en medaillon met leeuw
6a	standvlak
6b	lintoor
6c	
7	kan, baardmankruik
8	Keulen/Frechen
9	

6

1a	EBF-196-C02
1b	asplek (1550-1625)
2	s2-kan-
3	1525-1560
4a	- / -
4b	bolle kan
5a	steengoed met oppervlakte-behandeling
5b	zoutglazuur en ijzerengobe
5c	appliques: acanthusbladeren, medaillons en fries
6a	
6b	
6c	
7	kan
8	Keulen/Frechen
9	

1 : 2

7	
1a	EBF-198-C01
1b	kuil S57 (1675-1700)
2	s2-kan-
3	1550-1600
4a	- / -
4b	bolle kan op standvlak
5a	steengoed met oppervlakte-behandeling
5b	zoutglazuur
5c	twee appliques: medaillons met vrouw, hart en pijl (per-sonificatie liefde)
6a	standvlak
6b	lintoor (ontbreekt)
6c	
7	kan
8	Siegburg
9	

8	
1a	EBF-264-C01
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	s2-spi-1
3	1500-1600
4a	3 / 2
4b	bolle spinsteen
5a	steengoed met oppervlakte-behandeling
5b	zoutglazuur en ijzerengobe
5c	
6a	
6b	
6c	spinsteen
7	Raeren
8	
9	

9	
1a	EBF-193-C01
1b	beerput S56 (1475-1525)
2	g-gra-2
3	1475-1525
4a	9 / -
4b	kleine grape met bolle buik, hoge hals en kraagrand (ont-breekt)
5a	grijsbakkend aardewerk
5b	
5c	
6a	drie poten
6b	
6c	
7	grape
8	
9	

10

1a	EBF-117-C01
1b	mestput S41 (1450-1500)
2	r-bak-1
3	1400-1500
4a	23,5 / 5,5
4b	bakpan met omgeslagen rand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur
5c	
6a	
6b	platte steel
6c	schenklip
7	bakpan
8	
9	

11

1a	EBF-264-C02
1b	beerput S87 (1475-1550)
2	r-bak-1
3	1475-1550
4a	28,5 / 6
4b	bakpan met omgeslagen rand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur
5c	drie duimindrukken bij steel
6a	
6b	toegevouwen steel
6c	
7	bakpan
8	
9	

12

1a	EBF-500-C01
1b	werkput 5 (1500-1700)
2	r-bak-6
3	1700-1800
4a	20,5 / 6
4b	bakpan met hoge kraagrand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur, uitwendig loodglazuur op rand
5c	
6a	
6b	massieve platte steel
6c	schenklip, doorboring in bodem
7	bakpan
8	Bergen op Zoom
9	

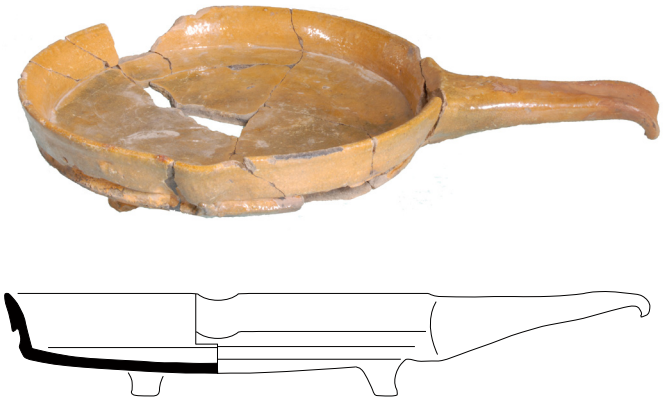

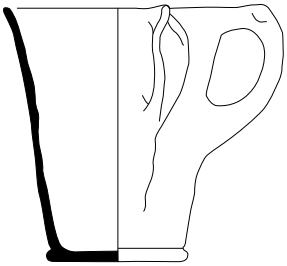

13

1a	EBF-222-C03
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	r-bak-12
3	1700-1800
4a	22,5 / 5
4b	bakpan met lage wand en hoge kraagrand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur, uitwendig loodglazuur op rand
5c	
6a	drie poten
6b	massieve platte steel
6c	schenklip
7	bakpan
8	Bergen op Zoom
9	

14

1a	EBF-175-C09
1b	waterput S50 (1675-1725)
2	r-bak-14
3	1650-1750
4a	10 / 2,5
4b	kleine bakpan met manchetrand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur, uitwendig loodglazuur op rand
5c	
6a	
6b	massieve steel (ontbreekt)
6c	schenklip, onberoet
7	bakpan
8	
9	Bitter 2004, 34-36.

15

1a	EBF-500-C07
1b	werkput 5 (1500-1700)
2	r-bek-502
3	1600-1700
4a	12,5 / 13,5
4b	hoge beker met steile wand en rechte rand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	in- en uitwendig loodglazuur, koperoxidevlek bij bodem
5c	
6a	standvoet
6b	twee toegeknepen oren
6c	
7	beker
8	
9	

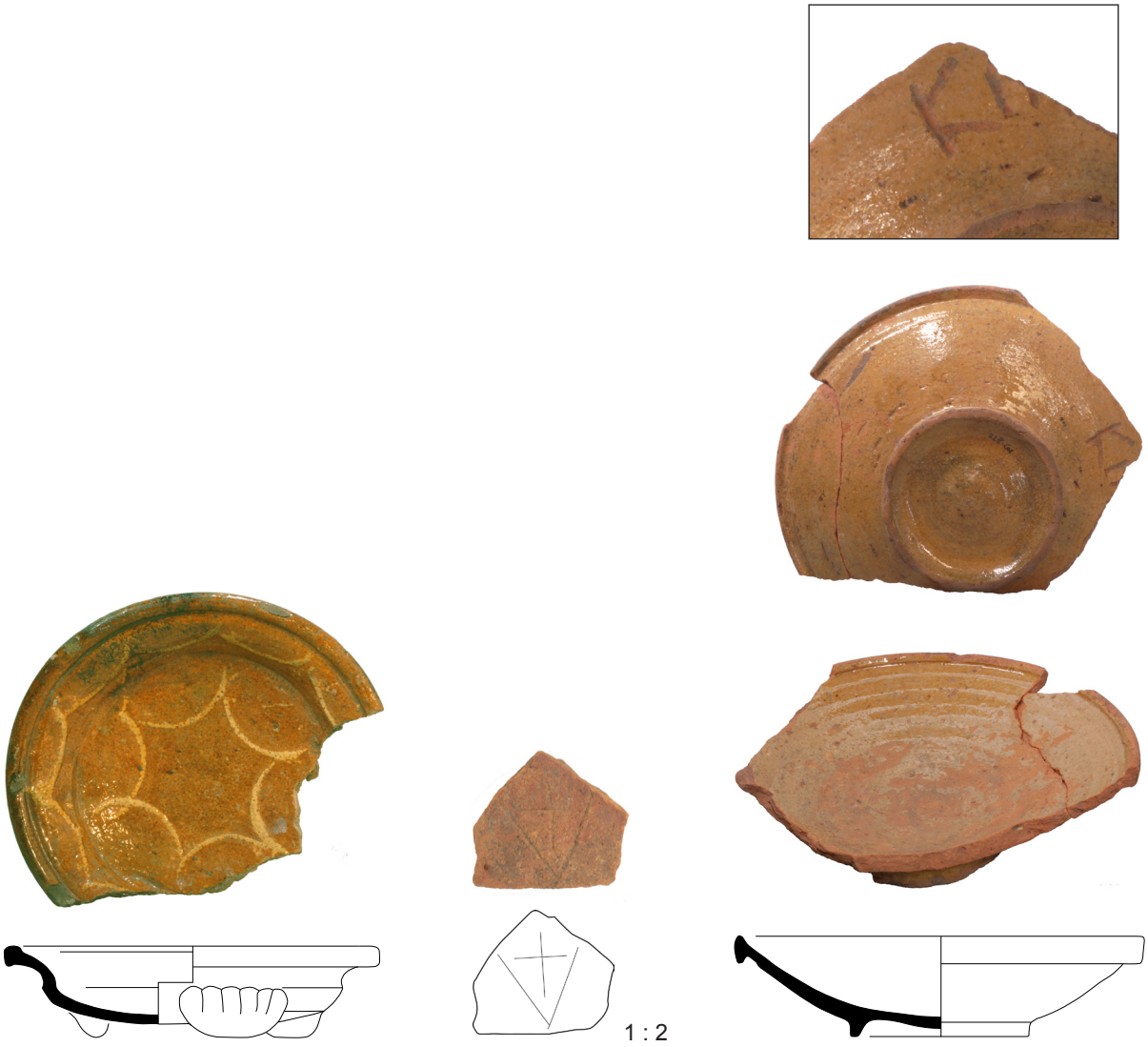

16

1a	EBF-264-C03
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	r-bor-1
3	1475-1575
4a	21 / 4,5
4b	bord met holle spiegel en uitgebogen vlag, op standlobben
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur
5c	slibboogjes op spiegel en vlag
6a	drie standlobben
6b	
6c	
7	bord
8	
9	

17

1a	EBF-174-C02
1b	verdiepen vlak (1400-1775)
2	r-bor-1
3	1375-1500
4a	- / -
4b	bord met holle spiegel en uitgebogen vlag, op standlobben
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur
5c	slibversiering op spiegel en vlag (slibvogel)
6a	drie standlobben (ontbreken)
6b	
6c	ingekrast merk op onderkant: kruis binnen V
7	bord
8	
9	

18

1a	EBF-228-C01
1b	kuil S67 (1725-1775)
2	r-bor-3
3	1700-1800
4a	23 / 5,5
4b	diep bord met verdikte rand, op standring
5a	roodbakkend aardewerk
5b	in- en uitwendig loodglazuur
5c	
6a	standring
6b	
6c	letters op onderkant, onder rand: K+?
7	bord
8	
9	

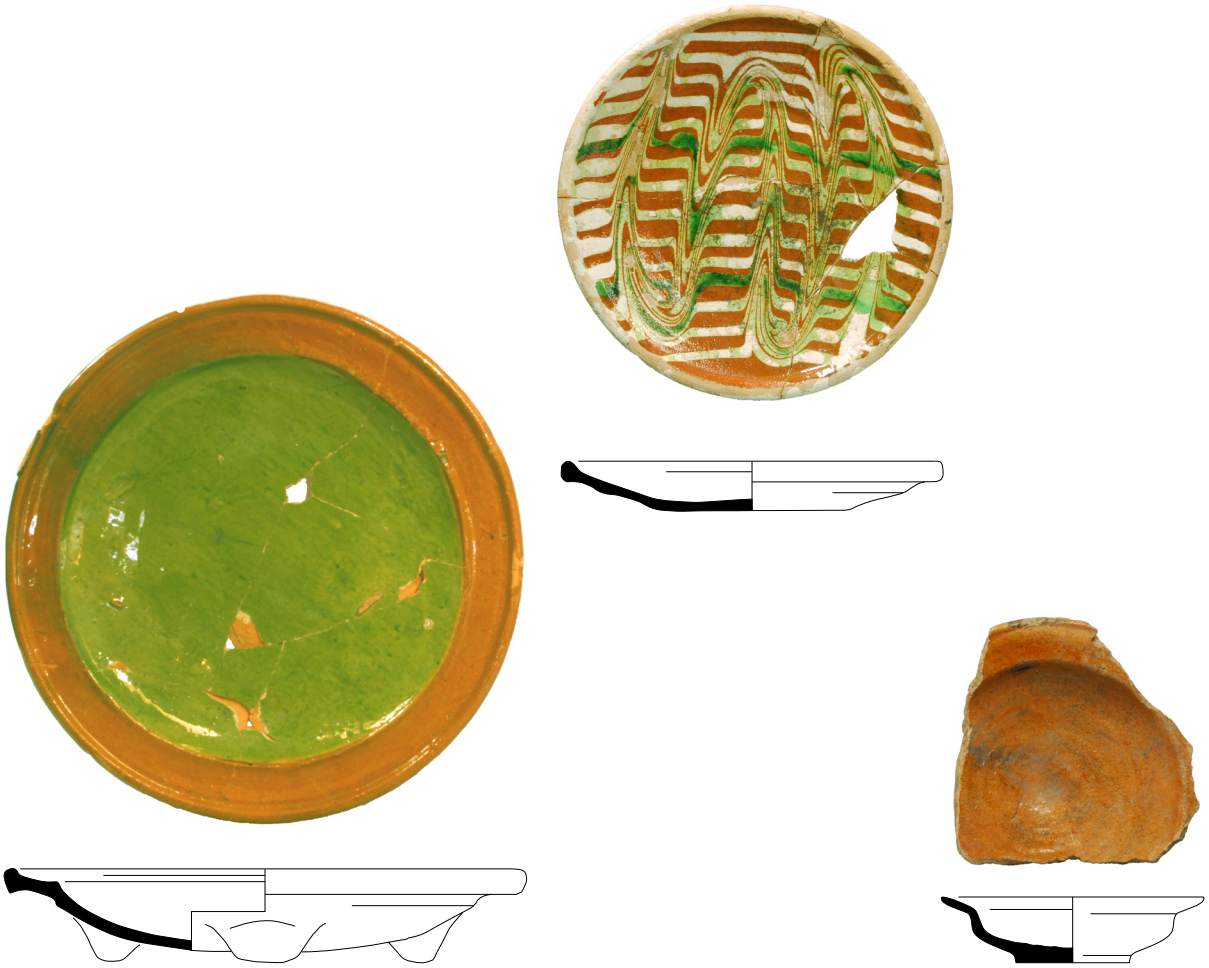

19

1a	EBF-222-C04
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	r-bor-6
3	1525-1650
4a	28 / 5
4b	bord met holle spiegel en korte platte vlag, op standlobben
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur
5c	op spiegel witte slib met lood-glazuur en koperoxide
6a	drie standlobben
6b	
6c	
7	bord
8	
9	

20

1a	EBF-222-C06
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	r-bor-10
3	1675-1750
4a	20 / 2,5
4b	bord met verdikte rand, op standvlak
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur, deels met koperoxide
5c	spiegel gemarmerd met witte slib
6a	standvlak
6b	
6c	
7	bord
8	Nederrijns gebied
9	

21

1a	EBF-180-C04
1b	beerput S54 (1500-1550)
2	r-bor-40
3	1525-1575
4a	15 / 3,5
4b	klein, diep bord met uitstaande vlag, op standvlak
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur
5c	
6a	standvlak
6b	
6c	
7	bord
8	
9	

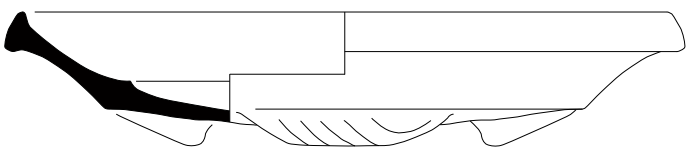

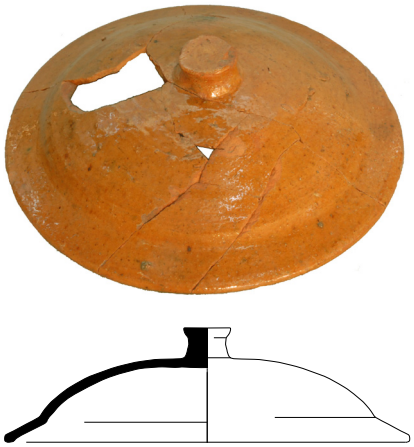

22	
1a	EBF-79A-C04
1b	waterput S35 (1675-1725)
2	r-bor-50
3	1700-1800
4a	36 / 7
4b	groot bord met scherpe overgang tussen vlag en spiegel en verdikte rand, op standlobben
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur
5c	
6a	drie standlobben
6b	
6c	veel snijsporen
7	bord
8	Bergen op Zoom?
9	

23	
1a	EBF-222-C07
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	r-dek-32
3	1700-1800
4a	9,5 / 3
4b	deksel met verdikte rand en knop
5a	roodbakkend aardewerk
5b	bovenzijde loodglazuur
5c	
6a	
6b	knop
6c	
7	deksel
8	
9	

24	
1a	EBF-500-C08
1b	werkput 5 (1500-1700)
2	r-dek-30
3	1650-1750
4a	21,5 / 6,5
4b	bol deksel met knop en knik in wand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	bovenzijde loodglazuur
5c	
6a	
6b	knop
6c	
7	deksel
8	
9	

25	
1a	EBF-117-C05
1b	mestput S41 (1450-1500)
2	r-gra-2
3	1475-1550
4a	16 / 15
4b	grape met afgeronde buikknik en uitgebogen niet-verdikte rand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	in- en uitwendig spaarzaam loodglazuur
5c	
6a	drie poten
6b	twee worstoren (één ontbreekt)
6c	bodem beroet, inwendig kalkaanslag
7	grape
8	
9	

26	
1a	EBF-264-C06
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	r-gra-2
3	1500-1575
4a	14 / 13,5
4b	grape met afgeronde buikknik en uitgebogen niet-verdikte rand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur, uitwendig loodglazuurvlekken
5c	ribbel op schouder, geul over buik
6a	drie poten (één ontbreekt)
6b	één worstoor (ontbreekt)
6c	bodem licht beroet
7	grape
8	
9	

27	
1a	EBF-600-C03
1b	losse vondst (n.v.t)
2	r-gra-3
3	1375-1450
4a	12,5 / 13
4b	grape met bolle buik, hoge hals en uitgebogen verdikte rand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig spaarzaam loodglazuur, uitwendig loodglazuurvlek op schouder
5c	fijne ribbels op schouder
6a	drie poten
6b	één worstoor
6c	uitwendig beroet
7	grape
8	
9	

28	
1a	EBF-117-C04
1b	mestput S41 (1450-1500)
2	r-gra-5
3	1375-1475
4a	11 / 10,5
4b	grape met afgeronde buik-knik en niet-verdikte rand met dekselgeul
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig spaarzaam lood-glazuur
5c	slibboogjes op schouder
6a	drie poten
6b	één worstoor
6c	
7	grape
8	
9	

29	
1a	EBF-117-C09
1b	mestput S41 (1450-1500)
2	r-gra-8
3	1450-1525
4a	12,5 / 13
4b	grape met afgeronde buikknik en kraagrand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig spaarzaam loodglazuur, uitwendig lood-glazuurvlekken
5c	twee ribbels op schouder
6a	drie poten
6b	twee worstoren (één ontbreekt)
6c	bodem beroet
7	grape
8	
9	

30	
1a	EBF-12-C01
1b	vlakvondst (1450-1500)
2	r-gra-10
3	1450-1500
4a	10,5 / 9
4b	bolle grape met kraagrand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig spaarzaam loodglazuur, uitwendig lood-glazuurvlek aan schenkkant
5c	slibboogjes op schouder
6a	drie poten
6b	één worstoor (ontbreekt)
6c	
7	grape
8	
9	

34

1a EBF-264-C07
1b beerput S87 (1500-1550)
2 r-gra-14
3 1525-1575
4a 12 / 10
4b grape met afgeronde buikknik en afgeronde kraagrand
5a roodbakkend aardewerk
5b inwendig spaarzaam loodglazuur, uitwendig loodglazuurvlek
5c
6a drie poten
6b ronde steel
6c bodem beroet
7 grape
8
9 Clevis 2005, 23.

35

1a EBF-222-C08
1b waterput S66 (1675-1725)
2 r-gra-18
3 1675-1750
4a 14 / 12,5
4b grape met scherpe buikknik en uitstaande rand
5a roodbakkend aardewerk
5b inwendig loodglazuur
5c
6a drie poten
6b één toegeknepen worstoor
6c schenklip, in- en uitwendig witte brokken (mortel, kalk?)
7 grape
8
9

36

1a EBF-500-C04
1b werkput 5 (1500-1700)
2 r-gra-22
3 1525-1575
4a 11,5 / 15
4b hoge grape met bolle buik en rechte iets uitgebogen rand
5a roodbakkend aardewerk
5b inwendig loodglazuur, uitwendig loodglazuurvlek
5c
6a drie poten
6b één worstoor
6c
7 grape
8
9

31

1a EBF-180-C05
1b beerput S54 (1500-1550)
2 r-gra-10
3 1500-1550
4a 16 / 15
4b grape met bolle buik en kraagrand
5a roodbakkend aardewerk
5b inwendig spaarzaam loodglazuur, uitwendig loodglazuurvlek aan schenkkant
5c
6a drie poten (één ontbreekt)
6b één worstoor
6c uitwendig beroet, inwendig kalkaanslag
7 grape
8
9

32

1a EBF-180-C07
1b beerput S54 (1500-1550)
2 r-gra-10
3 1500-1550
4a 13 / 13
4b grape met bolle buik en kraagrand
5a roodbakkend aardewerk
5b inwendig spaarzaam loodglazuur, uitwendig loodglazuurvlek
5c
6a drie poten
6b één worstoor
6c uitwendig beroet
7 grape
8
9

33

1a EBF-500-C02
1b werkput 5 (1500-1700)
2 r-gra-11
3 1650-1750
4a 17,5 / 16,5
4b grape met 'BOZ'-rand
5a roodbakkend aardewerk
5b inwendig loodglazuur, uitwendig loodglazuur op rand en schouder
5c
6a drie poten
6b één toegeknepen oor
6c schenklip, bodem licht beroet
7 grape
8 Bergen op Zoom
9

37

1a	EBF-263/2-C01
1b	vlakvondst (1375-1550)
2	r-gra-22
3	1525-1575
4a	- / -
4b	hoge grape met afgeronde buikknik en rechte iets uitgebogen rand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig spaarzaam loodglazuur, uitwendig loodglazuurvlekken
5c	
6a	drie poten (twee ontbreken)
6b	één worstoor
6c	merk op oor
7	grape
8	
9	Schrickx 2008, 218.

38

1a	EBF-264-C08
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	r-gra-34
3	1525-1575
4a	15 / 12
4b	grape met scherpe buikknik, ribbel op schouder en kraagrand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur, uitwendig loodglazuurvlek
5c	ribbel op schouder
6a	drie poten
6b	één worstoor
6c	
7	grape
8	
9	

39

1a	EBF-264-C05
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	r-gra-41
3	1525-1575
4a	15 / 18
4b	hoge grape met scherpe buikknik en rechte iets verdikte rand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig spaarzaam loodglazuur, uitwendig loodglazuurvlek
5c	
6a	drie poten
6b	één worstoor
6c	bodem beroet
7	grape
8	
9	

40

1a	EBF-79A-C01
1b	waterput S35 (1675-1725)
2	r-gra-49
3	1700-1800
4a	19 / 18
4b	grape met afgeronde buikknik, steile wand en rechte rand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	in- en uitwendig loodglazuur
5c	inwendig witte slib op bodem
6a	drie poten
6b	één toegeknepen oor
6c	schenklip
7	grape
8	
9	

41

1a	EBF-264-C09
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	r-gra-75
3	1500-1575
4a	19 / 18,5
4b	grape met afgeronde buik-knik en uitgebogen afgerond verdikte rand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur, uit-wendig lood-glazuurvlek aan schenkkant
5c	
6a	drie poten
6b	één worstoor
6c	schenklip, bodem licht beroet
7	grape
8	
9	

42

1a	EBF-105-C01
1b	vlakvondst (1425-1500)
2	r-gra-79
3	1425-1500
4a	13,5 / 11,5
4b	grape met afgeronde buikknik, uitstaande hals en driehoekig verdikte rand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig spaarzaam lood-glazuur
5c	ribbel op buik en schouder
6a	drie poten
6b	één worstoor
6c	uitwendig beroet
7	grape
8	
9	

43

1a	EBF-264-C10
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	r-gra-111
3	1475-1550
4a	15,5 / 16
4b	grape met bolle buik, hoge hals en uitgebogen rand
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur, uitwendig loodglazuur op rand en schouder
5c	
6a	drie poten (één ontbreekt,
6b	overige sterk gesleten)
6c	één worstoor
7	schenklip
8	
9	grape

44

1a	EBF-004-C01
1b	vlakvondst (1500-1600)
2	r-kom-13
3	1525-1575
4a	16 / 6
4b	kom met afgeplatte rand, op standring
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur
5c	inwendig witte slib
6a	standring
6b	
6c	
7	kom
8	
9	Schrickx 2008, cat.nr. 160-162.

45

1a	EBF-196-C05
1b	asplek (1550-1625)
2	r-kop-2
3	1575-1675
4a	15 / 8
4b	kop met scherpe knik bodemwand, steile wand, op standring
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur
5c	
6a	standring
6b	twee worstoren (één horizontaal, één verticaal (licht
6c	toegeknepen))
7	
8	kop
9	

46

1a	EBF-79A-C19
1b	waterput S35 (1675-1725)
2	r-kop-2
3	1650-1700
4a	14 / 9
4b	kop met scherpe knik bodem-wand, steile wand, op standring
5a	roodbakkend aardewerk
5b	in- en uitwendig loodglazuur
5c	
6a	standring
6b	één toegeknepen oor
6c	
7	kop
8	
9	

47

1a	EBF-79A-C12
1b	waterput S35 (1675-1725)
2	r-kop-4
3	1675-1750
4a	13 / 8
4b	kop met scherpe knik bodem-wand en iets uitgebogen rand, op standring
5a	roodbakkend aardewerk
5b	in- en uitwendig loodglazuur
5c	inwendig op bodem slibver-siering, uitwendig op rand ringeloorversiering
6a	standring
6b	één toegeknepen oor
6c	
7	kop
8	Friesland
9	

48

1a	EBF-222-C11
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	r-kop-4
3	1675-1750
4a	12,5 / 8
4b	kop met scherpe knik bodem-wand en iets uitgebogen rand, op standring
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur
5c	
6a	standring
6b	één toegeknepen oor
6c	
7	kop
8	
9	

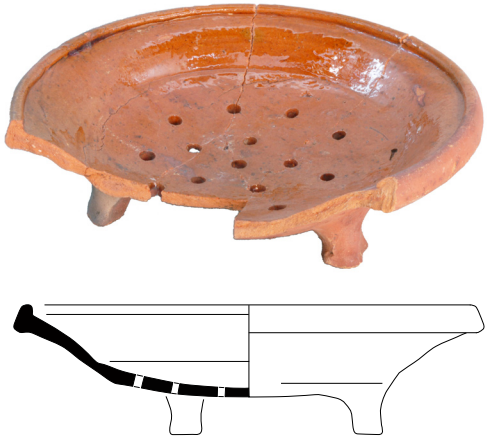

49		**50**		**51**	
1a	EBF-180-C12	1a	EBF-117-C10	1a	EBF-264-C11
1b	beerput S54 (1500-1550)	1b	mestput S41 (1450-1500)	1b	beerput S87 (1500-1550)
2	r-kop-22	2	r-kop-29	2	r-lek-3
3	1525-1575	3	1475-1525	3	1500-1550
4a	16 / 5	4a	14 / 9	4a	25,5 / 7
4b	kop met ingesnoerde rand, platte vlag en verdikte rand, op ziel	4b	kop met scherpe knik bodem-wand, hoge iets uitstaande wand, op standring	4b	lekschaal met uitgebogen vlag en verdikte rand, op poten
5a	roodbakkend aardewerk	5a	roodbakkend aardewerk	5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur	5b	inwendig loodglazuur	5b	inwendig loodglazuur
5c		5c		5c	
6a	ziel	6a	geknepen standring	6a	drie poten
6b		6b	twee worstoren	6b	
6c		6c		6c	
7	kop	7	kop	7	lekschaal
8		8		8	
9		9		9	

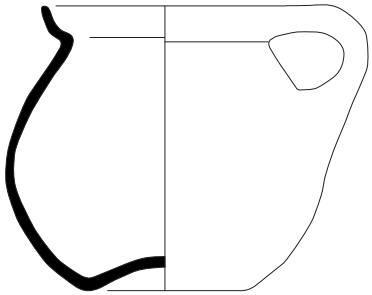

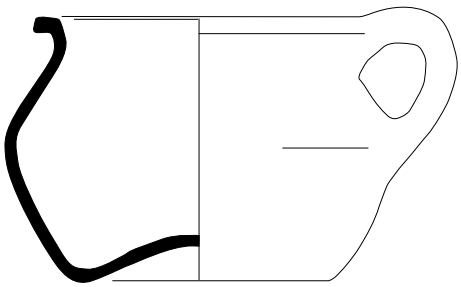

52

1a	EBF-117-C11
1b	mestput S41 (1450-1500)
2	r-pis-30
3	1400-1500
4a	17 / 15
4b	pispot met bolle buik, geen hals en afgeronde kraagrand met dekselgeul, op ziel
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig spaarzaam loodglazuur
5c	
6a	ziel
6b	één worstoor
6c	inwendig kalkaanslag, uitwendig beroet
7	pispot
8	
9	

53

1a	EBF-264-C12
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	r-pis-500
3	1500-1550
4a	21 / 14,5
4b	pispot met afgeronde buikknik en afgeplatte hoekige rand, op ziel
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur, uitwendig loodglazuurvlek
5c	slibboogjes en driespruiten op buik
6a	ziel
6b	één worstoor
6c	inwendig kalkaanslag
7	pispot
8	Zuidelijke Nederlanden
9	

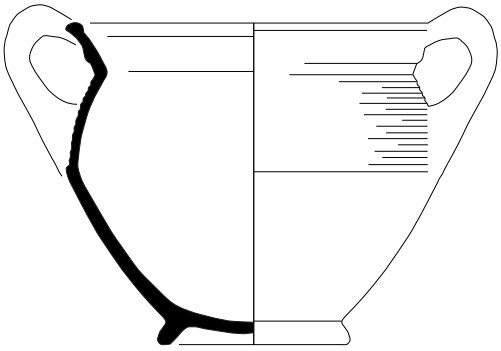

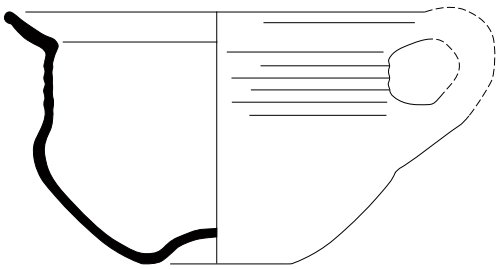

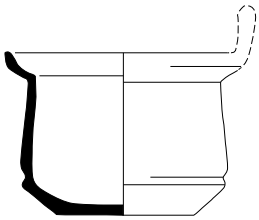

54

1a	EBF-79A-C20
1b	waterput S35 (1675-1725)
2	r-pis-512
3	1650-1750
4a	22,5 / 13
4b	pispot met afgeronde buikknik, steile wand en uitstaande afgeplatte rand, op ziel
5a	roodbakkend aardewerk
5b	in- en uitwendig loodglazuur
5c	
6a	ziel
6b	één toegeknepen oor (ontbreekt)
6c	inwendig kalkaanslag
7	pispot
8	
9	

55

1a	EBF-222-C12
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	r-pot-7
3	1675-1750
4a	20 / 17
4b	pot met scherpe buikknik en kraagrand, op standring
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur, uitwendig loodglazuur op rand
5c	
6a	standring
6b	twee toegeknepen oren
6c	
7	pot
8	
9	

56

1a	EBF-222-C13
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	r-pot-501
3	1700-1750
4a	12,5 / 8,5
4b	pot met steile wand en afgeronde kraagrand met dekselgeul, op standvlak
5a	roodbakkend aardewerk
5b	in- en uitwendig loodglazuur
5c	ringeloorboogjes op wand
6a	standvlak
6b	één verticaal worstoor? (ontbreekt)
6c	
7	pot
8	
9	

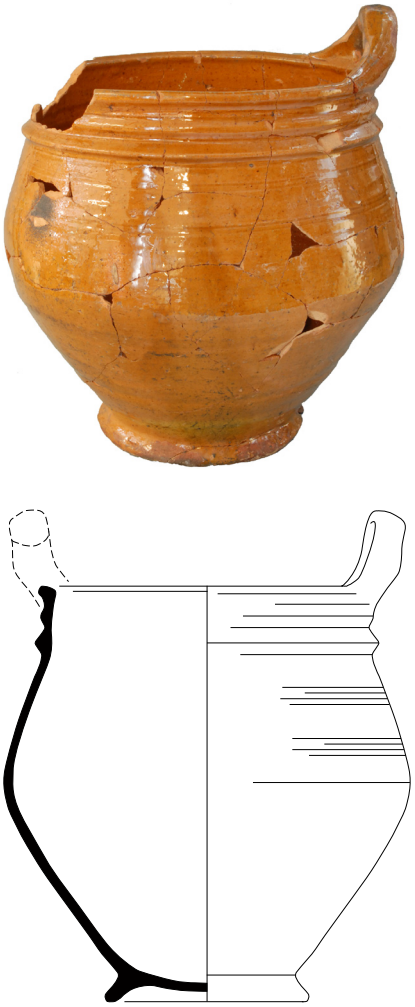

57

1a EBF-175-C08
1b waterput S50 (1675-1725)
2 r-pot-505
3 1650-1750
4a 20,5 / 22
4b pot met afgeronde buikknik en kraagrand, op standring
5a roodbakkend aardewerk
5b in- en uitwendig loodglazuur
5c fijne groeven op schouder en buik
6a standring
6b twee verticale worstoren
6c slijtagesporen op oren
7 pot
8 Enkhuizen?
9 Bruijn 1979, 35.

58

1a EBF-222-C14
1b waterput S66 (1675-1725)
2 r-pot-505
3 1650-1750
4a 23 / 22
4b pot met afgeronde buikknik en kraagrand, op standring
5a roodbakkend aardewerk
5b in- en uitwendig loodglazuur
5c fijne groeven op schouder en buik
6a standring
6b twee verticale worstoren (één ontbreekt)
6c slijtagesporen op oren
7 pot
8 Enkhuizen?
9 Bruijn 1979, 35.

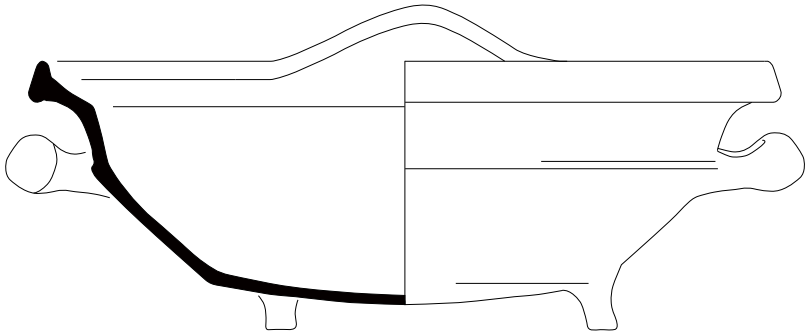

59

1a	EBF-500-C10
1b	werkput 5 (1500-1700)
2	r-tes-28
3	1600-1750
4a	40 / 14
4b	ronde test met platte zijde, knik in wand, uitstaande verdikte rand, op poten
5a	roodbakkend aardewerk
5b	in- en uitwendig loodglazuur op rand
5c	
6a	drie poten
6b	twee horizontale worstoren
6c	inwendig beroet
7	test
8	
9	Kleij 2008, 152.

60

1a	EBF-81-C01
1b	vlakvondst (1500-1550)
2	r-vst-1
3	1450-1550
4a	- / -
4b	ronde vuurstolp
5a	roodbakkend aardewerk
5b	
5c	
6a	
6b	
6c	ingekrast kruis
7	vuurstolp
8	
9	

61

1a	EBF-500-C11
1b	werkput 5 (1500-1700)
2	r-zal-3
3	1550-1650
4a	5,5 / 5,5
4b	zalfpot met buikknik en uitstaande rand, op standvlak
5a	roodbakkend aardewerk
5b	inwendig looggalzuur, uitwendig loodglazuurvlekken
5c	
6a	standvlak
6b	
6c	twee aanbaksels
7	zalfpot
8	
9	

62

1a	EBF-79A-C03
1b	waterput S35 (1675-1725)
2	w-gra-41
3	1650-1700
4a	12,5 / 12
4b	grape met afgeronde buikknik en kraagrand
5a	witbakkend aardewerk
5b	in- en uitwendig loodglazuur met koperoxide
5c	
6a	drie poten
6b	één toegeknepen oor
6c	schenklip
7	grape
8	
9	

63

1a	EBF-264-C13
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	w-gra-13
3	1525-1575
4a	13,5 / 14,5
4b	grape met afgeronde buikknik en rechte iets uitstaande rand
5a	witbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur, uitwendig loodglazuurvlekken
5c	
6a	drie poten
6b	één worstoor (ooraanzet onder rand)
6c	bodem licht beroet
7	grape
8	
9	

64

1a	EBF-196-C07
1b	asplek (1550-1625)
2	w-gra-16
3	1600-1650
4a	12 / 11
4b	grape met scherpe buikknik en uitgebogen rand met drie-hoekige lip
5a	witbakkend aardewerk
5b	in- en uitwendig loodglazuur met koperoxide
5c	
6a	drie poten
6b	één toegeknepen oor
6c	schenklip
7	grape
8	
9	

65

1a	EBF-222-C15
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	w-gra-6
3	1650-1750
4a	14 / 12
4b	grape met scherpe buikknik en kraagrand
5a	witbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur, uitwendig loodglazuur met koperoxide op rand en schouder
5c	
6a	drie poten
6b	één toegeknepen oor
6c	schenklip, bodem beroet
7	grape
8	
9	

66

1a	EBF-500-C13
1b	werkput 5 (1500-1700)
2	w-gra-38
3	1625-1725
4a	12 / 11
4b	grape met ronde buik, platte bodem en kraagrand
5a	witbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur, uitwendig loodglazuur met koperoxide
5c	
6a	drie poten
6b	één toegeknepen oor
6c	schenklip, doorboring in bodem
7	grape
8	Duitsland
9	

67

1a	EBF-175-C11
1b	waterput S50 (1675-1725)
2	w-gra-503
3	1650-1750
4a	8 / 6
4b	grape met steile wand en afgeronde kraagwand
5a	witbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur, uitwendig loodglazuur met koperoxide
5c	
6a	drie poten
6b	twee toegeknepen oren
6c	
7	grape, miniatuur
8	
9	

68

1a	EBF-500-C14
1b	werkput 5 (1500-1700)
2	w-gra-511
3	1600-1700
4a	11 / 9,5
4b	grape met scherpe buikknik en iets uitgebogen rand
5a	witbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur, uitwendig loodglazuurvlekken
5c	
6a	drie poten (ontbreken)
6b	één toegeknepen oor
6c	
7	grape
8	
9	

69

1a	EBF-117-C15
1b	mestput S41 (1450-1500)
2	w-kop-2
3	1475-1525
4a	13 / 7
4b	kop met knik bodem-wand en rechte rand, op standring
5a	witbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur
5c	
6a	geknepen standring
6b	één worstoor
6c	
7	kop
8	
9	

70

1a	EBF-222-C17
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	w-kop-3
3	1650-1750
4a	8,5 / 5,5
4b	kop met steile wand en iets uitgebogen onverdikte rand, op standvlak
5a	witbakkend aardewerk
5b	in- en uitwendig loodglazuur met koperoxide
5c	
6a	standvlak
6b	één toegeknepen oor
6c	
7	kop
8	
9	

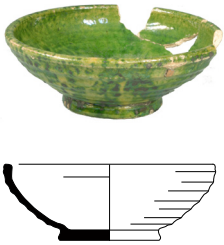

71	
1a	EBF-500-C16
1b	werkput 5 (1500-1700)
2	w-kop-14
3	1600-1700
4a	13,5 / 8
4b	kop met steile wand en iets uitgebogen rand, op standring
5a	witbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur met mangaanoxide, uitwendig loodglazuur met koperoxide
5c	
6a	standring
6b	één horizontaal oor, één verticaal oor (ontbreekt)
6c	
7	kop
8	
9	

72	
1a	EBF-175-C05
1b	waterput S50 (1675-1725)
2	w-kop-23
3	1650-1750
4a	10,5 / 7
4b	kop met steile wand en uitstaande rand, op standvlak
5a	witbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur met mangaanoxide, uitwendig loodglazuur met koperoxide
5c	
6a	standvlak
6b	één horizontaal oor (ontbreekt), één verticaal oor
6c	
7	kop
8	
9	

73	
1a	EBF-222-C20
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	w-kop-26
3	1600-1700
4a	11,5 / 4
4b	kop met iets naar binnen gebogen rand, op standvlak
5a	witbakkend aardewerk
5b	in- en uitwendig loodglazuur met koperoxide
5c	
6a	standvlak
6b	
6c	
7	kop
8	
9	

74

1a	EBF-175-C06
1b	waterput S50 (1675-1725)
2	w-kop-504
3	1650-1750
4a	11 / 8,5
4b	kop met steile, iets uitstaande rand, op standvlak
5a	witbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur met mangaanoxide, uitwendig loodglazuur met koperoxide
5c	
6a	standring
6b	één horizontaal oor (ontbreekt), één verticaal oor
6c	
7	kop
8	
9	

75

1a	EBF-196-C08
1b	asplek (1550-1625)
2	w-kop-506
3	1550-1650
4a	12 / 6,5
4b	kop met scherpe knik bodemwand en uitstaande rand met recht uiteinde, op standring
5a	witbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur met koperoxide (vlekkerig)
5c	
6a	standring
6b	één verticaal oor? (ontbreekt)
6c	
7	kop
8	
9	

76

1a	EBF-79A-C02
1b	waterput S35 (1675-1725)
2	w-pis-4
3	1675-1750
4a	20,5 / 13
4b	pispot met afgeronde buikknik, steile wand en uitstaande afgeplatte rand, op ziel
5a	witbakkend aardewerk
5b	inwendig loodglazuur, uitwendig loodglazuur met koperoxide
5c	
6a	ziel
6b	één toegeknepen oor
6c	
7	pispot
8	
9	

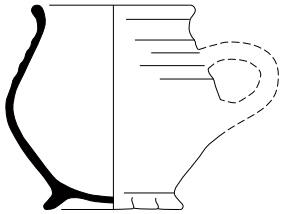

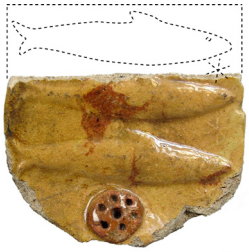

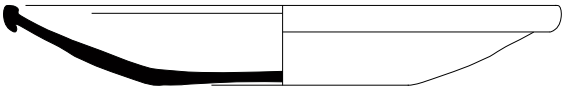

1 : 2

77

1a	EBF-264-C14
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	w-spb-509
3	1500-1575
4a	11,5 / 11
4b	schepbeker met afgeronde buikknik en iets uitstaande verdikte rand, op standring
5a	witbakkend aardewerk
5b	in- en uitwendig loodglazuur met koperoxide
5c	
6a	geknepen standring
6b	één verticaal oor? (ontbreekt)
6c	bodem beroet
7	schepbeker
8	
9	

78

1a	EBF-227-C01
1b	verdiepen vlak (400-1750)
2	w-
3	1600-1700
4a	6 / -
4b	plat voorwerp, wapenschild witbakkend aardewerk
5a	loodglazuur op bovenzijde
5b	wapen van Enkhuizen (drie
5c	haringen en sterren) en ornament van rood aardewerk
6a	
6b	
6c	wapenschild?
7	Enkhuizen
8	
9	

79

1a	EBF-196-C01
1b	asplek (1550-1625)
2	wa-bor-1
3	1602-1610
4a	29,5 / 4
4b	bord met verdikte rand, op standvlak
5a	roodbakkend aardewerk (Werra)
5b	inwendig loodglazuur
5c	zon op spiegel, ornamentband en cirkels op vlag
6a	standvlak
6b	
6c	misbaksel: glazuur mat
7	bord
8	Enkhuizen
9	Bruijn 1979, 224-225.

1 : 2

1 : 2

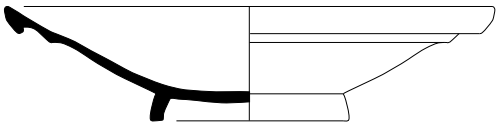

80

1a	EBF-009-C01
1b	verdiepen vlak (1400-1750)
2	wa-bor-
3	1589
4a	- / -
4b	
5a	roodbakkend aardewerk (Werra)
5b	inwendig loodglazuur
5c	decoratie in slib: Adam en Eva met boom en slang (zondeval), jaartal (..89)
6a	standvlak
6b	
6c	
7	bord
8	Werra-gebied
9	

81

1a	EBF-222-C21
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	wa-bor-
3	1602-1610
4a	- / -
4b	
5a	roodbakkend aardewerk (Werra)
5b	ongeglazuurd (halffabricaat)
5c	decoratie in slib: haas en sierrand
6a	standvlak
6b	
6c	
7	bord
8	Enkhuizen
9	Bruijn 1979, 252-253.

82

1a	EBF-198-C03
1b	kuil S57 (1675-1700)
2	dw-bor-1
3	1650-1700
4a	26 / 6
4b	diep bord met verdikte rand, op standring
5a	roodbakkend aardewerk (Duitsland-west)
5b	inwendig loodglazuur, vlekken loodglazuur met koperoxide
5c	decoratie ingekrast in slib: cirkels en florale motieven
6a	standring
6b	
6c	
7	bord
8	Ochtrup
9	

83

1a EBF-79A-05
1b waterput S35 (1675-1725)
2 m-bor-1
3 1650-1750
4a 37 / 7,5
4b diep bord met knik spiegel-vlag en iets uitgebogen rand, op standring
5a Nederlandse majolica
5b bovenzijde: tinglazuur, onderzijde: loodglazuur
5c blauwe beschildering; spiegel: Maria met kind in landschap, vlag: sierrand met krullen
6a standring
6b
6c
7 bord
8 Friesland?

84

1a EBF-196-C09
1b asplek (1550-1625)
2 m-bor-5
3 1580-1630
4a 23 / 3,5
4b bord met vloeiende overgang spiegel-vlag en iets uitgebogen rand, op standring
5a Nederlandse majolica
5b bovenzijde: tinglazuur, onderzijde: loodglazuur
5c niet-gedecoreerd
6a standring
6b
6c
7 bord
8 Enkhuizen?
9

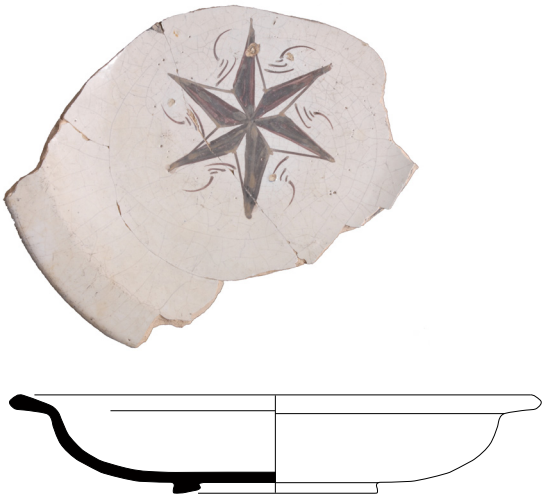

85

1a	EBF-222-C22
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	m-bor-12
3	1675-1750
4a	29 / 5,5
4b	diep bord met uitgebogen vlag, op standring
5a	Nederlandse majolica
5b	bovenzijde: tinglazuur, onderzijde: loodglazuur
5c	paarse beschildering; spiegel: zespuntige ster
6a	standring
6b	
6c	
7	bord
8	Friesland?
9	

86

1a	EBF-500-C18
1b	werkput 5 (1500-1700)
2	m-kom-6
3	1650-1700
4a	25,5 / 8
4b	kom met uitgebogen rand, op standring
5a	Nederlandse majolica
5b	inwendig: tinglazuur, uitwendig: loodglazuur
5c	blauwe beschildering; inwendig: bloemen
6a	standring
6b	
6c	
7	bord
8	Friesland?
9	

87

1a	EBF-222-C23
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	f-bor-2
3	1650-1675
4a	21,5 / 3
4b	bord met knik spiegel-vlag, op standvlak
5a	Nederlandse faience
5b	tinglazuur
5c	blauwe beschildering; spiegel: gedekte tafel
6a	standvlak
6b	
6c	
7	bord
8	
9	

88

1a	EBF-222-C24
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	f-bor-2
3	1650-1675
4a	21 / 1,5
4b	bord met knik spiegel-vlag, op standvlak
5a	Nederlandse faience
5b	tinglazuur
5c	blauwe beschildering; spiegel: landschap met huis
6a	standvlak
6b	
6c	
7	bord
8	
9	

89

1a	EBF-222-C25
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	f-bor-2
3	1650-1675
4a	20,5 / 2,5
4b	bord met knik spiegel-vlag, op standvlak
5a	Nederlandse faience
5b	tinglazuur
5c	blauwe beschildering; spiegel: bijbelscene met Esau en Jacob
6a	standvlak
6b	
6c	
7	bord
8	
9	Carmiggelt 1991, 39; Scholten 1993, 182-183.

90

1a	EBF-222-C26
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	f-bor-2
3	1650-1725
4a	22 / 2,5
4b	bord met knik spiegel-vlag, op standvlak
5a	Nederlandse faience
5b	tinglazuur
5c	blauwe beschildering; spiegel: florale band met spreuk ‘oude liens raet’
6a	standvlak
6b	
6c	
7	bord
8	
9	

91

1a	EBF-222-C27
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	f-bor-2
3	1695
4a	21.5 / 3
4b	bord met knik spiegel-vlag, op standvlak
5a	Nederlandse faience
5b	tinglazuur
5c	blauwe beschildering; spiegel: tekst ‘1695 den 7 ianuari is gestorven koningin maeria’
6a	standvlak
6b	
6c	
7	bord
8	
9	

92

1a	EBF-222-C28
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	f-bor-2
3	1640-1725
4a	21,5 / 3
4b	bord met knik spiegel-vlag, op standvlak
5a	Nederlandse faience
5b	tinglazuur
5c	geheel wit
6a	standvlak
6b	
6c	
7	bord
8	
9	

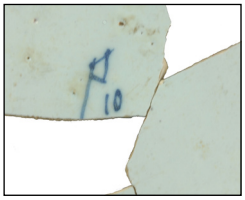

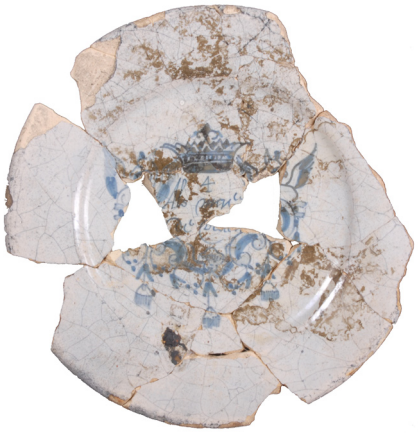

93

1a	EBF-227-C02
1b	verdiepen vlak (1400-1750)
2	f-bor-2
3	1725-1800
4a	22,5 / 3
4b	bord met knik spiegel-vlag, op standvlak
5a	Nederlandse faience
5b	tinglazuur
5c	spiegel: Chinees landschap, vlag: gestileerde planten, rand: zeemleer
6a	standvlak
6b	
6c	merk op onderkant: bijl en nummer 10
7	bord
8	Delft (Porceleine Bijl)
9	

94

1a	EBF-500-C20
1b	werkput 5 (1500-1700)
2	f-bor-2
3	1650-1725
4a	21 / 2,5
4b	bord met knik spiegel-vlag, op standvlak
5a	Nederlandse faience
5b	tinglazuur
5c	blauwe beschildering; spiegel: sierrand met grotesken, spreuk ‘4 Als men (?)… de b(?)’
6a	standvlak
6b	
6c	
7	bord
8	
9	Hupperetz 1993, 80-81.

95

1a	EBF-500-C21
1b	werkput 5 (1500-1700)
2	f-bor-2
3	1625-1700
4a	21 / 2,5
4b	bord met knik spiegel-vlag, op standvlak
5a	Nederlandse faience
5b	tinglazuur
5c	blauwe beschildering; spiegel: personen in landschap (bijbel-scene)
6a	standvlak
6b	
6c	
7	bord
8	
9	Clevis/Kottman 1989, 118.

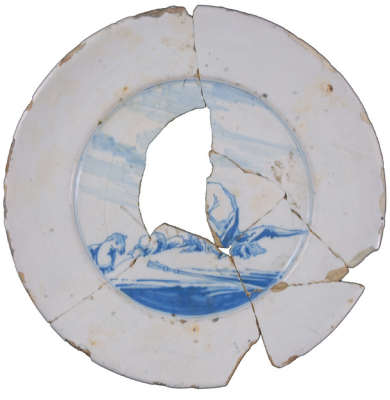

96

1a	EBF-500-C22
1b	werkput 5 (1500-1700)
2	f-bor-2
3	1625-1700
4a	21 / 2
4b	bord met knik spiegel-vlag, op standvlak
5a	Nederlandse faience
5b	tinglazuur
5c	blauwe beschildering; spiegel: herder met schapen (pastorale scene)
6a	standvlak
6b	
6c	
7	bord
8	
9	

97

1a	EBF-175-C01
1b	waterput S50 (1675-1725)
2	f-bor-8
3	1675-1750
4a	11 / 3
4b	bord met rechte rand, op standring
5a	Nederlandse faience
5b	tinglazuur
5c	polychrome beschildering; man en hert in landschap
6a	standring
6b	
6c	
7	bord, schotel
8	
9	Jacobs *et al*. 2002, 125.

98

1a	EBF-500-C19
1b	werkput 5 (1500-1700)
2	f-bor-8
3	1625-1700
4a	21 / 4
4b	bord met rechte rand, op standring
5a	Nederlandse faience
5b	tinglazuur
5c	blauwe beschildering; voorzijde: bloemenvaas
6a	standring
6b	
6c	merk op onderkant (monogram)
7	bord
8	
9	

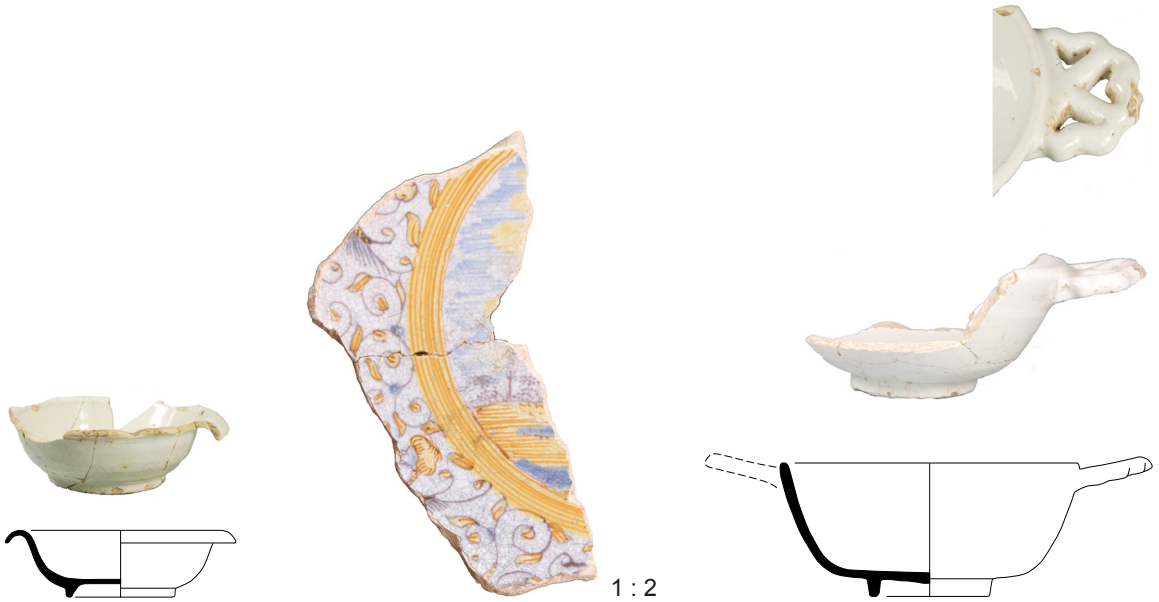

99

1a	EBF-222-C32
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	f-bor-11
3	1675-1750
4a	12 / 3,5
4b	kop met sterk uitgebogen rand, op standring
5a	Nederlandse faience
5b	tinglazuur
5c	geheel wit
6a	standring
6b	
6c	
7	kop
8	
9	

100

1a	EBF-79A-C14
1b	waterput S35 (1675-1725)
2	f-bor-
3	1640-1660
4a	- / -
4b	
5a	Nederlandse faience
5b	tinglazuur
5c	polychrome beschildering; spiegel: putto (?) in landschap, vlag: groteskendecor
6a	standring
6b	
6c	
7	bord
8	Haarlem (Verstraeten)?
9	Baart 2008, 83.

101

1a	EBF-195-C02
1b	verdiepen vlak (1450-1800)
2	f-kom-10
3	1650-1700
4a	15 / 7
4b	kom met rechte wand, op standring
5a	Nederlandse faience
5b	tinglazuur
5c	geheel wit
6a	standring
6b	twee vormoren (één ontbreekt)
6c	
7	kom
8	Baart *et al*. 1990, 31-32.
9	

102

1a EBF-222-C31
1b waterput S66 (1675-1725)
2 f-kop-1
3 1675-1750
4a 6,5 / 4
4b kop met iets uitgebogen rand, op standring
5a Nederlandse faience
5b tinglazuur
5c polychrome beschildering; uitwendig: man en hert in landschap
6a standring
6b
6c
7 kop
8
9 Jacobs *et al*. 2002, 125.

103

1a EBF-198-C04
1b kuil S57 (1675-1700)
2 f-mos-1
3 1650-1700
4a 8 / 10
4b mosterpot met naar binnen gebogen rand, op voet
5a Nederlandse faience
5b tinglazuur
5c geheel wit
6a voet
6b één oor (ontbreekt)
6c
7 mosterdpot
8
9 Baart *et al*. 1990; 12, 35.

104

1a EBF-222-C33
1b waterput S66 (1675-1725)
2 f-plo-3
3 1650-1700
4a 16 / 3
4b plooischotel met platte spiegel, knik spiegel-vlag en geplooide vlag (8 knorren), op standring
5a Nederlandse faience
5b tinglazuur
5c geheel wit
6a standring
6b
6c
7 plooischotel
8
9 Baart *et al*. 1990; 9, 11, 26-27.

1 : 2

105

1a	EBF-222-C41
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	f-plo-507
3	1640-1660
4a	27 / 5
4b	plooischotel met bolle spiegel en vlag met dubbele rij plooien, op hoge standring
5a	Nederlandse faience
5b	tinglazuur
5c	polychrome beschildering; spiegel: putto in landschap, vlag: groteskendecor
6a	hoge standring
6b	
6c	
7	plooischotel
8	Haarlem (Verstraeten)?
9	Baart 2008, cat.nr. 17.

106

1a	EBF-222-C34
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	i-bor-1
3	1600-1625
4a	21,5 / 2,5
4b	bord met naar buiten geknikte vlag, op standring
5a	Italiaanse faience
5b	tinglazuur
5c	polychrome beschildering (compendiario); spiegel: bloem, vlag: aigretterand (nr. 14)
6a	standring
6b	
6c	
7	bord
8	Italië
9	Jaspers 2007/1, 217

107

1a	EBF-195-C03
1b	verdiepen vlak (1450-1800)
2	i-bor-
3	1475-1500
4a	- / -
4b	
5a	Italiaanse faience
5b	tinglazuur
5c	polychrome beschildering; spiegel: landschap met dier?, vlag: cirkels
6a	
6b	
6c	
7	bord
8	Italië (Montelupo)
9	Berti 1997, 246.

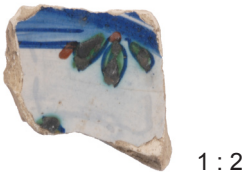

1 : 2

1 : 2

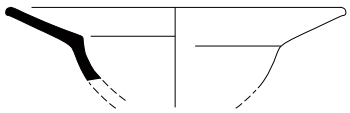

1 : 2

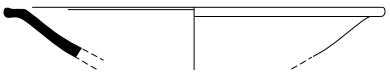

108

1a	EBF-264-C19
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	i-bor-
3	1475-1500
4a	- / -
4b	
5a	Italiaanse faience
5b	tinglazuur
5c	polychrome beschildering; spiegel: landschap met dier?, vlag: cirkels
6a	
6b	
6c	
7	bord
8	Italië (Montelupo)
9	Berti 1997, 246.

109

1a	EBF-264-C20
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	i-bor-
3	1500-1550
4a	18 / -
4b	diep bord met scherpe knik spiegel-vlag
5a	Italiaanse faience
5b	tinglazuur
5c	polychrome beschildering: cirkels en krulmotief (sgraffito)
6a	
6b	
6c	
7	bord
8	Italië (Montelupo)
9	

110

1a	EBF-264-C21
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	i-bor-
3	1500-1525
4a	20 / -
4b	bord zonder vlag met uitgebogen rand met lip
5a	Italiaanse faience
5b	tinglazuur
5c	polychrome beschildering: cirkels en boogjes (sgraffito)
6a	
6b	
6c	
7	bord
8	Italië (Montelupo)
9	Berti 1986, 113.

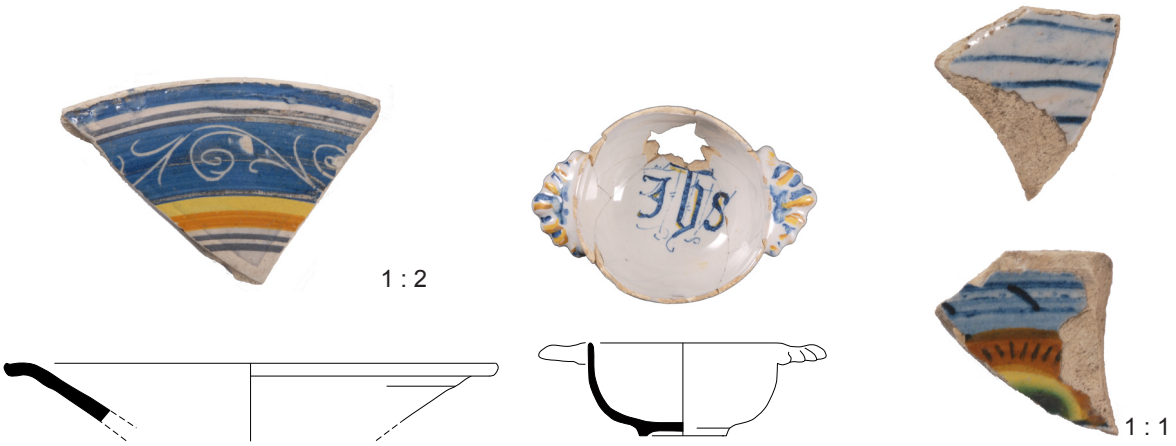

111

1a	EBF-264-C22
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	i-bor-
3	1500-1550
4a	26 / -
4b	bord zonder vlag met uitgebogen rand met lip
5a	Italiaanse faience
5b	tinglazuur
5c	polychrome beschildering: cirkels en krulmotief (sgraffito)
6a	
6b	
6c	
7	bord
8	Italië (Montelupo)
9	

112

1a	EBF-199-C02
1b	kuil S58 (1700-1800)
2	i-kom-5
3	1575-1625
4a	10 / 5
4b	kom met rechte rand, op standring
5a	Italiaanse faience
5b	tinglazuur
5c	polychrome beschildering (compendiario); IHS-monogram op bodem, strepen op oren
6a	standring
6b	twee schelporen
6c	doorboorde standring
7	kom
8	Italië
9	

113

1a	EBF-264-C23
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	i-kom-?
3	1480-1520
4a	- / -
4b	
5a	Italiaanse faience
5b	tinglazuur
5c	polychrome beschildering; pauwenoogdecoratie en blauwe strepen
6a	
6b	
6c	
7	kom?
8	Italië (Montelupo)
9	Berti 1997, 245.

1 : 2

114

1a EBF-79A-C15
1b waterput S35 (1675-1725)
2 i-plo-3
3 1575-1625
4a - / -
4b komvormige plooischotel met bolle spiegel en dubbele rij plooien, op hoge standring
5a Italiaanse faience
5b tinglazuur
5c polychrome beschildering (compendiario); spiegel: putto, vlag: aigretterand (nr. 12)
6a standring
6b
6c
7 plooischotel
8 Italië
9

115

1a EBF-500-C24
1b werkput 5 (1500-1700)
2 i-plo-
3 1575-1625
4a - / -
4b
5a Italiaanse faience
5b tinglazuur
5c polychrome beschildering (compendiario); spiegel: putto, vlag: aigretterand
6a hoge standring
6b
6c
7 plooischotel
8 Italië
9

116

1b EBF-178-C01
2 verdiepen vlak (1350-1500)
3 sp-bor-
4a 1475-1525
4b - / -
5a Spaanse majolica (goudluster)
5b tinglazuur
5c goudluster; voorzijde: ‘dot-and-stalk’-motief, achterzijde: concentrische cirkels
6a
6b
6c
7 bord
8 Spanje (Valencia)
9 Ray 2000, 91; Mars 1987, 39.

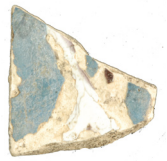

1 : 2

1 : 2

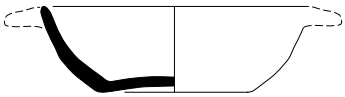

117

1a	EBF-179-C03
1b	afvalkuil S53 (1500-1550)
2	sp-bor-
3	1500-1550
4a	- / -
4b	
5a	Spaanse majolica (cuerda seca)
5b	tinglazuur
5c	cuerda seca-decoratie in blauw en wit
6a	
6b	
6c	
7	bord
8	Spanje (Sevilla)
9	Bartels 1995, 17-18; Hurst et al. 1986, 60-62; Ray 2000, 35-36.

118

1a	EBF-180-C14
1b	beerput S54 (1500-1550)
2	sp-bor-
3	1475-1550
4a	- / -
4b	
5a	Spaanse majolica (goudluster)
5b	tinglazuur
5c	goudluster: motief onduidelijk
6a	
6b	
6c	
7	bord
8	Spanje (Valencia)
9	

119

1a	EBF-264-C15
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	sp-kom-1
3	1475-1525
4a	14 / 5
4b	kom met rechte rand, op standvlak
5a	Spaanse majolica (goudluster)
5b	tinglazuur
5c	goudluster en kobalt; inwendig: gestileerde Arabische letters en blauwe band, uitwendig: concentrische cirkels
6a	concaaf standvlak
6b	twee grepen (ontbreken)?
6c	
7	kom
8	Spanje (Valencia?)
9	Mars 1987, cat.nr 35, 36, 55.

120

1a	EBF-264-C16
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	sp-kom-510
3	1500-1550
4a	17 / 8
4b	kom met knik in wand, op hoge standring
5a	Spaanse majolica (goudluster)
5b	tinglazuur
5c	goudluster; inwendig: gestileerde levensboom, spiralen, uitwendig: spiralen, medaillons, zigzaglijnen
6a	hoge standring
6b	vier oren (twee ontbreken)
6c	
7	kom
8	Spanje (Manises?)
9	Ray 2000, 100.

121

1a	EBF-199-C01
1b	kuil S58 (1700-1800)
2	po-bor-3
3	1625-1650
4a	21,5 / 3
4b	bord met naar buiten geknikte vlag, op standring
5a	Portugese faience
5b	tinglazuur
5c	blauwe beschildering; spiegel: haas in landschap, vlag: Wanli-rand, achterzijde: bogen, stippen en lijnen
6a	standring
6b	
6c	
7	bord
8	Portugal
9	Calado/Baart 1987, cat. nr. 33.

122

1a	EBF-222-C36
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	po-bor-3
3	1650-1700
4a	15 / 2,5
4b	bord met naar buiten geknikte vlag, op standring
5a	Portugese faience
5b	tinglazuur
5c	blauwe beschildering; spiegel: hart met pijlen, vlag: kantrand
6a	standring
6b	
6c	proenafdrukken op voor- en achterzijde, gat in standring
7	bord
8	Portugal
9	Nobre Pais/Monteiro 2003, 98-99.

1 : 2

123

1a	EBF-264-C17
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	po-kom-2
3	1625-1650
4a	11,5 / 7
4b	kom met iets uitgebogen rand, op standring
5a	Portugese faience
5b	tinglazuur
5c	blauwe beschildering; uitwendig: Wanli-decor, inwendig: bogen onder rand
6a	standring (ontbreekt)
6b	
6c	
7	kom
8	Portugal
9	De Boer 2006, cat. nr. 31. Calado/Baart 1987, cat. nr. 18.

124

1a	EBF-222-C35
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	fr-plo-1
3	1625-1650
4a	29 / 6,5
4b	plooschotel met uitgebogen vlag en geplooide wand (28 knorren), op hoge standring
5a	Franse faience
5b	tinglazuur
5c	geheel wit
6a	hoge standring
6b	
6c	
7	plooischotel
8	Frankrijk (Rouen of Nevers)?
9	Jaspers 2007/1, 238; Jaspers 2007/2.

125

1a	EBF-195-C01
1b	verdiepen vlak (1450-1800)
2	fr-?
3	1750-1800?
4a	- / -
4b	
5a	Franse faience
5b	tinglazuur
5c	polychome beschildering; bovenzijde: bladmotief
6a	
6b	
6c	
7	
8	Frankrijk?
9	

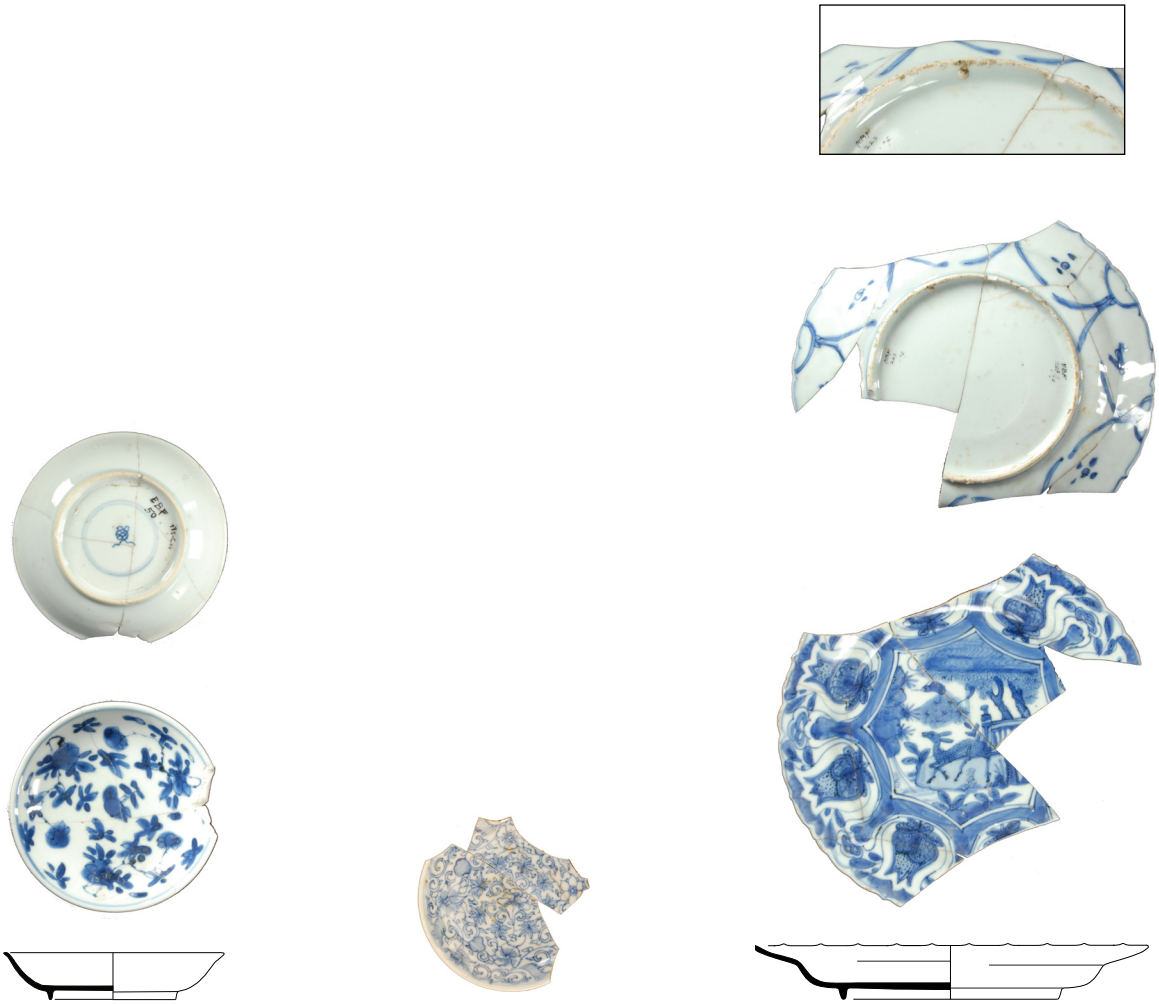

126

1a	EBF-175-C04
1b	waterput S50 (1675-1725)
2	p-bor-1
3	1680-1720
4a	11,5 / 2,5
4b	bord met iets uitgebogen rand, op standring
5a	porselein
5b	veldspaatglazuur
5c	blauwe beschildering; inwendig: florale motieven
6a	standring
6b	
6c	bloem en cirkels op onderkant
7	bord, schotel
8	China (Kangxi-periode)
9	

127

1a	EBF-222-C37
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	p-bor-1
3	1680-1720
4a	10 / 1,5
4b	bord met iets uitgebogen rand, op standring
5a	porselein
5b	veldspaatglazuur
5c	blauwe beschildering; inwendig: florale motieven
6a	standring
6b	
6c	
7	bord, schotel
8	China (Kangxi-periode)
9	

128

1a	EBF-228-C05
1b	kuil S67 (1725-1775)
2	p-bor-4
3	1585-1610
4a	21 / 3
4b	bord met naar buiten geknikte vlag, op standring
5a	porselein (kraakporselein)
5b	veldspaatglazuur
5c	blauwe beschildering; spiegel: hert in landschap, vlag: granaatappels, achtezijde: bogen en stippen
6a	standring
6b	
6c	doorboorde standring
7	bord
8	China (Wanli-periode)
9	Rinaldi 1989, 82.

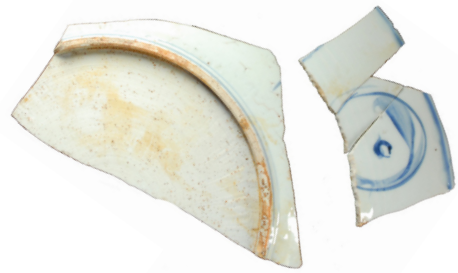

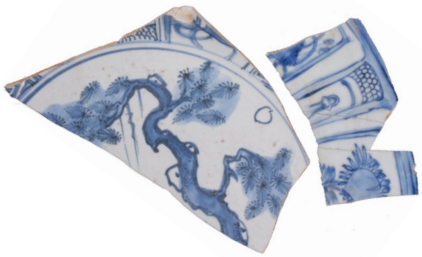

129

1a EBF-228-C06
1b kuil S67 (1725-1775)
2 p-bor-8
3 1730-1760
4a 15,5 / 2,5
4b bord met naar buiten geknikte vlag, op standring
5a porselein
5b veldspaatglazuur
5c blauwe beschildering; spiegel: fazant in landschap, vlag: florale motieven en pauwen, achterzijde: cirkels en symbool
6a standring
6b
6c
7 bord
8 China (Qianlong-periode)
9

130

1a EBF-175-C15
1b waterput S50 (1675-1725)
2 p-bor-
3 1585-1610
4a - / -
4b
5a porselein (kraakporselein)
5b veldspaatglazuur
5c blauwe beschildering; spiegel: hert in landschap
6a standring
6b
6c
7 bord
8 China (Wanli-periode)
9 Rinaldi 1989, 82.

131

1a EBF-222-C38
1b waterput S66 (1675-1725)
2 p-bor-
3 1600-1650
4a - / -
4b
5a porselein
5b veldspaatglazuur
5c blauwe beschildering; spiegel: landschap met boom, vlag: Wanli-rand
6a standring
6b
6c ‘spur marks’ binnen standring
7 bord
8 China
9

132

1a	EBF-79A-C16
1b	waterput S35 (1675-1725)
2	p-kom-6
3	1625-1645
4a	14 / 5
4b	kom met naar buiten geknikte rand, op standring
5a	porselein (kraakporselein)
5b	veldspaatglazuur
5c	blauwe beschildering; inwendig: landschap en Wanli-decor met panelen, uitwendig: cirkels en strepen
6a	standring
6b	
6c	
7	kom, klapmuts
8	China (Wanli-periode)
9	Rinaldi 1989, 127-128.

133

1a	EBF-227-C04
1b	verdiepen vlak (1400-1750)
2	p-kom-6
3	1600-1610
4a	- / -
4b	kom met naar buiten geknikte rand, op standring
5a	porselein (kraakporselein)
5b	veldspaatglazuur
5c	blauwe beschildering; inwendig: bloemen, perziken in panelen, uitwendig: bloemen en panelen
6a	standring
6b	
6c	
7	kom, klapmuts
8	China (Wanli-periode)
9	Rinaldi 1989, 124-125.

134

1a	EBF-228-C08
1b	kuil S67 (1725-1775)
2	p-kom-6
3	1605-1620
4a	- / -
4b	kom met naar buiten geknikte rand, op standring
5a	porselein (kraakporselein)
5b	veldspaatglazuur
5c	blauwe beschildering; inwendig: linten en perziken in panelen, uitwendig: bloemen en panelen
6a	standring
6b	
6c	
7	kom, klapmuts
8	China (Wanli-periode)
9	Rinaldi 1989, 131-132.

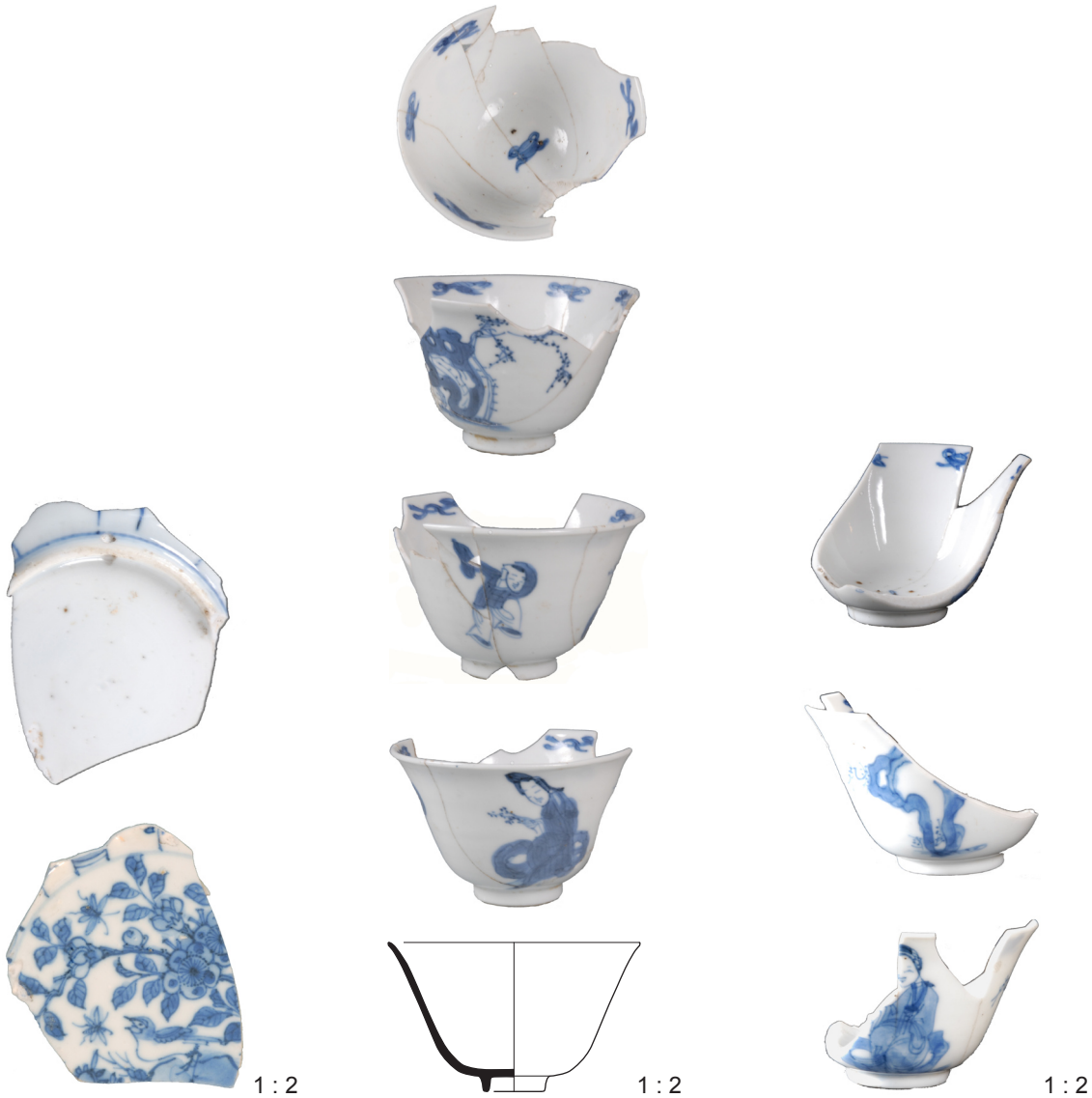

1 : 2 1 : 2 1 : 2

135

1a	EBF-500-C26
1b	werkput 5 (1500-1700)
2	p-kom-
3	1585-1650
4a	- / -
4b	
5a	porselein (kraakporselein)
5b	veldspaatglazuur
5c	blauwe beschildering; inwendig: vogel in landschap, uitwendig: panelen
6a	standring
6b	
6c	doorboorde standring
7	kom
8	China (Wanli-periode)
9	

136

1a	EBF-79A-C17
1b	waterput S35 (1675-1725)
2	p-kop-1
3	1680-1720
4a	7 / 4
4b	kop met uitgebogen rand, op standring
5a	porselein
5b	veldspaatglazuur
5c	blauwe beschildering; inwendig: strikken, uitwendig: Lange Lijs, zotje en boom
6a	standring
6b	
6c	
7	kop
8	China (Kangxi-periode)
9	

137

1a	EBF-175-C02
1b	waterput S50 (1675-1725)
2	p-kop-1
3	1680-1720
4a	7 / 4
4b	kop met uitgebogen rand, op standring
5a	porselein
5b	veldspaatglazuur
5c	blauwe beschildering; inwendig: strikken, uitwendig: Lange Lijs, zotje en boom
6a	standring
6b	
6c	
7	kop
8	China (Kangxi-periode)
9	

1 : 2

1 : 2

1 : 2

138

1a	EBF-175-C03
1b	waterput S50 (1675-1725)
2	p-kop-1
3	1680-1720
4a	7 / 4
4b	kop met uitgebogen rand, op standring
5a	porselein
5b	veldspaatglazuur
5c	blauwe beschildering; inwendig: strikken, uitwendig: Lange Lijs, zotje en boom
6a	standring
6b	
6c	
7	kop
8	China (Kangxi-periode)
9	

139

1a	EBF-222-C39
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	p-kop-1
3	1680-1720
4a	9 / 4,5
4b	kop met uitgebogen rand, op standring
5a	porselein
5b	veldspaatglazuur
5c	blauwe beschildering; inwendig: bloem, uitwendig: bloemen in panelen
6a	standring
6b	
6c	
7	kop
8	China (Kangxi-periode)
9	

140

1a	EBF-228-C09
1b	kuil S67 (1725-1775)
2	p-kop-1
3	1680-1720
4a	5 / 3
4b	kop met uitgebogen rand, op standring
5a	porselein
5b	veldspaatglazuur
5c	blauwe beschildering; inwendig: sierrand, uitwendig: florale motieven
6a	standring
6b	
6c	
7	kop, miniatuur
8	China (Kangxi-periode)
9	

141

1a	EBF-175-C07
1b	waterput S50 (1675-1725)
2	p-kop-1
3	1680-1720
4a	7 / 4
4b	kop met rechte rand, op standring
5a	porselein (eierschaalporselein)
5b	veldspaatglazuur
5c	blauwe beschildering; uitwendig: vissers in landschap
6a	standring
6b	
6c	
7	kop
8	China (Kangxi-periode)
9	

142

1a	EBF-500-C25
1b	werkput 5 (1500-1700)
2	p-kop-13
3	1595-1615
4a	12 / 6
4b	kop met rechte wand en knik op overgang wand-rand
5a	porselein (kraakporselein)
5b	veldspaatglazuur
5c	blauwe beschildering; inwendig: vogel in landschap, uitwendig: panelen
6a	standring
6b	
6c	
7	kop, kraaikop
8	China (Wanli-periode)
9	Rinaldi 1989, 154-156; Van der Pijl-Ketel 1982, 120.

143

1a	EBF-228-C11
1b	kuil S67 (1725-1775)
2	iw-bor-3
3	1775-1850
4a	10,5 / 3
4b	bord met rechte rand, op standring
5a	industrieel wit
5b	loodglazuur
5c	geheel wit
6a	standring
6b	
6c	
7	bord, schotel
8	
9	

1 : 2

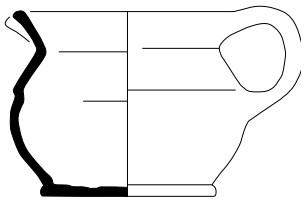

144

1a	EBF-261-C01
1b	kuil (1400-1550)
2	te-bee-
3	1400-1550
4a	5 / -
4b	middenstuk beeld van figuur
5a	terracotta
5b	
5c	figuur in gewaad (heilige, Maria met kind?)
6a	
6b	
6c	uitwendig beroet
7	beeld
8	
9	

145

1a	EBF-264-C18
1b	beerput S87 (1500-1550)
2	??-kan-
3	1500-1550?
4a	12 / 9,5
4b	kan met geul op buik, knik buik-rand en uitgebogen rand, op standvoet
5a	onbekend baksel (witbakkend, hard gebakken)
5b	inwendig loodglazuur, uitwendig met mangaanxide
5c	
6a	standvoet
6b	lintoor
6c	schenklip
7	kan
8	Engeland, Noord-Frankrijk?
9	

146

1a	EBF-222-G01
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	gl-bek-34
3	1625-1700
4a	8,5 / 20
4b	cillindrische beker met passen, opgestoken bodem en rechte lip, op voetring
5a	glas
5b	lichtgroen
5c	5 horizontale geribde glas-draden
6a	opgestoken bodem met pon-tilmerk, gladde voetring
6b	
6c	
7	beker, pasglas
8	Nederlanden?
9	

147

1a	EBF-222-G02
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	gl-bek-36
3	1600-1700
4a	6,5 / 20,5
4b	cillindrische kometenbeker met opgestoken bodem en rechte lip, op voetring
5a	glas
5b	kleurloos
5c	horizontale geribde glasdraad en 3 blauwe kometen
6a	opgestoken bodem met pon-tilmerk, geribde voetring
6b	
6c	
7	beker, kometerbeker
8	Nederlanden?
9	

148

1a	EBF-222-G03
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	gl-bek-38
3	1650-1700
4a	8,5 / 16
4b	cillindrische beker met netwerkversiering, opgestoken bodem en rechte lip, op poten
5a	glas
5b	kleurloos
5c	netwerkversiering
6a	opgestoken bodem met pontilmerk, 3 glasschijven als poten
6b	
6c	
7	beker, netwerkbeker
8	Nederlanden?
9	

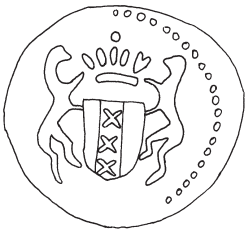

1 : 1

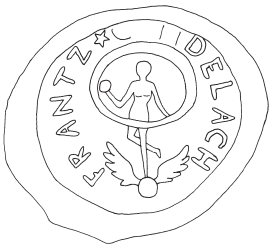

1 : 1

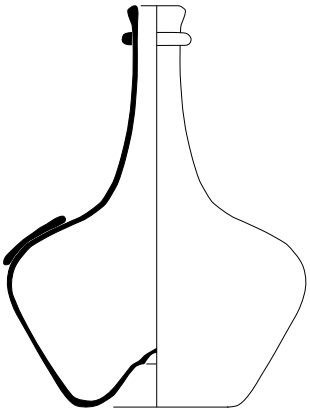

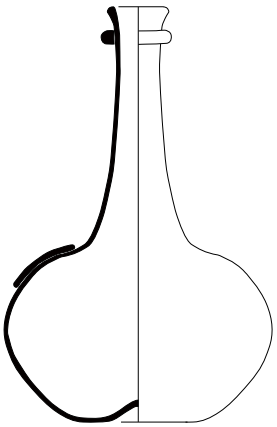

149

1a EBF-222-G04
1b waterput S66 (1675-1725)
2 gl-fle-5
3 1650-1700
4a 15,5 / 21,5
4b fles met bol lichaam, iets verdikte rand en opgestoken bodem
5a glas
5b groen
5c
6a opgestoken bodem met pontilmerk
6b
6c zegel: wapen van Amsterdam tussen 2 leeuwen
7 fles, wijnfles
8 Duitsland?
9

150

1a EBF-222-G05
1b waterput S66 (1675-1725)
2 gl-fle-?
3 1650-1700
4a 13,5 / 21,5
4b fles met bol lichaam, iets verdikte rand en opgestoken bodem
5a glas
5b groen
5c
6a opgestoken bodem met pontilmerk
6b
6c zegel: Fortuna, randschrift: FRANTZ GONDELACH
7 fles, wijnfles
8 Duitsland, Sleeswijk-Holstein
9 Henkes/Stam 1990, 234-235.

151

1a	EBF-222-G07
1b	waterput S66 (1675-1725)
2	gl-fle-?
3	1600-1700
4a	11 / 12,5
4b	fles met bol lichaam, oor en opgestoken bodem
5a	glas
5b	groen
5c	
6a	opgestoken bodem met pontilmerk
6b	oor
6c	
7	fles, wijnfles
8	Duitsland?
9	

152

1a	EBF-600-G01
1b	losse vondsten
2	gl-kel-17
3	1750-1850
4a	4,5 / 9
4b	kelkglas met cilindrische kelk
5a	glas
5b	kleurloos
5c	
6a	voet
6b	
6c	
7	kelkglas
8	
9	

Bijlagen

Bijlage 1: Keramiek

Vondstnr	Complex	Compl.dat.	Materiaal	C	Vorm	Typenr	Rand	Overig	Tot.	MAE	Objectdat.	Opmerkingen
V000	Aan oppervlak	1450-1700	steengoed 1		kan		0	2	2	1	1400-1500	asglazuur, 1 met applique met figuur (half afgebroken)
			steengoed 2		indet		0	3	3	1		1 bodem met standvoet, 1 met standring
			grijs aardewerk		indet		0	1	1	1		bodem met standlobben
			rood aardewerk		bakpan		1	2	3	1		
					bord		2	2	4			1 met slibboogjes, 1 Nederrijns, 1 met NH-slib
					kop	r-kop-4	2	0	2	2		ringeloorversiering
					indet		2	8	10	2		
			wit aardewerk		indet		1	1	2	1		
			majolica		bord		2	2	4	2		3 met blauwe beschildering, 1 polychroom met granaatappel
			porselein		bord		1	1	2	1		
V001	Insteek muur S1	1450-1550	rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	1	0	1	1	1375-1550	
							2	0	2	2	1700-1800	ruis
					bord		1	0	1	1	1700-1800	Nederrijns, ruis
					grape		2	0	2	2	1450-1600	
					test		0	1	1	1	1450-1550	
					indet		0	38	38	0	1500-1600	7 poten
			wit aardewerk		grape		0	1	1	1	1450-1600	binnenzijde groen glazuur
V002	Rond muur S2	1500-1600	rood aardewerk		indet		1	3	4	1	1500-1600	1 poot
V003	Uit vlak	1550-1850	steengoed 2		kan		0	1	1	1	1500-1600	
					fles		0	1	1	1	1650-1750	mineraalwaterkruik
							0	3	3	0	1500-1700	
			rood aardewerk		bakpan		3	4	7	3	1550-1700	
					bord	r-bor-1	2	0	2	2	1475-1550	
						r-bor-6	1	0	1	1	1550-1650	geel glazuur op spiegel met groene spikkels
							1	0	1	1		
					gatenpot		1	0	1	1	1500-1600	
					grape	r-gra-51	1	0	1	1	1750-1800	
							4	0	4	4	1600-1800	
					kom	r-kom-1	1	0	1	1	1675-1800	ringeloorversiering
					kop		2	0	2	2	1600-1700	
					pispot		2	0	2	2	1550-1650	
					indet		2	22	24	2	1500-1800	
			wit aardewerk		indet		1	2	3	1		
			faience		bord		2	0	2	2	1600-1750	
			industieel wit		pispot		0	4	4	1	1800-1900	
			pijpaarde		pijp		1	0	1	1	1730-1764	pijpenkop type 3, merk nr. 284 (3 degens)
					pijp		0	6	6	0		steelfragmenten
V004	Langs muur S3	1500-1600	rood aardewerk		bakpan		0	1	1	1		
					bord	r-bor-1	1	0	1	1	1550-1650	
						r-bor-6	2	0	2	2	1475-1550	1 met slibversiering
					grape		2	0	2	2		
				C01	kom	r-kom-13	1	0	1	1	1525-1575	slib aan binnenzijde

					indet		0	4	4	0		
			wit aardewerk		indet		0	1	1	1		
V012	Vlakvondst	1450-1500	rood aardewerk	C01	grape	r-gra-10	1	0	1	1	1450-1500	slibboogjes op buik
V014	Onder muur S2	1500-1600	rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	1	0	1	1	1375-1575	
							0	1	1	0		
					kop		0	1	1	1	1525-1625	
					indet		1	9	10	1	1500-1600	
V015	Op poer S10	1500-1600	rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	3	0	3	3	1375-1575	
							0	8	8	0		
					bord	r-bor-1	1	0	1	1	1475-1550	slibversiering
			wit aardewerk		indet		1	0	1	1		
V016	Bij S12	1500-1600	steengoed 2		kan		1	0	1	1	1500-1600	
V017	Vlakvondst	1450-1600	steengoed 2		indet		0	1	1	1	1500-1600	
			grijs aardewerk		indet	g-gra-2	1	0	1	1	1475-1525	
			rood aardewerk		indet		0	3	3	1	1450-1600	
V018	Uit Kuil S11	1600-1800	rood aardewerk		indet		0	1	1	1	1600-1800	
V019	Verdiepen vlak	1400-1600	steengoed 2		indet		0	4	4	1	1450-1600	
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	1	0	1	1	1375-1575	
							0	2	2	0	1350-1425	
					gatenpot	r-gat-	0	1	1	1	1500-1600	
					indet		2	8	10	2	1450-1550	
V020	Uit puinplek S14	1500-1900	steengoed 2		fles		0	1	1	1	1650-1750	mineraalwaterkruik
					pot		0	1	1	1	1725-1850	Westerwald
			rood aardewerk		bord	r-bor-1	2	0	2	1	1475-1550	1 slibversiering, 1 sgrafitto
						r-bor-6	1	0	1	1	1575-1600	NH-slib
							0	1	1	0	1500-1600	slibversiering
					bloempot		0	1	1	1		
					kachelpan		1	0	1	1	1775-1850	
					kom	r-kom-32	1	0	1	1		
					komfoor		1	0	1	1		
					kop		1	0	1	1	1800-1900	ringeloorversiering
					vuurstolp		0	3	3	1		1 met slibversiering
					indet		0	18	18	0		
			wit aardewerk		bakpan	w-bak-5	1	0	1	1	1575-1625	
					lekschaal		0	1	1	1		
					indet		1	0	1	1		
			industrieel wit		bord		0	1	1	1	1850-1900	
					kom	iw-kom-6	0	1	1	1	1850-1900	Regout, Maastricht
					pispot		1	0	1	1	1850-1900	
			industrieel kleur		indet		0	1	1	1	1775-1900	blauwsteen
			pijpaarde		pijp		1	0	1	1	1800-1900	pijpenkop type 4, merk nr. 736 (IWI)
V022	Bij S15	1475-1600	steengoed 2		kan		0	1	1	1	1475-1550	
							1	0	1	1	1450-1550	radstempel op hals, Langerwehe
					indet		0	3	3	0		
			rood aardewerk		bakpan		0	2	2	1		

					indet		0	4	4	0			
			wit aardewerk		indet		0	1	1	1			
V012	Vlakvondst	1450-1500	rood aardewerk	C01	grape	r-gra-10	1	0	1	1	1450-1500	slibboogjes op buik	
V014	Onder muur S2	1500-1600	rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	1	0	1	1	1375-1575		
							0	1	1	0			
					kop		0	1	1	1	1525-1625		
					indet		1	9	10	1	1500-1600		
V015	Op poer S10	1500-1600	rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	3	0	3	3	1375-1575		
							0	8	8	0			
					bord	r-bor-1	1	0	1	1	1475-1550	slibversiering	
			wit aardewerk		indet		1	0	1	1			
V016	Bij S12	1500-1600	steengoed 2		kan		1	0	1	1	1500-1600		
V017	Vlakvondst	1450-1600	steengoed 2		indet		0	1	1	1	1500-1600		
			grijs aardewerk		indet	g-gra-2	1	0	1	1	1475-1525		
			rood aardewerk		indet		0	3	3	1	1450-1600		
V018	Uit Kuil S11	1600-1800	rood aardewerk		indet		0	1	1	1	1600-1800		
V019	Verdiepen vlak	1400-1600	steengoed 2		indet		0	4	4	1	1450-1600		
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	1	0	1	1	1375-1575		
							0	2	2	0	1350-1425		
					gatenpot	r-gat-	0	1	1	1	1500-1600		
					indet		2	8	10	2	1450-1550		
V020	Uit puinplek S14	1500-1900	steengoed 2		fles		0	1	1	1	1650-1750	mineraalwaterkruik	
					pot		0	1	1	1	1725-1850	Westerwald	
			rood aardewerk		bord	r-bor-1	2	0	2	1	1475-1550	1 slibversiering, 1 sgrafitto	
						r-bor-6	1	0	1	1	1575-1600	NH-slib	
							0	1	1	0	1500-1600	slibversiering	
					bloempot		0	1	1	1			
					kachelpan		1	0	1	1	1775-1850		
					kom	r-kom-32	1	0	1	1			
					komfoor		1	0	1	1			
					kop		1	0	1	1	1800-1900	ringeloorversiering	
					vuurstolp		0	3	3	1		1 met slibversiering	
					indet		0	18	18	0			
			wit aardewerk		bakpan	w-bak-5	1	0	1	1	1575-1625		
					lekschaal		0	1	1	1			
					indet		1	0	1	1			
			industrieel wit		bord		0	1	1	1	1850-1900		
					kom	iw-kom-6	0	1	1	1	1850-1900	Regout, Maastricht	
					pispot		1	0	1	1	1850-1900		
			industrieel kleur		indet		0	1	1	1	1775-1900	blauwsteen	
			pijpaarde		pijp		1	0	1	1	1800-1900	pijpenkop type 4, merk nr. 736 (IWI)	
V022	Bij S15	1475-1600	steengoed 2		kan		0	1	1	1	1475-1550		
							1	0	1	1	1450-1550	radstempel op hals, Langerwehe	
					indet		0	3	3	0			
			rood aardewerk		bakpan		0	2	2	1			
					indet		2	21	23	2	1500-1650		

			wit aardewerk		indet		0	1	1	1		
V024	Rond poer S16	1450-1600	rood aardewerk		bakpan		0	1	1	1	1450-1600	bodemfragment
V025	Rond S17	1450-1600	rood aardewerk		indet		0	1	1	1	1450-1600	
V026	Rond S18	1350-1550	rood aardewerk		grape		2	0	2	2	1350-1550	spaarzaam geglazuurd
					indet		2	6	8	2	1400-1600	1 poot
V027	Rond S19	1400-1600	steengoed 2		kan		0	1	1	1	1450-1600	
			rood aardewerk		indet		0	1	1	1	1400-1600	binnenzijde spaarzaam geglazuurd
V028	Uit brandspoor	1450-1550	steengoed 2		indet		0	1	1	1	1450-1550	geknepen standring
			rood aardewerk		grape		1	1	2	1	1500-1600	spaarzaam geglazuurd
					indet		0	3	3	0		
V029	Verdiepen vlak	1400-1600	steengoed 2		indet		0	1	1	1	1450-1600	
			rood aardewerk		indet		1	3	4	1	1400-1600	spaarzaam geglazuurd
			wit aardewerk		indet		0	1	1	1		
V030	Tussen S21	1400-1600	steengoed 2		indet		0	1	1	1	1400-1600	
			rood aardewerk		indet		0	10	10	1	1400-1600	helft scherven niet geglazuurd, andere helft spaarzaam
V034	Uit kuil S23	1525-1600	steengoed 2		kan		0	1	1	1	1525-1575	medaillon en fries met floraal motief, Frechen/Keulen
			rood aardewerk		indet		0	3	3	1		binnenzijde geglazuurd
			majolica		kan		0	1	1	1	1550-1600	standvoet, blauw oppervlak (Malling kan)
V035	Vlakvondsten	1400-1550	steengoed 1		drinkschaal		0	1	1	1	1400-1500	geknepen standring
			steengoed 2		indet		0	2	2	1		
			grijs aardewerk		indet		0	2	2	1		
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	3	0	3	3	1375-1575	
							0	7	7	0		
					grape		6	7	13	6	1450-1600	spaarzaam geglazuurd
					indet		2	55	57	2	1450-1600	7 poten
V036	Verdiepen vlak	1375-1500	steengoed 2		indet		1	3	4	1	1400-1500	
			steengoed 5		indet		0	1	1	1	1200-1250	vroeg proto-steengoed, opspit
			grijs aardewerk		indet		0	5	5	1		wandfragmenten
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	6	0	6	6	1375-1575	
							0	7	7	0		
					grape		5	0	5	5	1400-1500	spaarzaam geglazuurd
					indet		3	70	73	3	1375-1500	spaarzaam geglazuurd, 8 schouderfragmenten met ribbels
V039	Tussen keien	1350-1450	steengoed 1		kan		0	1	1	1	1350-1450	schouderfragment met aanzet lintoor
			steengoed 2		indet		0	7	7	1		wandfragmenten met ijzerengobe en zoutglazuur
			grijs aardewerk		indet		0	2	2	1		wandfragmenten
			rood aardewerk		bakpan		0	1	1	1		bodemfragment
					grape		1	0	1	1	1375-1425	fijne ribbels op schouder
					indet		2	6	8	2		2 poten, 1 worstoor
V042	Verdiepen vlak	1300-1600	steengoed 1		indet		0	3	3	1	1350-1450	wandfragmenten, 1 met asglazuur, 2 deels met ijzerengobe
			steengoed 2		indet		0	3	3	1	1400-1550	wandfragmenten
			kogelpotaw		kogelpot		0	1	1	1	1275-1325	1 poot, opspit
			grijs aardewerk		indet		2	0	2	2		kraagrand
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-2	2	0	2	2	1375-1575	
							0	7	7	0		1 steel
					vuurstolp		1	0	1	1	1500-1600	ongeglazuurd, beroet aan binnenzijde
					indet		2	31	33	2		1 worstoor, 1 poot

			wit aardewerk		indet		1	0	1	1		Keulen
V043	Kuil S22	1875-1900	steengoed 2	C01	fles	s2-fle-4	1	0	1	1	1875-1900	mineraalwaterkruik, 2 blindmerken, Roisdorf
			wit aardewerk		indet		1	0	1	1		buitenzijde groen/geel loodglazuur
V044	Vlakvondst	1375-1450	rood aardewerk		grape		0	1	1	1	1375-1450	wandfragment met fijne ribbels op schouder en slibversiering
V046	Uit stropakket	1350-1450	steengoed 1		indet		0	2	2	1	1300-1450	wandfragmenten, 1 met asglazuur
		1400-1450	steengoed 2		indet		0	1	1	1		wandfragment met zoutglazuur en ijzerengobe
			kogelpotaw		kogelpot	kp-kog-6	1	0	1	1	1275-1325	opspit
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	4	0	4	4	1375-1575	
					indet		1	15	16	1		4 poten, 2 worstoren
			pingsdorf-type		indet		0	2	2	1		1 wandfragment met verfversiering, 1 fragment standring
			weser aardewerk		bord	we-bor-1	1	0	1	1	1580-1640	gele en rode cirkels, ruis
V048	Kuil S32	1375-1425	grijs aardewerk		indet		0	1	1	1		wandfragment
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	3	0	3	3	1375-1425	spaarzaam glazuur
					grape		1	0	1	1	1375-1500	spaarzaam glazuur, worstoor
					indet		1	2	3	1	1375-1425	1 wandfragment met fijne ribbels, 1 poot
V049	Uit afvallaag	1400-1600	rood aardewerk		kop	r-kop-4	1	0	1	1	1675-1750	ringeloorversiering, inwendig geel glazuur
					indet		0	2	2	0	1400-1600	1 worstoor
V050	Uit afvallaag	1400-1500	steengoed 2		indet		0	1	1	1	1400-1500	geknepen standring
			grijs aardewerk		indet		0	1	1	1		wandfragment
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-2	1	0	1	1	1375-1575	
					bord	r-bor-1	1	0	1	1	1475-1575	groen glazuur op spiegel
							0	1	1	0		aanzet standlob
					grape		2	0	2	2	1400-1500	ribbels op schouder
					indet		3	23	26	3	1400-1550	3 poten, 2 worstoren, 1 lintoor
			onbekend baksel		indet		0	1	1	0		wandfragment, rivierklei, weinig mika
V055	Verdiepen vlak	1350-1550	steengoed 1		indet		0	7	7	1	1350-1450	4 (deels) met asglazuur
			steengoed 2		indet		0	3	3	1	1350-1450	wandfragmenten met ijzerengobe en zoutglazuur
			kogelpotaw		pot		0	2	2	1	1275-1325	opspit
			grijs aardewerk		indet		0	1	1	1		wandfragment
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	5	0	5	5	1375-1575	
						r-bak-5	1	0	1	1	1550-1625	
					grape		3	0	3	3		
					olielamp		0	1	1	1	1475-1600	
					indet		7	41	48	7		2 met slibversiering
			pingsdorf-type		indet		0	2	2	1	1000-1250	1 overgangstype naar proto, opspit
			blauwgrijs		indet		0	2	2	1	1100-1300	Paffrath, opspit
			maaslands wit		indet		0	1	1	1		geel glazuur, opspit
V056	Vlakvondst	1250-1350	kogelpotaw		kogelpot		1	1	2	1	1275-1325	
V060	Kuil S33	1350-1450	steengoed 1		kan		0	2	2	2	1350-1450	1 geknepen standring, asglazuur
			steengoed 2		indet		0	1	1	1	1400-1500	wandfragment met ijzerengobe
			rood aardewerk		bakpan		0	1	1	1		bodemfragment
V061	Mestkuil S32	1350-1425	steengoed 1		indet		0	1	1	1	1350-1425	geknepen standring
			grijs aardewerk		indet		0	1	1	1		
			rood aardewerk		indet		1	0	1	1		spaarzaam geglazuurd
V064	Verdiepen vlak	1350-1450	steengoed 1		indet		0	6	6	1	1325-1450	deels met asglazuur
			steengoed 2		indet		0	1	1	1	1350-1500	aanzet oor

			grijs aardewerk		indet		0	1	1	1		aanzet standlob
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	1	0	1	1	1375-1575	
						r-bak-4	1	0	1	1	1550-1625	ruis
					indet		3	15	18	3		spaarzaam glazuur
V067	Verdiepen vlak	1400-1550	steengoed 1		indet		0	4	4	1		
			steengoed 2		indet		0	1	1	1		
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-4	1	0	1	1	1525-1575	
						r-bak-13	1	0	1	1		
							0	6	6	0		
					grape		2	0	2	2		
					kom		1	0	1	1		slibboogjes op rand
					indet		1	13	14	1		
V068	Mestkuil S32	1350-1450	steengoed 1		indet		0	1	1	1	1350-1450	geknepen standring
V069	Rond S34	1350-1450	steengoed 1		indet		0	1	1	1	1350-1450	asglazuur, geknepen standring
			steengoed 2		kan		1	0	1	1	1350-1500	lintoor, radstempel op schouder, Langerwehe
			rood aardewerk		indet		1	1	2	1		kraagrand, spaarzaam geglazuurd
V070	Uit rietveen	1350-1600	rood aardewerk		indet		0	1	1	1	1350-1600	
V071	Verdiepen vlak	1375-1425	steengoed 1		kan	s1-kan-2	1	0	1	1	1375-1425	asglazuur, Siegburg
V072	Uit profiel	1525-1575	rood aardewerk		indet		0	11	11	1	1525-1575	mangaanglazuur
V073	Uit profiel	1400-1450	steengoed 1	C01	trechterbeker		0	1	1	1	1400-1450	oranje blos, applique met rennend hond/hert
V074	Uit profiel	1400-1500	rood aardewerk		indet		0	1	1	1	1400-1500	
V075	Uit profiel	1375-1500	rood aardewerk		indet		0	1	1	1	1375-1500	poot, spaarzaam geglazuurd
V078	Verdiepen vlak	1450-1750	steengoed 1		kan		0	1	1	1	1350-1450	oranje blos
			steengoed 2		kan	s2-kan-10	1	0	1	1	1500-1550	zoutglazuur en ijzerengobe
					indet		0	2	2	0		zoutglazuur
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	7	0	7	7	1375-1575	3 stelen
						r-bak-2	1	0	1	1	1375-1575	
						r-bak-5	1	0	1	1	1550-1625	
							0	12	12	0		
					bord	r-bor-1	1	0	1	1	1475-1575	slibboogjes op vlag
					grape		5	0	5	5		
					kop	r-kop-2	1	0	1	1	1575-1650	
							2	0	2	2		
					pot		0	1	1	1	1700-1800	slib aan binnenzijde
					indet		10	72	82	10		
			weser aardewerk		bord	we-bor-1	1	0	1	1	1580-1640	
V079A	Waterput S35A	1675-1725	steengoed 2	C22	kan	s2-kan-32	1	0	1	1	1640-1675	baardmankruik, medaillon met leeuw, Frechen/Keulen
					indet	s2-	0	1	1	1	1400-1500	aangeknepen standring, opspit
			rood aardewerk		bord	r-bor-1	1	0	1	1	1475-1575	slibboogjes op spiegel, sterk verweerd, opspit
				C06		r-bor-43	1	0	1	1	1675-1750	inwendig gemarmerd
				C04		r-bor-50	1	0	1	1	1700-1800	standlobben, bodem beroet
						r-bor-50	2	0	2	1	1700-1800	standlobben
						r-bor-	1	0	1	1		
						r-bor-	0	1	1	1	1450-1525	slib(vogel?) op spiegel, opspit
				C07	deksel	r-dek-30	0	0	0	1	1675-1775	
						r-dek-	3	1	4	3		1 met dubbele rand, 1 met worstoor

				C18	grape	r-gra-11	1	0	1	1	1650-1750	Bergen op Zoom, beroet
				C01		r-gra-49	1	0	1	1	1700-1750	geel glazuur aan binnenzijde
						r-gra-49	1	0	1	1	1700-1750	
				C08		r-gra-56	1	0	1	1	1650-1750	buitenzijde spaarzaam geglazuurd
				C09		r-gra-91	1	0	1	1	1675-1750	aangeknepen worstoor, buitenzijde spaarzaam geglazuurd
						r-gra-	12	4	16	7	1650-1750	
				C11	kop	r-kop-2	1	0	1	1	1650-1700	inwendig glazuur
				C19		r-kop-2	1	0	1	1	1650-1700	geheel geglazuurd
				C12		r-kop-4	1	0	1	1	1675-1750	uitwendig ringeloor, inwendig gemarmerd
				C13		r-kop-4	1	0	1	1	1675-1750	uitwendig ringeloor, inwendig gemarmerd
						r-kop-	4	4	8	4		ringeloor, inwendig gemarmerd
				C20	pispot	r-pis-512	1	0	1	1	1650-1750	geheel geglazuurd, zelfde vorm als w-pis-4
						r-pis-	1	0	1	1		
					steelkom	r-stk-2	3	0	3	3	1650-1700	inwendig glazuur
						r-stk-	1	0	1	1		
				C10	test	r-tes-28	1	0	0	1	1600-1750	test, rand geglazuurd, afgeplatte zijde
						r-tes-28	1	0	1	1	1600-1750	helemaal geglazuurd, afgeplatte zijde
						r-tes-	3	0	3	3	1675-1750	
					indet	r-	16	60	76	16		
			wit aardewerk		bakpan	w-bak-6	1	0	0	1	1650-1725	
				C03	grape	w-gra-41	1	0	1	1	1650-1700	
						w-gra-22	1	3	4	1		
						w-gra-	3	0	3	3	1625-1700	
					kop	w-kop-	2	0	2	2	1625-1725	
					olielamp	w-oli-	0	3	3	1	1650-1750	
				C21	pispot	w-pis-2	1	0	1	1	1675-1725	groen en geel glazuur
				C02		w-pis-4	1	0	1	1	1675-1750	geel en groen glazuur, stuk rand bij scherfmateriaal
					indet	w-	2	11	13	2		
			weser aardewerk		bord	we-bor-1	1	0	1	1	1580-1640	
						we-bor-	1	0	1	1	1580-1640	doorboord, gekramd?
			majolica	C05	bord	m-bor-1	1	0	1	1	1650-1750	blauwe decoratie, Maria met kind op spiegel, goudluster rand
			faience		bord	f-bor-2	1	3	4	1	1650-1725	
				C14		f-bor-	0	1	1	1	1640-1660	groteskendecor
					kop	f-kop-12	1	1	2	1	1700-1750	blauw, bladmotief, merk: RS 22
					indet	f-	2	1	3	2		blauwe beschildering
			italiaanse faience	C15	plooischotel	i-plo-3	1	2	3	1	1575-1625	Compendiario, aigretterand 12, putto op spiegel
			porselein		bord	p-bor-6	2	0	2	2	1680-1720	Kangxi, bloemdecor
				C16	kom	p-kom-6	1	0	1	1	1625-1645	klapmuts, kraakmotief
				C17	kop	p-kop-1	1	0	1	1	1680-1720	Kangxi, lange lijs, zotje en boom, zelfde als kopjes V175?
						p-kop-1	2	0	2	2	1680-1720	Kangxi, bloemmotief
						p-kop-1	1	3	4	1	1680-1720	Kangxi, zelfde als C17
						p-kop-4	1	1	2	1	1680-1720	Kangxi, Chinees landschap
						p-kop-	1	0	1	1	1680-1750	Chinees Imari
					indet	p-	4	14	18	4		
V079	Waterbak S35	1675-1725	grijs aardewerk		pot		0	1	1	1	1400-1525	bodem met standring, inwendig aanslag, opspit
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-20	1	0	1	1	1650-1750	

					bord	r-bor-1	1	0	1	1	1675-1750	ringeloor op vlag, groen glazuur op spiegel
							1	0	1	1	1675-1750	ringeloor
					deksel		1	0	1	1		
					indet		1	10	11	1		
			werra aardewerk		bord	wa-bor-1	1	0	1	1	1580-1620	ruis
			pijpaarde		pijp		0	19	19	1		steelfragmenten, 1 mondstuk
	V080	Afvalput S36	1450-1525	steengoed 1	drinkschaal	s1-dr-2	1	0	1	1	1400-1500	Siegburg
					indet	s1-	0	1	1	0		
				steengoed 2	kan	s2-kan-	1	1	2	1	1450-1550	radstempel op schouder, Langerwehe?
				grijs aardewerk	indet	g-gra-2?	0	1	1	1		wandfragment
				rood aardewerk	bakpan	r-bak-1	6	0	6	6		4 stelen (1450-1550)
						r-bak-	0	4	4	0		bodemfragmenten
					bord	r-bor-1	3	0	3	3	1375-1475	slibversiering op spiegel
					grape	r-gra-10	1	0	1	1	1450-1500	inwendig spaarzaam glazuur
						r-gra-	3	0	3	3		
					kop	r-kop-	2	0	2	2		
					steelkom	r-stk-13	1	0	1	1	1450-1500	
					indet	r-	11	50	61	11		2 poten
				wit aardewerk	indet	w-	2	6	8	2		
				faience	indet	f-	1	0	1	1		blauwe beschildering, ruis
	V081	Onder muur S8	1500-1550	steengoed 2	indet		0	1	1	1	1450-1550	
				rood aardewerk	bakpan	r-bak-1	2	0	2	2	1375-1575	
						r-bak-35	1	0	1	1	1450-1525	
							1	2	3	1		
					bord		0	2	2	1		
					kom	r-kom-42	1	0	1	1	1500-1550	ongeglazuurd, gebruikt als test of vuurstolp
					kop	r-kop-17	1	0	1	1	1500-1550	inwendig geglazuurd
							2	1	3	2		
					C01 vuurstolp	r-vst-1	1	0	1	1	1450-1550	inwendig beroet, grafitti: grote x (aangebracht voor bakken)
					indet		11	50	61	11		
				wit aardewerk	grape		1	0	1	1		geel glazuur
					indet		0	2	2	0		inwendig groen glazuur
	V082	Humeus pakket	1500-1550	steengoed 2	indet		0	1	1	1	1450-1550	
				rood aardewerk	bakpan	r-bak-1	4	0	4	4	1375-1575	
							1	9	10	1		2 stelen (1425-1525)
					bord		0	1	1	1		aanzet standlob
					grape	r-gra-22	1	0	1	1	1525-1575	3 ribbels op wand
							1	0	1	1		
					kop	r-kop-17	1	0	1	1	1500-1550	
					kom	r-kom-51	1	0	1	1		
					indet		0	33	33	0		2 poten, 2 worstoren
	V086	Onder S3	1400-1525	grijs aardewerk	aspot?		0	3	3	1		wandfragmenten
					grape	g-gra-2?	0	1	1	1	1475-1525	lintoor
	V087	Laag onder S4	1300-1600	rood aardewerk	bakpan		0	1	1	1		bodemfragment
					indet		1	1	2	1		
	V088	Vlak verdiepen	1375-1500	steengoed 2	indet		0	2	2	1	1350-1450	

			grijs aardewerk		indet		0	1	1	1		wandfragment
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	1	0	1	1	1375-1575	
							2	3	5	2		1 steel
					indet		1	15	16	1		1 poot, 2 oren, spaarzaam glazuur
V092	Uit profiel	1450-1550	steengoed 2		kan		0	1	1	1	1450-1550	radstempel op schouder, Langerwehe?
V093	Uit profiel	1325-1450	steengoed 1		indet		0	1	1	1	1325-1450	asglazuur
V094	Uit vlak	1300-1500	steengoed 1		indet		0	1	1	1	1300-1500	Siegburg
V098	Rond S37	1400-1450	steengoed 1		kan		0	1	1	1	1350-1450	lintoor, asglazuur, Siegburg
					indet		0	1	1	0		
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	1	0	1	1	1375-1575	
					grape		1	0	1	1	1400-1500	
					indet		1	2	3	1		
V100	Langs S38	1325-1450	steengoed 1		indet		0	1	1	1	1325-1450	asglazuur
V101	Verdiepen vlak	1375-1500	steengoed 1		indet		0	4	4	1		deels met asglazuur, 1 lintoor, 1 geknepen standring
			steengoed 2		indet		0	9	9	1		wandfragmenten
			grijs aardewerk		indet		0	2	2	1		wandfragmenten
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	5	0	5	5	1375-1575	
							0	5	5	0		
					grape		4	0	4	4		3 worstoren, spaarzaam geglazuurd
					kop		1	0	1	1		binnenzijde geglazuurd
					indet		4	41	45	4		5 poten
V104	Uit vlak onder huis	1500-1600	steengoed 2	C01	spinsteen	s2-spi-1	1	0	1	1	1500-1600	
V105	Vlakvondst	1425-1500	steengoed 1		indet		0	1	1	1	1400-1500	bodem met geknepen standring, asglazuur
			steengoed 2		indet		0	1	1	1		
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	1	1	2	1		
				C01	grape	r-gra-79	1	0	1	1	1425-1500	spaarzaam glazuur, beroet, zie vondsten in Veere
							2	39	41	2		spaarzaam glazuur, 2 poten, 1 worstoor
V106	Verdiepen vlak	1375-1500	steengoed 1		indet		0	5	5	1		wandfragmenten, deels met asglazuur
			steengoed 2		indet		0	3	3	1		wandfragmenten
			grijs aardewerk		indet		0	1	1	1		wandfragment
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	3	0	3	3		
							6	10	16	6		2 stelen (1400-1500)
					grape		1	0	1	1		
					indet		4	35	39	4		3 poten
V107	Uit profiel	1400-1550	rood aardewerk		pot	r-pot-5	1	10	11	1		buitenzijde deels geglazuurd
V109	Verdiepen vlak	1400-1600	steengoed 1		indet		0	1	1	1		
			steengoed 2		kan		1	0	1	1	1400-1550	ijzerengobe en zoutglazuur
			grijs aardewerk		indet		0	1	1	1		wandfragment
			rood aardewerk		bakpan		0	5	5	1		bodemfragmenten
					grape		1	0	1	1		uitwendig beroet
					kom	r-kom-13	1	0	1	1	1500-1600	helemaal geglazuurd
					indet		0	4	4	0		
V110	Verdiepen vlak	1450-1600	rood aardewerk		indet		1	0	1	1		
V111	Verdiepen vlak	1400-1550	steengoed 1		indet		0	2	2	1		
			steengoed 2		kan		0	1	1	1	1400-1500	radstempel op schouder
			grijs aardewerk		pot		1	0	1	1	1350-1450	

					indet		0	2	2	0			
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	5	0	5	5		1 steel (1400-1500)	
							0	3	3	0			
					kom	r-kom-3	1	0	1	1	1300-1400	groene vlekken door glazuur	
					kop		1	0	1	1	1500-1600	binnenzijde geglazuurd	
					pispot		1	0	1	1			
					indet		3	7	10	3			
V114	Bij dierskelet	1400-1600	rood aardewerk		kop		1	0	1	1		binnenzijde geglazuurd	
					indet		0	1	1	0		spaarzaam geglazuurd	
V115	Verdiepen vlak	1375-1425	rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	1	1	2	1			
							0	1	1	0		1 steel (1500-1600)	
					grape	r-gra-3	1	0	1	1	1375-1425	spaarzaam glazuur, vrij compleet (bodem ontbreekt)	
							0	1	1	0		1 poot	
V117	Mestput S41	1450-1500	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	3	3	2	1450-1550	2 bodems met geknepen standring en zoutglazuur	
			grijs aardewerk		indet	g-	0	1	1	1			
			rood aardewerk	C01	bakpan	r-bak-1	1	0	1	1	1400-1500	platte steel	
				C02		r-bak-1	1	0	1	1	1400-1500	platte steel	
				C03		r-bak-1	1	0	1	1	1400-1500	licht toegevouwen steel	
						r-bak-1	2	3	5	2			
				C05	grape	r-gra-2	1	0	1	1	1475-1550	spaarzaam glazuur, uitwendig beroet, inwendig kalkaanslag	
				C06		r-gra-2	1	0	1	1	1475-1550	inwendig spaarzaam glazuur en kalkaanslag	
				C07		r-gra-2	1	0	1	1	1475-1550		
				C08		r-gra-2	1	0	1	1	1475-1550		
				C04		r-gra-5	1	0	1	1	1375-1475	inwendig spaarzaam glazuur, slibboogjes op buik	
				C09		r-gra-8	1	0	1	1	1450-1525	uitwendig spaarzaam glazuur, uitwendig beroet	
						r-gra-	3	2	5	3		spaarzaam glazuur	
				C10	kop	r-kop-29	1	0	1	1	1475-1525	inwendig glazuur, geknepen standring	
						r-kop-	3	0	3	3			
				C12		r-pis-1	1	0	1	1	1400-1500	uitwendig spaarzaam glazuur, inwendig kalkaanslag	
				C13		r-pis-1	1	0	1	1	1400-1500	inwendig kalkaanslag	
				C14		r-pis-1	1	0	1	1	1400-1500	inwendig kalkaanslag	
						r-pis-1	1	1	2	1			
				C11	pispot	r-pis-30	1	0	1	1	1400-1500	inwendig spaarzaam glazuur en kalkaanslag	
					indet	r-	9	44	53	9		5 worstoren	
			wit aardewerk	C15	kop	w-kop-2	1	0	1	1	1475-1525	geknepen standring, inwendig geel glazuur	
V118	Uit spoor 41	1400-1550	rood aardewerk		bakpan		0	1	1	1			
					kop		1	1	2	1			
					pispot		1	0	1	1		ongeglazuurd	
					indet		2	5	7	1		2 poten	
V124	Verdiepen vlak	1375-1450	steengoed 1		indet		0	1	1	1			
			grijs aardewerk		indet		0	1	1	1		wandfragment	
			rood aardewerk		grape		1	5	6	1	1375-1450	ribbels op schouder, spaarzaam glazuur	
V126	Onder riet S40A	1300-1500	steengoed 1		indet		0	1	1	1	1300-1500	geen oppervlaktebehandeling	
V130	Tussen botten	1350-1500	steengoed 2		kan		1	0	1	1	1350-1500	ijzerengobe en zoutglazuur, fijne draairingen op hals	
			kogelpotaw		indet		0	1	0	1		opspit	
			grijs aardewerk		indet		0	2	2	1			

V131	Verdiepen vlak	1350-1500	steengoed 1		kan		1	0	1	1	1400-1500	oranje blos
					indet		1	5	6	1	1350-1500	2 met oranje blos, 1 met leemengobe
			steengoed 2		indet		0	1	1	1		
			steengoed 4		indet		0	2	2	1	1250-1310	opspit
			kogelpotaw		indet		0	4	4	1		opspit
			grijs aardewerk		indet		0	7	7	1		wandfragmenten
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	1	0	1	1		
							0	1	1	0		
					bord		0	1	1	1	1400-1600	slibboogjes, onderzijde beroet
					grape		2	0	2	2		
					indet		2	32	34	2		3 poten, 2 standlobben
			wit aardewerk		indet		0	1	1	1		binnenzijde groen glazuur
V132	Verdiepen vlak	1375-1400	steengoed 1		kan		0	1	1	1	1350-1425	
					indet		0	1	1	0		
			grijs aardewerk		pot	g-pot-4	1	0	1	1	1350-1450	
			rood aardewerk		bakpan		0	3	3	1	1375-1425	1 steel
					kom	r-kom-3	1	0	1	1	1350-1400	uitwendig beroet
					pot	r-pot-5	1	0	1	1	1300-1500	spaarzaam glazuur, groene vlekken in glazuur
						r-pot-21	1	0	1	1	1300-1400	spaarzaam glazuur, manchetrand
					indet		0	2	2	0		
V133A	Rond fuik	1400-1550	rood aardewerk		indet		0	6	6	1		1 met glazuur en slibboogjes
V135	Vlakvondst	1300-1450	steengoed 2		indet		0	1	1	1	1300-1450	bodem met geknepen standring, grote, hoge tenen
V139	Op veenpakket	1375-1425	steengoed 1	C01	kan	s1-kan-3	1	0	1	1	1375-1425	Siegburg, asglazuur
V141	Uit mestlaag	1350-1450	steengoed 1		kan		1	1	2	1	1325-1400	leemengode
			steengoed 2		kan		1	0	1	1	1350-1500	
V142	Rond S45	1250-1310	steengoed 4		indet		0	1	1	1	1250-1310	
			pingsdorf-type?		indet		0	1	1	1		zeer glad aan binnenzijde
V144	Verdiepen vlak	1400-1800	steengoed 2		indet		0	1	1	1		pantermotief
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	3	0	3	3		
							0	4	4	0		1 steel (1400-1500)
					bord		1	0	1	1		slibboogjes op vlag
					kop		2	0	2	2		ringeloorversiering
					pot		1	0	0	1		
					steelkom		1	0	1	1		
					test		1	0	1	1		vierkante test
					indet		1	20	21	1		
			wit aardewerk		indet		0	2	2	1		
			faience		bord		5	4	9	5		blauwe decoratie
					indet		1	0	1	1		blauwe decoratie
			industrieel wit		kop		1	0	1	1	1780-1850	drukdecor
V145	Rond S46	1400-1550	steengoed 1		indet		0	2	2	0	1400-1500	oranje blos
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	6	0	6	6		
							1	1	2	1		
					grape		2	0	2	2		inwendig glazuur
					test		1	0	1	1		vierkant, ruis
					indet		2	32	34	2		

			wit aardewerk	test		1	0	1	1	1650-1800	vierkant, geel glazuur, ruis
V148	Verdiepen vlak	1400-1500	steengoed 1	indet		0	2	2	1	1400-1500	asglazuur
			steengoed 2	indet		0	1	1	1		
			grijs aardewerk	pot	g-pot-4	1	0	1	1		
				indet		0	1	1	0		fijne ribbels op schouders
			rood aardewerk	bakpan	r-bak-1	2	0	2	2	1400-1450	1 steel
				grape		1	0	1	1		inwendig glazuur
				indet		0	15	15	0		
			faience	bord		0	1	1	1		blauwe decoratie, ruis
V149	Verdiepen vlak	1400-1500	steengoed 1	indet		0	1	1	1		geknepen standring
			steengoed 2	kan		0	1	1	1		geknepen standring
			rood aardewerk	bakpan	r-bak-1	3	0	3	3	1400-1500	
						0	1	1	0		
				grape		3	0	3	3		
				indet		0	8	8	0		
			pingsdorf-type	indet		0	1	1	1		opspit
V150	Verdiepen vlak	1375-1500	steengoed 1	kan		0	2	2	1		oranje blos
			steengoed 2	indet		0	1	1	1		
			kogelpotaw	indet		0	2	2	1		opspit
			grijs aardewerk	indet		0	1	1	1		wandfragment
			rood aardewerk	bakpan	r-bak-3	1	0	1	1	1475-1525	
						0	2	2	0		1 steel (1375-1425)
				grape		1	0	1	1		worstoor, spaarzaam glazuur
				indet		1	8	9	1		
			pingsdorf-type	indet		0	4	4	1		beschildering, overgangstype, opspit
			blauwgrijs	indet		0	2	2	1	1100-1300	Paffrath, opspit
V152	Verdiepen vlak	1350-1450	steengoed 1	kan		0	3	3	1		
			steengoed 2	indet		0	2	2	1		
			kogelpotaw	indet		0	1	1	1		grove draairingen, opspit
			rood aardewerk	bakpan	r-bak-1	4	0	4	4		
						0	3	3	0		
				grape		0	3	3	1		
				kom	r-kom-5	2	0	2	2		
				pot	r-pot-5	2	0	2	2		
				olielamp		1	0	1	1		
				indet		0	11	11	0		
			pingsdorf-type	indet		0	2	2	1		hard gebakken, opspit
			maaslands wit	indet		0	1	1	1		Andenne, geel glazuur, opspit
V154	Uit mestput	1350-1500	rood aardewerk	indet		0	1	1	1		paar glazuurspetters
V155	Rond S49	1375-1450	steengoed 1	indet		1	10	11	1	1350-1500	deels met asglazuur
			steengoed 2	indet		0	3	3	1		
			rood aardewerk	bakpan	r-bak-1	3	0	3	3		
						1	3	4	1		1 steel (1400-1500)
				bord		1	0	1	1		slibboogjes op vlag
				pot		2	5	7	2		spaarzaam glazuur
				indet		4	24	28	4		3 poten (1 klauwpoot)

			wit aardewerk		indet		0	1	1	1	1600-1800	inwendig geel, uitwendig groen glazuur
V156	Uit profiel	1400-1500	rood aardewerk		grape		1	0	1	1	1400-1500	grijs baksel, rozige buitenkant
V157	Uit profiel	1525-1575	steengoed 2		kan		0	1	1	1		geknepen standring
			rood aardewerk		bakpan		1	1	2	1		
					bord	r-bor-6	2	0	2	2	1525-1575	slib en groen glazuur op spiegel
					indet		0	4	4	0		
V158	Uit profiel	1500-1575	rood aardewerk		bakpan	r-bak-2	2	0	2	2	1500-1575	
					indet		0	1	1	0		mangaanglazuur aan binnenzijde
V159	Uit profiel	1500-1575	rood aardewerk		bakpan	r-bak-2	1	0	1	1	1500-1575	met steel
							0	1	1	0		
					indet		0	1	1	0		1 poot, spaarzaam glazuur
V168	Bij dierskelet	1350-1500	steengoed 1		indet		0	1	1	1		
V170	Verdiepen vlak	1300-1500	steengoed 1		indet		0	1	1	1		
			steengoed 2		indet		0	2	2	1		
			rood aardewerk		indet		0	2	2	1		spaarzaam glazuur
			blauwgrijs		indet		0	1	1	1	1100-1300	Paffrath, opspit
			maaslands wit		indet		0	1	1	1		lichtgeel glazuur, opspit
V171	Verdiepen vlak	1375-1500	steengoed 1		kan		1	0	1	1		asglazuur
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	1	4	5	1		
					indet		0	7	7	0		spaarzaam glazuur
V172	Uit rietveen	1375-1450	steengoed 1		indet		0	2	2	1		asglazuur, 1 bodem met geknepen standring
			steengoed 2		kan		0	1	1	1	1350-1450	geknepen standring, paarsig glazuur, Langerwehe
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	1	0	1	1		spaarzaam glazuur
							0	2	2	0		
					grape	r-gra-2	1	5	6	1	1375-1425	fijne ribbels op schouder
					kom		1	0	1	1		slibboogjes op vlag
					indet		1	7	8	1		1 poot, 1 bodem met standlobben, 1 bodem met standring
V174	Verdiepen vlak	1400-1775	steengoed 1		kan		1	0	1	1		
				C01	trechterbeker		0	1	1	1	1400-1450	applique met rennende hond/hert, zelfde als V073
					indet		0	6	6	0		deel met asglazuur
			steengoed 2		indet		0	7	7	1		
			grijs aardewerk		indet		0	2	2	1		2 bodems met standlobben
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	16	0	16	12		2 stelen
						r-bak-5	2	0	2	2		
						r-bak-12	3	0	3	3		
							0	27	27	0		3 stelen (1375-1500)
					bord	r-bor-1	3	0	3	3		2 met slibboogjes op vlag
				C02		r-bor-1	1	1	2	1	1375-1500	slibversiering, ingekrast merk op onderzijde
						r-bor-6	1	0	1	1	1525-1575	slib en groen glazuur op spiegel
					grape		7	0	7	7		
					kom		3	0	3	3		1 met slibversiering op rand
					kop		1	0	1	1		
					pot		1	0	1	1		
					indet		4	140	144	4		2 standringen, 5 worstoren, 19 poten
			wit aardewerk		bord		1	0	1	1		
					grape		1	2	3	1		vlekkerig groen/geel glazuur

					indet		1	7	8	1		
			majolica		bord		1	1	2	1	1775-1825	blauwe decoratie (bloemen), Fries?
			faience		bord		2	0	2	2		blauwe decoratie
					kom	f-kom-5	1	4	5	1	1675-1700	vrijwel compleet
			porselein		bord		0	1	1	1	1600-1650	kraakporselein, past aan kraakporselein V175
					kop	p-kop-1	2	0	2	2	1680-1720	Kangxi, bloemen in panelen, accoladerand, profiel compleet
					indet		0	2	2	0		
			industrieel wit		bord	iw-bor-6	0	1	1	1	1760-1780	creamware
	V175	Waterput S50	1675-1725	steengoed 1		knikker	3	0	3	3		
				steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1	1600-1650	Westerwald
				rood aardewerk	C09	bakpan	r-bak-14	1	0	1	1	1650-1750	onberoet
						bord	r-bor-	1	0	1	1		onderzijde beroet
						deksel	r-dek-	1	0	1	1		binnenzijde beroet
					C10	grape	r-gra-91	1	0	1	1	1650-1750	onderzijde beroet
						kop	r-kop-	1	0	1	1		inwendig glazuur
						lekschaal	r-lek-2	1	2	3	1	1650-1750	
						ondersteek	r-ond-	1	0	1	1		
						pispot	r-pis-	2	0	2	2		
					C08	pot	r-pot-505	1	0	1	1	1650-1750	slijtagesporen op oren
						test	r-tes-2	2	0	2	2	1675-1750	ongeglazuurd
						indet	r-	11	37	48	11		1 poot, 1 worstoor
						indet	r-	0	5	5	1	1400-1600	slibversiering, opspit
				wit aardewerk	C11	grape	w-gra-503	1	0	1	1	1650-1750	miniatuur
							w-gra-	2	4	6	2		
					C05	kop	w-kop-23	1	0	1	1	1650-1750	uitwendig groen, inwendig mangaan
					C06	kop	w-kop-504	1	0	1	1	1650-1750	inwendig mangaan
							w-kop-	1	0	1	1		uitwendig groen, inwendig mangaan
						test	w-tes-	1	1	2	1		geglazuurd
						indet	w-	2	8	10	2		
				majolica		bord	m-bor-	3	2	5	3	1700-1750	
				faience	C12	bord	f-bor-2	1	0	1	1	1675-1750	wit
					C13		f-bor-3	1	0	1	1	1725-1800	blauwe beschildering, bloemen
					C01		f-bor-8	1	0	1	1	1675-1750	polychrome versiering, hoort bij kop V222-C31
							f-bor-	5	10	15	5		1 met paarse beschildering, 4 met blauwe beschildering
						fles/vaas	f-fle?-	1	1	2	1	1650-1750	blauwe beschildering, miniatuur
				italiaanse faience		bord	i-bor-	1	0	1	1	1575-1625	Ligurisch blauw
						kom	i-kom-	1	0	1	1	1575-1625	compendiario, gele rand aan binnenzijde
				portugese faience		bord	po-bor-	2	0	2	1	1625-1650	kraakdecor
				porselein	C04	bord	p-bor-1	1	0	1	1	1680-1720	Kangxi, bloemen op spiegel
					C15		p-bor-	0	4	4	1	1585-1610	kraakporselein, past aan V174, doorboorde standring
					C02	kop	p-kop-1	1	0	1	1	1680-1720	Kangxi, vormt set met 175-C03, bomen en lange lijzen
					C03		p-kop-1	1	0	1	1	1680-1720	Kangxi, vormt set met 175-C02, bomen en lange lijzen
					C07		p-kop-4	1	0	1	1	1680-1720	eierschaalporselein, Chinees landschap
				pijpaarde		pijp		1	0	1	1	1706-1750	pijpenkop type 2, merk nr. 610 (PT gekroond)
						pijp		0	6	6	0		steelfragmenten
	V176	Kuil S51	1575-1650	grijs aardewerk		indet		0	1	1	1		opspit

			rood aardewerk		bakpan		0	2	2	1		
					bord	r-bor-6	1	0	1	1	1570-1650	NH-slibaardewerk
					grape		2	0	2	2		inwendig glazuur
					kop		3	0	3	3		inwendig glazuur
					indet		0	12	12	0		1 met in- en uitwendig witte slib (1475-1550)
			wit aardewerk		indet		0	1	1	1		
	V178	Verdiepen vlak	1350-1500	steengoed 1		indet		1	15	16	1	1300-1500	12 met asglazuur
				steengoed 2		indet		0	3	3	1		
				grijs aardewerk		indet		0	1	1	1		
				rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	3	0	3	3		1 steel (1400-1500)
							r-bak-2	3	0	3	3		1 steel (1500-1600)
							r-bak-5	2	0	2	2		
							r-bak-15	1	0	1	1	1400-1600	
							r-bak-39	1	0	1	1	1300-1400	groene vlekken in glazuur
								3	15	18	3		2 stelen (1400-1500)
						bord		0	1	1	1		slibboogjes op vlag
						grape		3	0	3	3		
						kop		2	0	2	2		
						pot		0	1	1	1		bodem met standlobben
						indet		15	72	87	15		6 poten, 3 worstoren, 1 wandfragment met witte slib
			blauwgrijs			indet		0	1	1	1	1100-1300	Paffrath, opspit
			majolica			bord		1	1	2	1	1600-1800	blauwe beschildering, ruis
			spaanse majolica	C01	bord	sp-bor-		1	0	1	1	1475-1525	goudluster, ‘dot-and-stalk’-motief
	V179	Afvalkuil S53	1500-1550	steengoed 1		indet	s1-	0	1	1	1		asglazuur
				steengoed 2		kan	s2-kan-16	1	3	4	1	1500-1550	
						indet	s2-	0	3	3	0		1 met aangeknepen standring
				rood aardewerk	C01	bakpan	r-bak-1	1	0	1	1	1500-1575	
							r-bak-1	2	0	2	2	1500-1575	beide met steel
							r-bak-	1	17	18	1		1 steel (1500-1575)
						bord	r-bor-	1	3	4	1		slibversiering
					C02	grape	r-gra-8	1	0	1	1	1525-1575	
							r-gra-8	1	0	1	1	1525-1575	rand ontbreekt
							r-gra-	2	8	10	2		
						kop	r-kop-22	1	0	1	1	1525-1575	fragment, profiel grotendeels compleet
						pispot	r-pis-1	2	8	10	2	1400-1550	ongeglazuurd, inwendig kalkaanslag
							r-pis-1	0	1	1	1	1450-1550	grotendeels geglazuurd, inwendig kalkaanslag
						indet	r-	9	36	45	9		2 poten, 1 worstoor
			spaanse majolica	C03	bord	sp-bor-		0	1	1	1	1500-1550	cuerda seca, Sevilla
	V180	Beerput S54	1500-1550	steengoed 1		drinkschaal	s1-dri-	1	0	1	1	1400-1500	
						indet	s1-	0	2	2	0		asglazuur
				steengoed 2		indet	s2-	0	2	2	1		1 bodem met aangeknepen standring
				grijs aardewerk		indet	g-	0	3	3	1		1 bodem met standlobben
				rood aardewerk	C01	bakpan	r-bak-1	1	0	1	1	1450-1550	meest complete model
							r-bak-1	3	0	3	3	1450-1550	3 stelen
					C02		r-bak-2	1	0	1	1	1450-1550	

						r-bak-15	1	0	1	1		
						r-bak-	0	10	10	0		bodemfragmenten
				C03	bord	r-bor-1	1	0	1	1	1475-1575	slibboogjes
						r-bor-1	2	5	7	2	1475-1575	slibboogjes
				C04		r-bor-40	1	0	1	1	1525-1575	
					gatenpot	g-gat-	1	1	2	1	1500-1600	
					grape	r-gra-2	1	5	6	1		inwendig spaarzaam glazuur, bodem ontbreekt, zwaar beroet
				C05		r-gra-10	1	0	1	1	1500-1550	groot, spaarzaam glazuur, inwendig kalkaanslag
				C06		r-gra-10	1	0	1	1	1500-1550	groot, spaarzaam glazuur
				C07		r-gra-10	1	0	1	1	1500-1550	klein model, spaarzaam glazuur
				C08		r-gra-10	1	0	1	1	1500-1550	klein model, spaarzaam glazuur
				C09		r-gra-22	1	0	1	1	1525-1575	inwendig glazuur, uitwendig aan schenkkant
				C10		r-gra-22	1	0	1	1	1525-1575	inwendig glazuur met groene vlekken, zwaar beroet
				C11		r-gra-22	1	0	1	1	1525-1575	in- en uitwendig spaarzaam glazuur
						r-gra-	5	2	7	5		2 met inwendig kalkaanslag
				C13	kop	r-kop-2	1	0	1	1	1500-1575	inwendig glazuur
				C12		r-kop-22	1	0	1	1	1525-1575	inwendig glazuur
						r-kop-	5	1	6	5		inwendig glazuur
					pispot	r-pis-1	1	0	1	1	1400-1550	inwendig kalkaanslag, ziel ontbreekt
					indet	r-	14	97	111	14		6 poten, 5 worstoren
			wit aardewerk		kop	w-kop-	1	0	1	1		geel glazuur
		51			indet	w-	0	1	1	0		inwendig mangaan
			spaanse majolica	C14	bord	sp-bor-	0	1	1	1	1475-1550	goudlustermajolica
V181	Kuil S55	1475-1550	grijs aardewerk		indet		0	2	2	1		
			rood aardewerk		bakpan		0	3	3	1		bodemfragmenten
					bord		0	1	1	1	1475-1550	sgrafitto
					grape		2	0	2	2	1475-1575	spaarzaam glazuur
					indet		0	7	7	0		1 poot
V182	Verdiepen vlak	1450-1650	steengoed 8		kan		1	0	1	1	1350-1475	uitwendig groen glazuur, zie haarlems bodemonderzoek
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	1	0	1	1		
						r-bak-17	1	0	1	1		
					kom		1	0	1	1		
					kop		0	1	1	1		inwendig glazuur
					lekschaal		1	0	1	1		
					olielamp		0	1	1	1		
					indet		1	9	10	1		1 poot
			faience		bord		0	1	1	1	1620-1700	blauwe decoratie
V183	Verdiepen vlak	1525-1575	rood aardewerk		bakpan	r-bak-8	1	0	1	1	1525-1575	
V190	Verdiepen vlak	1350-1500	rood aardewerk		indet		0	3	3	1		1 met groene vlekken in glazuur
V193	Beerput S56	1475-1525	steengoed 1		indet	s1-	0	2	2	1		asglazuur
			steengoed 2		kan	s2-kan-	1	1	2	1		1 bodem, 1 halsfragment met radstempel
					indet	s2-	0	2	2	0		
			grijs aardewerk	C01	grape	g-gra-2	0	1	1	1	1475-1525	bodem
			rood aardewerk	C02	bakpan	r-bak-1	1	0	1	1	1400-1525	bodem ontbreekt
						r-bak-1	5	5	10	2	1400-1525	2 stelen
					grape	r-gra-22	2	0	2	2	1475-1550	spaarzaam glazuur, 1 beroet

					r-gra-	5	4	9	5		2 grapen met kalkaanslag
				kom	r-kom-7	1	0	1	1		
					r-kom-39	2	0	2	1	1450-1525	
				pot	r-pot-	0	1	1	1		bodem met standlobben, inwendig bodem geglazuurd
				indet	r-	2	43	45	2		2 poten, 6 worstoren
			wit aardewerk	grape	w-gra-	1	0	1	1	1500-1550	geel glazuur, klein bol model
			onbekend baksel	indet	indet-	0	1	1	1		witte scherf, hard gebakken, geen glazuur
V195	Verdiepen vlak	1450-1800	steengoed 2	kan		0	1	1	0		hoort bij V196-C02
				kan		0	3	3	0	1550-1600	Siegburg, hoort bij V198-C01
				kan		0	3	3	1	1525-1575	Keulen/Frechen, medaillons en acanthusbladeren
				indet		2	26	28	2		3 bodems (1 geknepen standring, 2 standvlakken)
			steengoed 8	kan		0	1	1	1	1350-1475	Siegburg, uitwendig groen glazuur
			grijs aardewerk	indet		0	1	1	1		bodem met standlobben
			rood aardewerk	bakpan	r-bak-1	4	0	4	4		
					r-bak-2	7	0	7	7		
					r-bak-4	7	0	7	7		1 steel (1550-1650)
					r-bak-5	5	0	5	5		
					r-bak-12	4	0	4	4		
					r-bak-35	2	0	2	2		
						4	35	39	4		7 stelen (1500-1800)
				bord	r-bor-1	12	0	12	12		2 met sgrafitto, rest met slibboogjes
					r-bor-6	4	0	4	4		1 met slibboogjes, 1 met ringeloor
						4	24	28	4		1 met sgrafitto
				grape		15	2	17	15		1 met sgrafitto, 2 met NH-slib
				deksel		1	0	1	1		
				kom	r-kom-58	1	0	1	1		inwendig groen
						2	1	3	2		groot model, gebruikt als test
				kop	r-kop-1	1	0	1	1		inwendig glazuur
					r-kop-2	10	0	10	10		inwendig glazuur
						4	15	19	4		
				lekschaal	r-lek-3	3	0	3	3		
						1	0	1	1		
				olielamp		0	2	2	1		
				pot	r-pot-1	2	0	2	2		
				steelkom	r-stk-7	2	0	2	2		geheel geglazuurd
				test		3	0	3	3		vierkant model, geheel geglazuurd
				vuurstolp	r-vst-1	5	8	13	3		inwendig beroet
				indet		41	275	316	41		
			wit aardewerk	bakpan		1	4	5	1		2 stelen (1 massief, 1 toegevouwen)
				grape		2	0	2	2		
				kan	w-kan-9	1	0	1	1	1675-1750	miniatuur, Nederrijns
				kom	w-kom-15	0	4	4	1	1650-1700	uitwendig groen, inwendig geel
				kop		4	10	14	4		
				indet		6	34	40	6		
			majolica	bord		2	1	3	2		1 met blauwe beschildering, 1 polychroom
			faience	bord		10	11	21	10		7 spreukborden (een met spreuk 'oost west thuis best')

				C02	kom	f-kom-10	1	0	1	1	1650-1700	wit, 2 vormoren
							1	0	1	1		gele en blauwe decoratie, compendiario?
			italiaanse faience		bord		1	3	4	1		Ligurisch blauw
				C03	bord		0	1	1	1	1475-1500	Italiaans, Montelupo, polychrome beschildering
				C01	kom		2	0	2	1	1550-1650	oor in de vorm van een blad, Deruta?
					kom		0	1	1	1		Montelupo voetkom
			porselein		bord		1	1	2	1		1 Chinees Imari, 1 Kangxi
					kom		0	2	2	1	1585-1600	kraakporselein, vlammend wiel en vliegende paarden
					kop		1	0	1	1		capuncijner
			industrieel wit		bord		2	2	4	2		wit
					kom		1	0	1	1		
					kop		2	1	3	2		1 met blauwe beschildering, 1 met drukdecor
			pijpaarde		pijp		1	0	1	1	1680-1750	pijpenkop type 2, merkloos
V196	Asplek	1550-1625	steengoed 2	C02	kan	s2-kan-	0	5	5	1	1525-1560	Keulen/Frechen, fries met floraal motief, acanthusbladeren
						s2-kan-	0	1	1	1	1525-1600	bodem met standvlak, Keulen/Frechen
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-4	1	0	1	1	1550-1675	licht beroet
						r-bak-5	1	0	1	1	1550-1650	licht beroet
						r-bak-	0	4	4	0		bodemfragmenten
					bord	r-bor-6	1	3	4	1	1550-1650	slibboogjes op spiegel
				C03	grape	r-gra-11	1	0	1	1	1600-1675	Bergen op Zoom, inwendig glazuur, uitwendig deels glazuur
				C04	kop	r-kop-2	1	0	1	1	1575-1675	inwendig glazuur
				C05		r-kop-2	1	0	1	1	1575-1675	inwendig glazuur, horizontaal en verticaal oor
				C06		r-kop-29	1	0	1	1	1600-1700	inwendig deels slib en groen glazuur, 1 oor
					pispot	r-pis-	1	0	1	1		
					vuurstolp	r-vst-1	1	0	1	1	1500-1600	inwendig beroet
					indet	r-	0	22	22	0		
			wit aardewerk	C07	grape	w-gra-16	1	0	1	1	1600-1650	geheel groen
				C08	kop	w-kop-506	1	0	1	1	1550-1650	inwendig vlekkerig groen glazuur, 1 oor?
					indet	w-	1	1	2	1		mangaanglazuur
			werra aardewerk	C01	bord	wa-bor-1	1	0	1	1	1602-1610	Enkhuizen, misbaksel, zon op spiegel
			majolica	C09	bord	m-bor-5	1	0	1	1	1580-1630	niet-gedecoreerd
			italiaanse faience		bord	i-bor-	1	0	1	1	1575-1625	Ligurisch blauw
V197	Asplek	1600-1675	steengoed 2		kan	s2-kan-	0	1	1	1	1550-1600	Siegburg, hoort bij V198-C01
					indet	s2-	0	7	7	1		1 lintoor
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-5	1	0	1	1	1600-1675	
						r-bak-	1	4	5	1		1 steel (1600-1700)
					bord	r-bor-	0	2	2	1		standlobben, slibboogjes
					grape	r-gra-	5	0	5	5		
					kop	r-kop-2	1	0	1	1		inwendig glazuur
						r-kop-	4	5	9	4		
					test	r-tes-	1	0	1	1		ongeglazuurd, vierkant
					vuurstolp	r-vst-1	1	0	1	1		in- en uitwendig beroet
					indet	r-	2	42	44	2		
			wit aardewerk		kop	w-kop-35	1	0	1	1		inwendig groen, uitwendig beroet
			porselein		kop	p-kop-	0	1	1	1		Overgangsporselein?, bloemenvaas op bodem
V198	Kuil S57	1675-1700	steengoed 2	C01	kan	s2-kan-	0	7	7	1	1550-1600	Siegburg, medaillons met vrouw (personificatie liefde)

					indet	s2-	0	3	3	1		
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-2	1	0	1	1		
						r-bak-6	7	0	7	4		
						r-bak-12	2	0	2	1		
						r-bak-	0	8	8	0		
				C02	bord	r-bor-10	1	0	1	1	1675-1750	Nederrijns, gemarmerd, profiel compleet
						r-bor-44	1	2	3	1	1675-1750	Nederrijns, gemarmerd
						r-bor-	0	2	2	0	1675-1750	Nederrijns, gemarmerd
						r-bor-	1	0	1	1		bovenzijde geglazuurd
					deksel	r-dek-1	1	1	2	1	1600-1750	inwendig beroet, datering op basis glazuur
					grape	r-gra-	4	9	13	3		
					kom	r-kom-31	2	0	2	1	1600-1750	inwendig glazuur
					kop	r-kop-4	2	0	2	2	1675-1750	ringeloor aan buitenzijde, inwendig gemarmerd
					steelkom	r-stk-2	1	0	1	1	1650-1750	
					test	r-tes-	1	0	1	1	1650-1750	vierkant, geheel geglazuurd
					indet	r-	0	14	14	0		
			wit aardewerk		grape	w-gra-	1	0	1	1		inwendig mangaan, uitwendig groen
					pispot	w-pis-4	1	0	1	1	1675-1750	inwendig geel, uitwendig groen
					indet	w-	1	21	22	1		
			jydepot-aardewerk		indet	jy-	0	1	1	1	1600-1800	
			duitsland-west	C03	bord	dw-bor-1	1	0	1	1	1650-1700	Ochtrup
			majolica		bord	m-bor-12	2	3	5	1	1650-1725	wit
			faience		bord	f-bor-1	1	3	4	1	1625-1675	Wanli-décor, ook stuk van V195
						f-bor-2	4	9	13	4	1640-1700	wit
						f-bor-	3	1	4	3		1 spreukbord, 2 met krullen op vlag, 1 met chinees motief
						f-bor-	1	0	1	1	1675-1725	blauw schubmotief (zie voor kop met zelfde motief, dev89)
				C04	mosterdpot	f-mos-1	1	0	1	1	1650-1700	wit , 1 oor, zie artikel MNVVC 138
			pijpaarde		pijp		1	0	1	1	1680-1750	pijpenkop type 2, merkloos
V199	Kuil S58	1700-1800	steengoed 2		indet		0	1	1	1		
			rood aardewerk		grape		1	0	1	1		
					indet		0	3	3	0		
			faience		bord		1	1	2	1		1 met blauwe beschildering
			italiaanse faience	C02	kop	i-kom-5	1	0	1	1	1575-1625	compendiario, IHS op bodem, doorboorde standring
			portugese faience	C01	bord	po-bor-3	1	0	1	1	1625-1650	Portugees, kraakstijl
			porselein		kop		0	1	1	1		capucijner/Chinees imari
			industrieel wit		bord		0	2	2	1	1760-1850	wit
					kop		0	2	2	1	1780-1850	drukdecor
			pijpaarde		pijp		1	0	1	1	1698-1750	pijpenkop type 2, merk nr. 798 (SVO)
V200	Verdiepen vlak	1450-1550	steengoed 1		indet		0	4	4	1	1400-1500	1 bodem met geknepen standring, 2 met asglazuur
			steengoed 2		indet		0	7	7	1	1400-1550	1 bodem met geknepen standring
			rood aardewerk	C01	bakpan	r-bak-1	1	0	1	1	1400-1500	bijna compleet
						r-bak-1	15	0	15	15		2 stelen (1400-1500)
						r-bak-4	2	0	2	2	1500-1550	
							0	27	27	0		5 stelen (1400-1550)
					bord	r-bor-1	2	5	7	2	1475-1575	slibboogjes
						r-bor-1	1	0	1	1	1450-1525	slibversiering

				C02	grape	r-gra-14	1	5	6	1	1525-1575	spaarzaam glazuur
							3	15	18	3		spaarzaam glazuur
					pot		0	2	2	0		grote roompot met tuit
					vuurstolp		0	1	1	1		inwendig beroet
					kom		1	0	1	1		grote kom, uitwendig beroet
					komfoor		1	1	2	1		ongeglazuurd
					indet		4	76	80	4		15 poten, 1 standring, 3 worstoren
			wit aardewerk		indet		0	1	1	1		groen en geel glazuur
V202	Uit profiel	1500-1600	iberisch aardewerk?		indet		0	1	1	1	1500-1600	wat mika, zou ook raar rood baksel kunnen zijn
V203-1	Uit profiel	1375-1425	rood aardewerk		grape		0	3	3	1	1375-1425	fijne ribbels op schouder, beroet
V203-2	Verdiepen vlak	1400-1550	steengoed 1		indet		0	6	6	1		3 met asglazuur, 3 bodems met geknepen standring
			steengoed 2		indet		0	2	2	1		1 lintoor (1500-1600)
				C01	spinsteen	s2-spi-1	1	0	1	1		
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	5	0	5	5		
						r-bak-6	1	0	1	1		
							0	10	10	0		1 steel (1400-1500)
					bord		0	1	1	1		slibboogjes
					grape		6	0	6	6		2 met fijne ribbels op schouder
					kop	r-kop-2	1	0	1	1	1525-1575	
					olielamp		1	0	1	1		bodem
					steelkom		0	1	1	1		1 steel
					indet		5	32	37	5		4 worstoor, 5 poten (1 klauwpoot)
			duitsland-west		bord	dw-bor-1	1	0	1	1	1650-1700	Ochtrup, geel fond, ruis
V204	Uit profiel	1425-1500	rood aardewerk		bakpan	r-bak-35	1	0	1	1	1425-1500	
V205-1	Uit profiel	1350-1500	rood aardewerk		indet		0	4	4	1		spaarzaam glazuur
			pingsdorf-type		indet		0	1	1	1		opspit
V205-2	Kuil S59	1400-1500	steengoed 1		indet		0	1	1	1	1400-1500	asglazuur
			steengoed 2		indet		0	1	1	1		
			grijs aardewerk		indet		0	2	2	1		
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	4	6	10	2		2 stelen (1400-1500)
					indet		0	9	9	0		spaarzaam glazuur
V206-1	Uit profiel	1175-1300	kogelpot		indet		0	1	1	1	1175-1300	vingerveeg
V207-2	Kuil S61	1400-1500	steengoed 2		indet		0	1	1	1		
			rood aardewerk		bakpan		5	3	8	1		1 steel (1400-1500)
V208	Kuil S62	1375-1425	rood aardewerk		grape		0	3	3	1	1375-1425	fijne ribbels op schouder
V209	Kuil S63	1400-1550	rood aardewerk		indet		0	2	2	0		1 bodem met standring
V215	Verdiepen vlak	1350-1450	steengoed 1		indet		0	1	1	1	1400-1500	asglazuur
			steengoed 2		indet		0	1	1	1	1350-1450	bodem met geknepen standring, hoge tenen, aanslag
			grijs aardewerk		indet		0	1	1	1		worstoor
			rood aardewerk		bakpan		1	0	1	1		
					grape		1	1	2	1	1350-1450	fijne ribbels op schouder
					indet		0	5	5	0		
V216	Verdiepen vlak	1350-1450	rood aardewerk		bakpan		1	1	2	1	1325-1425	
					kop	r-kop-2	1	0	1	1	1525-1600	
					indet		0	2	2	0		1 met slib, ruis
			pingsdorf-type		indet		0	2	2	1		verfspetters, opspit

V217	Kuil S64	1300-1400	steengoed 1		indet		0	5	5	1	1300-1400	1 met leemengobe
			steengoed 2		indet		1	1	2	1		1 met radstempel (Langerwehe)
			rood aardewerk		indet		0	6	6	1		1 worstoor
			pingsdorf-type		indet		0	2	2	1		1 bodem met geknepen standring, opspit
V219	Uit profiel	1300-1525	grijs aardewerk		pot		1	0	1	1		zacht baksel, mogelijk vroeg
V221	Uit profiel	1300-1400	steengoed 2		indet		0	1	1	1	1300-1400	Langerwehe
V222	Waterput S66	1675-1725	steengoed 1		indet	s1-	0	1	1	1	1400-1500	asglazuur, opspit
			steengoed 2		fles	s2-fle-	1	0	1	1	1650-1750	mineraalwaterkruik, Westerwald
					kan	s2-kan-	0	2	2	1	1650-1700	Westerwald, medaillons
					knikker		4	0	4	4		3 klein (diameter 1,5 cm), 1 groot (diameter 4,2 cm)
			grijs aardewerk		indet	g-	1	1	2	1		ruis
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-5	1	0	1	1	1550-1650	
				C01		r-bak-6	1	0	1	1	1700-1800	Bergen op Zoom?
				C02		r-bak-6	1	0	1	1	1700-1800	Bergen op Zoom?, pootjes, niet compleet
				C03		r-bak-12	1	0	1	1	1700-1800	Bergen op Zoom?, pootjes, zie Akersloot
						r-bak-42	3	0	3	1	1600-1800	driepan
						r-bak-	0	7	7	0		bodemfragmenten
					bord	r-bor-1	2	0	2	2	1450-1550	1 sgrafitto, 1 met slibversiering, ruis
						r-bor-3	1	3	4	1	1700-1800	gemarmerd (Nederland)
				C04		r-bor-6	1	0	1	1	1525-1650	groen glazuur op spiegel, wat snijsporen
				C05		r-bor-10	1	0	1	1	1675-1750	Nederrijns (klein), gemarmerd
				C06		r-bor-10	1	0	1	1	1675-1750	Nederrijns (groot), gemarmerd
						r-bor-50	1	0	1	1	1700-1800	Bergen op Zoom?
						r-bor-	2	1	3	1	1675-1750	Nederrijns, gemarmerd
				C07	deksel	r-dek-32	1	0	1	1	1700-1800	zie Bethlehem
						r-dek-	2	0	2	2		1 bijna compleet (doofpotdeksel)
				C08	grape	r-gra-18	1	0	1	1	1675-1750	witte aanslag op bodem en uitwendig, inwendig glazuur
				C09		r-gra-18	1	0	1	1	1675-1750	oor afwezig, niet beroet
						r-gra-	2	3	2	2		2 bodems
						r-gra-	2	1	3	1		brede grape met platte rand en scherpe buikknik
						r-gra-	0	7	7	2	1375-1425	fijne ribbels op schouder, 2 bodems, ruis
					kom	r-kom-	1	0	1	1		uitwendig beroet
				C10	kop	r-kop-2	1	0	1	1	1575-1675	inwendig glazuur
						r-kop-2	1	0	1	1	1575-1675	geheel geglazuurd
				C11		r-kop-4	1	0	1	1	1675-1750	inwendig glazuur
						r-kop-4	7	16	23	4	1675-1750	uitwendig ringeloor, inwendig gemarmerd
					lekschaal	r-lek-2	1	0	1	1	1650-1750	
						r-lek-	0	2	2	0		
				C12	pot	r-pot-7	1	0	1	1	1675-1750	inwendig glazuur en op rand
				C13		r-pot-501	1	0	1	1	1700-1750	uitwendig ringeloor
				C14		r-pot-505	1	0	1	1	1650-1750	slijtagesporen op oren
					steelkom	r-stk-2	3	1	4	1	1625-1700	licht beroet, losse steel
					test	r-tes-1	2	0	2	2	1600-1750	geheel geglazuurd
				C40	zalfpot	r-zal-3	1	0	1	1	1600-1700	buitenzijde ongeglazuurd (alleen op dia)
					indet	r-	16	35	51	16		1 bolle vorm met gaten

			wit aardewerk		bakpan	w-bak-7	1	0	1	1		inwendig glazuur, beroet
				C15	grape	w-gra-6	1	0	1	1	1650-1750	geel en groen glazuur, beroet
				C16	kop	w-kop-3	1	0	1	1	1650-1750	geel en groen glazuur, zie kampen en den haag
				C17		w-kop-3	1	0	1	1	1650-1750	geel en groen glazuur, klein model
				C18		w-kop-3	1	0	1	1	1650-1750	geel en groen glazuur
				C19		w-kop-23	1	0	1	1	1650-1750	uitwendig groen, inwendig mangaan
				C20		w-kop-26	1	0	1	1	1600-1700	geheel groen
						w-kop-	2	0	2	2		
					pispot	w-pis-	6	0	6	2		
					vogelfluit	w-vfl-1	0	1	1	1	1625-1725	blaastuit, deels geglazuurd
					indet	w-	1	9	10	1		
			werra aardewerk	C21	bord	wa-bor-	0	1	1	1	1602-1610	halffabrikaat Enkhuizer werra (niet geglazuurd), haas
			majolica	C22	bord	m-bor-12	1	0	1	1	1675-1750	paarse ster op spiegel
						m-bor-	5	2	7	5	1650-1725	1 met blauwe bloemen, 1 met ruiter, 1 met aigretterand
					kan	m-kan-	1	0	1	1	1575-1650	blauwe strepen en kruisjes
			faience	C23	bord	f-bor-2	1	0	1	1	1650-1675	gedekte tafel
				C24		f-bor-2	1	0	1	1	1650-1675	huis in landschap
				C25		f-bor-2	1	0	1	1	1650-1675	zittende figuren bij tafel
				C26		f-bor-2	1	0	1	1	1650-1725	florale band, spreuk: 'oude liens raet'
				C27		f-bor-2	1	0	1	1	1695	opschrift: '1695 den 7 januari is gestorven koningin maeria'
				C28		f-bor-2	1	0	1	1	1640-1725	wit
				C29		f-bor-2	1	0	1	1	1640-1725	wit
				C30		f-bor-2	1	0	1	1	1640-1725	wit
				C32		f-bor-11	1	0	1	1	1675-1750	wit
						f-bor-	9	15	24	9	1625-1725	2 wit, 2 kraakstijl
				C31	kop	f-kop-1	1	0	1	1	1675-1750	polychroom, landschap met man en hert
						f-kop-1	3	6	9	3	1675-1750	blauwe florale versiering, 1 kop hetzelfde als V228-C03
				C33	plooischotel	f-plo-3	1	0	1	1	1650-1700	wit, klein, 8 knorren
				C41		f-plo-507	1	0	1	1	1640-1660	Verstraeten?, groteskendecor en putto
						f-plo-	0	1	1	1	1650-1700	wit
					indet	f-	1	6	7	1	1640-1700	2 bodem met standring, 1 vormoor, 1 raar fragment
			italiaanse faience	C34	bord	i-bor-1	1	0	1	1	1575-1650	polygroom, aigrette-rand 14, zie scriptie Nina
						i-bor-	0	1	1	1	1575-1625	Ligurisch blauw
			franse faience	C35	plooischotel	fr-plo-1	1	0	1	1	1625-1650	Frans, 28 knorren, zie scriptie Nina
			portugese faience	C36	bord	po-bor-3	1	0	1	1	1650-1700	doorboord hart en kantwerk, doorboorde standring
						po-bor-	1	3	4	1	1600-1700	onduidelijk décor
			porselein	C37	bord	p-bor-1	1	0	1	1	1680-1720	Kangxi, schotel, floraal motief, hoort bij kop
						p-bor-1	1	0	1	1	1680-1720	Kangxi, schotel, zelfde als V222-C37
				C38		p-bor-	1	3	4	1	1600-1650	landschap op spiegel, kraakrand
				C39	kop	p-kop-1	1	3	4	1	1680-1720	Kangxi, bloemmotief
						p-kop-	0	1	1	1	1680-1720	Kangxi, floraal motief, hoort bij V222-C37
			pijpaarde		pijp		1	0	1	1	1610-1675	pijpenkop type 1, gele klei, merkloos
							1	0	1	1	1610-1675	pijpenkop type 1, merkloos
							1	0	1	1	1610-1675	pijpenkop type 1, merk (ID gekroond)
							26	0	26	26	1680-1750	pijpenkoppen type 2, merkloos
							2	0	2	2	1680-1750	type 2, merk. nr. 9 (wapen Zeeland), gepolijst

						1	0	1	1	1710-1750	pijpenkop type 3, merk nr. 798, 2 bijmerken (wapen Gouda)	
						0	129	129	0		steelfragmenten, 24 mondstukken, 7 met steelintaglio	
V223	Verdiepen vlak	1525-1850	steengoed 2		kan	2	4	6	2		oa een fragment baardman midden 16de eeuw	
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-2	2	0	2	2		
						r-bak-6	1	0	1	1		
							0	7	7	0		geen stelen
					bord	r-bor-1	4	0	4	3		slibboogjes
						r-bor-1	1	1	2	1	1525-1550	sgrafitto met bogen en letters
						r-bor-3	3	0	3	2		
					grape		1	0	1	1	1450-1550	
							3	3	6	3	1750-1850	BOZ-grapen, 1 met merk
							2	0	2	2		
					kom		1	0	1	1		inwendig groen, hoort bij fragmenten V225
					kop	r-kop-2	1	0	1	1		
						r-kop-4	2	2	4	2		ringeloor en gemarmerd
					lekschaal		2	0	2	1		
					indet		0	38	38	0		
			wit aardewerk		grape		0	1	1	1	1550-1625	inwendig geel
					kop		0	2	2	2		
					indet		0	2	2	0		
			majolica		bord		1	3	4	1	1650-1750	blauwe beschilering
			faience		bord		3	0	3	0		hoort bij V227-C02/C03
			spaanse majolica	C01	indet		0	1	1	1	1475-1550	vorm onduidelijk, gestileerde letters, sterk vervaagd
			porselein		bord		0	1	1	1	1680-1720	Kangxi, bodem met Chinees landschap
					deksel		1	0	1	1		bloemen, Qianlong?
				C02	kom		1	0	1	1		Kangxi, bloemen, merk in bodem
					vaas		0	1	1	1		Imari
V225	Verdiepen vlak	1450-1750	steengoed 1		indet		0	1	1	1		
			steengoed 2		kruik	s2-kru-2	1	0	1	1		fragment spinpotje
					indet		0	3	3	0		
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	3	0	3	1	1375-1500	groene vlekken in glazuur
						r-bak-2	2	0	2	1		
						r-bak-8	1	0	1	1		
							0	17	17	0		3 stelen
					bord	r-bor-1	7	5	12	2		slibboogjes
						r-bor-3	1	0	1	1		
							2	0	2	2		1 met sgrafitto: nep-letters op rand
					grape		5	4	9	5		
					kom		2	2	4	1		groen aan binnenzijde
					kop		6	0	6	5		
					olielamp		0	1	1	1		
					pispot		1	0	1	1		
					test		2	0	2	2		voerkant model, 1 ongeglazuurd en binnenzijde beroet
					indet		1	36	37	1		
			wit aardewerk		grape		1	0	1	1	1550-1600	
					zalfpot		0	1	1	1		bodem

					indet		0	2	2	0		
			faience		bord		0	1	1	1	1630-1700	kraakmotief
					indet		1	0	1	1		wit
			porselein		kom	p-kom-6	1	0	1	0	1605-1620	klapmuts, hoort bij klapmuts V228, doorboorde standring
	V226	Uit vlak	1525-1575	rood aardwerk		bord	r-bor-1	1	0	1	1	1450-1550	bovenzijde geglazuur
				wit aardewerk		grape		1	0	1	1	1550-1650	geheel groen
	V227	Verdiepen vlak	1400-1750	steengoed 1		indet		0	2	2	1	1400-1500	asglazuur
				steengoed 2		kan		1	1	2	1	1475-1550	1 rand met radstempel (Langerwehe)
								0	1	1	1	1525-1600	bodem met standvoet, Frechen/Keulen
						indet		0	2	2	0		1 met radstempel
				grijs aardewerk		grape	g-gra-2	0	3	3	1	1475-1525	bodem
				rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	2	0	2	2		
								0	10	10	0		2 stelen (1400-1500)
						bord	r-bor-1	1	0	1	1	1475-1550	sgrafitto
								0	1	1	0	1675-1750	gemarmerd
						grape		4	0	4	4		
						kom		3	0	3	3		
						olielamp		1	0	1	1		ongeglazuurd
						indet		6	48	54	6		5 poten, 1 standring
				wit aardewerk		kan		1	0	1	1	1300-1400	weiche ware, radstempel en ijzerengobe, Langerwehe?
						pot		0	1	1	1		1 bodem met geknepen standring, secundair gat in bodem
					C01	wapen		1	0	1	1	1600-1700	wapen van Enkhuizen, bovenkant ontbreekt
				majolica		bord		1	0	1	1	1650-1750	blauwe beschildering
				faience	C02	bord	f-bor-2	1	0	1	1	1725-1800	kraakstijl, merk Porseleine Bijl, vormt set met C03
					C03	bord	f-bor-2	1	0	1	1	1725-1800	kraakstijl, merkt Porseleine Bijl, vormt set met C02
						pispot	f-pis-2	0	10	10	1	1675-1750	hoort bij V228-C04
						indet		0	1	1	0		1 standvoet
				porselein	C04	kom	p-kom-6	1	0	1	1	1600-1610	kraakporselein, klapmuts
	V228	Kuil S67	1725-1775	steengoed 2		indet	s2-	0	1	1	1	1400-1550	bodem met geknepen standring, ruis
				rood aardewerk		bakpan	r-bak-4	1	2	3	1	1550-1650	ruis
					C10	bakpan	r-bak-6	1	0	1	1	1700-1800	Bergen op Zoom
					C01	bord	r-bor-3	1	0	1	1	1700-1800	initialen op onderkant
							r-bor-3	2	0	2	2	1700-1800	
						kan	r-kan-8	1	6	7	1	1700-1750	slib op bodem
						kop	r-kop-4	3	0	3	2	1675-1750	uitwendig ringeloor, inwendig slib
						indet	r-	0	1	1	0		1 bodem
				faience	C02	bord	f-bor-8	1	0	1	1	1725-1775	blauwe bloemen
					C03	kop	f-kop-1	1	4	5	1	1675-1750	blauw fond met blauwe bloemen, zelfde als kop V222
					C04	pispot	f-pis-2	1	1	2	1	1675-1725	hier horen scherven pispot V227 bij
				porselein	C05	bord	p-bor-4	1	0	1	1	1585-1610	kraakporselein, zelfde als V175-C15, doorboorde standring
					C06		p-bor-8	1	0	1	1	1730-1760	Qianlong, fazant in landschap, pauwen op vlag
					C07		p-bor-8	1	0	1	1	1730-1760	Qianlong, fazant in landschap, pauwen op vlag
							p-bor-	1	0	1	1	1680-1720	Kangxi, accoladerand
					C08	kom	p-kom-6	1	0	1	1	1605-1620	kraakporselein, klapmuts, Rinaldi groep 5 p132
							p-kom-6	1	0	1	1	1605-1620	kraakporselein, klapmuts, Rinaldi groep 5 p132
					C09	kop	p-kop-1	1	0	1	1	1680-1720	Kangxi, miniatuur, floraal motief

				C12		p-kop-1	1	0	1	1	1680-1720	Kangxi? (alleen op dia)
			industrieel wit	C11	bord	iw-bor-3	1	0	1	1	1775-1850	vormt set met kop
					kop	iw-kop-	1	0	1	1	1775-1850	
V229	Kuil S68	1375-1425	steengoed 2		kan		1	0	0	1	1350-1450	radstempels op hals, Langerwehe?
					indet		0	1	1	0		
			grijs aardewerk		indet		0	1	1	1		lintoor
			rood aardewerk		bakpan		0	1	1	1		bodemfragment
					grape		2	20	22	2	1375-1425	fijne ribbels op schouder, spaarzaam glazuur
					indet		0	1	1	0		scherf met gaten (gatenpot of komfoor?), uitwendig beroet
V230	Uit profiel	1100-1300	blauwgrijs		indet		0	1	1	1	1100-1300	Paffrath
V231	Uit profiel	1250-1350	rood aardewerk		indet		1	0	1	1	1250-1350	zacht baksel, mogelijk een pot
V232	Uit profiel	1300-1525	grijs aardewerk		indet		0	1	1	1	1300-1525	wandfragment
V233	Uit profiel	1300-1400	rood aardewerk		grape		1	9	10	1	1300-1400	
V236	Verdiepen vlak	1350-1450	steengoed 1		indet		0	7	7	1	1400-1500	asglazuur, 1 bodem met geknepen standring
			steengoed 2		indet		0	1	1	1	1350-1450	Langerwehe
			grijs aardewerk		pot		1	2	3	1		
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	4	4	8	4	1375-1500	
					bord	r-bor-1	1	0	1	1	1400-1450	
					grape		3	0	3	3	1350-1450	spaarzaam glazuur, richel in rand
					kan		1	0	1	1	1350-1425	
					olielamp		1	0	1	1		
					indet		3	29	32	3	1350-1450	5 poten (geknepen), 2 oren, 3 schouderfragmenten
			pingsdorf-type		indet		0	1	1	1		
			maasland wit		indet		0	1	1	1		geel glazuur
			onbekend baksel		indet		0	1	1	1		zacht wit baksel, zandmagering
V237	Kuil S70	1375-1425	rood aardewerk		grape		2	0	2	2	1375-1425	fijne ribbels op schouder (bij 1 golvend, met geul in rand)
V239	Vlakvondst	1300-1525	grijs aardewerk		indet		0	1	1	1	1300-1525	
V241	Verdiepen vlak	1350-1550	steengoed 1		indet		0	3	3	1	1300-1450	1 met asglazuur
			steengoed 2		indet		0	2	2	1	1350-1450	
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-15	1	0	1	1	1400-1600	
							1	6	7	1		spaarzaam glazuur
					grape	r-gra-95	1	0	1	1	1350-1425	fijne ribbels op schouder, groef in rand, licht haakoor
					kan		1	0	1	1		groene vlekken in galzuur
					kop		1	0	1	1		rechte rand, geheel geglazuurd
					pispot		0	1	1	1		bodem met ziel, spaarzaam glazuur
					pot		1	6	7	1	1350-1400	bodem met standlobben, rand met groef
					indet		1	20	21	1		1 poot, 1 worstoor
V242	Verdiepen vlak	1350-1400	steengoed 1		kan		0	10	10	1	1350-1450	
			steengoed 2		indet		0	2	2	1	1350-1450	1 Langerwehe, 1 bodem met geknepen standring
			steengoed 8		indet		0	1	1	1	1350-1475	uitwendig groen glazuur
			grijs aardewerk		indet		0	3	3	1		
			rood aardewerk		bakpan		0	2	2	1		1 steel (1350-1400), zacht baksel, glazuurspetters
					grape	r-gra-38	1	0	1	1	1350-1400	
					indet		0	8	8	0		4 poten
			pingsdorf-type		indet		0	2	2	1		opspit
V243	Uit profiel	1350-1450	rood aardewerk		grape		1	2	3	1	1350-1450	fijne ribbels op schouder, spaarzaam glazuur

				indet		0	2	2	0		spaarzaam glazuur
V244	Uit profiel	1400-1500	grijs aardewerk	indet		0	1	1	1		
			rood aardewerk	bakpan		1	0	1	1		1 steel (1400-1500)
				indet		1	0	1	1		
V245	Uit profiel	1350-1425	rood aardewerk	grape	r-gra-38	1	0	1	1	1350-1425	fijne ribbels op schouder, zwaar beroet, spaarzaam glazuur
V247	Verdiepen vlak	1350-1450	steengoed 1	indet		1	4	5	1		asglazuur
			steengoed 2	indet		0	4	4	1		
			grijs aardewerk	pot		0	11	11	1	1375-1425	geknepen standring
			rood aardewerk	bakpan		2	11	13	2		groene vlekken in glazuur, 1 steel (1400-1500)
				kan		3	1	4	1	1350-1425	bodem met standlobben
				indet		0	16	16	0		
V248	Verdiepen vlak	1200-1400	kogelpotaw	indet		1	1	2	1		rare rand, mogelijk kan, dik en zacht baksel (12e eeuw?)
			rood aardewerk	indet		1	1	2	1		1 rare fijne scherf, mogelijk maaslands rood
			pingsdorf-type	indet		0	1	1	1		
V249	Verdiepen vlak	1150-1250	steengoed 5	indet		0	1	1	1	1200-1280	
			kogelpotaw	indet		0	1	1	1	1150-1300	bezemstreekversiering
			pingsdorf-type	indet		0	1	1	1		
			onbekend baksel	indet		0	1	1	1		zelfde als scherf V236
V250	Verdiepen vlak	1100-1300	blauwgrijs	indet		0	1	1	1	1100-1300	Paffrath
V252	Verdiepen vlak	1650-1850	steengoed 1	indet		0	1	1	1		Siegburg, opspit
			steengoed 2	fles		0	1	1	1		mineraalwaterkruik
				knikker		1	0	1	1		
				indet		0	1	1	0		
			rood aardewerk	bakpan		1	0	1	1		
				bord	r-bor-6	1	0	1	1	1600-1700	groen glazuur
				pot	r-pot-2	1	10	11	1	1850-1900	inwendig glazuur
				indet		7	12	19	7		1 worstoor
			wit aardewerk	indet		2	6	8	2		1 bodem met standvoet
			majolica	bord		1	0	1	1		blauwe beschildering
			faience	bord		2	1	3	2		1 met blauwe beschildering
			porselein	indet		0	1	1	1	1780-1850	uitwendig groen
			pijpaarde	pijp		0	2	2	1		steelfragmenten
V253	Verdiepen vlak	1300-1500	kogelpotaw	indet		0	2	2	1		
			steengoed 2	indet		0	1	1	1		
			rood aardewerk	indet		1	4	5	1		rand mogelijk van kan
V253A	Verdiepen vlak	1250-1310	steengoed 4	kan		0	1	1	1	1250-1310	
V258	Uit profiel	1200-1325	kogelpotaw	indet		0	1	1	1	1250-1325	geknepen standring
V259	Uit profiel	1200-1280	steengoed 5	indet		0	1	1	1	1200-1280	
V260	Verdiepen vlak	1400-1600	steengoed 1	indet		0	3	3	1		1 met asglazuur
			steengoed 2	kan		0	1	1	1	1525-1575	Frechen/Keulen, aanzet medaillon, slechte uitvoering
				indet		0	1	1	0		bodem met geknepen standring
			rood aardewerk	bakpan	r-bak-1	1	0	1	1		spaarzaam glazuur
				indet		0	5	5	0		
V261	Uit kuil	1400-1550	steengoed 1	indet		0	2	2	1		1 bodem met geknepen standring
			steengoed 2	indet		0	2	2	1		1 Langerwehe
			grijs aardewerk	indet		0	2	2	1		

			rood aardewerk		bakpan		0	3	3	1		1 steel (1350-1450)
					indet		5	11	16	5		1 worstoor, 3 poten
			wit aardewerk		indet		1	1	2	1	1550-1650	groen en geel glazuur
			terracotta	C01	beeld		1	0	1	1	1400-1550	figuur in gewaad, mogelijk Maria met kind, beroet
V263-1	Verdiepen vlak	1400-1500	steengoed 1		indet		0	7	7	1		5 met asglazuur
			steengoed 2		indet		0	1	1	1	1350-1450	Langerwehe
			grijs aardewerk		indet		0	1	1	1		
			rood aardewerk		bakpan		1	1	2	1		
					indet		0	3	3	0		2 met fijne ribbels
V263-2	Uit vlak, bij S80-S86	1375-1550	rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	2	0	2	2		1 met groene vlekken in glazuur
						r-bak-2	2	1	3	2		
				C01	grape	r-gra-22	1	1	2	1	1525-1575	merk op oor
							1	0	1	1		geheel geglazuurd
					kom	r-kom-3	1	0	1	1	1350-1425	slibversiering
					indet		2	10	12	2		2 worstoren, 2 poten (1 klauwpoot)
V264	Beerput S87	1500-1550	steengoed 2		kan	s2-kan-45	1	0	1	1	1500-1575	Raeren
						s2-kan-	0	1	1	1		bodem met standvlak
					schepbeker	s2-spb-4	1	0	1	1	1450-1550	Raeren
				C01	spinsteen	s2-spi-1	1	0	1	1	1500-1600	
					indet	s2-	0	15	15	3		3 bodems met geknepen standring
			rood aardewerk	C02	bakpan	r-bak-1	1	0	1	1	1475-1550	duimindrukken bij steelaanzet
						r-bak-1	21	0	21	21		
						r-bak-2	27	0	27	20		2 steel (1450-1575)
						r-bak-4	2	0	2	2	1500-1575	
						r-bak-24	1	0	1	1	1500-1575	
						r-bak-	0	80	80	0		15 stelen (1475-1575), 10 met kras
				C03	bord	r-bor-1	1	0	1	1	1475-1575	slibboogjes
						r-bor-1	1	1	2	1	1475-1550	sgrafitto, 1 met figuur (zwaar beroet)
						r-bor-1	13	10	23	11	1475-1575	9 borden met slibboogjes
						r-bor-30	1	0	1	1	1450-1525	slibversiering
				C06	grape	r-gra-2	1	0	1	1	1500-1575	licht beroet, afwijkend model
				C07		r-gra-14	1	0	1	1	1525-1575	beroet, steel, zie Zwolle 30
				C04		r-gra-22	1	0	1	1	1525-1575	
				C08		r-gra-34	1	0	1	1	1525-1575	niet beroet
				C05		r-gra-41	1	0	1	1	1525-1575	beroet
				C09		r-gra-75	1	0	1	1	1500-1575	beroet, afwijkend model
				C10		r-gra-111	1	0	1	1	1500-1550	niet beroet, gaaf (1 poot ontbreekt), poten sterk gesleten
						r-gra-	49	0	49	45		
					kom	r-kom-	6	0	6	6		
					kop	r-kop-1	6	6	12	6	1500-1550	6 bodems met geknepen standring, 1 met inwendig groen
						r-kop-	10	0	10	10	1525-1575	bolle koppen met ziel of standring, r-kop-17/r-kop-22
				C11	lekschaal	r-lek-3	1	0	1	1	1500-1550	
					pispot	r-pis-1	1	3	4	1	1400-1550	spaarzaam glazuur, zie gebruikt/gebroken
				C12		r-pis-500	1	0	1	1	1500-1550	slibboogjes en driespruit, gaaf
					schepbeker	r-spb-2	1	0	1	1	1500-1575	lintoor
					vuurstolp	r-vst-1	2	4	6	2	1500-1600	inwendig beroet

					indet	r-	17	184	201	17		47 poten, 16 worstoren, 1 steel
			wit aardewerk		bord	w-bor-	1	2	3	1		inwendig groen glazuur
				C13	grape	w-gra-13	1	0	1	1	1525-1575	roetplek, ooraanzet onder rand
						w-gra-	5	7	12	5		
					kom	w-kom-12	1	0	1	1		inwendig geel
					kop	w-kop-42	1	1	2	1	1500-1550	rib met nagelindrukken
				C14	schepbeker	w-spb-509	1	0	1	1	1500-1575	oor ontbreekt, groen glazuur, beroet
						w-spb-	2	0	2	1		lintoor
					indet	w-	0	25	25	0		6 poten
			italiaanse faience	C19	bord	i-bor-	0	1	1	1	1475-1500	Montelupo, lijkt op scherf V195
				C20		i-bor-	1	2	3	1	1500-1550	Montelupo, scherpe knik spiegel/vlag, i-bor-218?
				C21		i-bor-	1	0	1	1	1500-1525	Montelupo, ringeloorrand, i-bor-210?
				C22		i-bor-	1	0	1	1	1500-1550	Montelupo, krulrand, i-bor-210?
				C23	kom	i-kom-	0	1	1	1	1480-1520	beide zijden decoratie, pauwenoog en blauwe lijnen
			spaanse majolica	C15	kom	sp-kom-1	3	0	3	1	1475-1525	goudluster, ooraanzet, inwendig blauwe band
				C16		sp-kom-510	1	0	1	1	1500-1550	goudluster, levensboom op spiegel, 4 oren
			portugese faience	C17	kom	po-kom-2	1	0	1	1	1625-1650	Wanli-motief, ruis
			onbekend baksel	C18	kan	?-kan	1	0	1	1		herkomst onbekend, witbakkend
					indet	?-	0	3	3	3		1 kan? met blad, 1 bodem met stippen, 1 deksel?
V265	Verdiepen vlak	1350-1425	steengoed 1		indet		0	4	4	1		2 met asglazuur
			steengoed 2		indet		0	2	2	1		1 Langerwehe
			rood aardewerk		bakpan		5	1	6	5		2 met groene vlekken
					indet		1	4	5	1		2 poten (1 klauwpoot)
V266	Mestput S89	1375-1500	rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	1	0	1	1	1375-1500	spaarzaam glazuur, geen steel
					indet		0	6	6	0		spaarzaam glazuur
V267	Waterput S90	1575-1650	rood aardewerk		deksel		1	1	2	1		
					grape		1	0	1	1	1575-1650	Bergen op Zoom
V268	Verdiepen vlak	1375-1475	steengoed 1		kan		1	2	3	1	1375-1475	1 van Jacobakan
			steengoed 2		indet		0	1	1	1		ijzerengobe
			rood aardewerk		bakpan		0	1	1	1		
					indet		0	1	1	0		poreus baksel
V270	Verdiepen vlak	1200-1400	steengoed 1		indet		0	2	2	1		1 bodem met geknepen standring
			kogelpotaw		indet		0	4	4	1		
			grijs aardewerk		indet		0	2	2	1		
			pingsdorf-type		indet		0	2	2	1		
V272	Verdiepen vlak	1350-1550	steengoed 1		indet		0	8	8	1		6 met asglazuur
			grijs aardewerk		pot		1	0	1	1		korte dikke rand
			rood aardewerk		bakpan		1	4	5	1		
					bord		1	1	2	1		1 met slibversiering, 1 met groene vlekken
					kop		1	0	1	1		groene vlekken
					indet		1	12	13	1		spaarzaam glazuur
			wit aardewerk		bord		1	0	1	1		geel glazuur
			pingsdorf-type		indet		0	1	1	1		opspit
V274	Kuil	1575-1625	rood aardewerk		bakpan		1	2	3	1		
					grape		1	2	3	1		
					kop	r-kop-2	1	0	1	1	1525-1650	inwendig glazuur

					indet		0	5	5	0		
			italiaanse faience		bord		1	3	4	1	1575-1625	Ligurisch blauw, rozet en floraal motief
V276	Verdiepen vlak	1350-1450	steengoed 2		indet		0	5	5	1		1 bodem met geknepen standring, 1 met radstempel
			kogelpotaw		indet		0	1	1	1		geknepen standring, opspit
			grijs aardewerk		indet		0	2	2	1		
			rood aardewerk		bakpan		1	5	6	1		2 stelen (1325-1425) (allebei met kras, maar na bakken)
					indet		1	15	16	1		2 poten, 2 worstoren
			pingsdorf-type				0	3	3	1		opspit
V277	Uit profiel	1350-1500	steengoed 2		indet		0	1	1	1		uitwendig ijzerengobe en zoutglazuur
V278	Uit profiel	1400-1550	rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	1	0	1	1		
					pispot	r-pis-1	1	0	1	1	1400-1550	spaarzaam glazuur
V281	Uit profiel	1350-1500	steengoed 1		indet		0	1	1	1	1350-1500	asglazuur
V400	Stort wp 1	n.v.t.	steengoed 2		kan		1	0	1	1	1500-1600	
					indet		0	4	4	0		
			steengoed 7		indet		0	1	1	1	1600-1800	fragment martafaan
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	5	0	5	5		
						r-bak-2	4	0	4	4		
						r-bak-12	2	0	2	2		
							0	13	13	0		6 stelen
					bord	r-bor-1	1	0	1	1	1475-1550	slibversiering, vogel op spiegel
							0	3	3	0		1 sgrafitto (erg versleten), 2 met slibboogjes
					grape		2	0	2	2		
					kan		1	0	1	1		
					kom	r-kom-30	2	3	5	2		beroet
					indet		4	40	44	4		4 poten, 1 worstoor
			faience		bord		2	0	2	2		wit
V401	Stort algemeen	n.v.t	steengoed 2		indet		0	1	1	1		
			rood aardewerk		bakpan		4	4	8	4		
					bord		4	0	4	4		1 met slibversiering, 3 met slibboogjes
					vuurstolp		0	1	1	1		stuk handvat (glazuur, geknepen)
					indet		2	16	18	2		2 poten, 1 worstoor
			faience		bord		0	1	1	1		blauwe beschildering
			italiaanse faience		bord		1	0	1	1		Ligurisch blauw
V500	Werkput 5	1500-1700	steengoed 1		kan		2	1	3	2	1400-1500	asglazuur, 1 met applique (medaillon met parelrand)
					knikker		4	0	4	4		
			steengoed 2		kan		1	0	1	1	1600-1700	Keulen/Frechen, deel baardmanapplique
			grijs		indet		0	3	3	1		
			rood aardewerk		bakpan	r-bak-1	3	0	3	3		
						r-bak-2	11	0	11	11		2 stelen
						r-bak-4	2	0	2	2		
				C01		r-bak-6	1	0	1	1	1700-1800	Bergen op Zoom, compleet, secundair gat in bodem
						r-bak-6	2	0	2	2		
							2	42	44	2		12 stelen (1500-1800)
				C07	beker	r-bek-502	1	0	1	1	1600-1700	geglazuurd, 2 oren, lijkt op tinnen bekers
					bord	r-bor-1	3	0	3	3		2 met slibboogjes, 1 sgrafitto
						r-bor-6	2	0	2	2		slib op spiegel

							6	11	17	6		1 NH-slib, 4 sgrafitto, 5 met slibboogjes
				C08	deksel	r-dek-30	1	0	1	1	1650-1750	bovenzijde geglazuurd
				C02	grape	r-gra-11	1	0	1	1	1650-1750	Bergen op Zoom, beroet
				C03		r-gra-11	1	0	1	1	1650-1750	Bergen op Zoom, beroet
						r-gra-18	2	0	2	2		beroet, inwendig glazuur
				C04		r-gra-22	1	0	1	1	1525-1575	niet beroet
				C05		r-gra-34	1	0	1	1		
				C06		r-gra-64	1	0	1	1	1650-1750	inwendig deels slib (groen)
					kan		1	0	1	1		
					kom	r-kom-6	1	0	1	1	1500-1600	
							1	0	1	1		inwendig glazuur, beroet
					kop	r-kop-1	6	3	9	6		1 met inwendig slib
						r-kop-2	1	3	4	1		
						r-kop-20	1	0	1	1		
					lekschaal	r-lek-2	2	4	6	2		
				C09		r-lek-3	2	0	2	1		2 doorboringen in rand (ophangen?)
						r-lek-8	1	0	1	1		slibboogjes
					pispot		5	0	5	5		
				C10	test	r-tes-28	1	0	1	1	1600-1750	glazuur op rand, inwendig beroet
				C11	zalfpot	r-zal-3	1	0	1	1	1550-1650	2 littekens (aanbaksels)
					indet		33	145	178	33		16 poten, 6 standring, 9 oren
			wit aardewerk		grape	w-gra-15	1	0	1	1		uitwendig groen, inwendig mangaan
				C12		w-gra-31	1	0	1	1	1600-1700	uitwendig groen, inwendig geel
				C13		w-gra-38	1	0	1	1	1625-1725	platte bodem, secundair gat in bodem
				C14		w-gra-511	1	0	1	1	1600-1700	poten afgebroken, inwendig glazuur
							2	0	2	2		
					kan	w-kan-12	1	0	1	1	1650-1750	
				C15	kop	w-kop-2	1	0	1	1	1600-1700	inwendig glazuur
				C16		w-kop-14	1	0	1	1	1600-1700	inwendig mangaan, uitwendig groen
				C17		w-kop-14	1	0	1	1	1600-1700	
					pot		0	1	1	1		bodem met standring, groot model
					indet		3	26	29	3		3 bodems
			majolica		bord		1	1	2	1		polychrome beschildering
				C18	kom	m-kom-6	1	0	1	1	1650-1700	blauwe bloemen
			faience	C20		f-bor-2	1	0	1	1	1650-1725	spreuk in wapen: "4 Als men (?)… de b(?)"
				C21		f-bor-2	1	0	1	1	1625-1700	personen in landschap (bijbelscene?)
				C22		f-bor-2	1	0	1	1	1625-1700	knielende (?) herder
				C23		f-bor-2	1	0	1	1	1640-1725	wit
			faience	C19	bord	f-bor-8	1	0	1	1	1625-1700	bloemenvaas in blauw, merk op onderzijde
				C29		f-bor-?	1	0	1	1	1625-1700	polychrome beschildering, figuren aan tafel
							20	14	34	10		4 met blauwe beschildering, rest wit
				C28	kop	f-kop-1	1	0	1	1	1625-1675	Chinees landschap met figuren (alleen op dia)
					overpot?	f-ove-1	1	6	7	1	1625-1675	blauwe beschildering, Chinezen in landschap
					plooischotel		1	4	5	1	1645-1655?	groteskendecor
					indet		0	1	1	0		bodem met standring
			italiaanse faience		bord		1	0	1	1		Ligurisch blauw

				C24	plooischotel	i-plo-	1	1	2	1	1575-1625	compendiario, putto en aigrette-rand
					indet		0	1	1	0		heel klein fragment, polychroom
			porselein	C26	kom	p-kom-	0	1	1	1	1585-1650	kraakporselein, bodem, doorboorde standring
							1	0	1	1	1680-1720	Kangxi
				C25	kop	p-kop-13	1	5	6	1	1595-1615	kraakporselein, kraaikop
			pijpaarde	C27	beeld		1	0	1	1	1600-1800	vrouw in jurk (onderkant)
					pijp		3	0	3	3		pijpenkoppen type 1, merkloos
							2	0	2	2		pijpenkoppen type 1, merk (ID gekroond)
							0	6	6	0		steelfragmenten
V600	Losse vondsten	nvt	rood aardewerk	C01	bakpan	r-bak-1	1	0	1	1	1500-1575	steel type 3
				C02	bord	r-bor-50	1	0	1	1		standlobben sterk gesleten, veel krassen op spiegel
				C03	grape	r-gra-3	1	0	1	1	1375-1450	beroet, bijna compleet
			pijpaarde		pijp		12	0	12	12		pijpenkoppen type 2, merkloos, grove kwaliteit
							0	7	7	0		steelfragmenten

totaal 7117
MAE 2257

Bijlage 2: Glas

V	complex	compl.dat.	G	vorm	vorm (alt.)	typenr.	rand	overig	totaal	MAE	typedat.	opmerkingen
V003	Uit vlak	1550-1850		vogelzaadbakje			0	1	1	1	1600-1800	onderkant, blauw glas
V004	Langs muur S3	1500-1600		vensterglas			0	9	9	1		
V005	Verdiepen vlak	1500-1725		vensterglas			0	1	1	1		
V007	Bij S4	1500-1600		vensterglas			0	1	1	1		
V009	Verdiepen vlak	1400-1750		vensterglas			0	5	5	1		
V018	Uit ingraving S11	1600-1800		vensterglas			0	1	1	1		
V043	Ingraving S22	1875-1900		botervloot			2	0	2	1	1850-1950	persvorm, facet geslepen
V050	Vlakvondst	1400-1500		fles			0	2	2	1	1750-1800	ziel, bruingroen glas, ruis
				vensterglas			0	1	1	1		
V079A	Waterput S35A	1675-1725		roemer?			0	2	2	1		
				vensterglas			0	62	62	1		mogelijk ook een aantal fragmenten kelderfles
V144	Verdiepen vlak	1400-1800		fles			0	1	1	1	1750-1800	groen glas
				vensterglas			0	1	1	1		
V155	Rond S49	1375-1450		vensterglas			0	2	2	1		
V174	Verdiepen vlak	1400-1775		vensterglas			0	4	4	1		
V180	Beerput S54	1500-1550		drinkglas			0	1	1	1		
V222	Waterput S66	1675-1725		beker	vlechtwerkbeker		0	4	4	1	1625-1675	
					knobbelbeker	gl-bek-15	1	3	4	1	1600-1675	ronde knobbels, ook op onderkant
			G01		pasglas	gl-bek-34	1	0	1	1	1625-1700	5 passen
			G02		kometenbeker	gl-bek-36	1	0	1	1	1600-1700	blauwe kometen
			G03		netwerkbeker	gl-bek-38	1	0	1	1	1650-1700	3 schijven als poten
							2	2	4	2	1625-1700	2 bodems met ziel
			G04	fles		gl-fle-5	1	0	1	1	1650-1700	groen, zegel met wapen Amsterdam
			G05			gl-fle-?	1	0	1	1	1650-1700	groen, zegel met Fortuna, Frantz Gundelach
			G06		fles in vorm vogel		1	0	1	1	1600-1700	fles in vorm vogel, roodbruin glas
			G07			gl-fle-?	1	0	1	1	1600-1700	kleine fles met oor
						gl-fle-36	1	15	16	1	1650-1750	uivormige fles met verticale ribben
							2	0	2	2		groen glas
					kelderfles		1	5	6	1	1600-1700	lichtgroen glas, klein model, schroefdop
					Kuttrolf-kelderfles		1	10	11	1	1600-1700	schroefdop
				roemer			1	4	5	1	1650-1700	lichtgroen glas, braamnoppen
				indet			3	68	71	3		
V251	Uit puinplek S74	1625-1675		beker	vlechtwerkbeker		2	16	18	1	1625-1675	Duitsland?
V264	Beerput S87	1475-1575		vensterglas			0	4	4	1		
V400	Stort wp 1	1450-1700		beker			0	1	1	1	1600-1700	bodem met voetring en ziel
			G02	fles	medicijnflesje		1	0	1	1	1700-1900	15' op bodem
			G01	vaas?			0	1	1	1	1700-1850	blauw/groen glas, beschildering (bloemen)
V500	Werkput 5	1500-1700		beker			1	1	2	1		rechte beker met voetring, rand van blauw glas
			G01		vetro a flili	gl-bek-35a	1	6	7	1	1625-1675	beker, uitstaande rand, witte/rodeglasdraden
			G02		vetro a flili	gl-bek-35a	3	6	9	1	1625-1675	beker met uitstaande rand, witte glasdraden
							1	5	6	1		rechte beker
					vlechtwerkbeker		0	1	1	1		

				fles			0	1	1	1	1600-1700	onderkant wijnfles
				kan?			0	1	1	1		deel bodem
				roemer			0	2	2	1		
				vensterglas			0	95	95	1		
				indet			0	18	18	0		
V600	Nr onbekend	nvt	G02	beker			1	2	3	1	1575-1625	robijnrood glas, decoratie met wit email
			G03		laars-beker		0	1	1	1	1600-1700	onderkant laars, donkerrood glas
				fles			1	1	2	1	1600-1700	licht groen glas
			G01	kelkglas		gl-kel-17	0	1	1	1	1750-1850	
				indet			1	4	5	1		

totaal 405
MAE 55

Bijlage 3: Bouwkeramiek

V	complex	complexdat.	B	vorm	datering	n	afmetingen	opmerkingen
V003	Uit vlak	1550-1850		daktegel		1	?/?/1,1	
				plavuis	1600-1700	1	12,8/12,6/2	geglazuurd
				wandtegel	1600-1650	1	?/?/1,3	vierpas-tegel
V004	Langs muur S3	1500-1600		wandtegel	1675-1725	1	?/?/0,7	landschap
V005	Verdiepen vlak	1500-1725		wandtegel	1600-1650	1	?/?/1,2	menstegel met krijgsman
				wandtegel	1675-1725	1	?/?/1,1	landschap en spinnekoppen
V009	Verdiepen vlak	1400-1750		dakpan		1	?/?/1,5	
				plavuis	1700-1800	1	13,8/?/2	groen glazuur
				plavuis		1	13,5/?/2	ongeglazuurd
				plavuis	1700-1800	1	?/?/2,3	geel glazuur
				wandtegel		1	?/?/1	gemarmerd
				wandtegel		1	?/?/0,7	spinnekoppen
				wandtegel		1	?/?/0,9	paars spatwerk
				wandtegel	1600-1700	1	?/?/0,7	kinderspel, hinkelen
V018	Uit ingraving S11	1600-1800		wandtegel	1650-1700	1	?/?/0,9	landschap
V020	Uit puinplek S14	1500-1900		dakpan		1	?/?/1	
				wandtegel	1600-1650	1	?/?/1,2	menstegel met krijgsman, zelfde serie als V005
V021	Poer			kloostermop		2	30/15/7	2 kloostermoppen
V022	Bij S15	1475-1600		plavuis	haardsteen?	1	23/?/3	ongeglazuurd, krom
				plavuis		1	?/?/3	geel glazuur
V036	Verdiepen vlak	1375-1500		plavuis		1	?/?/3,3	groot formaat, ongeglazuurd
				plavuis		1	?/?/3	geel glazuur
V049	Uit laag in huis	1400-1600		dakpan		1	?/?/1,1	
V050	Vlakvondst	1400-1500	B01	dakpan	1300-1500	1	minstens 21/10,5/6	bovenpan uit de IJsselstreek
V052	Vlakvondst in huis	1350-1550		plavuis		1	?/?/3,4	
V068	Mestkuil S32	1350-1450		plavuis		1	17/?/2,9	ongeglazuurd
V079	Waterbak S35	1675-1725		plavuis		1	?/?/2,3	geglazuurd
				wandtegel	1675-1725	1	12,3/?/0,9	landschap en spinnekoppen
V079A	Waterput S35A	1675-1725	BK01	wandtegel	1675-1725	1	12,7/12,7/0,7	landschap en spinnekoppen
			BK02	wandtegel	1675-1725	1	12,5/12,5/0,9	landschap en spinnekoppen
			BK03	wandtegel	1675-1725	1	12,6/12,6/0,9	landschap en spinnekoppen
			BK04	wandtegel		1	12,8/12,8/1	gemarmerd
				wandtegel	1650-1700	1	?/?/1	ossekoppen
				wandtegel	1600-1650	1	?/?/1,2	Wanli-hoeken
				wandtegel		3		3 kleine fragmenten
V067	Verdiepen vlak	1400-1550		baksteen		1	?/?/4,5	beige
V081	Onder muur S8	1500-1550		plavuis		1	30/18,8/4,2	ongeglazuurd
V082	Humeus pakket	1500-1550		plavuis		1	24/?/2,2	geglazuurd, aangekoekt metaal aan achterkant
V085	Stuk muur	1750-1900		baksteen		1	21,5/10,5/4	rozig
				plavuis		1	12,5/12,5/2,4	oorspronkelijk geglazuurd, bijna helemaal afgesleten
V087	Laag onder S4	1300-1600		plavuis		1	16,1/?/?	ongeglazuurd
V088	Vlak verdiepen	1375-1500		dakpan		1		golfdakpan, rood
V111	Verdiepen vlak	1400-1550		dakpan		1		reducerend gebakken

V116	Vlakvondst	1350-1500		huttenleem		5		5 brokken leem
V117	Mestput S41	1450-1500		baksteen		1	?/11,5/5	
				baksteen		2	?/?/4,5	2 fragmenten
				plavuis		1	30/19/3,5	
				plavuis		9		9 fragmenten
			BK01	wandtegel	1600-1625	1	?/?/1,2	vogel in blauw, geel en oranje, Wanli-rand
				wandtegel	1600-1625	3		stukken 3 tegels, zelfde serie als B01
			BK02	wandtegel	1600-1700	1	13/?/1	drietulp en Wanli-rand
				wandtegel	1675-1725	2		2 tegels met landschap en spinnekoppen
				wandtegel	1650-1700	1		figuur, ossekoppen
V145	Rond S46	1400-1550		plavuis		1	20,7/20,5/3,7	rood
				plavuis		1	?/?/3	geel
V174	Verdiepen vlak	1400-1775		wandtegel		1	?/?/0,6	geen beschildering
V175	Waterput S50	1675-1725		wandtegel	1575-1600	1	?/6,7?1,3	randtegel, blauw met geel, sterk verkleurd
V179	Ingraving S53	1500-1550		plavuis		1	?/?/2,5	
V180	Beerput S54	1500-1550		plavuis		1		bovenkant zwart (verbrand?)
V193	Beerput S56	1475-1525		plavuis		1	23/?/2,8	ongeglazuurd
V195	Verdiepen vlak	1450-1800		plavuis		1	?/?/2	
			BK01	tegel	1675-1725	1		speelschijf
				wandtegel		3		3 stukken landschaptegels
V196	Asplek	1600-1625		dakpan		1		rood
				plavuis		1	?/?/2	oorspronkelijk geglazuurd, bijna helemaal afgesleten
V197	Asplek	1600-1675		plavuis		1	?/?/2	oorspronkelijk geglazuurd, deels afgesleten
				wandtegel		1	?/?/0,7	
V198	Ingraving S57	1675-1700		plavuis		1	?/?/1,8	bruin glazuur
				wandtegel		1	13/?/0,7	
				wandtegel	1675-1725	2		fragmenten 2 landschapstegels met spinnekoppen
				wandtegel		1		ossekoppen
V199	Ingraving S58	1700-1800		wandtegel		2		2 stukken landschapstegels
				wandtegel		1		paars bladermotief
V207-1	Vlakvondst	1350-1600		huttenleem?		1		groot brok leem, veel schelpinclusies
V222	Waterput S66	1675-1725		plavuis		1	12,5/12,5/2	
				wandtegel	1600-1650	7		7 fragmenten met polychrome versiering en Wanli-rand
				wandtegel		12		12 stukken met landschap en spinnekoppen
V223	Verdiepen vlak	1525-1850		wandtegel		15		15 fragmenten, Wanlirand, kwadranttegel, soldaattegel
V225	Verdiepen vlak	1450-1750		wandtegel		6		6 fragmenten met Wali-rand
				wandtegel		2		2 tegels kwadranttegels
				wandtegel		6		6 landschapstegels
V227	Verdiepen vlak	1400-1750		wandtegel		1		kwadranttegel met spatwerk
V228	Ingraving S67	1725-1775		wandtegel		1		kwadranttegel met spatwerk, zelfde als V227
V235	Puiningraving	1600-1700		wandtegel	1600-1625	2		2 vierpastegels
				wandtegel	1675-1725	2		2 landschapstegels met spinnekoppen
				wandtegel	1600-1650	2		2 tegels met polychrome vogel en Wali-rand
				wandtegel		1		drietulp en Wanli-rand
V236	Verdiepen vlak	1350-1450		plavuis		1	12/12/2,3	
V265	Verdiepen vlak	1350-1425				1	?/?/3	

V267	Waterput S90	1575-1650		wandtegel		1		ossekoppen
					totaal	**158**		

Bijlage 4: Natuursteen

V	complex	complexdat.	materiaalsoort	N	vorm	aantal	opmerkingen
V020	Uit puinplek S14	1500-1900	leisteen			1	
			vuursteen			1	
V022	Bij S15	1475-1600	leisteen			1	
			leisteen	N01		1	ingekraste afbeelding pauw
			vuursteen			5	
V024	Rond poer S16	1450-1600	natuursteen			1	kei
			steenkool			1	
V036	Verdiepen vlak	1375-1500	leisteen			3	
			natuursteen			2	
V046	Uit stropakket	1350-1450	leisteen			2	
			vuursteen			1	
V048	Ingraving S32	1375-1425	leisteen		daklei	1	2 gaatjes bij elkaar
V049	Uit laag in huis	1400-1600	natuursteen			1	
V082	Humeus pakket	1500-1550	vuursteen			2	
V089	Uit profiel	onbekend	barnsteen	N01		1	onbewerkt
V101	Verdiepen vlak	1375-1500	graniet			1	afgeplatte zijde
			natuursteen			1	
			leisteen			2	
			vuursteen			2	
V145	Rond S46	1400-1550	natuursteen	N01	slijpsteen	1	
			natuursteen	N02	slijpsteen	1	
V174	Verdiepen vlak	1400-1775	leisteen		daklei	1	2 gaatjes
V222	Waterput S66	1675-1725	kwarts			2	kiezels
			marmer			1	afgeplatte zijde
V227	Verdiepen vlak	1400-1750	leisteen			1	
			natuursteen			4	3 keien
V242	Verdiepen vlak	1350-1400	vuursteen			2	
					totaal	**43**	

Bijlage 5: Metaal

V	complex	compl.dat.	materiaal	M	vorm	n	typedat.	opmerkingen
V004	Langs muur S3	1500-1600	ijzer		spijker	3		
V006	Sintelplek S5	1600-1900	ijzer		hengsel	1		
					indet	1		mogelijk stuk gereedschap
V009	Verdiepen vlak	1400-1750	ijzer		spijker	2		
V013	Vlakvondst	1500-1700	koper	M01	munt	1	indet	duit Hollandia met Hollandse maagd
			lood		spinlood	3		
					lakenlood	1		voorstelling niet duidelijk, mogelijk huismerk
V017	Vlakvondst	1450-1600	ijzer		spijker	2		
V020	Uit puinplek S14	1500-1900	ijzer		mes	1		stuk heft
					beslag	1		
					indet	2		
			koper		munt	1		niet-determineerbaar
			lood		lepel	1		stuk handvat
V022	Bij S15	1475-1600	lood		indet	1		
V032	Vlakvondst	1400-1600	lood		spinlood	1		
V033	Vlakvondst	1400-1500	lood		trotseerlood	1		fragment
V036	Verdiepen vlak	1375-1500	ijzer		indet	1		
V040	Strolaag	1400-1600	lood/tin	M01	treeft	1	1400-1600	speelgoed, treeft met 2 vissen
V041	Strolaag in huis	1475-1600	lood	M01	scharnier	1	1475-1600	stuk diptiek Aken, tekst: 'o mater dei'
				M02	scharnier	1	1475-1600	stuk diptiek Aken, tekst: 'memento'
V042	Verdiepen vlak	1300-1600	lood		diptiek	1		stuk van zelfde diptiek?
V044	Vlakvondst	1375-1425	ijzer		spijker	1		
V046	Uit stropakket	1350-1450	ijzer		spijker	1		
					haak	1		kookhaak?
			messing	M01	klok	1		insigne
					beslag	2		
					indet	1		
V047	Afvallaag	1375-1425	lood/tin	M01	insigne	1	1375-1425	leeuw
V049	Uit afvallaag	1400-1600	ijzer		spijker	1		
			been/ijzer	M01	mesheft	1		benen heftplaten, hiertussen ijzer
V050	Vlakvondst	1400-1500	ijzer		spijker	1		
V052	Vlakvondst in huis	1350-1550	ijzer		indet	1		
V055	Verdiepen vlak	1350-1550	ijzer		spijker	9		

				M01	sintel	1	1375-1450	
				M02	sintel	1	1375-1450	
				M03	sintel	1	1375-1450	
					gesp	2		klein, 1 ovaal met naald, 1 rechthoekig
					indet	3		
			messing		beslag	1		plaatje met tekst 'kr…'
			koper	M04	knoop	1		bolle knoop met oogje
			brons		indet	1		
			lood		netverzwaring	1		
V057	Vlakvondst	1350-1400	lood/tin	M01	insigne	1	1350-1400	Ridder te paard met schild, past aan V059
V058	Vlakvondst	1475-1525	lood/tin	M01	insigne	1	1475-1525	Mirakel Amsterdam
V059	Vlakvondst	1350-1400	lood/tin		insigne	1	1350-1400	Ridder te paard met schild, past aan V057
V060	Ingraving S33	1350-1450	lood		indet	1		
V062	Vlakvondst	1350-1400	lood/tin	M01	insigne	1	1350-1400	zwijn
V064	Uit ophoging	1350-1450	ijzer		spijker	4		
				M01	sintel	1	1375-1450	
				M02	sintel	1	1375-1450	
					indet	2		
			messing		beslag	1		bloem
			lood		indet	1		mogelijk insigne met figuur
V078	Verdiepen vlak	1450-1750	ijzer		indet	1		
			messing		ring	4		
					indet	1		
			lood		kogel	1		onderdeel springkogel
					indet	3		
V079	Waterbak S35	1675-1725	koper	M01		1	1702	duit Westfrisia
V079A	Waterput S35A	1675-1725	ijzer		hamer	1		kop van hamer
				M01	gesp	1		rond met lip
				M04	mes	1		benen handvat, ijzeren lemmet
					spijker	1		vierkant
			messing	M02	olielamp?	1		sterk aangetast
					lepel	1	1700-1800	spits model
					beslag?	2		
				M06	mes	1		bekroningsplaat mes, gedecoreerd
			koper	M05	grape	1	1500-1600	haakoren en hoge poten
				M07	munt	1	1680	duit Groninger Ommelanden

			lood		dop	1		
					indet	2		
			tin	M03	lepel	1	1650-1750	type 3, zeskantige steel, gekroonde roos met initialen 'M en ?'
V082	Humeus pakket	1500-1550	ijzer		spijker	1		
			koper		munt	1		sterk verweerd
V088	Vlak verdiepen	1375-1500	ijzer		buis	1		
V094	Uit vlak	1300-1500	koper	M01	kraan	1		onderdeel tapkraan, bovenkant hol
V095	Vlakvondst	1375-1425	lood/tin	M01	insigne	1	1375-1425	Letter M
V096	Vlakvondst	1400-1500	lood/tin	M01	speelgoed?	1	1400-1500?	masker, speelgoed?
V097	Vlakvondst	1300-1500	lood/tin		insigne		1300-1500	fragment insigne
V099	Vlakvondst	1400-1450	lood/tin	M01	insigne	1	1400-1450	Corona, Bremen
V100	Langs S38	1325-1450	lood/tin	M01	insigne	1	1350-1400	trip
			lood		indet	1		
V103	Vlakvondst	1350-1500	lood		insigne?	1		wiel, stuk insigne?
V105	Vlakvondst	1425-1500	lood/tin	M01	insigne	1	1350-1450	gevleugelde fallus
V106	Verdiepen vlak	1375-1500	lood/tin		beslag	1		ronde kop met korte pin
V108	Vlakvondst	1400-1600	ijzer		mes	1		mes met houten heftplaten
V111	Verdiepen vlak	1400-1550	ijzer		mes	1	1400-1500	heftplaten ontbreken
					spijker	8		
					indet	3		mogelijk duig van ton
			messing	M01	hanger	1	1400-1450	hart met oogje
			lood		schroefdop	1		
			koper		indet	1		mogelijk kistbeslag
V115	Verdiepen vlak	1375-1425	ijzer		indet	1		plaatje met gat
			lood		glas-in-lood	1		strip glas-in-lood raam
V116	Vlakvondst	1350-1500	ijzerslak		slak	10		
V117	Mestput S41	1450-1500	ijzer	M01	hamer	1		kop dissel
			koper		indet	1		rond bakje met gat
			tin	M02	lepel	1	1400-1500	type 1, merk: gekroonde hamer
			lood		ring	1		
					indet	1		
V119	Vlakvondst	1500-1700	ijzer		spijker	1		
			messing		belletje	1	1600-1700	
			koper		kledinghaak	1	1550-1650	
			lood		dop	1		
V124	Verdiepen vlak	1375-1450	lood/tin		beslag	1		ronde kop, pin ontbreekt

			lood		lakenlood	1		afbeelding onduidelijk
V128	Profielvondst	1400-1600	koper	M01	rekenpenning	1	1400-1600	rijksappel/roostype, Neurenberg of Frankrijk
V131	Verdiepen vlak	1350-1500	ijzer		spijker	6		
			koper		kandelaar	1		onderkant kandelaar
V136	Vlakvondst	1350-1450	lood/tin	M01	insigne	1	1350-1450	gespbroche
V137	Uit veenpakket	1375-1425	lood/tin	M01	insigne	1	1375-1425	gekroonde vulva
V138	Ophogingslaag	1350-1450	ijzer	M01	punt	1		driehoekige punt, van piek?
V140	Profielvondst	1350-1500	ijzer		punt	1		stuk hooivork?
V141	Uit mestlaag	1350-1450	lood		indet	1		
V144	Verdiepen vlak	1400-1800	ijzer	M01	beitel	1	1600-1900	
					gereedschap	1		houten handvat met roestklomp
			messing		beslag	1		ronde kop met korte pin
			koper		munt	2		indet
			lood		netverzwaring	2		
					kogel	1		
					riemtong	1		
					indet	3		
V147	Puinverstoring	1450-1600	lood	M01	spinlood	1		
V148	Verdiepen vlak	1400-1500	tin	M01	knoop	1		bloem in relief met hieronder glaspasta
V149	Verdiepen vlak	1400-1500	ijzer		hengsel	1		hengsel van een deur
					mes	1		fragment, houten heftplaten
			lood		lakenlood	1		afbeelding onduidelijk
					flessluiting	1		
V150	Verdiepen vlak	1375-1500	koper		ring	2		
V151	Ingraving	1600-1700	lood	M01	lakenlood	1		wapen Enkhuizen, keerzijde jaartal 16??
V152	Verdiepen vlak	1350-1450	ijzer		spijker	4		
					mes	1		
					gesp	1		dubbel, rechthoekig
					troffel?	1		sterk gecorodeerd
			ijzerslak		slak	1		
			lood		trotseerlood?	1		fragment
					gesp?	1		fragment, versierd met lijnen
					indet	1		buisje met groeven
V169	Vlakvondst	1400-1600	messing	M01	muntgewicht	1	1400-1600	wapen Frankrijk, keerzijde A.., ruis
V171	Verdiepen vlak	1375-1500	ijzer		mes	1		fragment, benen heftplaten
			tin		lepel	1		fragment

V174	Verdiepen vlak	1400-1775	ijzer		gesp	1		rond
			messing		boekbeslag	1		
			koper	M02	munt	1	1760	duit Gelria
					munt	1	1929	1 cent, koninkrijk der Nederlanden
				M03	munt	1	1648	duit Hollandia, Hollandse maagd
			lood/tin	M01	kom	1		miniatuur
			lood		lakenlood	1		afbeelding onduidelijk
					spinlood	1		
					kogel	2		
					netverzwaring	1		
					indet	1		
V175	Waterput S50	1675-1725	ijzer		spijker	1		
					puthaak	1		
					mes	1		sterk gecorodeerd, houten heftplaten
					mes	2		fragmenten
					hengsel	1		fragment
					indet	1		soort haak
			messing	M01	bril	1	1600-1750	Duits?
				M02	blaker	1	1600-1700	kaarsenhouder ontbreekt
			tin	M03	kan	1	1600-1700	
V176	Ingraving S51	1575-1650	tin		lepel	2	1550-1600	type 2
V177	Vlakvondst	1350-1450	lood/tin	M01	insigne	1	1350-1450	vogel met tekstrol
			lood		lakenlood	1		gat in midden, indet
V178	Verdiepen vlak	1350-1500	messing		riemtong	1		fragment
					beslag	1		
			lood		lakenlood	1		pijploodje, indet
					indet	5		1 mogelijk stuk schrijfstift
V179	Ingraving S53	1500-1550	messing	M01	mes	1		bekroningsplaat
					vingerhoed	1		fragment
			lood		schijf	1		mogelijk lakenlood
					indet	1		
V180	Beerput S54	1500-1550	ijzer		spijker	1		
			lood	M01	lakenlood	1		pijploodje met wapen Hoorn
					indet	1		
V183	Verdiepen vlak	1525-1575	ijzer	M01	sintel	1		fragment
					gesp	1		sleutelgatvormig

					hengsel	1		
			messing		gesp	1		aan leren bandje
V195	Verdiepen vlak	1450-1800	ijzer		mes	1		fragment
					hamer	1		hamerkop, fijn model
			messing		gesp	1		
					ring	1		
			koper	M01	munt	1		Hollandia duit
				M02	munt	1		Gelria duit
				M03	munt	1		zware munt, mogelijk van Overijssel
					munt	3		indet
			lood		netverzwaring	4		
					kogel	1		
					dop?	1		
					spinlood	2		
					lakenlood	4		indet
					indet	3		
V200	Verdiepen vlak	1450-1550	messing		gesp	1		dubbel ovaal
			lood		indet	1		
V201-1	Profielvondst	1350-1700	koper		nagel	1		ronde bolle kop
V201-2	Vlakvondst	1350-1800	messing		ring	1		
V202	Uit profiel	1500-1600	koper		indet	1		dun vierkant plaatje
V203	profiel of vlak?		ijzer		mes	1		heftplaten ontbreken
V204	Uit profiel	1425-1500	koper	M01	munt	1		duit?
V206-2	Vlakvondst	1350-1700	ijzer		mes	1		klein mesje met knik bij heft
V215	Verdiepen vlak	1350-1450	ijzer		spijker	5		
				M01	sintel	1		
					indet	2		
V222	Waterput S66	1675-1725	ijzer	M01	puthaak	1		28x6 cm
				M02	puthaak	1		23x5,5 cm
				M03	puthaak	1		24x2,4 cm
				M04	nagel	1		vierkante kop
				M14	hamer	1		houten steel
					spijker	2		
			messing/ijzer	M06	mes	1		incompleet, heft van messing
			messing	M05	balansschaal	1		3 gaatjes in rand
					vingerhoed	1		fragment

					ring	1		platte ring, diameter: 3cm
				M07	lepel	1		klein model, merk: gekroonde roos met initialen (A+?)
			koper	M12	munt	1	1702	duit Hollandia
			geelkoper	M08	lepel	1	1625-1675	steel ontbreekt, Engeland, merk: 2 lepels en initialen (I+W)
			tin	M09	lepel	1	1550-1600	type 2, 2 merken: gekroonde rozen en initialen (P+I)
				M10	lepel	1	1550-1600	type 2, merk: gekroonde roos met initialen in kroon (A+R)
				M11	lepel	1	1550-1600	type 2, merk: gekroonde roos met initialen in kroon (C+I)
				M13	beker	1	1550-1700	merk op onderzijde: gekroonde roos, 2 lijnen op buitenzijde
			lood		kogel	1		
					gewicht	1		diameter: 2,2 cm
V225	Verdiepen vlak	1450-1750	lood	M01	lakenlood	1		onduidelijke voorstelling, randschrift
					spinlood	1		
					glas-in-lood	1		strip
					indet	2		
			tin		lepel	1		stuk steel
V226	Vlakvondst	1525-1575	messing		gordelsluiting	1		
V227	Verdiepen vlak	1400-1750	ijzer		spijker	1		
					indet	3		
V229	Ingraving S68	1375-1425	lood		indet	1		plaatje met gat
V241	Verdiepen vlak	1350-1550	ijzer		spijker	5		
					indet	3		
V242	Verdiepen vlak	1350-1400	ijzer	M01	sintel	1	1375-1450	
V247	Verdiepen vlak	1350-1450	ijzer		spijker	1		
					ring	1		
			messing		indet	2		schanieren?
V251	Puinplek S74	1625-1675	koper	M01	hanger	1	1600-1700	hanger met gestileerde jacobsschelp
V253	Verdiepen vlak	1300-1500	ijzer		spijker	2		
			koper		hanger?			bloem
V255	Puiningraving	1400-1600	koper	M01	rekenpenning	1	1400-1600	gaatje in rand
V260	Verdiepen vlak	1300-1550	ijzer		ring	1		
					vork	1		
			messing		gesp	1		rechthoekig
					gesp	1		dubbelovaal
					naairing	1		
			koper	M01	munt	1		duit Gelria
			lood		spinlood	1		

					indet	5		
V263-2	Uit vlak, bij S80-S86	1375-1550	ijzer		spijker	1		
V264	Beerput S87	1475-1575	ijzer		spijker	3		
V267	Waterput S90	1575-1650	tin	M01	lepel	1	1550-1600	type 2, merk: gekroonde roos
V270	Verdiepen vlak	1200-1400	ijzer		spijker	2		
V271	Vlakvondst	1375-1425	lood/tin	M01	insigne	1	1375-1425	beurs
V272	Verdiepen vlak	1350-1550	ijzer		mes	1		fragment
					indet	2		
			koper	M02	munt	1		duit Gelria, jaartal niet leesbaar
			lood/tin	M01	insigne	1	1350-1450	bloeminsigne
			lood		lakenlood?	1		
					indet	5		
V274	Ingraving S91	1575-1625	lood	M01	lakenlood	1	1575-1625	groot-stael Enkhuizen, gat in midden
V275	Mestingraving S92	1350-1500	lood/tin	M01	insigne	1	1350-1500	Christus aan kruis, fragment
V276	Verdiepen vlak	1350-1450	ijzer		mes	1		fragment
				M01	sintel	1	1375-1450	
				M02	sintel	1	1375-1450	
					spijker	1		
			messing		siernagel	1		ronde kop
			lood		lakenlood	1		indet
			tin		lapstukken?	2		fragmenten rand kookpot?
					knoop?	1		vierkant met gat
			lood/tin	M03	riemtong	1	1400-1450	
V279-3?	Profielvondst	1600-1900	koper		indet	1		strip met gekartelde rand
V400	Stort wp 1	nvt	lood	M01	speelpenning	1		ingekrast kruis
V401	Stort algemeen	nvt	ijzer		spijker	3		
				M01	pijlpunt	1	1350-1450	
					indet	3		
			messing		ring	6		
					gesp	2		
					indet	3		
			koper		mes	1		bekroningsplaat
				M03	kandelaar	1	1400-1600	
				M05	munt	1	1681	duit Gelriae
				M06	munt	1	1660	Westfrisia duit
				M07	munt	1	1696	Kleefse duit

				M08	munt	1	1760	duit Hollandia, leeuw binnen tuin
				M09	munt	1	indet	duit Groninger Ommelanden
				M10	munt	1	indet	duit Frisia
				M11	munt	1	1628	duit Overijssel
				M12	munt	1		grote munt, gekroonde leeuw
					munt	6		indet
					gesp	1		rechthoekig
			tin		lepel	1		sterk gecorodeerd
					schroefdop	2		
			lood/tin	M04	insigne	1	1350-1450	vogel op tekstband (fragment)
			lood		netverzwaring	6		
					spinlood	2		
				M02	lakenlood	1		mogelijk bakenlood
					indet	22		
	V500	Werkput 5	1500-1700	ijzer		mes	2	fragmenten
						schuimspaan	1	fragmenten lepelbak met gaten
						bijtel	1	fragment
						indet	1	touwgeleider?
				koper	M01	schuimspaan	1	
					M02	ornament	1	sierknop speelgoedschild?, 2 vechtende ridders te paard
						hengsel	1	
						indet	1	krom gebogen plaatje
				brons	M07	ornament	1	paardenkop met bladermotief, onderdeel zwaard?
				lood/tin	M05	insigne	1	1400-1500 drie hosties Wilsnack
					M06	insigne	1	1400-1500 Maria met kind
				tin	M03	lepel	1	1550-1600 type 2, merk: gekroonde roos
					M04	lepel	1	1600-1650 paardenvoetlepel
	V600			ijzer		sikkel?	1	krom mes
				messing		riemtong	1	
						naairing	1	
				koper	M09	munt	1	158? Italiaanse munt 158?
						munt	1	duit, indet
					M01	schrijfstift	1	1400-1500
						bikkel	1	
					M11	tapkraan	1	1500-1600 kraan
				tin		lepel	1	lepelbak

				M12	mesheft?	1		vogelkop, waarschijnlijk uiteinde mesheft
				M08	beker	1	1550-1700	floraal motief en 2 gekroonde rozen als decoratie
			lood		gewicht	1		klomp lood
					lakenlood	1		klein, voorstelling indet
			lood/tin	M02	pispot	1		speelgoed
				M03	bord	1		speelgoed
				M04	lepel	1		fragment, speelgoed
				M05	insigne	1		Aanbidding der koningen
				M06	insigne	1	1375-1425	dubbelkoppige adelaar
				M10	muntspeld	1	1300-1400	ruiten en franse lelie
					sleutel?	1		miniatuur, fragment
					beslag	1		sierbeslag met driespruiten
			zilver	M07	mes	1		mesheft met leeuwenkop, vermist

totaal **487**

Bijlage 6: Hout

V	complex	compl.dat.	H	vorm	n	afmetingen	opmerkingen
V034	Uit puinplek	1525-1600	H01	klomp	1	9/20/5	fragmenten
V042	Verdiepen vlak	1300-1600		indet	1		mogelijk sierlat van meubel
V051	Vlakvondst	1400-1600	H01	hanger	1	7.3/4/1	kruis met gat
V052	Vlakvondst in huis	1350-1550	H01	stop?	1	5/5.5/4	ronde stop, es?
V070	Rond S34	1350-1450	H01	borstel	1		heideborstel
V079A	Waterput S35A	1675-1725	H01	borstel	1	19.5/4/2	boender
			H02	kom	1	12/11.5/4	compleet
V117	Mestput S41	1450-1500	H01	handvat	1	10.5/3/3	ijzeren pen doorheen, wortelhout?
			H02	kam	1	8.5/7/1	smalle en brede kammen
			H03	kam	1	9.5/7/1	smalle en brede kammen
			H04	kam	1	7.5/7/1	smalle en brede kammen
V175	Waterput S50	1675-1725	H01	boterspaan	1	14/6.5/1	decoratie met puntcirkels
			H02	worstpen	1	15/2/1,5	puntig stokje met gat
			H03	worstpen	1	10.5/1/1	puntig stokje met gat
				worstpen	3		fragmenten van 3 dezelfde stokjes met gaten
V193	Beerput S56	1475-1525	H01	schijf	1	7/8/0.5	gat in midden, deksel?
V203-2	Verdiepen vlak	1400-1550	H01	oesdop?	1	5/5/1.5	
V212	Uit profiel	?	H01	worstpen	1	20/1.5/1.5	gleuf in bovenzijde
V222	Waterput S66	1675-1725	H01	handvat	1	8.5/2/2	wortelhout?, koperen vatting
			H02	tapkraan	1	13/6,5/3	
				worstpen	7		7 pennen, groot en klein
V236	Verdiepen vlak	1350-1450	H01	label'	1	12/?/1	half
V264	Beerput S87	1500-1550	H01	borstel	1	17.5/6/1	eik
			H02	indet	1	4/3.5/1.5	
			H03	borstel	1	14/5.5/5	heideborstel
V270	Verdiepen vlak	1200-1400	H01	label'	1	?/4/1	heel
			H02	label'	1	12/?/1	half
V500	Werkput 5	1500-1700	H01	deksel	1	14/15/1	eik, snijsporen
V600	Losse vondsten	nvt	H01	lepel	1	8/4/2.5	steel ontbreekt
				kom	1		fragment
				steel?	1		steel lepel?
				indet	1		stukje hout
				indet	1		stukje hout
				indet	1		stukje hout
				totaal	**42**		

Bijlage 7: Been, ivoor en schelp

V	complex	compl.dat.	materiaal	B	vorm	afmetingen	opmerkingen
V064	Verdiepen vlak	1350-1450	been	B01	insigne	2/0.5/0.5	pelgrimsstaf, Santiago de Compostella
V076	Uit profiel	1400-1600	been	B01	kam	15/3.5/1	kaardekam, gat in bovenkant
V119	Uit vlak	1350-1500	been	B01	kraal	1/1/0.5	gat in midden
V131	Verdiepen vlak	1350-1500	been	B01	oesdop	4/4/2.5	gat, gepolijst
V200	Verdiepen vlak	1450-1550	schelp	B01	jacobsschelp	6,5/1,8/0,5	2 gaten in bovenkant
V222	Waterput S66	1675-1725	been/ijzer	B01	mesheft	9.5/2/2	hol
			ivoor/ijzer	B02	mesheft	10.5/2/2	ivoor (walrus?), facetten, ijzeren kern
			schelp	B03	schelp	9/8,5/3	schelp uit Caribisch gebied
			been		naaldenkoker?	5.5./1/1	mogelijk naaldenkoker
			ivoor?		indet		deel naaldenkoker?
V241	Verdiepen vlak	1350-1550	been	B01	kam	7/2.5/0.5	kaardekam
V264	Beerput S87	1500-1575	been/lood	B01	werpkoot	7/3/2.5	gevuld met lood
V500	Werkput 5	1600-1700	ivoor	B01	kam	8/5.5/0.5	vlooienkam,
V600	Losse vondsten	nvt	been	B01	indet	6.5/1.5/1.5	plaatje met 2 gaten, voor sluiten zak?

Bijlage 8: Leer

Determinatie: Ans Vissie-Hoogland en E. Winters-Ran

V	Complex	Compl.dat.	L	Vorm	Onderdeel	Typenr.	Datering	CM	Leersoort*	N	MAE	Opmerkingen
V033	Vlakvondst	1400-1500	L01	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			10	1	
			L02	trip	bovenleer	110	1400-1500			1	1	
			L03	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			5	1	
V039	Tussen keien	1350-1450	L01	schoen	bovenleer	60	1300-1400			8	1	
V041	Strolaag in huis	1475-1600	L01	schoen	zool, bovenleer	105	1500-1600	20		2	1	rechte achterkant
V042	Verdiepen vlak	1300-1600	L01	schoen	zool, bovenleer	70	1300-1500			3	1	
			L02	schoen	bovenleer	65	1350-1500			13	1	
V043	Kuil S22	1875-1900	L01	paardentuig?						3	1	
V044	Vlakvondst	1375-1450	L01	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500	22,5	kalf	11	1	suede bovenleer, reparatie in bovenleer
V045	Onder plank	1400-1500	L01	trip	bovenleer	110	1400-1500			1	1	
			L02	schoen	bovenleer	65	1350-1500			9	1	
			L03	schoen	bovenleer	65	1350-1500			8	1	
V046	Uit stropakket	1350-1450	L00	schoen	zool, bovenleer					12	0	
			L01	riem						1	1	uitgesneden decoratie, bloem
			L02	riem						1	1	metalen pinnen in riem
			L03	trip	bovenleer	110	1400-1500			1	1	
			L04	schoen	bovenleer	65	1350-1500			3	1	
			L05	riem						2	1	
			L06	trip	bovenleer	110	1400-1500			1	1	
			L07	trip	bovenleer	110	1400-1500			1	1	met metalen pen
V048	Kuil S32	1375-1425	L00	messchede?						2	1	
V049	Uit afvallaag	1400-1600	L01	veter						1	1	veter met 1 gaatje
			L02	indet						1	1	rechthoekige lap met stiksels
			L03	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			11	1	
V050	Uit afvallaag	1400-1500	L01	trip	bovenleer	110	1400-1500			1	1	
V053	Ingraving S32	1300-1500	L01	schoen	zool, bovenleer	65 of 70	1300-1500			10	1	
V055	Verdiepen vlak	1350-1550	L00	schoen	bovenleer					2	0	
			L00	schoen	zool, bovenleer					26	0	
			L01	trip	bovenleer	110	1400-1500			3	1	met riempje
			L02	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			5	1	suede bovenleer, zool uit 2 delen
			L03	schoen	bovenleer	65	1350-1500			10	1	
			L04	schoen	zool, bovenleer	125	1500-1600	23,5		9	1	
			L05	schoen	bovenleer	65	1350-1500			6	1	
			L06	schoen	zool			26		4	1	puntig
			L07	schoen	bovenleer	65	1350-1500		geit	3	1	suede bovenleer
			L08	schoen	bovenleer	65	1350-1500			7	1	
			L09	schoen	bovenleer	65	1350-1500		rundkalf	6	1	
			L10	schoen	bovenleer	65	1350-1500			6	1	kinderschoen
			L11	schoen	bovenleer	65	1350-1500			6	1	
			L12	riem						6	1	aantal gaatjes
			L13	trip	bovenleer	110	1400-1500			1	1	

V060	Kuil S33	1350-1450	L00	schoen	bovenleer				kalf	7	1	
			L01	tas						1	1	
			L02	schoen	bovenleer	65	1350-1500			5	1	
			L03	schoen	bovenleer	65	1350-1500			1	1	
V061	Mestkuil S32	1350-1425	L01	schoen	bovenleer	65	1350-1500			3	1	
V064	Verdiepen vlak	1350-1450	L00	schoen	zool, bovenleer					4	0	
			L00	schoen	zool, bovenleer					7	0	
			L00	schoen	zool, bovenleer					5	0	
			L01	schoen	bovenleer	65	1350-1500			11	2	
			L02	trip	bovenleer	110	1400-1500			2	1	
			L03	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			15	2	
V067	Verdiepen vlak	1400-1550	L00	schoen	bovenleer				kalf	1	0	
			L00	schoen	bovenleer					5	0	
			L01	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			5	1	
			L02	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			6	1	kinderschoen
			L03	trip	bovenleer	110	1400-1500			3	1	
			L04	trip	bovenleer	110	1400-1500			1	1	
			L05	schoen	bovenleer	150	1900-2000			9	1	ruis
			L06	schoen	bovenleer	65	1350-1500		rundkalf	6	1	kinderschoen
			L07	schoen	bovenleer	65	1350-1500			5	1	
V068	Mestkuil S32	1350-1450	L01	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500	22,5		14	1	
V077	Profielvondst	1300-1800	L00	schoen	zool					6	1	
V079	Waterbak S35	1675-1725	L00	schoen	bovenleer	65	1350-1500			5	1	ruis?
			L01	schoen	bovenleer	65	1350-1500			6	1	ruis?
V079A	Waterput S35A	1675-1725	L00	schoen	zool, bovenleer					5	1	
			L00	schoen	zool, bovenleer					4	1	
V109	Verdiepen vlak	1400-1600	L00	schoen	bovenleer					1	1	
V111	Verdiepen vlak	1400-1550	L00	schoen	zool, bovenleer					17	0	
			L01	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			3	1	kinderschoen
			L02	schoen	bovenleer	65	1350-1500			10	1	
			L03	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			4	1	
			L04	schoen	bovenleer	65	1350-1500			9	1	
			L05	schoen	bovenleer	65	1350-1500			3	1	kinderschoen
			L06	schoen	bovenleer					2	1	
V115	Verdiepen vlak	1375-1425	L00	schoen	zool, bovenleer					11	0	
			L01	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			9	1	kinderschoen
			L02	schoen	bovenleer	65	1350-1500			6	1	kinderschoen
			L03	schoen	bovenleer	65	1350-1500			7	1	
			L04	schoen	bovenleer	65	1350-1500			8	1	
			L05	schoen	bovenleer	65	1350-1500			10	1	
			L06	trip	bovenleer	110	1400-1500			2	1	
			L07	trip	bovenleer	110	1400-1500			2	1	
V122	Boven rietmat	1300-1600	L00	schoen	zool, bovenleer					4	1	
V124	Verdiepen vlak	1375-1450	L00	schoen	zool, bovenleer					4	0	
			L01	schoen	bovenleer	65	1350-1500		kalf	3	1	
			L02	schoen	bovenleer	65	1350-1500		kalf	2	1	

			L03	schoen	bovenleer	65	1350-1500			4	1	
V125	Naast rietmat	1300-1500	L00	schoen	bovenleer					2	0	
			L01	schoen	bovenleer	65	1350-1500			6	1	
V131	Verdiepen vlak	1350-1500	L00	schoen	bovenleer					2	0	
			L00	schoen	zool, bovenleer					5	0	
			L00	schoen	zool					1	0	
			L01	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500		kalf	14	1	
			L02	trip	bovenleer	110	1400-1500					
			L03	schoen	bovenleer	60	1300-1400		kalf	1	1	
V132	Verdiepen vlak	1350-1500	L00	schoen	bovenleer					1	1	
V133A	Rond fuik	1400-1550	L00	schoen	bovenleer					1	1	
V146	Profielvondst	1300-1500	L01	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			14	1	
V149	Verdiepen vlak	1400-1500	L00	schoen	bovenleer					3	1	
			L01	trip	bovenleer	110	1400-1500			1	1	
V150	Verdiepen vlak	1375-1500	L00	schoen	zool, bovenleer					8	0	
			L01	schoen	bovenleer	65	1350-1500			11	1	
V152	Verdiepen vlak	1350-1450	L00	schoen	zool, bovenleer					12	0	
			L01	schoen	bovenleer	65	1350-1500			3	1	
			L02	schoen	bovenleer	65	1350-1500			5	1	
			L03	schoen	bovenleer	65	1350-1500			5	1	
			L04	schoen	bovenleer	65	1350-1500			6	1	kinderschoen
			L05	schoen	bovenleer				kalf	2	1	
			L06	schoen	bovenleer	65	1350-1500			6	1	
			L07	trip	bovenleer	110	1300-1500			1	1	
			L08	riem						6	1	met gaatjes
			L09	schoen	bovenleer	65	1350-1500			3	1	
			L10	schoen	bovenleer	65	1350-1500		kalf	3	1	
			L11	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500		kalfrund	11	1	
V154	Uit mestput	1350-1500	L00	schoen	bovenleer				rundkalf	2	1	
V155	Rond S49	1375-1450	L00	schoen	bovenleer				kalf	3	0	
			L00	schoen	zool, bovenleer					4	0	
			L01	schoen	zool, bovenleer	85	1500-1600			9	1	ruis?
			L02	trip	bovenleer	110	1400-1500			1	1	
V160	Profielvondst	1300-1800	L01	schoen	bovenleer	95				1	1	
V170	Verdiepen vlak	1300-1500	L00	schoen	zool, bovenleer					7	0	
			L01	riem						4	1	stiksel langs rand
V171	Verdiepen vlak	1375-1500	L00	schoen	zool, bovenleer					3	0	
			L01	trip	bovenleer	110	1400-1500			2	1	suede
V172	Uit rietveen	1375-1450	L00	schoen	zool, bovenleer					8	0	
			L00	schoen	bovenleer					1	0	reparatie in bovenleer
			L01	schoen	bovenleer	65	1300-1500			3	1	
			L02	riem						1	1	4 lijnen als decoratie
			L03	schoen	bovenleer	65	1350-1500			9	1	
			L04	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500		kalf	4	1	kinderschoen
V173	Profielvondst	1300-1800	L00	schoen	bovenleer				rundkalf	3	1	
V175	Waterput S50	1675-1725	L01	riem?						1	1	ingesneden rand

V178	Verdiepen vlak	1350-1500	L00	schoen	bovenleer					3	0	
			L01	trip	bovenleer	110	1400-1500			1	1	
V179	Afvalkuil S53	1500-1550	L00	schoen	bovenleer					2	1	
V180	Beerput S54	1500-1550	L00	schoen	zool, bovenleer					8	0	
			L00	schoen	bovenleer					4	1	
			L01	schoen	zool, bovenleer	65-I	1350-1500			7	1	
			L02	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500	16	runderkalf	1	1	kinderschoen
V181	Kuil S55	1475-1550	L01	schoen	bovenleer	70	1300-1500			8	1	
			L02	schoen	bovenleer	60	1300-1400			7	1	
			L03	schoen	bovenleer	65	1350-1500		kalf	2	1	kinderschoen
V182	Verdiepen vlak	1450-1650	L01	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			11	1	
V190	Verdiepen vlak	1350-1500	L01	messchede						1	1	ingekerfde decoratie: florale motieven
			L02	schoen	bovenleer	65	1350-1500			8	1	
			L03	trip	bovenleer	110	1400-1500			2	1	
			L04	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500	14,5		5	2	
V192	Verdiepen vlak	1300-1500	L01	schoen	bovenleer	65-I	1350-1500			5	1	
V193	Beerput S56	1475-1525	L00	schoen	bovenleer					8	0	
			L00	afsnijdsels					kalf	5	0	
			L01	schoen	zool, bovenleer	70	1400-1500			7	1	
			L02	schoen	bovenleer	65	1350-1500			8	1	
			L03	riem						1	1	smal
			L04	schoen	bovenleer					6	1	
			L05	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			6	1	
			L06	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			10	1	
			L07	riem						5	1	
			L08	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500		kalf	10	1	
V203-2	Verdiepen vlak	1400-1550	L00	schoen	zool, bovenleer					5	0	
			L01	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			9	1	
			L02	schoen	bovenleer	65	1350-1500		kalf	5	1	
			L03	trip	bovenleer	110	1400-1500			2	1	
			L04	schoen	bovenleer	65	1350-1500			7	1	kinderschoen
			L05	riem						2	1	
V205-2	Kuil S59	1400-1500	L00	schoen	zool, bovenleer					7	0	
			L01	riem						1	1	
			L02	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			7	1	
			L03	schoen	bovenleer	65	1350-1500		kalf	2	1	
V207-2	Kuil S61	1400-1500	L01	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			9	1	
V210	Vlakvondst	1300-1600	L01	schoen	zool					1	1	snavelschoen
V211	Verdiepen vlak	1300-1500	L01	schoen	bovenleer	65	1350-1500			2	1	
			L02	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500		kalf	5	1	reparatie in bovenleer
			L03	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			4	1	
V215	Verdiepen vlak	1350-1450	L01	schoen	bovenleer	65	1350-1500			2	1	
			L02	schoen	bovenleer	65	1350-1500			1	1	
V216	Verdiepen vlak	1350-1450	L00	schoen						1	1	
V218	Profielvondst	1300-1500	L01	schoen	bovenleer	65	1350-1500		kalf	2	1	
V220	Profielvondst	1300-1500	L01	schoen	bovenleer	65	1350-1500		kalf	2	1	

			L02	schoen	bovenleer	75	1300-1500		kalf	1	1	kinderschoen
V222	Waterput S66	1675-1725	L00	indet						4	0	
			L01	schoen	zool, bovenleer	130	1500-1700			9	1	
V227	Verdiepen vlak	1400-1750	L00	schoen	bovenleer					6	0	
			L01	schoen	bovenleer	65	1350-1500		kalf	3	1	kinderschoen
			L02	schoen	bovenleer	65	1350-1500			2	1	
V234	Vlakvondst	1300-1600	L00	indet						2	1	
V236	Verdiepen vlak	1350-1450	L00	indet						1	0	veel stikselgaten
			L01	trip	bovenleer	110	1400-1500			1	1	
			L02	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			12	3	
			L03	riem						1	1	
			L04	trip	bovenleer	110	1400-1500			2	1	
			L05	trip	bovenleer	110	1400-1500			2	1	
V237	Kuil S70	1375-1425	L01	trip	bovenleer	110	1400-1500			1	1	
V238	Uit vlak	1400-1500	L01	trip	zool, bovenleer	110	1400-1500	26		1	1	
V241	Verdiepen vlak	1350-1550	L00	schoen	bovenleer				kalf	2	1	
			L00	schoen	bovenleer				kalf	5	1	
V246	Profielvondst	1300-1800	L00	schoen	zool, bovenleer			15		2	1	
V254	Kuil S76	1300-1800	L00	afsnijdsel						1	1	
V261	Uit kuil	1400-1550	L00	schoen	zool					2	1	
V264	Beerput S87	1500-1550	L00	schoen	zool, bovenleer					31	0	deels kalfsleer
			L00	indet				40x20		1	1	lap leer
			L01	schoen	zool, bovenleer	125	1500-1600	19		11	1	
			L02	schoen	zool, bovenleer	105	1500-1600	22		4	1	reparatie op voorblad
			L03	schoen	zool, bovenleer	105 of 12	1500-1600	11		4	1	
			L04	schoen	zool, bovenleer	125	1500-1600	18		9	1	
			L05	schoen	zool, bovenleer	105	1500-1600	23,5		3	1	voorblad voering suede
			L06	schoen	zool, bovenleer	105	1500-1600	17		5	1	zool deels van kurk
			L07	schoen	zool, bovenleer	125	1500-1600		rundkalf	10	1	
			L08	schoen	bovenleer	65	1350-1500			6	1	
			L09	schoen	zool, bovenleer	125	1500-1600			9	1	veter met metaal
			L10	schoen	zool, bovenleer	125	1500-1600			12	1	
			L11	schoen	zool, bovenleer	125	1500-1600			8	1	
			L12	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			7	1	
			L13	schoen	zool, bovenleer	85	1500-1600	15		8	1	kinderschoen, 2 verstevigingsstukjes
V265	Verdiepen vlak	1350-1425	L00	schoen	bovenleer					2	1	
V266	Mestput S89	1375-1500	L00	schoen	bovenleer					4	1	
V270	Verdiepen vlak	1200-1400	L00	schoen	zool, bovenleer			25,5	kalf	9	1	
V272	Verdiepen vlak	1350-1550	L01	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			5	1	kinderschoen
V273	Kuil S92	1300-1500	L01	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			10	4	
V600	Losse vondsten	nvt	L00	schoen	zool, bovenleer			18		3	0	houten pennentjes in zool en hak
			L01	schoen	bovenleer				kalf	1	0	veter met knoop
			L02	indet						1	0	lap leer met stiksels
			L03	schoen	bovenleer	65 of 70				1	0	
			L04	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			5	0	
			L05	indet						1	0	driehoekig lapje met stiksels

			L07	schoen	zool, bovenleer	150	1700-1900		kalf	12	1	
			L08	schoen	zool, bovenleer	65	1350-1500			10	1	
			L09	schoen	bovenleer	35-II	1300-1400			2	1	met valkeniersknoop
			L10	schoen	bovenleer	110	1400-1500			4	1	

totaal **1159**
MAE **197**

Bijlage 9: Overige

V	Complex	Compl.dat.	Materiaal	Vorm	N	Opmerkingen
V060	Kuil S33	1350-1450	textiel	fragment	1	wol, grof geweven, platbinding
V087	Laag onder S4	1300-1600	textiel	fragment	4	3 stukjes vilt, 1 stukje wol (geweven)
V122	Boven rietmat	1300-1600	textiel	fragment	1	lap wol, fijn weefsel, 3 knoopsgaten
V155	Rond S49	1375-1450	touw	touw	1	
V182	Verdiepen vlak	1450-1650	textiel	fragment	1	wol, geweven, platbinding, afwerkrandje
V205-2	Kuil S59	1400-1500	touw	touw	1	
V211	Verdiepen vlak	1300-1500	touw	touw	1	
V224	Uit vlak	1500-1750	textiel	fragment	1	wol, geweven
				totaal	**11**	